GOETHE

POEME EPICE

8

EDITURA UNIVERS

Lui Goethe şi numai lui îi aparţine în Reineke Vulpoiul **ceea ce este de fapt forma poetică, aceea care vorbeşte fanteziei cititorului şi îi sensibilizează gustul artistic.**

Wilhelm von Humboldt

Hermann şi Dorothea **nu se încheie ca un basm în care tinerei perechi i se promite că va fi fericită pînă la sfîrşitul vieţii. Pentru a simboliza sinteza sociopolitică, Goethe indică, ironic, în text viitoarele conflicte.**

Paul Michael Lützeler

GOETHE

GOETHE

OPERE
8
POEME EPICE

Reineke Vulpoiul • Hermann și Dorothea • Ahileea

Studiu introductiv, note, îngrijire de ediție de JEAN LIVESCU

Traduceri
de IULIA MURNU, LAURA DRAGOMIRESCU,
GRETE TARTLER

București, 1990
EDITURA UNIVERS

GOETHE ŞI TRADIŢIA EPOPEII ANTICE

CELE TREI POEME epice incluse în volumul de faţă aparţin toate perioadei clasice a lui Goethe, cînd, după călătoria în Italia, aprecia produsele epice şi dramatice ale antichităţii elene drept modele desăvîrşite, inegalate şi inegalabile, şi doar imitabile de către scriitorul modern. Lucrările teoretice din această perioadă şi în special *Poezia epică şi cea dramatică* (1797), elaborată în colaborare cu Schiller[1], separă riguros, după modelul antic, aceste două genuri literare diferite ca intenţionalitate şi deci ca modalităţi şi mijloace de transmitere a mesajului artistic. Poetul dramatic, constată autorii, prezintă evenimentul într-un timp prezent, iar mimul, intermediarul său, acţionează în aşa fel, încît spectatorul să participe cu întreaga lui fiinţă, pînă la uitare de sine, la peripeţiile şi la destinul eroului. Spre deosebire de dramaturg, poetul epic îşi concepe opera desfăşurîndu-se integral în trecut, într-o perioadă de timp revolută. Prin retrospecţie şi retardare poetul epic poate să atribuie creaţiei sale cele mai largi dimensiuni de spaţiu şi timp, lăsînd naratorului — rapsodului — răgazul de a descrie în voie lumea şi faptele, fără a fi obligat să ţină seama de necesitatea unei desfăşurări rapide care, în dramă, duce la deznodămîntul final.

Spre deosebire de perioada secolului al XVIII-lea, dominată în ce priveşte genul epic, de orientarea spre Virgil şi Teocrit, exemplul cel mai strălucit pentru scriitorul modern este, în viziunea lui Goethe, Homer şi epopeile sale. Pentru el, Homer exprimă umanitatea pură, moravurile patriarhale, satisface prin aceasta năzuinţa spre naturaleţe şi simplitate, specifice idealului clasic. În acelaşi timp, „poetul eroic al lui Homer — spune Goethe — este epic pur, pretutindeni stăpîneşte rapsodul, el este acela care narează ceea ce se întîmplă. Nimeni nu poate deschide gura dacă nu i-a dat rapsodul cuvîntul, dacă acesta nu i-a anunţat în prealabil intervenţia sau replica. Dialogurile fragmentare, care sînt podoaba cea mai frumoasă a dramei, nu sînt permise.“[2]

Creaţia epică în versuri a lui Goethe, mai ales *Hermann şi Dorothea*, a stimulat reflecţia asupra genului epic şi la alţi gînditori ai timpului. În-

---

[1] *Über epische und dramatische Dichtung.* În *HA* 12, pag. 249—251. Ideile sînt reluate ulterior în *Noten und Abhandlungen zum West-Östlichen Divan. Naturformen der Dichtung*, v. *ibidem* 2, pag. 181

[2] *Noten und Abhandlungen*, *op. cit.*, pag. 188

tr-o amplă şi fundamentală cercetare, filozoful Wilhelm von Humboldt conturează esenţa epopeii antice în tendinţa spre „totalitate", „imparţialitate" şi „obiectivitate". Contemplarea calmă, atribuită rapsodului, năzuieşte să depăşească faptul singular, ocazional, să depisteze şi să pună în lumină elementele tipice, general-umane ale existenţei şi să le prezinte în conexiunea şi desfăşurarea lor largă, multidimensională, într-o viziune realistă, care dezvăluie relaţiile profunde dintre persoane şi obiecte, evitînd ataşamentul afectiv, specific subiectivismului liric, pentru una sau alta din părţi[3].

Interesant este aici elementul de istoricitate pe care Humboldt îl introduce prin observaţia că, în general, criteriile teoretice enunţate sînt valabile pentru epopeea homerică unde eroii acţionează din proprie voinţă, într-un univers unitar, în care faptele oamenilor corespund voinţei zeilor[4]. În lumea modernă, în care valorile etice şi estetice sînt supraordonate individului prin instituţionalizare, realizarea iniţiativei de acţiune şi a totalităţii individuale nu mai sînt posibile decît în forma idilei. Idila însă semnifică renunţarea intenţionată la cuprinderea prin artă a totalităţii existenţei personale şi sociale a eroilor, înseamnă amplasarea artificială, prin idealizare, a evenimentelor într-un mediu bucolic, chietist, nediferenţiat, ceea ce implică denaturarea metodei realiste cerute de înseşi principiile enunţate de Humboldt. Exemplul cel mai elocvent de idilă pentru perioada clasicismului german este *Luise* a lui Johann Heinrich Voss. Goethe însuşi foloseşte uneori pentru *Hermann şi Dorothea* denumirea de „idilă", deşi, după cum se va vedea, termenul este departe de a epuiza esenţa acestei opere.

Modelarea eposului clasicismului german pe exemplul homeric duce, din punct de vedere al formei, la preluarea şi, în bună parte, adaptarea la specificul limbii germane a hexametrului care, ca toate formele metrice antice, se baza însă pe alternanţa dintre unităţi metrice echivalente din punct de vedere al cantităţii, al valorii lor în timp, accentele naturale ale elementelor morfologice subordonîndu-se în versificaţie criteriilor de cantitate, în timp ce în limba germană, ca şi în alte limbi moderne, accentele morfologice sînt fixate pe silabe date, ca rezultat al unei puternice dinamici, care diferenţiază în principiu între valorile accentuate şi cele neaccentuate. Introducerea, în secolul al XVIII-lea, a hexametrului, care venea cu prestigiul

---

[3] Wilhelm von Humboldt: *Ästhetische Versuche. Erster Teil. Über Hermann und Dorothea*, 1799

[4] O idee similară apare şi în studiul *Poezia epică şi cea dramatică* al lui Goethe şi Schiller mai sus citat: „Personajele [poemelor epice] dispun de o anumită cultură, depind de ele însele şi nu activează după criterii morale, politice-mecanice, ci personale. Legendele din epoca eroică a grecilor erau din acest punct de vedere deosebit de favorabile poeţilor." *HA* 12, pag. 249

artei antice, a constituit de aceea un proces de durată şi a întîmpinat semnificative dificultăţi[5]. La Klopstock şi Voss, principalii predecesori, din acest punct de vedere, ai lui Goethe, se întîlnesc încă multe incongruenţe între schema mecanică a versului şi accentele naturale ale limbii. Goethe, sensibil la ritmul natural al succesiunii între accentuat şi neaccentuat, realizează o mai bună încetăţenire a hexametrului antic, mai ales la început (în *Reineke Vulpoiul)*, cînd ascultă mai puţin de sfaturile teoreticienilor. Mai greoaie sînt uneori versurile din *Hermann şi Dorothea*, revizuite în corectitudinea lor metrică împreună cu Voss şi cu Humboldt, cu intenţia de a realiza „spondei veritabili", la nivelul modelului antic. Totuşi, Goethe nu s-a lăsat în toate cazurile convins să-şi refacă versurile, astfel că în *Hermann şi Dorothea* a rămas, cum notează el, o binecunoscută „bestie cu şapte picioare" (cîntul II, versul 186 din textul original).

Se poate remarca faptul că şi redarea în limba română a hexametrului e problematică, îndemnînd, prin amploarea lui, la utilizarea de forme lingvistice pleonastice. În *Reineke Vulpoiul* traducătoarea, pentru a-şi asigura numărul de silabe necesar ritmului dactilic, apelează la folosirea mai-mult-ca-perfectului ca timp absolut de narare, în timp ce în *Hermann şi Dorothea* exprimarea obiectului în acuzativ este, în acelaşi scop, dublată, fără necesitate logică. Pentru a evita asemenea procedee, traducătoarea *Ahileei* aplică principiul economiei şi reduce, unde e cazul, cele şase unităţi ale hexametrului la cinci, fără să împieteze asupra sensului din textul original.

Dacă scrierile incluse în prezentul volum aparţin deceniului al nouălea al secolului al XVIII-lea şi stau sub semnul orientării lui Goethe spre antichitatea elină, se cuvine să semnalăm că, încă din tinereţe, poetul a manifestat o predilecţie pentru tratarea în versuri a unor teme epice de mare extindere. Ele au rămas însă în stare de proiect sau ne-au parvenit, în unele cazuri, ca fragmente. În *Poezie şi adevăr* Goethe îşi aminteşte de un „Iosif" conceput în tinereţe în proză, fiindcă, explică el, nu avea la îndemînă un vers adecvat unui asemenea subiect[6]. Asupra conţinutului acestui poem se pot face numai presupuneri: poetul a ars manuscrisul, cu motivarea că eroul „se rugase prea des în viaţa lui"[7].

O impresionantă anvergură putea căpăta *Jidovul rătăcitor*/*Der ewige Jude*, poem construit pe motivul cunoscutei legende medievale despre Ahasver care, refuzînd să ofere alinare lui Iisus, a fost osîndit să rătăcească prin lume pînă la sfîrşitul veacurilor. Ne-au fost transmise numai cîteva

---

[5] Cf. Andreas Heusler: *Deutsche Versgeschichte.* Vol. 1. Berlin/Leipzig 1925 [Grundriss der germanischen Philologie 8/1], pag. 75 şi urm.

[6] *Din viaţa mea. Poezie şi adevăr*, Traducere de Tudor Vianu, Editura de stat pentru literatură şi artă, Bucureşti 1955, vol. 1, pag. 179 şi urm.

[7] Într-o scrisoare către sora sa Cornelia, *WA* IV 1, 18 octombrie 1765

fragmente de prin 1774[8]. Goethe foloseşte aici, ca şi în prima versiune din *Faust*, versul popular „cioturos", „necioplit" (*Knittelvers*) de patru picioare. În comparaţie cu *Faust*, ale cărui temelii se pun tot în această perioadă, punctaţiile satirice sînt mult mai accentuate, iar anumite paralelisme de idei cu această dramă pot sugera că poetul a abandonat subiectul în favoarea temei faustice.

Fond filozofic relevă şi un alt poem al poetului, rămas tot în stare de fragment: *Misterele / Die Geheimnisse*. Preambulul liric al acestui poem a fost ulterior separat de textul original şi utilizat independent, sub titlul *Închinare / Zueignung*[9]. Compus în 1784/5 în stanţe, poemul are o substanţă epică redusă, intenţionînd mai degrabă să descifreze, prin disputa dintre reprezentanţi ai unor orientări religioase diferite, esenţa unei religii secularizate, care să depăşească dogmatismul şi divergenţele confesionale, cu scopul de a codifica o etică a regulilor de comportare interumană. Tema e specifică epocii luminilor, multe din ideile exprimate de Goethe se regăsesc, după Leibnitz, la Lessing (în drama *Nathan cel Înţelept)*, apoi — mai ales — la Herder. Chiar figura centrală a poemului, cu numele semnificativ de Humanus, poartă trăsături ale înţeleptului Nathan şi ale lui Herder însuşi.

Alte două intenţii de tratare epică în versuri aparţin anului 1797; ele se referă la legenda elveţiană despre Wilhelm Tell şi la o temă de invenţie proprie lui Goethe cu titlul *Vînătoarea / Die Jagd*. Aceasta din urmă va fi dezvoltată mai tîrziu (1828) şi prelucrată ca prototip al genului nuvelistic[10]. În ce priveşte legenda lui Tell, ea îi era cunoscută lui Goethe din aceeaşi cronică a lui Egidius Tschudi din care se va inspira Schiller pentru drama sa. Spre deosebire însă de Schiller, care n-a cunoscut niciodată ţinuturile helvetice, pentru Goethe, după propriile-i cuvinte, punctul de plecare pentru tratarea epică a temei au fost puternicele impresii despre oameni şi locuri căpătate în timpul celei de-a treia călătorii în Elveţia, din 1797. Peisajul elveţian, spune Goethe, „i-a obligat fantezia" să-l populeze cu personaje adecvate eroului principal, conceput ca om simplu, dar de dimensiuni uriaşe, ca „demos", simbol al forţei perene a poporului, al cărui caracter îl cunoscuse în timpul călătoriei[11]. Concentrîndu-se din ce în ce mai mult asupra lui Faust, Goethe cedează subiectul Tell prietenului său Schiller. Peste cîtiva ani observă că, sub înfăţişare epică, Tell ar fi căpătat alte dimensiuni. Conflictul cu tiranul şi-ar fi pierdut acuitatea dra-

---

[8] *WA* I, 38, pag. 53—64 şi 450—454; v. şi *Din viaţa mea. Poezie şi adevăr*, *op. cit.*, vol. 2, pag. 98 şi urm.

[9] V., în prezenta ediţie, vol. 1, pag. 105 (trad. Al. Philippide)

[10] V., în prezenta ediţie, vol. 5, pag. 465—484

[11] *HA* 10, pag. 468 şi urm.

matică, întreaga acţiune ar fi luat, după regulile genului, o desfăşurare lentă, „care stă atît de bine poemului epic".[12]

Nu e lipsit de interes să menţionăm că, o dată cu începutul noului secol, eforturile clasicilor de la Weimar de a revigora forma antică a eposului se epuizează. Intervine, desigur, influenţa dezvoltării concurente a romanului, la a cărui implementare decisivă contribuise însuşi Goethe, mai ales prin *Wilhelm Meister*. Romanul se impune decisiv ca gen modern, neîngrădit de teorii estetice şi de restricţii regulative, accesibil, prin diversitatea formelor sale, cercurilor cele mai largi de cititori. Este momentul cînd interesul lui Goethe pentru epica în versuri dispare, el îşi propune chiar să dezvolte tema Tell, apoi şi pe cea a *Ahileei*, sub formă de romane. În prologul la *Cortegiul mascat din 1818 / Maskenzug von 1818* apare personificarea eposului declarînd, cu regretul cuvenit: „Îmi pare-acum că sînt chiar propria-mi fantomă."[13]

*Reineke Vulpoiul**

Primii ani ai deceniului nouă îi aduc lui Goethe experienţa sumbră a campaniilor de război. În 1791 îşi însoţeşte ducele în Silezia, unde ameninţa să izbucnească un conflict armat între prusieni şi austrieci. Dacă, din fericire, lucrurile s-au calmat pînă la urmă, în anul următor Goethe este chemat să întregească suita ducelui, obligat să intre în coaliţia austro-prusiană împotriva Franţei revoluţionare. Însemnările sale de pe cîmpul de luptă, reunite ulterior în *Campania în Franţa*, ascund, sub masca unei relatări obiective, interesul unui observator profund afectat de nefericitele evenimente la care participă: distrugeri, exod de populaţii, şirul îndelung de suferinţe şi dureri provocate de evenimentele de război, fără a uita să menţioneze şi intrigile dintre aliaţi, incompetenţa comandanţilor, aroganţa şi înfumurarea aristocraţilor francezi refugiaţi. După felul său, Goethe va reacţiona închizîndu-se în sine, retrăgîndu-se în cortul său, preocupat de experienţe cromatice. După canonada de la Valmy, decisivă pentru soarta războiului, urmează o retragere dezastruoasă, despre care Goethe relatează

---

[12] *HA* 10, pag. 468–9

[13] *FA* 8, pag. 238

* Bibliografie: Käthe Scheel: *Goethes Reineke Fuchs und seine Quellen*. În „Mitteilungen aus dem Quickborn" 40 (1949), 3, pag. 43–45; Lothar Schwab: *Vom Sünder zum Schelmen. Goethes Bearbeitung des Reineke Fuchs*. Frankfurt 1971; Hubertus Menke: *Ars vitae aulicae oder descriptio mundi perversi? Grundzüge einer Rezeption und Wirkungsgeschichte des Erzählthemas von Reineke Fuchs*. În „Jahrbuch des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung" 1975/6, pag. 94–136; Christian Scheffler: *Die deutsche spätmittelalterliche Reineke-Fuchs-Dichtung und ihre Bearbeitung bis in die Neutzeit*. În E. Rombatus/A. Walkenhysen (ed.), *Aspects of the Medieval Animal Epic*, Leuven 1975, pag. 85–104

prietenului său Herder: „O fugă îngrozitoare, o furişare printre noroaie şi nevoi, lipsuri şi griji, primejdii şi chinuri, printre dărîmături, leşuri şi excremente"[14].

În această stare de spirit Goethe participă în primăvara anului următor la asedierea oraşului Mainz de pe Rin, care fusese ocupat de trupele franceze şi îşi luase statut de republică, prima republică pe pămîntul german. Şi aici scenele de mizerie materială şi umană se repetă; la ele se adaugă ştirile despre evenimentele sîngeroase de la Paris, culminînd cu decapitarea fostului rege. De data aceasta interesul poetului se refugiază în cizelarea hexametrilor poemului *Reineke Fuchs* / *Reineke Vulpoiul*, la care începuse să lucreze din iarna anului 1793. Goethe descoperă ciudate paralelisme între „nevrednica lume reală" în care trăia şi universul regelui Leu din medievalul poem animalier, care, spune el, îi căzuse în mînă „printr-o şansă neobişnuită". „Era într-adevăr înveselitor să priveşti în această oglindă de curteni şi guvernanţi."[15]

În forma ajunsă pînă la Goethe, poemul îşi are originea în vechea temă fabulistică, cunoscută încă de la Esop, despre duşmănia dintre vulpe şi lup, aceste „animale clasice"[16] din fabulele europene, personificînd alegoric confruntarea dintre iscusinţă şi viclenie, pe de o parte, şi forţa brută, pe de altă parte. În forma mai largă, a poemului epic, tema apare încă de la începuturile literaturilor naţionale, mai întîi în latină (*Ecbasis quiumque captivi* / *Evadarea unui captiv*, prin 940, *Ysengrimus*, pe la 1100), apoi în franceză (*Roman de Renart*), în jurul anului 1200. Deosebit de fertilă a fost cultivarea subiectului la confluenţa dintre popoarele romanice şi cele germanice; mai ales în ţinuturile Flandrei, unde dezvoltarea mai timpurie a oraşelor a dus la crearea unei literaturi de opoziţie faţă de cultura cavalerească feudală. Numeroase sînt de aceea prelucrările în dialectele germane medievale, în care, ca notă comună, zoonimul francez al vulpii (el însuşi de origine germanică: *reinhard* = şiret, abil, îndemînatic) devine, pleonastic, cognomen la echivalentul german al termenului „vulpe" (*fuchs*, *voss*). Astfel în germana medie de sus (*mittelhochdeutsch*) poetul Heinrich der Gleissner scrie în 1192 epopeea *Reinhard fuchs*, calchiată pe primele „branches" din *Roman de Renart*. Se relatează aci pe larg despre duşmănia dintre vulpoiul Reinhard şi lupul Isengrim, aventurile încheindu-se cu vindecarea de către vulpe a leului bolnav, căruia-i recomandă o cură de sudaţie în pielea jupuită de pe adversarii săi, lupul, ursul şi pisica. Ajuns mare şi puternic, vulpoiul îşi căpătuieşte rudele şi prietenii cu slujbe şi sinecuri de la curtea regelui. Repetat, copiat, poemul schiţează un vast tablou al ierarhiei societăţii feudale, într-o alegorie transparentă, în care fiecare animal re-

[14] *WA* IV, 10, 16 octombrie 1792
[15] *HA* 10, pag. 359
[16] Jakob Grimm: *Reinhard Fuchs*, 1834, pag. XIX

prezintă, ca tip, o stare sau o categorie socială, începînd cu capul statului şi terminînd cu clerul şi cu cavalerii.

Perspective mult mai largi spre secolele următoare deschide o redactare a epopeii animaliere în germana medie de jos (*mittelniederdeutsch*), sub titlul *Reinke de voss*. Tipărită la Lübeck la 1498, ea se bazează pe o variantă tematică mai amplă, cu peripeţii şi aventuri multiple, care aduc pe vulpoi de două ori în faţa soborului regesc de judecată. Această variantă de origină neerlandeză a luat naştere pe la 1140 datorită unui Willems şi a fost tipărită la Amiens pe la 1480, în prelucrarea lui Hinrek van Alckmar. Numeroase sînt ediţiile ulterioare ale acestei redactări şi traducerile în alte limbi (latină, daneză, suedeză, engleză). Autorii, de altfel, nu se mulţumeau cu simpla relatare a faptelor: pentru a le interpreta, ei adăugau, la fiecare cînt, comentarii proprii, în spirit confesional, catolic sau protestant.

Meritul de a fi intuit valoarea acestei opere revine lui Johann Christoph Gottsched (1700—1766); în 1752 el transpune în proză, în limba germană literară, această epopee animalieră, adăugînd însă şi comentariile sale, fără să-şi dea seama că, procedînd astfel, anihila unitatea poemului, transformîndu-l într-o însumare de capitole izolate. Proza traducerii lui Gottsched este destul de plată, ea nivelează accentele, astfel că dispar nuanţele satirice şi umorul naiv, realist al textului original.

Goethe cunoştea prelucrarea lui Gottsched încă din copilărie, o aminteşte în corespondenţă, astfel că întîlnirea sa cu aventurile vulpoiului e mai puţin întîmplătoare decît afirmă el în rîndurile citate anterior. El este conştient de amploarea şi semnificaţia universului care se ascunde sub chip animalier în poem, îl numeşte la un moment dat *„eine unheilige Weltbibel“* (o biblie păgînă a lumii), iar una din *Xenii* (1797) îi proclamă actualitatea pentru vremea sa, chiar perenitatea: „Cu secole-n urmă să-l fi scris oare poetul?/ Cum de-i posibil? Subiectu-i de ieri şi de azi!“[17]

Sub masca animalelor din poem se poate recunoaşte cu uşurinţă lumea medievală cu ierarhia ei prestabilită, cu o curte coruptă şi hămesită în jurul unui suzeran hrăpăreţ, avid de glorie şi de bunuri materiale, lipsit de putere, influenţabil, incapabil să pătrundă şi cu atît mai puţin să domine intrigile ţesute de partidele rivale ale vasalilor săi.

În această lume în care domneşte forţa şi violenţa sînt la fel de corupţi şi oamenii bisericii: preoţii de la ţară trăiesc cu bucătăresele lor în ciuda jurămîntului de celibat, reprezentanţii papei, episcopi, clerici, duhovnici, şterg orice păcat prin pelerinaje bănoase la Roma şi Ierusalim, virtutea poate fi cumpărată prin indulgenţe, contra unor sume fixe, stabilite după

---

[17] Actualitatea poemului lui Goethe pentru epoca sa a dovedit-o faptul că, imediat după apariţie, el a fost interzis în Austria, Bavaria şi în ducatul Westfalia, aşa cum fusese interzisă şi prelucrarea lui Gottsched.

natura faptei. Relatarea este în general indirectă, ocazionată de descrierea faptelor vulpoiului la procesele în fața adunării de judecată; poemul aduce astfel și informații asupra procedurilor de drept feudal: tripla chemare la judecată, prezentarea, depunerea mărturiilor, duelul ca formă supremă de dovadă a nevinovăției, dreptul suzeranului de a decide asupra sentinței. Sînt satirizate și alte aspecte ale suprastructurii feudale: duelul dintre vulpe și lup parodiază practicile nobiliare; ca în cîntecele lirice ale cavalerilor vulpoiul o curtează „de șapte ani" pe doamna lupoaică, fără a ezita s-o violenteze cînd se ivește ocazia.

Tema, relativ simplă, este urmărită cu multă consecvență: ascensiunea vulpoiului la curtea suzeranului pînă la rangul de cancelar, deși la început, dovedit de crime, urma să fie spînzurat. Ca ultimă pocăință, inventează o poveste despre o conjurație la care ar fi participat propriu-i tată. Mai ascultat e însă atunci cînd vorbește despre un imaginar tezaur al conjuraților, a cărui ascunzătoare o cunoaște numai el. Trezește astfel lăcomia leului, care-l grațiază. Dar în loc să plece în pelerinaj la Roma și la Ierusalim, ca bun catolic, își reîncepe în castelul său crimele. Adus din nou la judecată, este supus probei de duel cu lupul, pe care-l scoate din luptă prin mijloace cu totul „nesportive", descrise cu un naiv naturalism.

Cititorul care, parcurgînd cele douăsprezece cînturi, este pe bună dreptate indignat de lipsa de scrupule cu care „eroul" se pricepe să-și manipuleze adversarii, așteaptă, poate, la sfîrșit, o luare de poziție a naratorului. Poetul vorbește însă numai despre „animalitate" explicînd de ce s-a aplecat asupra ei: „Chiar dacă omenirea se prezintă aici în animalitatea ei lipsită de fățărnicie, totul se desfășoară dacă nu exemplar, cel puțin senin și pretutindeni simți prezența unui umor sănătos."[18] Cititorul va înțelege atunci de ce „tîlcul poemei" e enunțat în ultimele versuri numai constatativ, sintetizînd cu amară ironie numeroasele zicale și proverbe diseminate pe parcursul poemului despre crasa discrepanță dintre morala predicată de sus și realitatea cotidiană, văzută și comentată cu ochii și înțelepciunea omului simplu:

„Preamărit e Vulpoiul acum! Spre înțelepciune
Să vă-ndreptați, de rău vă feriți, virtutea slăviți, pentru
a înțelege
Zi de zi mersu-omenirii, c-așa este ea zămislită
Și va rămîne..."

Prelucrarea lui Goethe, apărută în 1794, a ridicat poemul popular la nivelul unei adevărate creații literare, asigurîndu-i astfel pentru posteri-

[18] *HA* 10, pag. 359/60

tate receptarea pe plan naţional şi universal pe care o merită asemenea producţii, adînc ancorate în spiritualitatea poporului şi care „timp de două milenii s-au dovedit adaptabile la modurile cele mai diferite de realizare, funcţiuni, conexiuni şi potenţial de exprimare, fără să se piardă ceva din semnificaţia tipică a genului"[19].

*Hermann şi Dorothea**

Goethe a explicat pe larg filiaţiunea acestei lucrări în distihurile elegiei cu acelaşi nume[20], scrisă în 1796, fiind concepută iniţial ca introducere la acest poem. Astfel, el se consideră îndatorat pe de o parte filologului Friedrich August Wolf (1759—1824), ale cărui cercetări analitice asupra poemelor homerice (în special *Prolegomena ad Homerum*, 1795) dezbărau figura mitică a cîntăreţului antic de aureola de mare poet. Reducîndu-l pe Homer la rolul relativ minor de culegător de cînturi create individual de rapsozi, spune Goethe, Wolf îi încurajează îndrăzneala de a le urma calea pentru a-şi încerca şi el, ca „homerid", puterile în epica de mari dimensiuni. „Cine-a-ndrăznit să lupte, şi cine cu Unul? / Chiar homerid să mai fiu, ultimul, nu e frumos?" Pe de altă parte îi mulţumeşte lui Johann Heinrich Voss, clasicul traducător al *Odiseei* (1781) şi *Iliadei* (1793), care în acelaşi an 1795 publică în volum poemul său *Luise*, o idilă cîmpenească în hexametri, tratînd, adesea banal şi plat, un subiect din mediul familial al unui pastor de ţară.

---

[19] Gerd Dicke/Klaus Grubmüller: *Die Fabeln des Mittelalters und der frühen Neuzeit, Ein Katalog der deutschen Versionen und ihrer lateinische Entsprechungen*. München 1987 [Münstersche Mittelalterschriften 60], pag. 8

* B i b l i o g r a f i e: Josef Schmidt (ed.): *Erläuterungen und Dokumente. Johann Wolfgang Goethe, Hermann und Dorothea*, Stuttgart 1970 [Reclam Universal-Bibliothek 8107]; Heinz Helmerking: *Hermann und Dorothea. Entstehung, Ruhm und Wesen*, Zürich 1948; Hans Geulen: *Goethes Hermann und Dorothea. Zur Problematik und inneren Genese des epischen Gedichts.* În „Jahrbuch des Freien Hochstiffts", 1983, pag. 19—30; Friedrich Sengle: *Luise von Voss und Goethes Hermann und Dorothea. Didaktisch-epische Form und Funktion des Homerisierens.* În Hans Gerd Rötzer/Herbert Walz (ed.), *Europäische Lehrdichtung. Festschrift für Walter Naumann zum 70. Geburtstag*, Darmstadt 1981, pag. 209—223; Robert Leroux: *La Révolution française dans Hermann et Dorothée.* În „Études germaniques" 4 (1949); Melitta Gerhard: *Chaos und Kosmos in Goethes Hermann und Dorothea.* În *Leben im Gesetz. Fünf Goethe-Aufsätze*, Bern/ München 1966, pag. 52—63; Frank G. Ryder/Benjamin Benett: *The Irony of Goethe's Hermann und Dorothea. Its Form and Functions.* În „Publications of the Modern Language Association of America" 90 (1975), pag. 437; Paul Michael Lützeler: *Hermann und Dorothea.* În P.M. Lützeler/James E. McLeod (ed.): *Goethes Erzählwerk. Interpretationen.* Stuttgart 1985 [Reclam Universal Bibliothek 1808]; Wolfgang Martens: *Halten und Dauern? Gedanken zu Goethes Hermann und Dorothea.* În Wolfgang Wittkowski (ed.) *Verlorene Klassik? Ein Symposium*, Tübingen 1986, pag. 79—98

[20] V., în prezenta ediţie, vol. I, pag. 130 şi urm. (trad. A. Covaci)

Goethe se declară entuziasmat de poemul lui Voss, îi apreciază elogios forma antică, dar mai ales fondul național, în care „ființa germană se reliefează în mod avantajos“[21]. Poemul lui Voss devine îndemn și călăuză pentru propria-i creație: „Ne însoțească-al poetului duh, ce pe iubita-i Luise / Cu un prieten prea bun, spre-a ne vrăji, o uni“, spune Goethe în aceeași elegie.

Nici subiectul, destul de simplu, nu este o invenție a poetului. Goethe a găsit într-un calendar al vremii o relatare despre bejenia unor protestanți izgoniți de arhiepiscopul catolic din Salzburg, ajunși să treacă pe lîngă un orășel german pentru a merge spre Prusia, unde urmau să fie colonizați. În acest cadru, se vorbește despre o tînără fată de care se îndrăgostește fiul unui negustor înstărit din acel orășel. Intuiția lui Goethe a întrevăzut în această istorioară similitudini cu situații analoge întîlnite în timpul campaniei în Franța și a asediului orașului Mainz. Subiectul capătă astfel o acută dimensiune de actualitate: acțiunea se plasează, după propria mărturisire a lui Goethe[22], pe la mijlocul anului 1796, avînd drept cadru epocalele frămîntări ale Revoluției franceze și evenimentele sîngeroase ocazionate de intervenția armată a puterilor europene pentru restaurarea monarhiei în Franța.

Dacă, referindu-se la *Hermann și Dorothea*, Goethe folosește uneori termenul de „idilă“ sau „idilă burgheză“, sensul pe care îl capătă această noțiune este mult diferit de acela transmis tradițional prin Teocrit sau Vergiliu scriitorilor germani din secolul al XVIII-lea. Pentru Gessner sau Ewald von Kleist idila însemna evocarea „unei epoci de aur, care a existat în mod sigur cîndva, pentru că despre ea ne conving istoria [biblică] a patriarhilor și simplitatea de moravuri pe care o descrie Homer“[23]. Această lume utopică era văzută ca „Arcadie“, ca o enclavă izolată, de cele mai multe ori cu caracter pastoral, în care nu există stări conflictuale și în care sentimente edulcorate sînt înveșmîntate într-un candid erotism. Față de această tradiție, Voss face un pas înainte, localizînd acțiunea poemului său *Luise* în actualitatea timpului și într-un mediu real, anume cel sătesc, care în multe privințe mai putea fi însă patriarhal, pentru că acolo pătrundeau mai greu prefacerile epocii.

Localizarea lui Goethe convine însă și mai mult tendințelor inovatoare; orășelul în care se desfășoară acțiunea trăiește, ce-i drept, între zidurile unui burg medieval și conservă încă, pentru nevoile proprii de consum, o economie agrară, dar, comparativ cu satul, orășelul este un mediu de viață mult mai diferențiat, mai dinamic, prin aceasta mai reprezentativ pentru progresul economic (de la început ni se spune „Fabrici și multe industrii

---

[21] În scrisoarea către Voss, *WA* IV, 10, 6 iulie 1795

[22] *HA* 2, pag. 676

[23] Renate Böschenstein: *Idylle*. Stuttgart 1967, pag. 21

își luaseră avîntul în urmă", I, vers 58), reprezentativ deci pentru perspectivele de dezvoltare socială și politică. Chiar dacă clasicul Goethe reduce cercul personajelor sale la cîteva notabilități burgheze ale orășelului, generalizînd, prin tipizare, trăsăturile lor de caracter, idilicul devine problematic: pentru toate se profilează, pozitiv sau negativ, necesitatea transformării, sub presiunea propriei evoluții și sau sub aceea a evenimentelor din țara vecină.

În acest mediu social, momentele idilice nu mai sînt posibile în mod realist decît în relațiile personale dintre oameni, și ne pare semnificativ faptul că în asemenea situații Goethe valorifică motive din idila tradițională: izvorul unde fata vine cu urciorul să ia apă și al cărui luciu oglindește chipurile reunite ale celor doi tineri, arborele la umbra căruia Hermann își destăinuiește mamei dragostea pentru Dorothea și sub care, mai tîrziu, se va odihni cu iubita, intimitatea crescîndă dintre îndrăgostiți pe cărarea din vie. Sînt scene de o rară frumusețe, rivalizînd fericit cu plasticitatea, naivitatea și simplitatea idilei antice. Sub aspectul relațiilor sociale însă, lumea eroilor din *Hermann și Dorothea* este departe de a fi idilică, lipsită de tensiuni și contradicții. Chiar o tensiune de esență poetică, inventată de autor ca element de retardare, de intensificare a fluxului epic, cum e momentul din cîntul final, cînd Dorothea, angajată ca slujnică, se vede interpelată ca logodnică a lui Hermann, are o bază socială. Lumea poemului fiind o lume reală, istoric identificabilă, caracterul idilic nu mai poate fi atribuit în mod absolut, ca în idila tradițională; el poate apărea numai comparativ, la confruntarea între situații sau fapte de aceeași natură. Viața din orășel este neîndoios mai idilică decît aceea din rîndurile convoiului de refugiați, pastorul poate vorbi de existența m a i idilică a burghezilor din micul orășel în comparație cu marele orașe și cu satele (V. vers. 31 și urm.). Dar existență în însuși orășelul respectiv a unui comerciant, producător în același timp de bunuri industriale, semnalează prezența unui element de instabilitate, de disoluție și progres în același timp, pe care știm că viitorul nu va face decît să-l confirme („Ce bogătaș/Iar cu fabrici și altele, tot mai bogat e / Pe zi ce trece, căci negustorul din ce nu cîștigă?, II, vers. 190 și urm.).

În conflictul între generații care îl opune pe Hermann tatălui său pozițiile normale sînt inversate: adept al înnoirii și progresului nu este, cum ar fi firesc, tînărul, ci birtașul. Reducerea năzuințelor sale la arivism, avariție filistină și dorință de îmbogățire nu epuizează trăsăturile sale caracterologice. Dacă la celelalte personaje — mama, pastorul, spițerul — poetul stăruie asupra calităților lor în relațiile interumane, pe birtaș ni-l prezintă și în postura de cetățean angajat în viața publică, mîndru de activitatea sa gospodărească în consiliu, preocupat de edilitatea și înfrumusețarea orășelului. Exemplul spre care ar vrea să-l orienteze pe fiul său nu-l caută în idilism, ci în forfota marilor centre urbane, Frankfurt, Strassburg, Mann-

heim. În spirit burghez, el consideră bunăstarea materială drept indiciu şi consecinţă a vredniciei, deosebindu-se radical de spiţer care, pedant şi egoist, acceptă transformările din oraş, dar nu participă la ele nici în propria-i gospodărie, din zgîrcenie.

Asemenea tendinţe, contradicţii şi tensiuni, care schimbă ineluctabil din interior atmosfera orăşelului, vor fi impulsionate şi accelerate de evenimentele epocale de dincolo de Rin. Convoiul de refugiaţi nu face decît să le anunţe, poetul însă nu se mulţumeşte cu atît. El le semnalează apropierea şi pătrunderea, simbolizînd ieşirea din izolare a tîrgului prin „drumul cel nou", a cărui construcţie a şi început, cum relatează birtaşul, „ce va lega oraşu-n curînd cu şoseaua" (III, vers 39).

Revoluţia franceză este de aceea departe de a fi în poem un simplu fundal, cum afirmă unii interpreţi; ea constituie, teoretic, cea de „a treia lume", pe lîngă cea „fizică" şi cea „morală" şi este menită să lărgească dimensiunile epice spre orizontul ideilor generale (corespunzătoare, în epoca modernă, lumii fantastice a zeităţilor din eposul antic). Revoluţia pătrunde în miezul acţiunii prin cei doi „cetăţeni ai lumii", judele (în traducerea românească: bătrînul) şi Dorothea. Remarcabil pentru realismul funciar al marelui poet este faptul că, în ciuda ideologiei sale adepte a spiritului de lentă evoluţie, Goethe găseşte cuvintele calde, aproape patetice, pentru profundul ecou şi revirimentul spiritual pe care evenimentele revoluţionare din ţara vecină le-a produs în spiritul oamenilor. În relatarea judelui „Vremile-n care trăim se-aseamăn' cu vremile-acelea / Ce-s pomenite-n istoria sfîntă ca şi-n cea profană" (II, vers. 229 şi urm.). Tot de la el aflăm, mai apoi, de entuziasmul oamenilor la răsăritul „noului soare" şi de marile speranţe trezite de ideile de libertate, egalitate şi fraternitate formulate de programul revoluţionar: „Cine-ar putea să dezmintă că inima nu-i tresărise / De bucurie în piept şi nu şi-o simţea uşurată, / Cînd s-arătase cea dintîi rază a noului soare, / Cînd auzisem de drepturi ce-aduc înfrăţirea-ntre oameni, / De libertate în cuget, de-o egalitate cu toţi! / O viaţă nouă aştepta fiecare, păreau nimicite / Mrejele din mîna celor apucători, hrăpăreţi, / Ce sugrumase-o mulţime de ţări, să le stoarcă la urmă. / Care popor n-aţintise în zilele-acelea privirea / Spre capitala lumii ce-atîta timp dăinuise / Şi care azi mai măreţ ca oricînd îşi poartă numele? / ...Nu încolţea-n fiecare nădejdea în suflet şi-n gînduri? (VI, vers. 6 şi urm.).

Dacă pentru jude speranţele par spulberate în urma experienţei legate de desfăşurarea reală a revoluţiei şi a războiului de intervenţie, ideile revoluţionare trăiesc vii şi convingătoare în fiinţa fetei căreia Goethe îi atribuie numele simbolic de Dorothea (*gr.* „darul zeilor").

Cerinţa de obiectivitate şi de totalitate recunoscute eposului de teoria clasicilor se concretizează în poem în cele două lumi de idei care se confruntă — mai mult chiar: se înfruntă — la întîlnirea dintre cei doi tineri. Tinerii îndrăgostiţi se manifestă ca aparţinînd unor lumi diferite. Her-

mann vine din lumea „bürgerilor", aşa cum spune subtitlul la Cîntul II. El îşi întemeiază viaţa pe motivaţii sănătoase, dar înguste, limitate la conservare *(Halten)* şi durabilitate *(Dauern)*[24], pe posesia „frumoaselor bunuri materiale *(der schönen Güter Besitztum*, IX, vers. 301). Sînt ţeluri cărora, la nivel social, nu le poate corespunde decît imobilismul. Mai aflăm din poem că, la învăţătură, Hermann a fost mediocru, că e opac la viaţa culturală, chiar la înnoirile exterioare solicitate de modă. Cît de departe sînt asemenea trăsături de nelinişteа intelectuală, de aviditatea de cunoaştere şi de experienţă de viaţă a lui Wilhelm Meister, care provine din acelaşi mediu social burghez!

Dorothea în schimb aduce cu ea orizontul larg al celor trecuţi prin experienţa revoluţiei, ea face parte, ca şi judele, dintre „cetăţenii lumii" *(Weltbürger*, subtitlul la Cîntul V). Înfruntă vicisitudinile cu demnitate şi curaj, chiar cu eroism, a ştiut să mînuiască o armă pentru a-şi apăra, sieşi şi altor fete, cinstea. Idealurile de viaţă ale celor doi tineri sînt astfel departe de-a concorda. Dacă Hermann declară cu emfază că e gata să apere cu arma în mînă proprietatea, performanţa sa retorică din finalul ultimului cînt nu anulează cuvintele simple, pornite din inimă, prin care Dorothea îşi exprimă dureroasa sa experienţă şi evocă pe primul ei logodnic, căzut „în setea de libertate" (IX, vers. 259). De la acesta a învăţat — şi îşi propune să nu uite — că „toate [bunurile] sînt înşelătoare" (IX, vers. 289), că schimbarea şi transformarea lumii e inevitabilă: „Faţa lumii se schimbă / Din temelie acuma; tot ce-a fost vechi se destramă: / Legile vechi se dărîmă şi-n cele mai trainice state" (IX, vers. 262 şi urm.). Cu aceste idei, înnoitoare, Dorothea aduce în căsătoria cu Hermann un element de profundă contradicţie, latentă, deocamdată, simbolizată de poet în faptul că, la ceremonia logodnei, ea nu acceptă intermedierea pastorului şi nu-şi scoate de pe deget inelul primit de la primul logodnic: cu un gest de vădită — şi modernă — emancipare ea adaugă, cu propria-i mînă, inelul nou la cel anterior.

Pe accentuarea unilaterală şi supraevaluarea elementelor filistine şi conservatoare din poemul lui Goethe s-au bazat multă vreme în istoria literară numeroase interpretări tendenţioase şi apologetice, care concentrau pe nedrept atenţia asupra figurii lui Hermann şi a ideologiei acestuia. În epoca wilhelmină poemul ajunsese să fie, în şcoală şi în afara ei, un fel de manual al „bunului german"[25]. Şi mai tîrziu interpretările idealiste exaltă

---

[24] Cf. şi Wolfgang Martens, *op. cit.*, în cadrul unei interpretări a temei poemului ca trecere de la o ţinută religioasă la o „religie a politicului"

[25] Cf. Heinz Helmerking, *op. cit.*, în special pag. 78 şi urm. Victor Hehn denumeşte poemul „epopeea virtuţii germane, epopeea familiei şi a proprietăţii private, substanţa spiritului german" *(Über Goethes Hermann und Dorothea.* Aus dem Nachlass hrsg. von A. Leitzmann und Th. Schiemann. Stuttgart 1893, pag. 45)

în *Hermann şi Dorothea* „orînduirile eterne, marile forme naturale şi fenomenele primare ale convieţuirii umane"[26], sau, în altă formulare, „transfigurarea şi înfrumuseţarea de către Goethe a lumii burgheze"[27]. Asemenea interpretări eludează, intenţionat sau nu, distanţarea ironică a poetului de personajele sale burgheze, de ideile lor, de pretenţiile lor eroice (de exemplu: cvasiparodierea procedeelor homerice în pasajele privitoare la atelajul de armăsari al lui Hermann sau comicul reţinut, lucid şi surîzător în descrierea trăsăturilor filistine ale birtaşului şi — mai ales — ale spiţerului). Goethe însuşi mărturiseşte în felul lui în una din scrisorile către Schiller intenţia de distanţare faţă de filistinismul burghez: „Cu *Hermann şi Dorothea* am făcut o dată, în ce priveşte subiectul, pe placul germanilor, aşa că aceştia sînt acum extrem de mulţumiţi. Mă gîndesc dacă nu s-ar putea scrie în acelaşi fel şi o dramă care să se joace pe toate scenele şi pe care toţi să o declare perfectă, fără ca autorul însuşi să trebuiască să o considere astfel."[28]

*Ahileea**

Cu privire la această operă Goethe a purtat un viu schimb de scrisori cu prietenul său Schiller. În ele poate fi urmărită, mai mult decît în cazul altor opere, mai reprezentative, problematica apropierii lui Goethe de opera lui Homer, în momentul cînd îşi propune să identifice la acesta un subiect convenabil pentru o tratare modernă. Foarte activă este participarea lui Schiller; el stimulează, pe de o parte, eforturile noului „homerid", intervine, pe de alta, cu consideraţii critice, menite a clarifica teoretic poziţia scriitorului modern faţă de un model literar aparţinînd unei lumi de mult revolute.

Corespondenţa privitoare la *Ahileea* se situează între decembrie 1797, imediat după publicarea studiului *Poezia epică şi cea dramatică*, elaborat în comun, care defineşte deosebirile de principiu dintre aceste două genuri literare, codificate prin tradiţie. Corespondenţa se intensifică în aprilie şi

---

[26] Hermann August Korff: *Geist der Goethezeit*, vol. 2, Leipzig 1930, pag. 373

[27] Friedrich Gundolf: *Goethe.* Traducere şi note de Ion Roman, vol. 2, Bucureşti 1971 [Biblioteca pentru toţi 651], pag. 429

[28] *Briefwechsel zwischen Schiller und Goethe*, hrsg. von Franz Muncker, Stuttgart, vol. 2, Goethe către Schiller, 3 ianuarie 1798.

* Bibliografie: Ernst Maas: *Goethe und die Antike*, 1912; Max Morris: *Die Achilleis.* În *Goethe-Studien*², 1902, vol. 2, pag. 129—173; Karl Reinhardt: *Tod und Held in Goethes Achilleis.* În *Tradition und Geist*, Göttingen 1960, pag. 253—308; Wolfgang Schadewaldt: *Fausts Ende und die Achilleis.* În *Goethe-Studien. Natur und Altertum*, Zürich/ Stuttgart 1963, pag. 283—300; Emil Staiger: *Goethe. Band 2 (1786—1814)*, Zürich 1956, pag. 283—291; Melitta Gerhard: *Götter-Kosmos und Gesetzes-Suche. Zu Goethes Versuch eines Achilleis-Epos.* În *Leben im Gesetz. Fünf Goethe-Aufsätze*, Bern/München 1966, pag. 79—96

mai 1798, cînd discuţiile privesc mai ales aspecte teoretice ale receptării anticilor, şi în martie-aprilie 1799, cînd Goethe îi transmite lui Schiller un fragment de 651 versuri, reprezentînd Cîntul I din *Ahileea*. Acesta va rămîne de altfel singura parte realizată din poem care, în întregul lui, ar fi urmat să cuprindă circa cinci mii de versuri.

Fragmentul a fost publicat abia în ediţia din 1808 a operelor lui Goethe.

Analizînd în scrisorile sale epopeile homerice în lumina teoriei wolfiene a naşterii lor ca „rapsodii" (cînturi) independente, Goethe ajunge la concluzia că atît *Iliada* cît şi *Odiseea* sînt totuşi unităţi organic constituite, în care orice intervenţie din afară ar impieta asupra ansamblului lor. „*Iliada* îmi apare atît de rotunjită şi de închegată, încît nu se mai poate nici adăuga, nici scoate ceva"[29]. Între cele două epopei însă poetul crede că poate descoperi un „gol", un număr de cînturi „pierdute pentru totdeauna", care ar fi tratat despre moartea lui Ahile, prevestită, în adevăr, în *Iliada* şi amintită ca fapt împlinit în *Odiseea*. „Dacă cineva şi-ar propune un poem nou, ar trebui ca, într-un fel oarecare, să-l izoleze, chiar dacă, cronologic, poemul s-ar adăuga nemijlocit la *Iliada*"[30].

Este evident că, contrar principiului său artistic de-a transpune poetic un subiect corespunzător unei anumite stări afective de moment (ceea ce numea el „*Gelegenheit*", ocazie), Goethe consideră de astă dată că poate realiza o apropiere de Homer, mergînd chiar pînă la identificare, prin aprofundarea operei acestuia şi prin studiul asiduu al numeroaselor urme pe care legenda lui Ahile le-a lăsat în alte izvoare[31]. Prelucrarea tematicii privind moartea lui Ahile îi apare deci ca o operaţie pînă la urmă livrescă, o construcţie intelectuală şi poetică de „contiguitate şi continuitate" faţă de epopeea homerică.

Goethe şi Schiller discută în corespondenţa lor valoarea şi semnificaţia temei şi posibilităţile de transpunere artistică. Deşi tragic, apreciază ei, subiectul se pretează la o tratare epică prin dimensiunile acţiunii, el este totodată sentimental, „patologic", are deci trăsături moderne, capabile să impulsioneze interesul cititorilor. Numai o tratare realistă a subiectului va putea realiza un echilibru între tragic şi sentimental, deşi, în asemenea caz, se elimină de la sine „lumea a treia", a zeităţilor şi fantomelor, pe care un conţinut modern nu le mai poate admite[32].

---

[29] *ibidem*, 12 mai 1798

[30] *ibidem*, 16 mai 1798

[31] Morris, *op. cit.*, enumără izvoarele cercetate de Goethe: Homer, Sofocle, apoi *De bello et excidio Trojae* al lui Dictys Cretensis şi Dares Phrygius, lucrări despre geografia şi topografia Troiei, scurte menţiuni la Hesiod, Eschil, Euripide, Virgiliu, Ovidiu, *Lexiconul mitologic* din 1770 al lui Benjamin Hederich. În acelaşi an 1798 Goethe a considerat necesară şi o studiere sistematică a *Iliadei*, realizînd o sinteză rezumativă a celor 24 de cînturi (*WA* I 41, pag. 266—327).

[32] *Briefwechsel*, *op. cit.*, 16 mai 1795

Este interesant că, dintre cei doi poeţi, Schiller este acela care întrevede ambiguitatea situaţiei pe care şi-o creează prietenul său prin lucrarea poetică pe care o proiectează. Elaborîndu-şi opera, spune Schiller, Goethe va deveni „cetăţean al ambelor lumi poetice", moderne şi antice, rămînînd însă un „contemporan"; pentru că, avertizează el, „pentru un poet este nu numai imposibil, dar şi nefast să-şi propună să părăsească în întregime pămîntul natal şi, de fapt, să se opună timpului său"[33]. Opera de artă e unică, produs al unui context dat de timp şi loc; „după *Iliada* nu mai e posibilă o altă *Iliadă*, chiar dacă ar exista un alt Homer şi o altă Grecie". Apelul la Homer poate sugera elemente de „atmosferă"; în rest, îl îndeamnă el pe Goethe, „comparaţi *Ahileea*, aşa cum există ea în imaginaţia voastră, cu voi înşivă."[34] Numai inventivitatea şi creativitatea proprie, numai sensibilitatea poetului pot determina valoarea artistică a unei creaţii poetice.

Aşa cum pasiunea lui Paris pentru Elena declanşează conflictul dintre greci şi troieni, tot aşa urma să apară în poemul lui Goethe pasiunea lui Ahile pentru Polixena, fiica regelui troian, destinată, împreună cu sora sa Casandra, să fie cedată grecilor drept răscumpărare pentru Elena. Sub acest semn Goethe defineşte chiar o „idee a întregului" poem; aceasta ne este transmisă de secretarul său Riemer într-o notaţie din 1806: „Ahile ştie că trebuie să moară, se îndrăgosteşte însă de Polixena şi, urmîndu-şi natura exaltată, îşi uită destinul"[35]. S-ar fi adăugat, în final, ca un al doilea motiv, soarta lui Aiax, prietenul lui Ahile: acesta-i promite că va primi, după moartea sa, armura; cînd aceasta este atribuită lui Odiseu, Aiax îşi pierde minţile şi îşi ia viaţa.

Ca efect al puternicului sentiment de iubire, Ahile, războinicul necruţător, despre care Hera spunea (vers 183) că „pustieşte pămîntul", se transformă, devenind un înfocat adept al înţelegerii cu troienii. Transformarea e evidentă încă din Cîntul Întîi: Ahile apare mai puţin aprig, el face elogiul prieteniei şi al vinului, considerînd războiul drept una din nenorocirile ieşite din cutia Pandorei (v. 587). Dar între greci vrajba continuă, ca şi zeii, grecii şi troienii sînt divizaţi în partizani şi adversari ai continuării războiului. În ziua ceremoniei nupţiale, destinul lui Ahile se împlineşte în templul din Thymbra, cu încuviinţarea lui Zeus. Ahile este ucis de căpeteniile troienilor, Paris şi Deiphobos, astfel că războiul va continua pînă la căderea Troiei. Urna lui Ahile va fi depusă, alături de aceea a lui Patrocle, în tumulul a cărui înălţare constituie de fapt conţinutul fragmentului realizat din poem.

---

[33] *ibidem*, Schiller către Goethe, 18 mai 1798

[34] *ibidem*

[35] Friedrich August Riemer: *Mitteilungen über Goethe.* Herausgegeben von A. Pollmer, 1921, pag. 216

Elementele de mai sus, care conturează în mare acțiunea, sînt deduse din schemele întocmite de Goethe[36], ce caracterizează în același timp și poziția poetului modern față de tema antică, prin faptul că tema este transpusă din exterior spre interior, poetul fiind în căutarea unor motivații psihologice. Rapsodul antic relatează faptele în succesiunea lor și își prezintă eroul ca întruchipare a unui mod linear de acțiune, conform unei ținute în prealabil definite. Eroul lui Goethe în schimb se transformă, evoluează, pasiunea sa îi modifică atitudinea față de viață și-i motivează faptele. Moartea lui Ahile nu mai apare ca o urmare consecventă a destinului tînărului erou doborît în apogeul gloriei de neînfricat războinic; ea capătă noi valențe, tragice, pentru că intervine în momentul cînd, însoțindu-se cu Polixena, i se deschid perspectivele împlinirii în dragoste. Soarta sa este deplînsă elegiac și comentată prin reflecții cu caracter meditativ: destinat unei morți de tînăr, Ahile nu va putea ajunge la o vîrstă matură, cînd, în loc să distrugă, ar fi putut să fie folositor oamenilor (v. 369 și urm.): „Ah! Să nu crească-un bărbat din feciorul cel nobil! / Cîtă nevoie de-un astfel de prinț e în lume, / Ca a juniei mînie și pofta de a distruge / Să se transforme în spirit măreț, creator / ... Ziduri înalță, nu sfarmă; prea mulți cetățeni de-s, / Drum către-un nou țărm le arată; prin larguri și coaste / Mișună noi poporeni, spațiu și hrană cătînd."

Rostite de Pallas Atena, zeița înțelepciunii, ca replică adresată lui Ares, zeul războiului, cuvintele de mai sus capătă o și mai mare greutate, mai ales că, în versul următor, sînt puse imediat în contrast cu tragica realitate: „El, doar, mormîntu-și înalță". Rezonanța lor este mai adîncă, exprimînd de fapt însăși repulsia lui Goethe pentru nenorocirile și ororile războiului, așa cum le cunoscuse direct în timpul campaniei din Franța. Poetic, ele anticipează viziunea unei umanități a muncii pașnice din finalul lui *Faust II*. Există de fapt în fragmentul realizat din *Ahileea* și alte motive care evocă episodul final din *Faust II:* malul mării, imaginea corăbiilor care se apropie încărcate cu mărfuri, furnicarul mulțimii înălțînd diguri și săpînd șanțuri, deplasarea în grup a oamenilor pentru a popula ținuturi îndepărtate.[37]

În comparație cu eposul antic poemul lui Gothe prezintă un bogat fond afectiv, specific modern. Revelatoare este chiar scena inițială din frag-

---

[36] Schema principală este reprodusă la sfîrșitul poemului, în corpusul de note.

[37] În legătură cu aceste motive comune Schadewaldt *(op. cit.,* pag. 288) observă: „Goethe a păstrat așadar între 1797 și 1800 în sufletul său figurile lui Ahile și Faust, a proiectat și a inventat pe rînd fie la un poem, fie la celălalt. S-ar putea de aceea ca același nucleu de imagini, conceput în una din opere să se fi înrădăcinat și în cealaltă, dezvoltîndu-se și acolo. Acesta este... cazul cu cercul de imagini grupat în jurul morții lui Ahile, pe de o parte, și al lui Faust, pe de alta."

mentul realizat, introdusă abrupt, fără apelul tradițional la muze, ca o continuare directă de către un „homerid" modern a finalului Cîntului XXIV din *Iliada*. Privind de departe rugul care mistuie în tabăra troienilor trupul lui Hector, Ahile se gîndește „adînc mișcat și blînd" la moartea prietenului său Patrocle și își presimte apropiatul sfîrșit, pentru care-și pune oștenii să-i pregătească sepulcrul. La fel, scriitorul modern nu se mulțumește s-o caracterizeze pe zeița Afrodita prin epitetul ornat de „ochioasă", ci simte nevoia unei dezvoltări, pentru a-i preciza mai îndeaproape ființa și prezența distinctă în conclavul zeilor; ea este aceea care dimineața se desparte anevoie de iubit, din care cauză „dulce-obosită, de parcă ei noaptea spre-odihnă / Nu i-a ajuns, așa cade-n brațele tronului" (v. 133 și urm.). La rîndul lui, Oanymed, paharnicul lui Zeus, se apropie de acesta cu „priviri de copil, însă grave" (v. 144). Trăsăturile olimpicilor sînt îngroșate spre uman (gelozia Herei, controversa ei cu Thetis); Ares răspunde mamei sale cu „noblețe și venerație", dar se arată puțin dispus să se amestece în sîngeroasele lupte ale pămîntenilor. Intenției sale de a chema în sprijinul troienilor, pe lîngă amazoane, pe îndepărtații etiopieni, Goethe îi opune, contrar spiritului războinic al *Iliadei*, comentariul Afroditei, care face elogiul vieții liniștite a acestora, în „gustul iubirii... și copii fără număr" (v. 338), pe care vrea să o vadă în continuare cultivată.

Ca și alte teme antice, chiar homerice, începute sau proiectate de Goethe (să cităm dramele *Nausikaa*, *Pandora*, *Prometeu)*, *Ahillea* a fost sortită să rămînă fragment, pentru că Goethe n-a izbutit — ca în cazul *Ifigeniei* — să se distanțeze de fascinația homerică și să atribuie temei o semnificație ideatică proprie. Aceasta dovedește cît erau de îndreptățite obiecțiunile formulate de Schiller în scrisorile sale și demonstrează că și pentru Goethe antichitatea capătă valoare numai în măsura în care-i stimula propria creație (el însuși spune într-o scrisoare către Knebel[38]: „Pot gîndi numai în măsura în care eu însumi p r o d u c". Interesul lui Goethe pentru tematica homerică se epuizează spre sfîrșitul secolului, forțele sale se concentrează spre problematica faustică și spre alte creații literare. Intervine desigur și conștiința din ce în ce mai clară că epopeea, ca formă narativă tradițională, devine desuetă față de impetuozitatea dezvoltării noului gen, romanul, deschis, dinamic și mobil, pretîndu-se la cele mai diverse dezvoltări în formă și conținut. În 1807, cu ocazia revizuirii scrierilor sale în vederea unei noi ediții, Goethe își notează în jurnalul său „Transformarea *Ahileei* într-un roman"[39], un proiect care a rămas, și el, nerealizat.

JEAN LIVESCU

---

[38] *WA* IV, 18, 28 noiembrie 1798
[39] *HA* 2, pag. 693

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Pentru verificarea autenticităţii textelor originale s-a luat ca bază ca şi în cazul celorlalte volume ale prezentei ediţii, *Ediţia de la Weimar* a operelor complete ale lui Goethe:

Goethes Werke, herausgegeben im Auftrage der Grossherzogin Sophie von Sachsen [Patru serii: seria I, vol. 1—55, *Opere literare*; seria II, vol. 1—13, *Scrieri de ştiinţele naturii*: seria III, vol. 1—16, *Jurnale intime*;, seria IV, vol. 1—50, *Scrisori*] Weimar 1887—1919 (citată în continuare *WA* cu indicarea seriei, volumului şi a paginii, respectiv, pentru corespondenţă, a datei scrisorii). Volumul 50 din *WA* I cuprinde *Reineke Fuchs. In zwölf Gesängen* (pag. 1—180, îngrijit de Hans Gerhard Gräf), *Hermann und Dorothea* (pag. 181—267, îngrijit de Hermann Schreyer), *Achilleis* (pag. 269—294, îngrijit de Bernhard Suphan). Pentru fragmentul *Achilleis* s-au consultat, în acelaşi volum, şi paralipomenele (pag. 435—449), din care, pentru o mai bună înţelegere a intenţiei poetice, comentatorul prezentei ediţii a tradus *Schema zur Achilleis* din 1798 (pag. 435—439).

Pentru unele preciziuni filologice şi de conţinut au mai fost consultate următoarele ediţii mai recente din operele lui Goethe (în paranteză se indică siglele sub care aceste ediţii sînt citate, cu indicarea volumului şi a paginii):

Goethes Werke. Festausgabe herausgegeben von Robert Petsch, 18 volume, Leipzig 1926 *(FA)*;

Goethes Werke. Hamburger Ausgabe herausgegeben von Erich Trunz, 14 volume, Hamburg 1949 şi urm. *(HA)*.

Respectînd succesiunea cronologică a elaborării şi apariţiei celor trei poeme, prezentul volum include, în ordinea prezentării textelor, *Reineke Vulpoiul* în traducerea Iuliei Murnu şi *Hermann şi Dorothea* în traducerea Laurei Dragomirescu, ambele în redactarea apărută în colecţia „Biblioteca pentru toţi" (serie nouă, nr. 942 din 1978). Inadvertenţele de traducere şi versurile lipsă constatate la confruntarea acestor traduceri cu textele originale, mai ales în cazul poemului *Reineke Vulpoiul*, au fost, în măsura necesităţii, înlăturate de comentatorul ediţiei, prin corecturi şi completări de versuri la textul prezentat aici.

Pentru *Achilleis*, cel de al treilea text inclus în prezentul volum, s-a apelat la versiunea românească realizată de scritoarea Grete Tartler.

În ce priveşte receptarea în ţara noastră, trimitem, pentru primele două poeme, la prefaţa volumului mai sus citat, în care autorul, Ion Roman, menţionează şi comentează (pag. XXIV—XXX) istoria traducerilor şi prelucrărilor în limba română, precum şi — puţina — literatură critică existentă. Din *Achilleis* există în limba română o singură încercare de traducere mai veche, în proză, stîngace şi infidelă, aceea a lui Barbu Constantinescu (*Povestea lui Achille*, apărută în 1929 în „Biblioteca pentru toţi" nr. 922).

J.L.

REINEKE VULPOIUL

În douăsprezece cînturi

Traducere de IULIA MURNU

CÎNTUL ÎNTÎI

Iată Rusaliile, dragi sărbători? înverzit e şi-n floare
Cîmp şi pădure; pe deal şi colnice, prin tufe şi crînguri
Guruie vesel un cîntec de păsări din nou-înviorate;
Cerul, sărbătoresc, în seninul azur strălumină
Şi, învăscut în culori aurii, scînteiază pămîntul,

Regele Leul adună divanul domnesc, şi vasalii
Grabnic cu mare alai la chemare pornesc într-acolo;
De pretutindeni mulţime de mîndri tovarăşi vin stoluri,
Piciul-cocorul şi Gai-grănicerul, şi cei mai de frunte.
Regele Leul socoate cu toată a sa baronime
O adunare măreaţă să ţină, Pe toţi îi chemase,
Mari şi mărunţi laolaltă! Să nu fie lipsă nici unul!
Unul era totuşi lipsă! Vicleanul vulpoi! Din pricina
Multor nelegiuiri s-aţ'nea la o parte de curte;
Cum de a zilei lumină o rea conştiinţă se teme,
Tocmai aşa de soborul domnesc se temuse şi dînsul.
Plîngeri cu toţii-aduceau, că aproape pe toţi îi jignise;
Numai bursucul, nepotul de frate, de el fusese cruţat.
Lupu-ncepu jeluirea; fiind însoţit de o droaie
De-ocrotitori, de-ai săi verişori şi cumetri cu toţii,
Se-nfăţişase la rege, rostind înţelepte cuvinte:
„Preamilostive stăpîne şi rege, ascultă-ne păsul:
Nobil şi plin de simţire-mpărţit-ai dreptate şi milă
Fieştecărui, tot astfel îndură-te şi de năpasta
Ce-am pătimit-o eu de la vulpoi cu o mare ruşine.
Dar mai întîi te îndură, că el mişeleşte nevasta
Mi-a defăimat-o adesea, ba chiar pe copii mi-i rănise
Cu murdărie-arzătoare-mproşc'ndu-i, că trei dintre dînşii
Încă se chinuie-acasă la mine-n amară orbire.

Drept e că mai de demult s-a vorbit despre faptele-i rele;
Ba socotisem și ziua-mpăcării cu-asemenea plîngeri.
Gata fusese să jure, dar iute își luase el seama,
Sprinten, tiptil, strecurîndu-se pîn' la cetățile sale.
Asta prea bine o știu toți bărbații ce stau lîngă mine.
Nici săptămîni de aci înainte-n pripite cuvinte
N-ar fi de ajuns spre ați spune, înalte stăpîne,
Toate pățaniile ce ticălosul mi le pregătise;
Pînza lucrată din Gand pergament pe de-a-ntregul să fie
Nu ar cuprinde năzbîtiile-i toate, de aceea mai bine
Am să le tac, măcar că la inimă tare mă roade
De necinstirea nevestei și vreau cu-orice preț răzbunare!"

Tocmai în vremea cînd Isegrim[1] se tot văita cu obidă
Iată că vine de față la Regele Leu o potaie
Chelălăind franțuzește; zicea ce sărac rămăsese
Numai c-un boț de cîrnat îndosit în tufiș pentru iarnă;
Cum și pe-acesta i-l luase vulpoiul viclean, Și atuncea
Sare-nfuriat un motan mîrîind: „Înălțate stăpîne,
Nimeni de un răufăcător n-ar fi-n drept să se plîngă mai mult ca
Domnul însuși, Vă spun că în lumea de-aicea nu-i nimeni,
Tînăr, bătrîn, ca de nelegiuit să nu-i fie teamă
Cum vă e vouă! Dar pîra cotarlei nu-nseamnă nimica;
Ani au trecut de cînd ei săvîrșiră această gîlceavă.
S-ar fi căzut să mă plîng, că al meu doar fusese cîrnatul.
La vînătoare odată eram; iscodisem pe drumuri
Moara spre a înnopta; binișor, cum dormea morărița,
Luai cîrnăciorul și pot dovedi că potaia asupra-i
N-avea vrun drept în afară de-acela al trudelor mele".

„Plînsul și vorba la ce ne-ajută,-ncepu și pantera,
Nu izbutim cu nimica, destul e că rău-l cunoaștem.
Este un hoț și-ucigaș! Mă-ncumet eu însumi a spune,
Domnilor mei, și voi bine o știți că e meșter la rele.
Nobilii toți, ba și însuși măritul, puternicul rege
Poate să piardă onoruri și bunuri — și-ar rîde el bine
De-ar căpăta din claponu-ngrășat niscaiva-mbucătură.
Rog ascultați și povestea de ieri, urîcioasa purtare
Cu Iepurilă! Vedeți pe bărbatul, cel care pe nimeni
Nu a jignit. Ci smerit se pusese deunăzi Vulpanul,
Rugi de tot felul în grabă voind să-l învețe pe dînsul,
Ba și mai multe, din ceea ce numai diaconul știe.

Față în față-așezîndu-se, *Crezu*-ncepură a-și zice.
Nici vreun chip ca Vulpanul de vechiul nărav să se lase.
Sub stăpînirea cea pașnică, liberă,-a regelui nostru,
Pe Iepurilă îl prinde în gheare, smucește, sugrumă
Cu răutate pe cel mai cinstit dintre semeni. Și-n cale-mi
Eu auzii cele două cîntări, care-abia începute
Iar amuțiră. — Foarte mirat, ajungînd într-acolo,
Numaidecît cunoscui pe vulpoi. Înhățase de guler
Pe Iepurilă. Firește că viața-n primejdie i-ar fi pus-o,
Dacă eu n-aș fi trecut, spre norocu-i, pe uliță-atuncea.
Iată-l! Priviți-i și rănile omului celui cucernic,
Care pe nimeni, nicicînd nu jignise. Și dacă stăpînul
Nostru și voi, boieri mari, îndurați ca a regelui pace,
Toată a sa stăpînire și faptele sale să fie
Batjocorite de hoț, mai pe urmă și rege, și fiii
Au să-și audă mustrări de la cei iubitori de dreptate".
Lupul grăi între-aceste: „Așa rămînea-vor cu toate,
Că din păcate, în veci nu l-om vedea îmbunat pe vulpoi.
Mort de-ar zăcea, cu atîta mai bine de pașnica lume!
De-l vor ierta de astă dată, nu mult dup-aceea vulpoiul
Neobrăzat va-nșela pe aceia ce nici nu s-așteaptă."

Luase cuvîntu-avîntat și bursucul, nepotul de vulpe,
Tot prefăcut ca și dînsa, ținu a vorbi după placu-i:
„Veche și de adevăr e, jupîne Lupane, zicala:
«Una gîndește dușmanul, iar ție de alta-ți grăiește!»
Astfel nici unchiul nu poate să pună temei pe-a ta vorbă.
Totuși îi pasă puțin: de-ar fi dînsul ca tine la curte
Trecere mare să capete, cum te-ai căi tu, firește,
Că l-ai putut ponegri, înnoindu-i iar vechea poveste.
Dar răutățile cele ce le-ai făptuit împotrivă-i
Tu le-ai trecut cu vederea, cu toate că domnii știură
Cum încheiarăți voi doi legătură, dădurăți cuvîntul
Soți deopotrivă-amîndoi să trăiți. Vă voi spune povestea,
Cum el, odată, în iarnă, din parte-ți era să o pată:
Un cărăuș se ducea cu căruța-ncărcată de pește
Drept înainte pe cale; simțindu-l, pornisești pe urma-i
Și-ai fi halit cu plăcere din marfă, dar n-aveai lețcaie.
Iute-ai cătat să înduplecі pe unchiul, viclean să se puie
De-a curmezișul pe drum, ca și mort. Și a fost, o, Doamne,
O-ncumetată ispravă! Vedeți de ce pește dăduse!
Cum căruțașul venea, pe făgaș îl zări pe unchiașul.
Repede sabia scoase și vru să-l străpungă de-ndată.

Dar înțeleptul din loc nu clintise, de parcă murise.
Iar căruţaşul în car l-aruncase şi mai dinainte
Se bucurase de piele. Iată la ce îndrăznise
Unchiu-meu pentru Lupan. Căruțașul mîna înainte,
Dar şi Vulpanul pe jos azvîrlea la iuțeală din pește;
Lupul furiş din departe venea să înfulece peştii.
Nu-i mai plăcuse Vulpanului astfel să meargă-nainte,
Ci se săltă din căruță să guste și dînsul din pradă,
Însă cumătrul Lupanul o şi mistuise cu totul.
Peste măsură-mbuibat, el sta gata să crape, Și numai
Oase lăsase-napoi și-mbia pe prieten cu ele.
Încă o festă, și asta vă voi povesti-o întocmai:
La un țăran, în chelar atîrnat, dibuise Vulpanul
Porcu-ngrășat, căsăpit peste zi, și de bună credință
Spuse atunci cumătrului lup c-au să meargă-ntr-acolo,
Drept pe din două-amîndoi să-și împartă cîștig și primejdii.
Numai că trudă doar şi cu primejdii el singur purtase.
Se tupilă pe fereastră, cu multă-osteninţă s-arunce
Prada întreagă cumătrului lup; cum înspre nenorocu-i,
N-au fost departe zăvozii, ei adulmecîndu-l în casă
L-au hărțuit vitejește, Jupit, de abia mai scăpase,
Grabnic cătase pe lup, de durerile sale-i se plînse,
Partea-și ceruse, Acesta-i răspunse: «Păstrai o bucată;
Haide acum de o roade, ce mult o să-ți placă grăsimea!»
Prada-i aduse, era numai ciotul de lemn; măcelarul
Porcul în cui atîrnase pe el, iar gustoasa friptură
O-nghiorțăise nedreptul și hulpavul lup într-o clipă.
Glasu-i pierise vulpoiului, de mînios ce fusese.
Ceea ce dînsul gîndise; gîndiți-o și voi, și tu, rege;
Peste o sută asemenea renghiuri, Lupanu-i jucase!
Dar să le trec sub tăcere, că el însuși va ști și mai bine
Să se dezvinuie, cînd au să-l cheme pe-aci. Într-aceste,
Preamilostive stăpîne și rege, mai țin a vă spune
De cuvîntarea smintită, ce voi auzirăți cu toții,
Oare nu lupu-și jignise el singur nevasta și cinstea-i,
Ce trebuia să-și păzească de-altminteri cu prețul vieții?
Șapte ani sunt și peste, de cînd al meu unchi dăruise
Doamnei frumoase credință și dragoste mare, și asta
Se petrecuse odată la danț, într-o noapte de vară,
Cînd se pornise cumătrul la drum, Și din cele aflate,
Eu vă voi spune că față de dînsul, prietenă bună
Deseori ea s-arătase, Și ce mai atîta poveste?
Doar vieţuieşte prea bine, De ce tevatura?

Cînd ar fi fost mai cuminte să tacă. Altminteri
Numai de rîs și ocară se face“, Bursucul mai zise:
„Iată povestea cù iepurul! Goale, deșarte cuvinte!
Oare nu trebuie dascălul să pedepsească școlarul,
Dacă acesta pe el nu-l ascultă și nu-și dă silința?
Oare să nu pedepsești pe băieți? Cît departe să meargă
Nesocotința și necuviința? Cum crești tineretul?
Javra se milcuie, cum într-o iarnă cîrnațu-și pierduse
După tufiș, dar mai bine s-ar fi potolit pe tăcute,
Ca să n-aflăm că era de furat! Deci în dar i se dase,
Daru-i se luase, Și cine în nume de rău pe unchiașul
Poate să ia că el bunul furat de la hoț șterpelise?
Astfel se cade ca domnii de viță înaltă s-arate
Față de hoț dușmănie și ură pe veci ne-mpăcată.
De s-ar fi pus să mi-l spînzure, încă puteau să mi-l ierte:
Întru cinstirea domnească, rămase el slobod acuma
Numai puternicul domn hotărăște pedeapsa cu moartea.
Prea puțintică-i răsplata cu care se mîngîie unchiul.
Oricum ar fi el, cu drept ar voi să împiedice răul.
Căci de cînd pacea iubitului rege ne-a fost anunțată,
Nimeni n-o ține ca dînsul; el, traiul schimbîndu-și, înhapă
Numai o dată pe zi, ca un schimnic trăiește, postește,
Poartă-a căinții cămașă pe trup și de mult se abține
De la tot felul de carne domestică și de vînaturi,
După cum ieri povestitu-mi-a unul ce fuse la dînsul,
La Malepartus, vulpoiul cetatea și-ar fi părăsit-o,
Spre a-și clădi o chilie, Și cum mai slăbise de tare,
Sarbăd de foame, de sete, și altele, grele spășenii,
Ce pocăit el le rabdă aveți să aflați și voi singuri.
Ce-l stinghereşte acum, că de el fiecare se plînge,
Numai să vină încoace, va ști cum să-și apere dreptu-i
Și pe dușmanii săi toți de rușine, și-ocară să-i facă,“

Și de-a mirare! Abia isprăvise bursucul cuvîntul,
Cînd s-arătă Cucurigu-cocoșul cu neamu-i cel mare;—
Iar pe o targă cernită era după dînșii purtată,
Fără de cap și grumaz, o sărmană găină, pe nume
Zisă Moțata și dintre găini cea mai bună-ouătoare,
Ah! Ce șiroaie de sînge-i curgeau, de vulpoiul vărsate.
Regele-acum să o afle, Pe cînd Cucurigu-viteazul
I se ivi dinainte cu schime tot jeluitoare,
Doi cocoșei de asemeni mîhniți mai veniră cu dînsul,
Unul cu numele Rigu, ca el nu mai afli vreun altul

Între Olanda și Franța! Cellalt îi putea sta alături,
Gagu pe nume, tovarăș semeț, de picior tare iute,
Facle aprinse purtau amîndoi și erau frățiorii
Soaței ucise, Strigau văietîndu-se după cel ucigaș:
„Ah și văleu!“ Găinușele, două trăgeau năsălia,
Din depărtare se tot auzea tînguire și bocet!
„Nalte stăpîne și rege!“ — începu jeluirea cocoșul:
„Pierderea noi pe vecie-o deplîngem! Fie-vă milă
De puișori și de mine, precum și de rănile noastre.
Iată urîta ispravă-a vulpoiului celui nemernic.
Iarna trecuse de-abia și frunzare și flori înflorite
La bucurie pe noi ne chemau; mă mîndream de tot neamul,
Zece feciori și cu zece fetițe, ce-alături de mine,
Foarte voios își trăiau laolaltă frumoasele zile,
Dornici de viață plăcută; nevastă-mea, neîntrecuta
Cloșcă-ntr-o singură vară pe toți împreună-i crescuse.
Ei se făcură vînjoși, și deplin mulțumiți își găsiră
Zilnica hrană în curtea bogatului schit de călugări,
Cea-mprejmuită cu ziduri și șase zăvozi spre păzire.
Vrednici tovarăși ai casei, iubeau și-mi păzeau copilașii,
Hoțul, vulpoiul, mocnea într-însul văzînd că în pace
Zile ferice trăiam și-ocoleam uneltirea-i vicleană;
Noaptea mereu peste ziduri da raită, pîndea pe la poartă;
Cîinii luau seama și-atunci trebuia să o rupă la fugă.
Mi-l înhățară la urmă odată-ntr-o zdravănă harță;
Dar le-a scăpat și apoi un răstimp liniștiți rămaserăm.
Dați-mi acum ascultare! Că nu după mult poposește
Ca-un sihastru și-aduce o pecetluită ștafetă.
O cunoscui pe a voastră pecete și-aflai cele scrise,
Că-ntre-animale și pasări vestirăți o trainică pace.
Mi se sfeti el în chip de smerelnic călugăr, de parcă
Prin jurămintele-i aspre s-ar fi lepădat de păcate,
Vinile destăinuindu-și; și, deci, dinaintea lui, nimeni
N-avea de ce să se teamă; că el cu sfințenie jurase:
Nu va gusta niciodată din carne; privii a lui rasă[2],
Și-mi arătă comănacu-i, de-asemenea și mărturia
Dată de stareț; și ca să mă facă să-l cred și mai bine,
Straiul de grea pocăință sub rasă. În mersu-i, îmi zise:
«Cu Dumnezeu înainte! Pe capul meu astăzi sînt multe:
Să tălmăcesc din ceaslov și-o vecernie-apoi pe deasupra.»
Însă în mers tot cetea, născocind el a noastră pieire.
Repede și-nveselit povestit-am odraslelor mele
De fericita solie de pace-a hrisovului vostru.

Se-nveseliră cu toţi, şi cum el se făcuse un pustnic,
Nu mai duceam nici o grijă, nici teamă; ieşeam împreună
Pînă dincoace de zid, bucurîndu-ne de libertate.
Vai! Cît de rău am păţit-o! Ascuns el pe după tufişe,
Mîrşav sări dintr-odată afară închizîndu-ne poarta;
Mi-l înhăţă şi mi-l trase pe cel mai frumos din puiendri;
Nici o scăpare, de-ndată ce-l prinse şi mi-l molfăise.
Astfel mereu ne-ncolţea şi nici vînător, şi nici cîine,
Ziua sau noaptea păzindu-i, de hac nu puteau să-i mai vină.
Smulse aproape pe toţi, că din douăzeci cîţi avusesem,
Numai cu cinci rămăsesem, pe ceilalţi, pe toţi mi-i răpise.
Fie-vă milă de marea şi-amarnica noastră durere!
Ieri îmi ucise şi fata! Copiii doar leşu-mi scăpară.
Iată-l aicea! Aceasta-i isprava! Vă cer îndurare!"

Domnu-ncepu: „Haide, vino aproape, bursuce, te uită,
Astfel posteşte călugărul tău şi-şi arată căinţa,
De-aş vieţui pîn'la anul, de tot pocăit îl voi face.
Vorba la ce-mi foloseşte! Jalnic cocoş, tu ascultă,
Nu va lipsi de la scumpa ta fiică nimica din toate
Ce se cuvin unui mort: voi pune să-i cînte priveghiul
Voi îngropa-o cu mare cinstire, iar după aceea
Voi chibzui la pedeapsă, cu domnii aceştia-mpreună."
Regele dete poruncă atunci să se cînte priveghiul.
Domino placebo[3],-ncepu poporimea să cînte
Stihul întreg. De asemenea v-aş povesti mai departe
Cine cîntase prohodul şi cine dăduse răspunsul;
Numai că ţine prea mult şi mai bine cu asta, basta.
Moarta a fost aşezată-n mormînt, şi deasupra, frumoasă,
Netedă, lucie marmură, mare şi groasă, în patru
Muchii cioplită şi scrise au fost desluşit spre cetire:
„A Cucurigului fiică, Moţata, găina cea bună,
Mult ouătoare la cuibu-i şi mult pricepută să scurme,
Vai, odihneşte aci! dintre ai săi fiind crîncen răpită
Prin fărădelegea vulpoiului, Lumea întreagă să afle
Cît de făţarnic şi rău se purtase el faţă de dînsa,
Moarta iubită s-o plîngă!" Aşa glăsuiau cele scrise.

Regele-atunci porunci ca să fie chemaţi înţelepţii,
Sfat împreună să ţină, ce fel de pedeapsă să deie
Pentru mişelnica faptă, prea limpede lor dovedită,
Se sfătuiră în cele din urmă un sol să trimită
Pîn' la mehenghi, negreşit el să vină la curtea domnească,

Dacă voiește să scape cu viață, să nu se dosească,
Ci să s-arate duminică-ntîia lor zi de-adunare,
Crainic numiră pe ursul Martin, Și așa la plecare
Leul grăi către urs: „Ca stăpîn și ca rege-ți dau sfatul
Să te silești pîn' la capăt, cu bine-mplinește-ți solia,
Fii dar cu ochii în patru, că-i rău și fățarnic vulpoiul.
Va iscodi, folosind de-ale lui viclenii cîte toate.
Te-o linguși, te-o minți neobrăzat, te-o-nșela, pe cît poate!“
Ursu-ncrezut îi răspunse cu ifose: „Fii dar pe pace,
Numai să-i vină puțin a rînji în batjocură, uite,
Jur eu pe Domnul de sus să mă bată, de nu îl voi face,
Cu răzbunarea-mi cumplită, s-o ieie din loc într-o goană“.

CÎNTUL AL DOILEA

Plin de bărbată trufie, purcese-așadar înspre munte
Ursul Martin, străbătînd o întinsă, prundoasă pustie,
Lungă și largă, și-ajunse la poale de coastă, pe unde
Foarte adesea vulpoiul avea obicei să vîneze;
La vînătoare nainte c-o zi petrecuse pe-acolo,
Ursul o luase apoi mai departe pe drumul ce duce
Spre Malepartus, la ale Vulpanului mîndre locașuri,
Dintre cetățile și fortărețele nenumărate
Ce le avea, Malepartus era cea mai bine-apărată;
Cînd se afla la ananghie, o locuia totdeauna.
Ursul sosi la cetate și dete de porți ferecate;
Se așeză dinainte și-oleacă rămase pe gînduri;
Într-un sfîrșit, el se puse să strige: „Acasă ești, nene?
Ursul Martin e aicea, trimisul divanului însuși.
Regele a juruit-o că fi-vei de față la curtea
De judecată, și eu te-oi aduce, să facă dreptate,
Sau vei plăti-o cu viața, de nu te urnești de pe-aicea,
Ștreangul și roata te-amenință. Hai dar, alege,
Mă însoțește mai bine, să n-o pătimești mai pe urmă."

De la-nceput pîn' la capăt Vulpanu-ascultă cuvîntarea;
Sta în tot chipul pîndind și chitind oare cum să-i răstoarcă
Unui mîrlan de ursoi ca acesta-ngîmfatele-i vorbe.
Asta-i dădea de gîndit încă mult. Între-aceea cutreieră
Toate ungherele din măiestrita zidire-a cetății;
Borte erau pe aci, vizuini și-osebite cotloane
Strîmte și lungi și o seamă de uși, ce puteau să se-nchidă
După nevoie și vreme. Și cum se știa-n urmărire
Pentru mișelnice fapte, pe-acolo-și afla cea mai bună
Tainiță. Ades în meandrele-acestea cădeau în capcană

Biete, neroade-animale, a tîlharului binevenită
Pradă. Cuvintele lui le-auzise, dar el se temuse,
S-ar fi putut ca și alții cu solul să fie la pîndă,
Și-ncredințîndu-se-n urmă că ursul sosi numai singur,
Cu șiretlicuri ieși agrăindu-i: „Cinstite unchieșe,
Bine-ai sosit! Și mă ierți! Eu tocmai citeam la vecernii,
Iată de ce te făcui să m-aștepți, Mulțumim de venire,
Poate voi trage nădejde-ntr-un bun ajutor pe la curte.
Unchiule, binevenit totdeauna să fii! Iar acuma
Cadă păcatul pe cine-ți va fi poruncit să iei drumul
Greu și așa de departe. Și cît de-ncălzit ești! O, Doamne!
Blana ta e-nădușită și abia de mai ai răsuflare!
Domnul puternic de ce nu-și găsi să trimită pe-un altul,
Numai pe nobilul ins, pe-acel preamărit mult de dînsul?
Asta va fi înspre binele meu. Fii tu bun și m-ajută
Printre acei de la curtea domnească, ce rău mă bîrfiră.
Mîine aveam chiar de gînd s-o pornesc și eu volnic la curte;
Mie, deși sînt beteag, numai asta îmi este în minte,
De n-aș fi fost burduhos și greoi tocma-n ziua de astăzi
Dintr-o mîncare ce mi s-aplecă înghioldindu-mă-n pîntec.“
Ursu-ntrebă: „Din ce fel de mîncare, nepoate?“ Vulpanul
Zise-mpotrivă: „La ce folosește chiar dacă ți-aș spune,
Traiul pe-aicea e greu; precum vezi, îndurăm cu răbdare.
Nu e tot omul boier! Și cum nu se găsește adesea
Alta nimica mai bun să ne placă, atuncea, firește,
Noi îmbucăm numai faguri ce-avem din prisos la-ndemînă.
Mierea o mistui așa de-anevoie, încît mă umflasem,
Tot pe nevrute-nghițind-o, că mie deloc nu-mi priise.
Nici n-aș mai pune-o vreodată pe limbă, ferește-mă, Doamne!“

„Ce-mi auziră urechile? ursul i-o-ntoarse. Nepoate,
Ai tu dispreț pentru mierea de care atîția duc jindul?
Cît despre mine, îmi e mai presus ca oricare merinde,
Fă-mi mie rost de-olecuță de miere, că rău n-o să-ți pară;
Te-oi ajuta eu în schimb.“ „Nu glumești?“ îi răspunse vulpoiul.
„Nu,-n adevăr! a-ntărit-o Martin, doar mi-am dat și cuvîntul.“
„Dacă-i așa, încheie roșcovanul, am să-ți aduc o grămadă
De la țăranul ce stă-n apropiere, la poale de munte;

Are-o mulțime de faguri cu miere, că tu și tot neamul
N-ați mai văzut adunată-așa multă.“ Și ursul poftit-a
Peste măsură să capete-această dulceață, „O, du-mă,
I-a mormăit, cît mai iute-ntr-acolo; tot chibzui, nepoate
Rost să-mi poți face de miere și dacă de saț nu mi-ar ține.“
„Mergem, îi zise Vulpanul, ca mierea să nu-ți mai lipsească,
Astăzi mă doare piciorul, dar vezi că prin marea iubire
Ce-ți închinai mai de mult, amărîții mei pași îndulci-voi.
Doar nu cunosc pe nici una din toate rudeniile mele
S-o prețuiesc tot atît ca pe tine. Ci haide încoace,
Iară duminică mă vei sluji pe la curtea domnească,
Să-i rușinez pe dușmanii puternici de multele plîngeri.
Te-oi sătura chiar de astăzi cu miere, să cari cît mai multă!“
De mai nainte-i socoate mișelul ciomegele toate
Ce-i vor căra în spinare țăranii în furia mare.

Fuga o-ntinse Vulpanul, și ursul orbiș după dînsul.
De-aș izbuti, se gîndea, rostogol pîn' la bîlci mi te-aș duce
Încă de astăzi, să-nfuleci o miere ceva mai amară!
Astfel, ajunseră-n curtea țăranului și-așa se-ncîntase
Ursul, ca toți nătărăii ce vor să se-nșele-n speranțe.

Se înserase. Vulpanul știa că la ora aceea
Rüsteviel, harnicul meșter dulgher, se afla în odaie,
Ca de obicei, odihnindu-se-n patu-i. La dînsul în curte,
Sta doborît un butuc de stejar; trebuind să-l despice,
Două zdravene pene-nfipsese-năuntru; deasupra
Mai de un cot se căsca crăpătura. Vulpoiul, luînd seama,
Zisu-i-a: „Uite, unchiașe,-n copacul acesta se află
Miere mai multă decît îți închipui; hai, bagă tu botul
Cît mai afund, însă nu lăcomi, ca să nu ți s-aplece!“
„Mare mîncău mă mai crezi! Nicidecum mormăitu-i-a ursul,
Doară măsura în toate e lucru de preț.“ Și astfel,
El bolmojit, încîntat se lăsase, vîrîndu-și în bortă
Capul său pîn'la urechi, ba și labele cele din față.
Iute se puse Vulpanul la lucru și trase, și-ntinse
Pînă ce scoase el penele-afară, Și-așa se-ncleștează
Ursul cu cap și cu labe, că nu mai putea să-i ajute
Nici o sfruntare, și nici milogire, zadarnice toate!
Cît de semeț și puternic fusese vai, nu dovedise!
Și cu un ástfel de clenci îl prinsese nepotul pe unchiul,
Ursul urla aolind; cu picioarele cele din spate
Groaznică larmă făcea tropăind, că țăranul sărise,

Ce s-antîmplat? întrebatu-s-a, luîndu-și cu sine toporul,
Ca să-l găsească-narmat, de-ar veni careva să mi-l prade.

Ursul în vremea aceasta intră-n sperieți, că butucul
Îl încleștase vîrtos; se smucea și răcnea de durere,
Chinul de nici un folos nu-i era și credea că de-acolo
N-o să mai iasă vreodată. La fel bucuros, socotise
Și Vulpanul, și cum îl văzu pe țăran de departe,
Zise: „Martine, cum merge cu mierea? Mai te potolește!
Place-ți? Că uite și meșteru-i gata să te ospăteze;
După-așa cină, el vine cu-o dușcă, să-ți prindă mai bine!"
Iar dup-aceea Vulpanu-o tuli frumușel spre cetate.
Însă dulgherul sosise și cînd pe ursoi îl zărise,
Fuga o luă către crîșmă, să cheme de-acolo țăranii
Ce chefuiau, și țipă: „Hai, zoriți, că la mine-n ogradă,
Ursul azi-noapte s-a prins! Adevăr vă grăiesc!" Alergară
Repede și se-narmară cu toți, cum putea fiecare.
Unul luă furca în mînă și grebla cellalt; iar al treilea,
Încă și-al patrulea-n goană veniră cu țeapa și sapa;
Ba și al cincilea buzna cu paru-narmat peste-olaltă,
Popa cu dascălul, care cu sculele lor poposiră.
Bucătăreasa părintelui, neîntrecută-n bucate
(Terciu-l făcea de minune), nici ea mai prejos nu rămase;
Caieru-l luă cu sine pe urs să mi-l scarmene bine.
Larma crescîndă cum de-o auzise, sărmanul, în chinuri,
Capul și-l smulse din trunchi cu putere, lăsîndu-și acolo
Pielea cu păr de pe față ce pîn'la urechi fu jupită.
Nu s-a văzut niciodată-animal mai de plîns ca dînsul!
Sîngele peste urechi șiroia; ce-ajuta să-și sloboadă
Capul, de vreme ce-avea el picioarele prinse-năuntru?
Iute smucindu-se, și pe-acestea le trase-n afară;
Ghearele însă cu păr de pe gaibe-i stătură-ncleștate,
De se pierdu el cu firea, tehui în durerea-i cea mare,
Astea deloc n-aduceau dar cu mierea cea dulce din care,
După povața vulpoiului, nădăjduia să se-nfrupte,
Nu-i izbutise nici ținta și drumu-i dădea-ngrijorare.
Barba și labele tot sîngerau; nu putea să mai steie,
Nici să mai meargă. Și meșterul și ceialalți împreună
Se năpustiră asupra-i, voind a-l stîlci în bătaie.
Rîvnă-nciudată aveau să-l ucidă. Și popa cu cîrja
Lungă-l lovi de departe; cu greu și încoace, și-ncolo
Se răsucea, întețit el de gloata-mbulzită în juru-i,
Care pe-aci cu țepușa, care colea cu securea,

Cleştele şi un baros adusese fierarul, şi unii
Sapa, şi alţii lopata; se tot întreceau, huiduindu-l,
Iarăşi lovindu-l, că-n spaimă, mi se tăvălise în scîrnă.
Toţi tăbărîră asupra-i; nici unu-napoi nu rămase,
Nici cei mai răi, cum e Ludolf cel cîrn, crăcănatul de Schlope.
Gerold rotea-ntre pocitele-i degete-n lemn, un îmblaciu,
Iar un cumnat, Kückelrei cel bondoc, îi stătea pe alături,
Şi amîndoi îl loviră din plin; nu lipsise nici Quack, şi
Talke pe urs nimeri cu ciubota, şi nu numai dînşii,
Toţi alergau, şi bărbaţi, şi femei, ce doreau a lui moarte.
Larma cea mare-o făcea Kückelrei, cel cu ifose multe,
Pentru că Willigetruda, ce şade în casa din vale,
Mamă îi este şi tatăl necunoscut îi rămase;
Totuşi sătenii credeau că e Sander, cosaşul cel negru,
Mîndru tovarăş, atuncea cînd nu e cu alţii-mpreună!
De pretutindeni cu pietre zburate pe urs l-asupriră.
Iată-al dulgherului frate, sărind cu o groasă măciucă,
Drept în cap îl izbi, de-şi pierdu şi auz şi vedere.
Dar de sub zdravăna lui lovitură putu să se scoale,
Printre femei, căpiat aruncîndu-se-n chiot de-a valma,
Ele-mbrîncite-au căzut, cîteva prăvălindu-se-n apă.
Foarte adînc fiind rîul, părintele dete un strigăt:
„Ian vă uitaţi, cum se duce la fund socăciţa-n scurteică,
Fusul îi este pe-aci, ajutaţi-mi-o, bunii mei oameni!
Bute cu bere dau două, ba şi dezlegări de păcate!"
Toţi îl lăsară pe urs ca şi mort şi-alergară la apă
După femei şi pe cinci ei le scoaseră tefere-afară.
Însă pe cînd laolaltă umblau forfotind pe la maluri,
Ursu-ngrozit mormăia de durere-n mizeria mare,
Tot tîrîindu-se-ajunse la apă. Voi să se-nece,
Nemaiputînd să îndure aceste bătăi ruşinoase.
Nu încercase vreodată să-noate; avea doar speranţa
Cît de curînd să încheie o viaţă aşa păcătoasă.
Dar împotriva-aşteptării, simţi cum plutea peste apă,
Dus fericit de şuvoi către vale. Văzîndu-l sătenii,
Deteră ţipăt: „Fi-va pe veci spre a noastră ruşine!"
De supărare-şi mustrară femeile: „Voi nu stăturăţi
Locului-n linişte acasă! Vedeţi-l pe urs cum înoată,
Cum îşi mai cată de drum!" Iară cînd la buştean se uitară,
Blană din cap şi din labe şi gheare năuntru aflară.
Foarte şi-au rîs şi-au strigat: „Ne mai vii tu din nou pe aicea,
Doar îţi păstrăm zălogite urechile tale blegite."

Astfel de-ocară-l făcură și pentru ce el pătimise,
Geaba că ursul, scăpat de belea, bucuros fără margini,
Tot blestema pe țăranii cei care-l bătuseră zdravăn,
Se văieta de dureri la urechi, de dureri la picioare
Și-l blestema pe vulpoi de trădare și cu-afurisenii
Cam din acestea, se duse mînat de șuvoiul cel mare;
Peste o leghe de cale făcuse în vreme puțină,
Iarăși apoi gîfîind o porni tîrîș înspre maluri.
Nici s-a văzut vreodată animal mai de plîns pe sub soare!
Tot se gîndea că el ziua n-apucă, ci-ndată-o să moară.
Dete un țipăt: „Vulpan mincinos, răutăcioasă lighioană!"
Mai și-amintea și de-ai săi bătăuși, și de trunchiul cu pricea,
De vicleșugul afurisit iscodit de Vulpanul.

Iar după ce cu-așa multă iscusință, nepotul vulpoiul
Îl însoțise pe unchi-său pînă la tîrgul cu miere,
Fuga dădu la găini (le știa coteneața), pe una
O înhăță și cu prada el iar o tuli către vale;
Numaidecît o-nhăpă și grăbi după alt soi de treburi,
Tot mai la vale, la rîu; mai apoi se-adăpă și își zise:
„Tare mă bucur că pînă la curte îl dusei cu șotii
Pe țopîrlanul de urs. Și chiar pun rămășag că țaranul
L-o fi croit în spinare cu vîrf și-ndesat. Totdeauna
Ursul mi-a fost un dușman, dar și eu i-am plătit-o.
Unchiule drag, tot mereu îi spuneam, dar acuma el zace
Mort la stejar și mă voi bucura cîte zile avea-voi.
Nu s-o mai plînge nicicum, nici un rău nu mai poate să facă."
Cînd să se uite în vale, pe urs tîrîindu-se-l vede.
Tare-l picnește la inimă; cum ursul viu să mai scape?
„Rüsteviel! zise în sine, nemernic, molîu, bădărane.
Ai tu dispreț de-o haleală ca asta, gustoasă și grasă,
Ce și-o dorește tot omul cu vază, și ție în mînă
Ca din senin îți căzu? Că pentru a lui ospătare,
Ursul de treabă zălog ți-a lăsat." Cam din astea își zise,
Cînd îl zări pe Martin sîngerat și sleit de putere.
„Iar ne-ntîlnirăm, jupîne,-i strigă el la urmă. Ci spune-mi,
Oare pierdut-ai ceva la sătean, să-l vestesc? Ce anume?
Fie iertare, dar pare-se că o grămadă de miere
Omului tu i-ai furat, sau cinstit i-ai plătit? Cum fu asta?
Vai, în ce hal te-ai boit! Pocitanie-ai ajuns, de rușine!
Mierea nu-ți fuse pe plac? Că în prețul acesta mai este
Încă la piață. Dar unchiule, spune-mi mai repede cărei

Tagme aşa de cînd te-nchinaşi, că-ncepuşi tu pe cap să
Porţi comănacul cel roşu? Făcutu-te-ai oare vlădică?
Fără îndoială, bărbierul care te tunse-ţi ciunti şi
Urechile. Chica-ai pierdut-o, cum văd, şi bărbuţa,
Ba şi mănuşile? Unde le-ai pus?" — Şi aşa îşi aude
Ursul la vorbe de-ocară şi nu avea glas de durere.
Cum se simţea la aman, ca să nu mai audă şi alte
Tot cam din astea, la rîu tăvăliş mi se duse; pluti
Tras de şuvoiul cel mare la vale şi înlimăni,
Schilav, beteag în zăcare pe mal. Văietîndu-se, zice:
„Să mă omoare mai bine, că nu sînt în stare de-a merge,
N-oi mai ajunge la capătul drumului, pînă la curte;
Doar pe aci lîncezi-voi, trădat de vulpoiul cel mîrşav.
Dacă-oi scăpa cu vieaţă, — o să se căiască amarnic."
Dar se sculă, tîrîndu-se-n cele mai groaznice chinuri,
Vreme de patru, cinci zile, şi-n urmă sosi el la curte.

Regele Leul, zărindu-l pe ursul în marea-i ticală,
Se minună: „Milostive, să fie chiar ursul? Cum vine
Astfel batjocorit?" Iar Martin îi răspunse: „De plîns e
Starea în care mă vezi! Ucigaşul vulpoiul — aşa de
Neruşinat mă trădă." Mînios glăsui domnitorul:
„Nelegiuirea voiesc s-o răzbun fără nici o-ndurare.
Tocmai pe-un astfel de domn trebuia el de rîs să mi-l facă?
Jur pe coroană şi cinste că n-are să-mi scape Vulpanul:
Va ispăşi cît mai grabnic şi-aşa precum ursul pofteşte.
De nu mi-oi ţine cuvîntul. să nu mai fiu vrednic de spadă."

Regele dete poruncă la-ntregul divan să s-adune
Spre-a chibzui pedepsirea de-ndată a faptelor rele,
Se sfătuiră, şi regelui asta îi fuse pe voie:
Încă o dată să cheme Vulpanul, să fie de faţă,
Dreptu-mpotriva prea multelor pîre, să-şi apere singur.
Iar Cotoşmanul să-i ducă solia Vulpanului grabnic,
Dînsul fiind iscusit şi dibaci, Astfel hotărîră.

Regele Leul cu sfetnicii săi adunaţi împreună,
Zis-au motanului: „Bagă de seamă la spusele noastre!
Dacă de trei ori jupînul vulpoiul poftit se mai lasă,
El şi întregul său neam pedepsit pe vecie-o să fie!
Dă-i dar povaţa că, dacă-i cuminte, să vină la vreme;
Faţă de alţii el are dispreţ. doar de tine ascultă."
Zis-a motanul: „Ca eu să cîştig sau să pierd, se prea poate,

Dacă ajung la vulpoi; însă cum să încep și de unde?
Cît despre mine, voi faceți cum vreți, dar îmi vine a mă crede
Prea măruntel şi-a trimite pe-un altul socot că-i mai bine.
Ursul, mai mare și tare, n-a scos-o la capăt cu dînsul,
Darmite eu? În ce chip s-o-nchei? V-aș ruga de iertare!"
„Nu mă înduplеci pe mine cu asta,-i răspunse stăpînul,
Sînt printre oameni mărunți cîte unii cu o-nțelepciune
Şi agerime arareori multora mari cunoscută.
Nu eşti deloc uriaş, însă ești priceput și cuminte."
Zise supus Cotoșmanul: „Facă-se deci a ta voie!
Dacă în cale-oi găsi vreun semn pe la mîna cea dreaptă,
Va însemna că va fi izbutită a mea drumeție."

CÎNTUL AL TREILEA

Merse motanul o bună bucată de drum către munte,
Cînd de departe zări un croncan și îi dete bineţe:
„Nobilă pasăre, poartă-mi noroc! Din aripe încoace
Tu mi-o cîrmește și zboară-mi pe dreapta," Și pasărea zboară
Tocmai la stînga, și-apoi pe copac se așează să cînte.
Cobea-i păru că aude; de tot se mîhni Cotoșmanul,
Totuși, precum de-obicei se întîmplă, el se-mbărbătează,
Iarăși, pornind-o pe șleaul cetăţii, și-n urmă ajunge
La Malepartus, găsind pe vulpoi dinainte la poartă,
O plecăciune-i făcu și așa începu să cuvînte:
„Domnul atotmilostiv dăruiască-ţi o seară, plăcută!
Zilele-ţi sînt în primejdie, dacă nu vii pîn' la curte,
După porunca cea dată de rege, de faţă acolo
Să te dezvinui, să nu te căiești mai apoi cu tot neamul",
Zise Vulpanul: „Fii binevenit, preaiubite nepoate!
După dorinţa-mi primește a Domnului blagoslovire!"
Însă el altfel gîndește în inima sa trădătoare,
Noi viclenii născocește, voind și pe el să-l trimită
Sol rușinat înapoi, Cu nepoate-i tot da înainte:
„Dragă nepoate, din care bucate osebit ţie-ţi place,
Doară se doarme mai bine sătul, și o dată sînt gazdă,
Mîine în zori să plecăm amîndoi, după-a mea socotinţă,
Mai de încredere, eu nu cunosc dintre rude pe nimeni,
Pentru că neobrăzat îmi venise și ursul cel lacom;
E fioros și puternic, că n-aș fi-ndrăznit să bat cale
Lungă alături de dînsul. Acuma, firește voi merge
Prea bucuros împreună cu tine, La drum să ne-aşternem.
Mîine în zori, Chibzuială mai bună deci nici că se poate!"

Se-mpotrivi Cotoşmanul: „Socot că-i mai bine să mergem

Numaidecît către curte, cum sîntem în clipa de față,
Luna răsare pe după bunget și cărarea-i uscată.„
Spuse Vulpanul: „Găsesc cu primejdie drumul de noapte,
Unii pe vreme de ziuă cu drag te salută și totuși,
De-i întîlnești pe-ntuneric, e vai și amar de tine!".
Zise atunci Cotoșmanul: „Aș vrea să o știu, unchieșe,
Dacă rămînem, ce-avem de mîncare?" Răspunse Vulpanul:
„Din sărăcie pe-aice trăim, De rămîi, îți voi scoate
Proaspătă miere din faguri, pe cea mai curată-oi alege-o".
„Eu d-alde-astea nicicum nu mănînc", mîrîi Cotoșmanul;
Dacă pe-acasă duci lipsă, un șoarece adu-mi încoace,
Mă-ndestulează mai bine, iar mierea s-o ții pentru alții",
„Mînci șoricei cu plăcere? Vulpanu-ntrebă, Nu e șagă?
Pot să-ți aduc, că vecinul meu popa tot are-n hambaru-i
Șoareci ce mișună-ntruna, că nu-i mai ridici nici cu carul,
Chiar auzise pe popă că-l supără ziua și noaptea".
Nechibzuit se pripi Cotoșmanul: „Pe placu-mi hai, fă-o,
Duă-mă la șoareci! Că dintre vînaturi și altele toate,
Șoarecii-mi plac cel mai mult!" Iar jupînul vulpoiul răspunse:
„Ai să te bucuri aievea de ospătare faimoasă;
Gustu-ți o dată știut, să nu zăbovim nici o clipă",

Dete crezare motanul, urmîndu-l și-ajuns-au la șura
Cea cu pereții de lut, Doar pe-acolo, mai ieri, scormonise
Borta Vulpanul și sfeterisise cocoșul cel mîndru
De la părinte, în vreme ce dînsul buștean adormise,
Iar Martinică,-al Sfinției iubit feciorel, deîndată
Vru răzbunare; el lațu-nnodase spre bortă-n nădejdea
Ca la întoarcerea lotrului, dragul cocoș să-și răzbune,
Luatu-le-a-n seamă Vulpanul și zise: „Iubite nepoate,
Intră în gaură, drept înăuntru, c-apoi pe afară
Stau eu de pază, în vreme ce tu vei vîna șoricimea,
Prin întuneric vei prinde-o grămadă! Auzi chițăitul!
Cînd ești sătul, ai să vii înapoi, mă găsești tot pe -aicea.
Nu ne putem despărți peste noapte, căci mîine porni-vom
Dis-dimineață, iar drumul scurta-vom cu vesele glume".
„Crezi, îi mai zise cotoiul, că-i bine să intru-năuntru?
Cîteodată cășună și popilor o răutate".
Însă Vulpanul adaose: „Cine-ar putea să mai știe?
Ești chiar așa de netot? Să venim înapoi, că nevasta-mi
Poate,-omenindu-te, foarte gustoasă mîncare să facă;
Fără de șoareci noi încă voios vom cina laolaltă".
Dar Cotoșmanu-avîntîndu-se-n bortă, căzu în capcană.

Sub împroșcarea de vorbele-i pline de rîs și de-ocară.
Astfel primi musafirul Vulpanului rea găzduire.

Cum o simți Cotoșmanul la gîtu-i frînghia cea groasă,
Cutremurat se-nfrică și pripindu-se, fără de voie,
Sus se săltă cu putere, și lațul atuncea se strînse,
El scheuna și chema pe vulpoi, ce-asculta din afară,
Tot veselindu-se și, răutăcios, cam așa glăsuindu-i:
„Cum ți-au plăcut șoriceii? Grăsuni i-ai găsit, mi se pare!
Numai să știe că tu îi înfuleci de-acuma vînatul,
Ți-ar mai aduce muștar, Martinică; de treabă-i băiatul!
Cînd se cinează la curte, tot astfel se cîntă? Că-mi sună
Prea neplăcut! Vedea-l-aș pe lup tot aicea cu lațul,
Prins ca și tine-n capcană; el va trebui să-mi plătească
Răul făcut!" Și cu asta Vulpanul porni mai departe,
Nu se pornește el chip, numai după hoțiile sale,
Ci-nșelăciune, prădare, omor și trădare, la dînsul
Nu sînt păcate! Și iarăși ceva cam la fel născocește:
Pe la frumoasa lupoaică, cu țintă-ndoită să meargă,
S-afle întîi de la ea de ce-anume se plînge Lupanul,
Iar după-aceea păcatele vechi mai voia să-nnoiască,
Bunul prilej folosește că lupul plecase la curte.
Nu încăpea îndoială că doar slăbiciunea lupoaicei
Pentru acel ticălos de vulpoi îi aprinse mînia
Lupului: În locuința jupînei intrat, n-a găsit-o.
„Pui măștioi, bună ziua!" O vorbă mai mult nu le zise.
Dete din cap la lupei cu blîndețe și-apoi o întinse
La meșteriile sale. În zori cînd sosește lupoaica,
Spuse copiilor: „Nimeni n-a fost să vă-ntrebe de mine?"
„Nașul Vulpanul, dorind să-ți vorbească, plecă adineaori,
După ce nouă la toți de pe-aci măștioi ne zise.
„Mi-o va plăti!" se-nfurie jupînița lupoaie, grăbită
Să se răzbune pe loc de această jignire, Ea știe
Calea pe unde Vulpanul umbla și-ntîlnindu-l, zbucnește:
„Ce fel de vorbe sînt astea de-ocară, ce fără de suflet
Tu dinaintea copiilor mei le-ai rostit cu sfruntare?
Vei ispăși-o!" Așa glăsui mînioasă lupoaica,
O-nverșunată privire-aruncîndu-i, îl prinse de barbă;
Colții simțindu-i, Vulpanu-o tuli, căutîndu-și scăparea;
Sprintenă-atunci s-avîntă și lupoaia pe urmele sale.
Iată povestea: pe-aproape era un castel în ruină;
Iute-amîndoi alergară-năuntru. Cum însă pe-acolo

Zidul la turn de vechime crăpase, atuncea vulpoiul
Se furișase printr-însul, silindu-se cu greutate,
Strîmtă fiind crăpătura. Grăbită apoi și lupoaia,
Mare și groasă precum ea era, își băgă-n crăpătură
Capul. Da ghes, împingea, dărîma, pe vulpoi să-l urmeze,
Tot mai afund se-ncleșta; nu putea nici napoi, nici nainte,
Cînd mai văzu și una ca asta Vulpanu-alergă
La cotitură pe partea cealaltă și-i dete de furcă.
Dar și lupoaia chiar nu se lipsi de-a-l mustra mai departe:
„Tu mi te porți ca un hoț, mișelește!“ El zise-mpotrivă:
„Nu s-a-ntîmplat niciodată, ce poate acum să se-ntîmple!“
Cinste puțină se cheamă să-ți cruți tu nevasta, cu alta,
Cum o făcuse Vulpanul, Mehenghiului totuna-i fuse.
Cînd de la turnul crăpat, mai la urmă lupoaia scăpase,
Se-ndepărtase Vulpanul, văzîndu-și de drum înainte,
Cînd se gîndise jupîna să-și facă ea însăși dreptate,
Cinstea să-și apere iată, de două ori se pierduse.

Dar să venim înapoi la cotoi! Sărmanul de dînsul,
Cum se simți înhățat, se plîngea într-un fel ca pisoii,
Foarte cu jale! Martin auzindu-l, sărise din patu-i:
„Domnului slavă! Că-n ceas fericit înnodai eu frînghia.
Hoțul s-a prins, de-a binele cred că-mi plătește cocoșul!“
Numai cu chiote de bucurie atunci Martinică
Lampa în grabă aprinse, că lumea dormea prin odaie
Și deșteptă el pe maica și taica, pe slugile toate.
„Haideți că vulpea s-a prins, le strigă, I-arătăm noi acuma!“
Mari și mai mici se porniră cu toții, părintele însuși,
Iute se scoală să-și puie-anteriul; și bucătăreasa
Fuge nainte cu două lumini; Martinică înșfacă
Repede biciul, asupra cotoiului se năpustește,
Cu-nverșunare îl arde în creștet, că-i zdrumecă ochiul,
Toți l-au snopit în bătaie; în grabă, cu furca dințată,
Popa veni într-acolo, crezînd că pe hoț îl doboară.
Cînd Cotoșmanul gîndea c-o să moară, turbat se aruncă
Drept la părinte, îl zgîrie rău și-l mușcă-ntre coapse
Groaznic de tot vătămîndu-l, încît își răzbună el ochiul.
Popa cu strigăte se prăbuși și căzu în neștire,
Bucătăreasa lui nesăbuit suduia că la mijloc
Diavolu-și puse codița, De două ori, ba și de trei ori
Tot se jură că și de-ar fi avut o comoară-ar fi dat-o,
Fără părere de rău, Tot așa jeluia de amarnic
Starea de plîns a stăpînului, cum și prea greaua-i rănire.

Cu jăluirile multe îl duseră-apoi pîn' la patu-i,
Iar pe motanul cu laţul de gît în uitare-l lăsară.

Cînd în necazu-i motanul văzutus-a dat părăsirii,
Jalnic bătut, schingiuit şi aproape pe pragul de morte,
Drag fiindu-i de viaţă, apucă de frînghie s-o roadă.
„Cum să mă mîntui din pacostea asta?" gîndi şi îndată
Ştreangul el izbuti să şi-l rupă, Fericea-l bătuse!
Grabnic să fugă din locul pe unde atîtea-ndurase,
Sprinten sări el din gaură-afară, zbughind-o pe cale,
Către-a regelui curte ajunse în zorile zilei,
Se dojeni, cu obidă pe sine: „O, cum te învinse
Diavolul prin viclenia vulpoiului, rău trădătorul!
Chior şi olog mi te-ntorci înapoi şi ajuns de ocară,
Jalnic stîlcit în bătaie, ce mare ruşine-o să-ţi fie!"

Aprig s-a fost mîniat domnitorul, văzîndu-l pe dînsul,
Fără-ndurare-l ameninţă pe Vulpanul cu mortea.
Sfat adună. Şi în grabă veniră cu toţii, baronii
Şi înţelepţii, iar el i-ntrebă, ce osîndă să deie
Nelegiuitului, cel copleşit de prea multe păcate.
Cum se-mbulziră-asupra vulpoiului jalbe grămadă,
Zise bursucul: „Se poate-n divanul acesta să fie
Vornici destui, care-n nume de rău pe Vulpanul să-l ieie;
Totuşi nu-i nimeni să calce vreun drept al omului liber.
Deci să se facă şi-a treia chemare, şi dacă nu vine
Nici după asta, să fie atunci pedepsit pe dreptate",
Regele spuse: „Mă tem eu că n-o să mai meargă nici unul
Să mi-l poftească pe omul viclean. Oare cine mai are
Ochi de prisos? Oare cine cutează viaţa să-şi piardă
Pentru acest trădător? Să-şi puie în joc sănătatea,
Şi pîn' la urmă Vulpanul nici să se-arate la faţă"?

Dete bursucul răspuns răspicat: „Poftit-ai, o, rege,
Astă solie să ţi-o-ndeplinesc? Orişicum voi primi-o,
De mă trimiţi cu deplină putere-ori să merg din îndemnu-mi,
Dă-mi o poruncă!" Şi regele-i dete încuviinţarea
„Hai, dară, du-te! Că jalbele lor auzitu-le-ai, toate
Mergi la ispravă cuminte, că ai de a face cu insul
Care îţi pune în primejdie viaţa", Bursucul o-ncheie:
„Totuşi, mă-ncumet să merg cu nădejdea că eu l-oi aduce",
Astfel, pornit-a pe şleaul cetăţii, înspre Malepartus,
Unde-l găsi pe jupînul vulpoi cu copii şi nevastă

„Dragul meu unchi, te salut! Tu ești un bărbat prea cuminte,
Cel mai deștept și-nvățat, că pe noi ne cuprinde mirarea,
Cum de-ți mai vine să iei în dispreț, ba aș zice-n pofidă
Nalta chemare domnească. Nu-ți pare că-i vremea
Capăt să-i pui? Că sporesc numai relele zvonuri și plîngeri
De pretutindeni; eu sfatul îți dau să pornim către curte
Fără zăbavă, că multe sînt jalbele-n față la rege.
Astăzi tu fi-vei poftit cea de-a treia și ultimă oară.
Dacă tu nu te vei înfățișa, te așteaptă pedeapsa.
Regele-n fruntea vasalilor săi va veni spre cetate
Să vă-mpresoare și astfel cu bunuri și viață pieri-veți
Tu și copii, și nevastă; vă paște urgia regească.
Iată de ce e mai bine să vii tu cu mine la curte,
Nu îți lipsesc oarecare tertipuri, le ai pregătite
Spre mîntuirea-ți, C-adese la zilele de judecată,
Tu ai trecut prin mai grele-ncercări și ai scos-o la capăt
Bine de tot, rușinîndu-ți potrivnicul pe totdeauna".

Astfel bursucul grăi, și Vulpanul îi zise la rîndu-i:
„Dragă nepoate, ce bun ți-este sfatul, să vin pîn' la curte,
Dreptul eu singur să-mi apăr, nădejde-oi avea în iertare.
Regele știe prea bine folosul ce-l are din parte-mi;
Știe de-asemeni că ceilalți de asta mă și urgisiră.
Fără de mine, firește, nu poate fi vorba de curte.
Chiar de aș face de zece ori rele și încă mai multe,
Știu că de-ndată ce-l voi ațînti cu privirea pe rege,
Voi agrăi către dînsul, mînia în pieptu-i și-ostoaie.
Mulți îl urmează pe rege și vin să se-așeze la sfatu-i:
Dară nici unul nu-i intră la inimă; toți laolaltă
N-au nici un sfat sau părere. Ci totuși, la oricare curte
Unde de față aș fi, hotărăște a mea judecată.
Dacă apoi se adună și rege, și domni împreună
Sfat înțelept să găsească în treburi din cele-ncurcate,
Numai Vulpanul descurcă, Și mulți mai au pizmă pe mine,
Dar din păcate, mă tem de aceștia, căci moarte-mi jurară.
Sînt adunați cei mai răi pe la curte, De-aci-ngrijorarea.
Sînt peste zece, puternici, că singur cu mulți, cum m-oi pune?
Iată de ce eu mereu amînasem, Mai bine e totuși
Noi să ne ducem la curte-mpreună. Pricina să-mi apăr,
Cinste mai multă mi-aduce, decît prin continuă-amînare,
În sperieți și primejdii s-arunc pe copii și pe soață.
Noi spre pieire am merge, căci regele-i mult mai puternic.
Orice ar fi, mă supun de îndată ce el poruncește,

Vom încerca să-ncheiem cu ai noştri duşmani învoială".

Iar după-aceea Vulpanul a zis: „Nevestică, ia-ţi pruncii,
Cu osebire în grijă ţi-l dau pe prîsnelul Foltică;
Uite cum stau drăgălaş în al său botişor dinţişorii,
Tatăl leit sperăm că va fi! Dar Ronţel, ştrengărelul,
Care mi-e tot aşa drag! Şi-n lipsa-mi de-acasă, ia seama.
La copilaşi să le dai bunătăţi, iar de-asculţi a mea vorbă
Şi norocos m-oi întoarce, o bună răsplată-ai să capeţi".
Astfel vulpoiul însoţit de bursuc, la drum a pornit-o,
Grabnic de tot părăsindu-şi feciorii, precum şi nevasta,
Fără vreun alt bun-rămas, spre mîhnirea cea mare a vulpei.

După ce merseră-o bună bucată de cale-mpreună,
Prinse a zice Vulpanul bursucului: „Nepreţuite prieten,
Scumpe, nepoate,-ţi destăinui acuma că tremur de groază,
Nu pot scăpa de cumplitul meu gînd că mă duc către moarte.
Văd dinainte-mi mulţimea păcatelor ce-nfăptuit-am.
Nici nu-ţi închipui nelinişte mare ce simt eu în mine.
Dă-mi ascultare, să-ţi fac o spovadă, că nu se găseşte
Nici un duhovnic pe-aici, că pe inimă-mi stau o mulţime,
M-oi uşura şi-oi ajunge cu faţa curată la rege".
Zise bursucul: „Mai întîi să te laşi de hoţii şi de pradă,
De vicleniile zilnice şi de trădările rele.
Altfel nu-ţi poate sluji spovedirea." — „O ştiu, îi răspunse
Dînsul, de-aceea dă-mi voie să-ncep, tu ia seama şi-ascultă!

„*Confiteor tibi, Pater et Mater*[1], că eu şi la vidră,
Şi la motan, şi la mulţi, la prea mulţi, le-am făcut cîte-o şoaldă,
Mă spovedesc bucuros, să le pot ispăşi pînă la urmă."
„Zi -o mai bine, în graiul nostru-i răspunse bursucul,
Dacă tu vrei să pricep." Şi atuncea Vulpanul îi zise:
„Cît aş voi să dezmint cum că eu am greşit într-aieve
Faţă de toate jivinele vieţuitoare pe lume;
Faţă de unchiul meu, ursul, pe care-n butuc îl prinsesem.
Capul îi fu-nsîngerat şi-ndură aşa multă bătaie,
Iar pe motan îl dusesem la şoareci, ci numai că ştreangul
Prea îl făcuse să sufere multe, să-şi piardă şi ochiul.
Şi cu dreptate se plînse cocoşul, că eu îi răpisem
Puii, cei mici şi cei mari, înhăpîndu-i precum nimerisem,
Nu îl cruţai mai apoi nici pe rege şi nici pe regină,
Mă sumeţisem chiar faţă de dînşii cu unele şotii
Ce mai tîrziu le vor lua ei în seamă; şi am să destăinui

Cum pe Lupanul cu-osîrdia toată-l făcui de rușine,
N-am nici răgaz de-a le spune pe toate. Mereu într-o glumă,
Unchi îi ziceam, fără-a fi rubedenii defel. Iar odată,
Ani împliniți sînt vreo șase, de cînd el venit-a la Elkmar,
La mînăstire, unde stăteam și-mi ceru ocrotire,
Tocmai fiindcă gîndea să se facă monah, Socotise
Bun meșteșug pentru el să se-apuce să tragă la clopot.
Dangătul l-a încîntat! Și așa îi legai cele două
Labe cu funia, și mulțumit el rămase acolo;
Se-nveselea tot trăgîndu-le, parcă-nvăța să le sune.
Totuși se pare că nu i-a prea mers meseria aceasta,
Căci el suna prea de tot nebunește, prostește,-ncît lumea
Toată fugea-nspăimîntată pe ulițe-afară, cu gîndul
Că s-o fi fost întîmplat într-aieve o mare năpastă.
Dar cum sosiră, pe lup îl găsiră; și mai înainte
De-a lămuri că voia-n chinovie și dînsul să intre,
Gloata-mbulzindu-se, mort în bătaie-aproape-l lăsase,
Totuși năucul de lup stăruia în a lui hotărîre,
Iar se rugă să-i mai dau ajutor să se tundă cu cinste.
Eu îl pîrlii așa tare pe creștet, că pielea din capu-i
I se zbîrcise întocmai ca și-un pîrjolit de șoriciu.
Deseori i-am pregătit chelfăneli, țesăleli rușinoase.
Pește, să prindă-nvățatu-l-am; nu i-a prea mers pescuitul.
Ba m-a urmat și în țara iuliană, de ne furișasem
Pînă la casele popii, chiabur din ținutul acela.
Omul avea spre păstrare-n chelar șuncărie gustoasă,
Printre acestea mulțime de fragede hălci de slănină,
Iar în covată se-afla și o proaspătă carne sărată.
Tot rîcîind pe sub zidul de piatră ajunsese Lupanul
Pînă la urmă să facă-o spărtură prin care trecuse
Cu înlesnire; că eu l-împinsesem la una ca astă,
E-adevărat, însă și lăcomia-l împinse pe dînsul.
Totuși pe-acolo el nu-și mai putu înfrîna-ndestularea,
Și îmbuibat cum era și umflat pe la pîntec cu totul,
La reîntoarcere se-mpiedică anevoie-ntre ziduri.
Vai, ce amar căina el această înșelătorie.
Care flămînd îl lăsase-năuntru, sătul îl oprise
La-napoiere, Între astea făcusem o strașnică larmă
Și ințetii omenirea pe urmele lupului; fuga
Pînă acasă la popă și cum nimerisem la masă,
Tocmai pe cînd i-aduceau un clapon, rumenit în untură,
L-am înhățat de pe tavă și-apoi mă cărai de acolo,
După mine și popa, făcînd gălăgie, dă buzna,

Masa cu toată mîncarea şi cu băutura-mi răstoarnă,
«Prindeţi-l, trageţi-i şi-njunghiaţi-l!» ţipă cu turbare.
Fără să vadă, căzu răcorindu-şi mînia-n băltoacă.
Jos în zăcere rămase. Cu strigăte toţi poposiră:
«Trageţi-i!» Fuga atuncea şi eu, şi ei toţi după mine,
Toţi ce-mi purtaseră sîmbete. Larmă tot popa făcuse:
«Vai, ce hoţ îndrăzneţ! El îmi luă de pe masă claponul!»
Eu am zbughit-o-nainte, ajungînd la chelar, pe unde,
Fără-a mea voie, lăsat-am să-mi cadă claponul, că-mi fuse
Greu anevoie la urmă; şi-aşa m-am pierdut de mulţime.
Pasărea-aflară, iar popa, dădu s-o ridice; cînd colo,
Prinse de veste că-i lupu-n chelar, dar şi gloata-l zărise.
Popa strigă tuturora: «Haideţi degrabă încoace,
Prindeţi-l! Iată alt hoţ ne încape acuma în mînă,
Lupul, şi dacă ne scapă şi ăsta, sîntem de ruşine,
C-o să ne rîdă la urmă tot natul din ţara iuliană.»
Ce mai pot face? gîndise Lupanul. Îi plouau deodată
Tot lovituri dintr-o parte şi alta, picneli dureroase.
Cît îi lua gura cu toţii ţipau. Chiar sătenii din urmă
Grabnic sosiră şi-ntinseră mort pe Lupan în ţărînă.
Cît vieţuit-a, aşa mare durere el nu pomenise!
De-ar zugrăvi careva un tablou, ce ciudat să se vadă
Chipul de cum îi plătise părintelui şunca şi slana,
Iute-l zvîrliră în stradă şi razna apoi îl cărară;
Nici vreo urmă de viaţă întrînsul, Şi cum se mînjise,
Îl aruncară cu scîrbă afară din sat, într-o groapă
Unde să zacă-n noroaie, căci mort îl crezură cu toţii.
Astfel rămase nu ştiu cîtă vreme în groaznicul leşin,
Pînă îşi prinse de veste mizeria-n care căzuse,
Cum mai pe urmă-a scăpat, n-am aflat niciodată. Şi-i anul
Totuşi de cînd îmi jurase credinţă-n orice-mprejurare.
Dar la Lupan, nici asta n-a fost de mai lungă durată.
Oare de ce mi-o jurase, uşor o puteam înţelege:
Pe săturate odată-ar fi ros bucuros la puicuţe.
Ca să-l înşel cît mai zdravăn pe lup, mă pusei a-i descrie
Grinda pe care ştiam că-n amurg de-obicei s-aciuează
Spre-a înnopta un cocoş şi cu şapte găini ale sale.
Eu pe acolo-n tăcere — sunase doar miezul de noapte —
L-am îndrumat; iar oblonul, uşor sprijinit pe fereastră.
Cu un cîrlig rămăsese deschis. Mă făcusem că intru.

Însă m-am dat după unchiul, lăsîndu-l pe dînsu-năuntru.
«Mergi înainte,-i zisei, dacă vrei tu acuma cîştiguri,
Haide la lucru, că face! Găsi-vei găini îngrășate.»
Lupul se-ntiptilă binişor, dibui pe-ndelete
Ici şi colea; mai la urmă îmi zise cu vorbe furioase:
«Unde m-ai dus aşa prost! Nici măcar vreo pană nu aflu.»
Eu răspunsei: «Pe acele găini ce erau mai în față.
Însumi le-am luat de curînd; dar mai sînt celelalte din spate.
Du-te-nainte şi mergi cu mai multă băgare de seamă.»
Drept e că bîrna pe care mersese era cam subțire,
Eu îl lăsai să o ieie-nainte; mă oprii la fereastră
Și o zbughii în afară, trăgînd după mine cîrligul;
Însă oblonul se-nchise cu-aşa huruială, că lupul
Se-nfricoşă de-l trecură fiorii prin oase;-n cutremur.
Jos la pămînt de pe stinghia-ngustă căzu el cu bufnet.
Și speriați se treziră-atunci oameni dormind pe la vatră.
«Ce-o fi căzut pe fereastră-năuntru?» strigară cu toții.
Iute dădură s-aprindă o lampă şi-n colț îl aflară.
Straşnic îi mai tăbăciseră pielea! Mă mir cum scăpat-a.

Mă spovedesc mai departe că eu şi la doamna lupoaică,
Pe tăinuite sau chiar pe vădite, m-am dus cam adesea,
Bine era să nu fie, să nu se întîmple vreodată!
Cît va trăi, ea cu greu va uita de această ruşine!

Astfel de tot spoveditu-m-am; cîte-mi veniră în minte,
Cîte avusem pe sufletul meu, Și te rog pentru asta
Dă-mi dezlegare acuma! Că voi ispăşi-n umilință,
Oricît de mare și grea îmi va fi pedepsirea din parte-ți".

Iară bursucu-n aşa-mprejurări, totdeauna ştiuse
Să se descurce; a rupt o crenguță din cale, zicîndu-i:
„Bate-te-n spate de trei ori cu-această vărguță şi-aşeaz-o
Cum îți arăt pe pămînt şi de trei ori să sări pe deasupra;
Creanga sărut-o blajin, şi ascultător după-aceea
Mi te arată. Tu vezi dar la ce fel de cazně te-oi pune
Și te dezleg de păcate, oricîte avea-vei pe suflet,
Te-oi slobozi şi de orice pedeapsă; de-aci înainte,
Fi-vei-ntru numele Domnului nostru, iertat pentru toate!"

După ce volnic Vulpanu-isprăvi cu a sa pocăință,
Zise bursucul: „Prin faptele bune ți-arată-ndreptarea,

Psalmii citeşte şi pe la biserică du-te,-ajunează,
Cui te întreabă arată-i tu calea şi dă de pomană,
Juruie-mi c-ai să te laşi de-a ta viaţă de pînă acuma,
Reaua-ţi trădare, prădare, hoţiile şi-ademenirea;
Vei căpăta tu, fireşte, a Domnului nostru-ndurare!"
Zise la urmă Vulpanul: „Ţi-o jur că voi face întocmai".

Astfel a fost încheiată a lui spovedire. Porniră
Tot mai departe pe drumul spre curtea domnească-mpreună,
Preacuviosul bursuc şi cumătru, şi deteră peste-o
Ţarină neagră, mănoasă, pe dreapta zărind mînăstirea,
Unde slujeau ne-ncetat dimineaţa şi seara pe Domnul
Maicele, care în curte nutreau o mulţime de pasări,
Multe găini şi cocoşi, şi claponi vreo cîţiva — o mîndreţe!
(După nutreţ uneori se răzneau pînă-afară de ziduri,)
Descori dase tîrcoale la ele vulpoiul. El zise:
„Drumul mai scurt e să trecem pe lîng-ale schitului ziduri."
Însă lui gîndu-i era la găinile ce-n libertate
Se tot plimbau, şi îşi duse duhovnicul său într-acolo.
Se-apropiară de păsări. Atuncea şi-nhoalbă Vulpanul
Ochii lui lacomi şi cruzi tot rotindu-i în cap, ticălosul.
Că dintre toate-i plăcu un cocoş grăsuliu şi mai june.
Ţanţoş mergînd după alţii şi care în ochi îi sărise,
Se năpusti el asupra-i şi penele toate-i zburară.
Însă bursucul oţărît, cu asprime-l mustră pe Vulpanul
De ruşinoasa-i cădere. — „Aşa mi te porţi tu acuma,
Unchi neferice, ca pentru un pui să cazi iar în păcate,
După ce-abia-ai ispăşit? O frumoasă căinţă ~~se cheamă~~."
„Totuşi în cugetul meu am făcut-o! i-a zis-o vulpoiul,
Scumpe nepoate, tu roagă-te să mi se ierte păcatul,
C-am să mă las bucuros şi n-am să-l mai fac niciodată!"
Astfel porniră pe-al schitului drum şi pe cînd ei să treacă
Peste o punte îngustă, Vulpanul se-opreşte şi-aruncă
Încă-o privire-napoi după pasări; în van se zgîieşte,
Dacă şi capul i-ar fi retezat şi el tot ar fi gata
După găini să mai zboare; aşa mare-i era lăcomia.
„Ochii pe unde ţi-i plimbi? îi strigă bursucul, privindu-l.
Cum se mai vede că eşti un greţos de mîncău fără margini!"
Spuse Vulpanul: „S-avem iertăciune! O, dragă nepoate,
Nu te zori într-atîta şi nu-mi tulbura rugăciunea.

Lasă-mă acum să rostesc un pomelnic de sufletul celor
Multe găini ca și gîște, pe care cu-a mea iscusință
Eu le-am răpit din ograda măicuțelor blagoslovite."
Molcom tăcut-a bursucul. Vulpanul nici nu-și mai întoarse
Capul de la găini, cît putu să le vadă. Ci-n urmă
Dînșii-ajunseră-n drumul cel mare aproape de curte.
Și cînd Vulpanul zărit-a un turn din domneasca cetate.
S-a întristat din suflet adînc de prea grea-nvinuire.

Cînd se zvoni pe la curte că vine jupîn vulpoiul,
Fieştecare, cei mici şi cei mari, se-mbulziră să-l vadă;
Tare puţini din aceia gîndeau ca prieteni, c-aproape
Toţi împotrivă-i aveau să se plîngă; dar asta-i păruse
Prea ne-nsemnat; cel puţin el aşa s-arătase atuncea,
Cînd îndrăzneţ şi nurliu, se ducea cu bursucul pe cale,
Mîndru şi netulburat se-ndrepta spre cetate Vulpanul,
Parc-ar fi fost chiar coconul şi slobod de orice păcate.
Astfel la regele Leu în palat el intră în mijlocul
Celorlalţi domni, proţăpindu-se nepăsător între dînşii,

„Preamilostive stăpîne şi rege,-ncepu el a zice,
Nobil şi mare eşti, vrednic de cinste ca nimenea altul!
Rogu-te astăzi să-mi dai ascultare, făcîndu-mi dreptate.
Pot să mă-ncumet a spune măriilor voastre că vouă
Nu v-a fost dat slujitor de credinţă ca mine vrodată,
Ştiu eu la curte pe mulţi ce din asta mă iau la prigoană.
Dacă duşmanii, precum li-i dorinţa, te-or face a crede
Toate minciunile, bunăvoinţa din parte-ţi pot pierde.
Din fericire îmi precumpăneşti fiece cuvîntare.
Tot aşa bine-l asculţi pe pîrît, ca pe cel ce pîrăşte.
Multe-mi minţiră în spate; eram liniştit doar la gîndul
Că-ţi dovedisem credinţa; căci ea mi-a adus prigonirea".

„Taci, îi răspunse stăpînu-n zadar linguşiri şi palavre;
Fărădelegile tale-s făţişe, te-aşteaptă pedeapsa;
Nu mi-ai păstrat-o nici pacea-ntre voi, poruncită de mine
Prin jurămînt. Blestemate tîlhar de vulpoi preafăţarnic!
Iată cocoşul! Tu puii-i răpiseşi pe rînd cîte unul!
Cum să te cred eu acuma c-ai vrea să-mi arăţi şi iubire,

Cînd defăimezi a mea vază și-mi vatămi pe toţi slujitorii,
Ochiu-și pierdu sărmanul motan! Și cu ce-ncetineală
Ursul beteag va putea lecui amărîta-i durere!
Nu te-oi mai face de-ocară, Pe-aci-s pîrîtori cu duiumul
Şi dovedite-ţi sînt faptele. Greu vei găsi o scăpare!"

„Preamilostive, de asta-s de vină? răspunse Vulpanul,
Ce-s eu de vină că ursul s-a-ntors sîngerat în chelie?
Că îndrăznise să dumice și să se-ntreacă cu mierea
Lui Rüsteviel? Bădăranii se luară la harță cu dînsul,
Ursul fusese destul de vînjos și de tare să lupte,
Fu suduit și lovit, dar în loc să se bage la apă,
Piept să fi dat voinicește, rușinea să n-o fi simțit-o.
Dacă motanul, pe care cu multă cinstire-l primisem,
După putință din inimă îl ospătasem și-i dasem
Sfatul să nu se apuce de furturi la popă acasă,
S-a furișat pe-nnoptate acolo și rău a pățit-o.
Eu meritam o pedeapsă că ei se purtară zănatic?
Adevărat e că mai ți-ar atinge coroana domnească!
Totuși de acuma cu mine tu poţi să te porţi cum ţi-i voia;
Cît se arată de limpede fapta, să faci după placu-ți,
Fie spre bine sau rău, de m-ar fierbe în clocot, de-aş arde,
De m-ar orbi, spînzura, căsăpi, orișice să se-ntîmple,
Sîntem cu toţi sub a ta stăpînire, în mîinile tale.
Mare eşti tu şi puternic, cel slab nu-ţi va sta împotrivă.
Dacă pe mine voiești să mă-omori, nu ar fi vreo scofală.
Facă-se deci pe-a ta voie; îți stau prea supus la poruncă."

Iată-l atunci și pe Belin aretele: „Vremea sosit-a
Noi să ne plîngem!" Cu-ale lui neamuri veni și Lupanul,
Ursul Martin și motanul, veniră-animale cu ceata.
Nesinchisitul asinul, precum Iepurilă, dulăul
Și cățelușul, și Mehehe-capra cu ţapul nerodul,
Iar lîngă ei inorogul, hermina, ba și nevăstuica.
Nu rămăsese-n afară nici boul, nici calul, de-asemeni
Sălbăticiuni, cum e cerbul cu-a lui căprioară, mistreţul,
Castorul, jderul şi chiar iepuraşul buzna dădură.
Şi cocostîrcul, și Piciul-cocorul, şi Gai-grănicerul
Zborul și-l luară-ntr-acolo; pe urmă se mai anunţară
Raţa şi gîsca, și încă, și alții cu-ale lor plîngeri.
Printre aceştia și Cucurigu-cocoșul cel jalnic

Cu puişorii răzleţi după dînsul, bocindu-se-amarnic.
Se perindară la curte atîta mulţime de păsări
Şi dobitoace, că cine putea să mai numere droaia?
Toate voiau să se ia cu Vulpanul, la harţă-n nădejdea
Nelegiuirea-i pe faţă s-o deie, să-i vadă osînda.
Dat-au năvală de-a-dreptul la rege cu aprige vorbe,
Jalbe-au ticsit peste jalbe, au pus dinainte iznoave
Vechi şi mai noi. Niciodată la ziua cea de judecată
Nu se-auzise atîtea jelanii la tronu-unui rege,
Stete Vulpanul la locu-i, ştiind iscusit să răspundă,
Luase cuvîntul şi aşa măiestrit îi curgea cuvîntarea
Dezvinuirilor sale, de parc-ar fi spus el curat adevărul.
Bine ştiuse să-nlăture tot, ticluindu-le toate.
Te minunai auzindu-l, ba încă-l credeai fără vină,
Chiar mai avea oarecare dreptate şi mult să se plîngă.
Dar se sculară la urmă şi oameni de bună credinţă,
Care-au adus mărturii împotriva Vulpanului, astfel
Limpede fărădelegile-i toate au fost dovedite.
Gata cu dînsul! La sfatul domnesc într-un glas hotărîră:
Moartea Vulpanul şi-o merită, trebuie acuma să-l prindă,
Ştreangul să-i lege de gît şi să-l spînzure, să-şi ispăşească
Grelele fărădelegi săvîrşite, prin mîrşavă moarte.

Chiar şi Vulpanul se dase cu totul bătut cînd văzuse
Că vorbăria-i aşa de-nţeleaptă deloc nu-i servise.
Regele însuşi rostise osînda. Pe cînd l-apucară,
Rău-făptuitorului îi nălucise sfîrşitul său jalnic.

Cum după acea judecată stătu în cătuşe vulpoiul,
Se dezbătură vrăjmaşii în grabă la moarte să-l ducă.
Însă prietenii-adînc întristaţi, înlemniră cu totul.
Din seminţia vulpească-o mulţime, pe lîngă bursucul
Şi maimuţoiu,-ascultau supărat judecata, jelindu-l
Cît nu s-ar crede. Că printre baroni doar Vulpanul-vulpoiul
Fost-a întîiul, şi-acuma stătea despuiat de-a sa cinste
Şi osîndit la o mîrşavă moarte, Priveliştea-aceasta
Mult răzvrătise pe-ai săi: bun rămas de la rege-şi luară
Toţi cîtă droaie erau şi în pripă goliră palatul.

Regele fu necăjit c-aşa mulţi cavaleri dintr-o dată
L-au părăsit. Că atunci se văzu ce mulţime de oameni

S-a-ndepărtat, ne-mpăcată fiind cu-a Vulpanului moarte
Regele-atunci către unul de-ai săi credinceri agrăit-a:
„Pacoste este Vulpanul, firește dar, ia te gîndește,
Lipsă vor fi de la curte-o mulțime din rudele sale“,

Se vînzoliră-ntre-aceste Lupanul, Martin și motanul
Tot împrejurul Vulpanului-nlanțuri, voind să-mplinească
Mîrșavă-osîndă, așa cum a fost poruncită de rege,
Și petrecîndu-l afară, zăriră departe stîlpanul.
Către Lupan și începu mînios Cotoșmanul a zice:
„Mai ți-amintești cum odată jupînul Vulpan se făcuse
Luntre și punte și cum izbutise în ura-i să vadă
El pe frățînele tău spînzurat! Și cu ce bucurie
Și răutate-l trăsese și mi-l izgonise-ntr-acolo.
Spre răsplătire, tu nu-ntîrzia să-i plătești datoria,
Adu-ți aminte la rîndu-ți, Martine, cum mi te trădase
De rușinos la țăran în ogradă jupîn vulpoiul
Cînd te predase atît de viclean mojicimii-nfuriate,
Unui norod de bărbați și muieri; ce bătăi, beteșuguri,
Și pe deasupra rușinea, ce este la fel pretutindeni.
Seama luați și ţineți-vă bine! Ne scapă și astăzi
Poate, cu-a sa istețime și-a sa uneltire șireată,
Nu ne va fi hărăzit niciodată un ceas așa dulce
De răzbunare, ca noi să-i plătim tot ce el făptuit-a.“

Zise Lupanul: „Lăsați vorbăria deoparte. Mai iute
Funia groasă-aduceți-mi, și-așa-i vom scurta chinuirea!“
Astfel mergînd, împotriva Vulpanului sporovăiră.

Însă Vulpanu-asculta în tăcere. La urmă le zise:
„Dacă voi toți așa crunt mă urîți și-mi doriți răzbunare,
Cum de n-o scoateți la capăt? Pe mine mă prinde mirarea,
Pentru o trainică funie un sfat doar îl știe motanul,
Care-a-ncercat-o, pe cînd se băgase la popă în casă
După vînatul de șoareci, ieșind fără cinste de-acolo,
Însă Lupane și ursule, voi către moarte-l zorirăți
Aprig pe-al vostru unchiaș, socotind în a voastră-izbutire.

Se ridicară atuncea curtenii și domnul să vadă
Cum e-mplinită porunca; de-asemeni-n alaiul cel mare
Se-alăturase regina urmată de soațele sale,

Și după dînșii porniră de-a-valma bogații, săracii;
Toți a Vulpanului moarte doreau și țineau să o vadă.
Între aceste Lupanul vorbea cu prieteni și rude,
Tot îndemnîndu-i cu ochii deschiși să vegheze întruna
La cel legat, căci mereu se temeau să nu scape istețul.
El osebit poruncise nevesti-sii: „Jură pe viața
Ta! Și ajută să-l ținem pe nelegiuitul acesta!
Dacă ne scapă, huliți o să fim împreună cu toții."
Ursului zise: „Gîndește-te, cît te-a făcut de ocară;
Toate-i le poți de-astă-dată plăti cu o camătă mare.
Sus să se cațăre dar Cotoșmanul, să-i lege frînghia.
Ține-mi-l zdravăn și ajută-mi la scară s-o-mping și s-o sprijin,
Numai o clipă și gata va fi cu mișelul acesta!"
Ursul răspunse: „Așează tu scara, că bine-l voi ține."

„Ia mi te uită, le zise vulpoiu,-n ce fel pe unchiașul
Voi îl zoriți către moarte în loc să-l feriți de la rele,
Să-l ocrotiți în bejenie, milă de el să vă fie!
Eu m-aș ruga bucuros de iertare. La ce să-mi ajute?
Ură prea mare-mi poartă Lupanul, că el poruncise
Chiar și nevesti-sii de-a mă lega, să-mi împiedece fuga.
De s-ar gîndi ea la vremea trecută, vreun rău nu mi-ar face.
Dacă sositu-mi-a ceasul, voiesc s-o sfîrșim cît mai iute.
Marea primejdie-o trecuse și tata, ca pînă la urmă
S-o isprăvească curînd. Dar, firește, pe dînsul la moarte
Nu-l însoțiseră mulți. Iar pe mine o vreme-ndelungă
De mă cruțați, s-ar putea înspre-a voastră ocară să fie!"
„Îl auziți", zise ursul, „cît de-ndărătnic e hoțul"
Haideți! sus ridicați-l, să terminăm cu tîlharul!"

Cu-nfricoșare vulpoiul gîndi: La ananghie-acuma
Oare putea-voi scorni ceva nou, fericit, la iuțeală,
Regele viața cu milă să-mi dăruie, iar pe dușmanii
Înverșunați, cîteșitrei mai apoi să-i ajungă pierzarea?
Trebuie să mă descurc cu-orice preț, că în joc mi-e grumazul!
Grabnică mi-este nevoia și cum să mă mîntui acuma?
Relele se-ngrămădesc peste mine. Se mînie domnul,
Duși sînt prietenii, iară dușmanii-s puternici, arareori
Cîte un bine făcut-am. Puțin mai băgasem în seamă
Marea putere a regelui, sfatu-nțelepților sfetnici.
Multe greșit-am. Și totuși mai trag o nădejde ca soarta

Să mi se-ntoarcă. Ci glasul să-mi vie acuma, fireşte,
N-au să mă spînzure, Nu îmi pot pierde cu totul nădejdea.

Şi de pe scară, întors spre popor, le strigă Vulpanul:
„Văd a mea moarte cu ochii şi știu că nu este scăpare.
Însă vă rog pe voi toți, care acuma îmi dați ascultare,
Numai puțin, înainte ca eu s-o pornesc de pe lume,
Cea de pe urmă, curată, deschisă a mea spovedire
Vouă pe față s-o zic și cinstit să aduc mărturie
De răutățile toate făcute, ca nu cumva altul
Vina în locu-mi să capete, pentru vreuna sau alta
Din neştiutele-mi nelegiuiri făptuite în taină.
Astfel împiedic mai multe din rele și-oi trage nădejdea
Să dobîndesc pîn' la urmă a Domnului nostru-ndurare."

Mulți îl căinară de asta și-așa se vorbiră-ntre dînșii:
„Ruga îi este măruntă, mărunt și sorocul să-i fie!"
Ei se rugară de rege, și regele le-a-ngăduit-o.
Se ușurase la inimă-atuncea Vulpanul, căci iarăși
El mai spera-n fericită scăpare. Și se folosește
Numaidecît de răgazul ce-i fu-ngăduit, și le zice:

„Spiritus Domini! Mie ajută-mi! În marea-adunare
Nu văd pe nimeni ce nevătămat să nu fie de mine.
Eu mai întîi, de pe cînd un ortac mititel mă născusem,
Încă de-abia înțărcat, ascultasem de poftele mele.
Mă-nhăitasem cu mieii și iezii cei tineri, și care
Volnici se tot risipeau de la turmă — auzeam behăitul
Prea bucuros, și atuncea rîvneam la mîncarea cea bună;
Iute din ea mă-nfruptam și mușcam mielușelul de moarte
Tot lingărindu-i din sînge, ce tare gustos îmi păruse.
Mai omorît-am și patru plăpînzi iezișori, înhăpîndu-i.
Și tot așa mă-nvățai mai departe, că defel nu crujam
Vreo orătanie, nici o găină sau rață, sau gîscă,
Unde-o găseam, și pe multe din ele-n nisip le-ngropam
După-njunghiere, fiindcă nu-mi fură pe plac la-mbucare,
Iar mai la urmă în iarnă, pe Rin, se-ntîmplase cu lupul
Să mă-ntîlnesc și să fac cunoștință, pe cînd sta la pîndă
După copaci; de-ndată mă și-ncredință că-s din neamu-i,
Îmi numără el pe deget întreagă a noastră rudenie.
Eu l-am lăsat să vorbească; apoi încheind legătură,
Ne-am juruit între noi să pornim ca fîrtați împreună
La drumeție. Ce rele aveam să mai trag de pe urmă-i.

Noi colindarăm prin ţară şi dînsul se dase la marile
Furtuni, iar eu la acele mărunte; din ce dobîndirăm
Tot trebuia laolaltă să punem. Nimica noi însă
N-am putut pune deolaltă; că el împărţea după placu-i.
Nu am primit jumătatea vreodată. Aveam şi mai rele
Să pătimesc, De răpea uneori un viţel sau berbece
Şi-l nimercam în belşug, ori că el se-ndopa cu vreo capră
Proaspăt junghiată, vreun ţap zvîrcolindu-se-n gheare-i,
El mă privea încruntat, se rînjea urîcios către mine
Şi m-alunga mormăind, şi-aşa rămînea cu-a mea parte.
Astfel mereu o păţeam, să fi fost şi o pleaşcă mai mare.
De se-ntîmpla împreună să prindem un bou sau o vacă,
Numaidecît se iveau ai săi şapte copii şi nevastă,
Şi s-aruncau peste pradă şi tot mă-mpingeau de la masă.
Nu căpătam nici o coastă, ci numai vreuna cu totul
Linsă şi-uscată de roasă. Dar eu le răbdam pe toate,
Domnului slavă, din asta eu nu suferearn de foame,
Că mă hrăneam de-a bine-n ascuns din măreaţa-mi comoară,
Tot numai aur şi argint, ce-l păstram într-o tainiţă bună.
Am din prisos într-atîta, că dacă mi-l duce cu carul
Drumul făcîndu-l de şapte ori, tot n-ar putea să mi-l care."

Domnu-auzind că e vorba de-o nepreţuită comoară
Se înclină glăsuind: „Ci ne spune, de unde-ţi venise?
Despre comoară, voit-am să zic". Iar Vulpanul răspunse:
„Taina eu nu-ţi voi ascunde; la ce să-mi ajute doar mie?
Nu le voi duce cu mine-n mormînt, preţioasele bunuri.
Dacă porunca vei da-o, voi spune istoria toată.
Tot o să se-afle odată. Şi pentru nimica în lume
Nu aş voi să ascund mai departe o taină-aşa mare,
Căci doar comoara fusese furată. Mai mulţi se jurară
Să te omoare, o rege, şi asta era să se-ntîmple
Dacă în clipă dibaci nu gîndeam să ascundem comoara.
Seama să ţii, milostive stăpîne, c-a ta vieţuire
Şi norocire-atîrnau de comoară. C-a fost ea furată,
Asta şi tatălui meu din păcate i-aduse năpasta,
Moartea lui prea timpurie şi poate veşnice chinuri,
Însă a fost spre a ta mîntuire, o, preamilostive!"

Iară regina-asculta uluită rostirea-i de groază,
Taina-ncîlcită cu-omorul bărbatului său şi mai încă

Despre trădare, comoară şi tot ce-ndrugase vulpoiul.
„Eu te îndemn: socoteşte, Vulpane,-i strigă dintr-o dată;
Eşti în ajun de plecarea cea mare, piciorul ţi-e-n groapă,
Inima despovărează-ţi-o prin pocăinţă acuma;
Spune-ne limpede şi-adevărat ce-i cu omorul acesta?“
Regele-adaose: „Cu toţii să tacă, Vulpane, tu dă-te
Jos de pe scară şi vino aproape, s-aud eu un lucru
Ce mă priveşte.“ Din nou căpătase încrederea-n sine,
Cînd l-auzise, Vulpanul, şi scara coboară spre marea
Ciudă-a duşmanilor, în pripă s-apropie de rege şi soaţă-i,
Care zeloşi întrebau cu-amănuntul de-această-ntîmplare.

Se pregătise Vulpanul cu alte minciuni gogonate;
Astfel chitise: Putea-voi să intru din nou în hatîrul
Regelui şi al soţiei şi să izbutesc şiretlicul
De-a nimici pe duşmanii ce-au vrut să mă ducă la moarte,
Numai aşa eu mă pot mîntui din primejdiile toate.
Asta, fireşte, ar fi un cîştig neaşteptat pentru mine,
Văd c-am nevoie de multe minciuni şi chiar peste măsură.

Nerăbdătoare regina-ntrebă pe vulpoi mai departe:
„Fă-ne pe noi desluşit să-nţelegem, cum vine ăst lucru?
Spune-adevărul şi cugetul tău cumpăneşte-ţi-l bine;
Sufletul despovărează-ţi.“ Vulpanu-i răspunse: „Voi spune
Totul din inimă, Trebuie-acuma să mor. Nu mai este
Nici o scăpare. Şi-ar fi nebunie ca eu, la sfîrşitul
Zilelor mele, să-ncarc al meu suflet cu veşnică-osîndă.
Să mă destain e mai bine şi chiar de-i nevoie-a mă plînge
De rubedeniile mele iubite, precum de prieteni.
Vai! ce pot face cînd mă ameninţă-ale iadului chinuri.“

Regele inimă rea îşi făcuse în timpul vorbirii;
Plin de-ndoială, Vulpanului zise: „Grăieşti adevărul?“
Cu-nfăţişare de tot prefăcută răspunse Vulpanul:
„Om păcătos ne-ndoielnic că sînt, dar voi spune-adevărul.
Nu mi-ar mai fi de folos să vă mint. Însemnează că însumi
M-aş osîndi pe vecie. Voi ştiţi că aşa-i hotărîrea;
Trebuie-acuma să mor. Şi văd moartea cu ochii. Zadarnic
Este să mint, nu mi-ar fi de-ajutor nici la rău, nici la bine.“
Toate le spuse Vulpanul cu tremur în voce şi parcă
Tot mai sleit. Şi regina vorbit-a: „Cum chinu-i mă doare,
Rogu-te, doamne, priveşte-l cu îndurare, ia seama;

Multe din rele putem ocoli dup-a lui spovedire.
Noi s-ascultăm dar temeiul istoriei cît mai degrabă.
Cheamă pe toţi la tăcere şi lasă-l făţiş să vorbească."

Regele dete poruncă, şi-atunci amuţi adunarea.
Însă vulpoiul vorbi: „De îţi plac, milostive stăpîne,
Cele grăite de mine s-asculţi, şi deşi n-am hrisoave
Pentru a mea mărturie, va fi ea cinstită şi-ntocmai;
Voi veţi afla uneltirea, că nu voi cruţa pe nici unul".

CÎNTUL AL CINCILEA

Daţi ascultare acuma, cu ce-ntorsătură şireată
Relele fapte şi-ascunse vulpoiul, dînd vina pe alţii.
El născocise prăpăstii, hulindu-şi pe tatăl din groapă
Şi-l asuprise cu grele ponoase pe bietul bursuc,
Cel mai de treabă prieten al său, ce-l slujise statornic.
Şi-ngăduise de toate, povestea să-şi facă crezută
Şi prin urmare să poată pe-ai săi pîrîtori să-şi răzbune.
„Dat-a norocul cîndva peste taica, le spuse Vulpanul,
Ca să descopere-n mersu-i pe căi tăinuite comoara
Regelui Emeric[5] cel prea puternic. Şi-nici nu fusese
Vreo pricopseală cu-aflarea-avuţiei atît de mărețe,
Căci de trufie ajunse să nu preţuiască pe semeni;
Nici se uita la tovarăşii săi de o teapă cu dînsul
Ci-şi alegea din prieteni pe-aceia cu vază înaltă.
El trimisese motanul prin munţii silhui din Ardenna,
Unde să-l caute pe ursul Martin; să-i jure credinţă
Şi să-l poftească în Flandra să vie şi rege să fie.

Ursul, citindu-i răvaşul, din inimă se bucurase;
Fără să pregete,-n pripă semeţ o porni către Flandra;
Doar mai demult îi intrase lui una ca asta în minte.
Dete acolo de tata, şi el l-a primit cu plăcere.
Iute apoi a trimis după lup şi bursucu-nţeleptul.
Patru deolaltă s-au pus mai apoi să dezbată-acest lucru.
Ba mai fusese cu ei şi-un al cincilea: şi Cotoşmanul.
Tocmai pe-acolo era un cătun ce-i cu numele Ifta.
Chiar între Ifta şi Gand se-ntîlniră cu toţii-mpreună,
Beznă de noapte-ndelungă-ocrotea tăinuind adunarea,
Diavolul, nu Dumnezeu îi avea; îi avea cu el tata,
Care mi ţi-i stăpînea cu întreg blestematul lui aur.

Ei hotărîră a regelui moarte, jurară-ntre dînșii
Tainică-n veci legătură; și astfel punînd chezășie
Capul Lupanului, cinci laolaltă-au jurat să aleagă
Ursu-mpărat, și-nscăunîndu-l pe tronul din Aachen[6], să-i deie
O-mpărătească coroană de aur. Și dacă vreunul
Dintre prieteni sau rudă de-a regelui sta împotrivă,
Taică-meu gata era să-l înduplece, să-l mituiască;
Dacă vedea că nu merge, îndată-n surghiun să-l trimită,
Asta prinsesem de veste, fiindcă într-una din zile,
Cînd se-mbătase bursucul, cu chef și vorbăreț, nerodul,
Tot îndrugînd la palavre nevesti-sii, taina scăpase.
Totuși crezuse că este deajuns s-o silească să tacă.
Ea se-ntîlni cu nevasta-mi curînd dup-aceea, și dînsa
Fu nevoită în numele crailor magi să i-o jure,
Dîndu-și cuvîntul de cinste că nu va sufla nimănuia,-n
Ruptul capului, vreo vorbuliță, și-așa-i se destăină.
Tot cam așa de puțin și nevasta-mi ținut-a cuvîntul;
Cum mă zări, deodată îmi și povesti ce aflase,
Încă-mi dădu și semnul, prin care puteam recunoaște
Lesne-adevărul cuvintelor; răul de-aci mi se trase.
Mi-am amintit de soborul de broaște și de-orăcăitul
Care în cele din urmă-ajunsese la cer, la urechea
Lui Dumnezeu. Își doriră cu toate să aibă un rege
Spre a trăi sub oblastia lui, după ce-n tot olatul
Se bucuraseră de libertate. Împlinindu-le ruga,
Domnul din cer le trimise-un bărzoi, dar acesta cu ură
Le prigonea ne-ncetat, că n-aveau nici o clipă de pace.
El se purta nemilos. Iar neroadele-n van se mai vaită,
Mult prea tîrziu, că acuma un rege le este stăpînul!"

Către-adunare cu glas răspicat cuvîntase Vulpanul,
Iar animalele toate-ascultau mai departe cuvîntu-i:
„Iată de ce pentru toți m-am temut. Și putea să se-ntîmple!
Doamne, purtam a ta grijă, sperînd o mai bună răsplată.
Eu cunoșteam uneltirile ursului, firea-i vicleană,
Unele nelegiuiri ale sale; de rău mă temusem!
Dacă-ajungea la domnie, pieream noi cu toți laolaltă.
Regele nostru-i de viță înaltă, milos și puternic,
Zis-am în sine. Și-asta-ar fi fost cea mai tristă schimbare,
Astfel pe tron să înalți un ursoi mocofan și netrebnic!
Și cîteva săptămîni cugetai și căutai să-i împiedic.

Mai înainte de toate-nţeles-am: cît ţine în mînă
Tata comoara, cîştigă pe mulţi împreună cu sine;
El izbuti-va, fireşte, iar noi o să pierdem pe rege.
Grija mea merse-ntr-acolo, ca eu să descopăr şi locul
Unde se află comoara şi-apoi s-o răpesc de-a furişul.
Tata, moşneagul isteţ, se ducea prin ogor, prin pădure,
Ziua şi noaptea-alerga pe căldură, pe frig sau pe ploaie
Şi pe zăduf; eu eram după dînsul, pîndindu-i tot pasul,

Cum într-o zi m-ascunsesem de tot gînduriu sub ţărînă
Ca să descopăr comoara, de care-aşa multe-auzisem,
L-am şi zărit chiar pe taica cum iese furiş dintr-o bortă
Şi se strecoară-ntre pietre, urcînd din afunduri de stîncă.
Eu mă ţinui neclintit, de crezu că-i stingher pe acolo.
Tot se uita primprejur; nevăzînd doar pe nimeni aproape,
Nici mai departe, se puse pe lucru, şi asta aflaţi-o:
Borta-astupase din nou cu nisip şi cu-aşa măiestrie
Se pricepuse să facă totuna pămîntul, că cine
N-ar fi văzut-o, cu greu mai putea acel loc să-l cunoască.
Iar înainte de a-şi lua tălpăşiţa, dibaci netezise
Locul cu coada pe unde fuseseră urme de labe,
Şi-l muşluise cu botul. Aceasta-nvăţai de la tata,
Că priceput mai era în tertipuri şi renghiuri tot felul.
Astfel grăbitu-s-a la meşteriile sale. Şi-atuncea
Tot chibzuiam de n-o fi pe-aproape măreaţa comoară.
Şi într-acolo-alergînd, m-aşternui dintr-o dată la treabă;
Iute cu labele mele scurmînd, am deschis crăpătura
Şi m-am băgat cu nesaţ înăuntru. Acolo găsisem
Bunuri de preţ; numai aur curat şi argint cu grămada,
Cum nici chiar cel mai bătrîn dintre voi n-a văzut vreodată.
M-am apucat deci eu şi nevasta de lucru: întruna,
Ziua şi noaptea căram; ne lipseau cărucioare şi roabe,
Multă-anevoie şi trudă pe noi. Nevestica, jupîna,
Foarte supusă, răbdase. În cele din urmă duserăm
Toate odoarele-n locul ce noi potrivit îl crezurăm.
Iar între acestea şi taica ţinea adunarea cu-aceia
Care trădară pe regele nostru. Ce ei hotărîră
Veţi auzi, şi vă veţi îngrozi despre cele-auzite.

Ursul şi lupul îndată-au trimis olăcari prin ţinuturi
Ca să-ntocmească oştire; şi ea trebuia să sosească
Grabnic, în gloată; Martin ar fi vrut să le deie o slujbă,

Din bunătate, cu mult înainte plătindu-le solda.
Tata prin țări colindase; la toți le-arătase bumașce
De-ale comorii, firește, ce încă credea că-i ascunsă.
Iar de-ar fi fost s-o mai cate cu tot dinadinsul-mpreună
El și-ortăcia sa toată, că n-ar fi găsit o lețcaie.

Nici o strădanie nu își cruțase, ci iute-alergase
Între Elba și Rin și prin țările dimprejurime;
Mulți osteni a găsit și pe mulți cîștigă de parte-i.
Ce mai tărie dăduse bănetul cuvintelor sale!

Vara sosise în țară, și tata s-a-ntors la tovarăși.
Le-a povestit tot, de griji, de necazuri și temeri,
Cum chiar și viața era să și-o piardă-n Saxonia, în fața
Unor înalte castele, pe unde îl luară la goană
Fitece zi vînătorii cu caii și-ogarii,-ncît dînsul
Tare-anevoie scăpase cu totului teafăr de-acolo,

El, trădătorilor, patru, voios le-arătase răbojul,
Ce de tovarăși putu să cîștige cu vorbă și aur.
Se bucurase Martin de solie; toți cinci împreună
Au procetit cică douăspce sute de neamuri sumețe
De-ale Lupanului au să sosească cu clonțuri căscate,
Boturi cu colți ascuțiți; mai departe, că toți cotoșmanii,
Urșii sînt dați lui Martin și-orice viezure sau căpcăune
De prin Saxonia ori Turingia fi-va de față asemeni,
De-i încredințat cu simbria pe-o lună nainte; stau gata
Toți la întîia poruncă în schimb să se-arate cu-oștimea.
Domnului slavă, că eu stînjenisem a lor uneltire.

După ce tata-ngrijise de toate, veni să mai vadă
Încă o dată comoara; grăbi peste cîmpuri, și iată
Cum i-ncepuse necazul: săpa și căta el întruna,
Însă de ce mai scurma, tot nimic nu găsea! Și degeaba
Toată-osteneala ce el și-o dăduse, precum deznădejdea,
Că se dusese comoara și n-o mai afla nicăierea!
Iar de necaz și rușine — o, vai, cum mă chinuie groaznic
Ziua și noaptea-amintirea — s-a spînzurat al meu tată!

Toate aceste-am făcut ca să-mpiedec o rea-nfăptuire.
Răul m-ajunse și totuși eu nu mă căiesc nici acuma.
Lupul și ursul, hapsînii, îmi stau la divan lîngă rege,
Iar tu, Vulpane, sărmane! — care, în schimb, ți-e răsplata

De-a-ţi fi jertfit chiar părintele, numai să mîntui pe rege?
Unde găseşti între oameni pe-aceia cu sufletul mare,
Care pe sine se pierd, să te scape pe tine cu viaţă?“

Regele şi cu regina, cuprinşi de o mare dorinţă
De-a stăpîni o comoară ca asta, s-au tras laoparte
Şi l-au chemat pe Vulpan, osebit şi pripit să-l întrebe:
„Spune-ne, unde-i comoara? Am vrea să o ştim de la tine.“
El s-a lăsat întrebat: „Dar acuma la ce-mi foloseşte
De-a-mi arăta ale mele scumpeturi mărețe-unui rege,
Ce m-osîndeşte şi crede mai mult pe duşmani, pe tîlharii
Şi ucigaşii cei care,-uneltind cu minciuni împotrivă-mi,
Stăruie pe lîngă rege, cerîndu-i să-mi curme suflarea?“

„Nu! a răspuns dintr-o dată regina. Nu-i cu putinţă!
Regele viaţa de-acuma ţi-o lasă şi uită trecutul!
El îşi înfrînge mînia. De aci înainte se cade
Prevăzător să te porţi, cu supunere şi cu credinţă!“

Zise Vulpanul: „Miloasă domniţă, de-ndupleci pe rege,
Dînsul de faţă cu tine să-mi juruie c-o să mă ierte,
Neamintindu-mi deloc tot ce eu, din păcate, făcutam,
Toate greşalele, fărădelegile ce-l mîniară,
Nu ar fi rege în vremile noastre să aibă, fireşte,
Astfel de-avere, cum el ar putea dobîndi prin credinţa-mi.
Mare-i comoara! Eu locul v-arăt. Vedea-veţi minunea!“

„Nu îl mai crede a răspuns domnitorul, Doar de-ţi povesteşte
De furtişaguri, minciuni, tîlhării să-i mai dai crezare.
Un mincinos mai mare ca dînsul n-a fost niciodată!“

Zise regina: „'Ntr-aieve că-n viaţa-i de pînă acuma
Şi-a cîştigat puţintică încredere, dar socotiţi-o
C-a-nvinuit de-astă dată pe-un tată, pe unchiul bursucul,
Fărădelegile lor vederîndu-le; de-ar fi voit-o,
Lesne putea ca pe dînşii să-i cruţe şi de-alte animale
Tot să ne spuie asemeni poveşti; nu minţea pîn' la urmă
Nesăbuit, „Domnitoru-i răspunse: „De crezi că-i mai bine
Şi din aceasta de nu s-ar isca vreun rău şi mai mare,
Vinovăţiile-i, pricine rele-oi lua asupră-mi.
Încă o dată şi cea de pe urmă, cînd eu îl voi crede,

Să chibzuiască: o jur pe coroana-mi! De-aci înainte,
Dacă mai minte și-ucide, căi-se-va el pe vecie!
Rudele sale, oricîte or fi, pînă-ntr-a zecea lor spiță,
Toți vor plăti-o, nici unul dintr-înșii nu are să-mi scape,
Ci au s-ajungă-n necaz și rușine și-n grea judecată!"

Cînd îl văzu pe domn, cît de iute se-ntoarse cu gîndul,
Inima-și luă în dinți pîn'la urmă Vulpanul și zise:
„Preamilostive, se poate să fac pe nebunul, spunîndu-ți
Jitii, ce n-au să se-arate-n curînd apriat la lumină?"

Regele dete crezare cuvintelor sale, iertîndu-l.
Cel mai întîi îi iertase trădarea părintelui, pe-urmă
Fărădelegile sale. Vulpanului-i fu bucuria
Nemăsurată, că-n clipa aceea fericită scăpase
Furiei ne-mpăcate-a dușmanilor săi și a morții!

„Preamilostive și nobile rege!-ncepu cuvîntarea:
Domnul vă deie răsplată și ție, precum și reginei,
Tot ce-ați făcut pentru mine, nevrednicul, n-oi da uitării,
Voi arăta mulțumire pe veci. Și, fireşte, la nimeni,
Care viază sub soare, n-aș da-o faimoasa comoară
Mai cu mult drag decît vouă, ce-atît vă-ndurarăți de mine.
Iată de ce cu supunere vă dăruiesc avuția
Regelui Emeric, astfel cum fost-a de el stăpînită
Unde se află ascunsă, pe șleau vă voi spune acuma.

Dați ascultare! Spre soare-răsare de Flandra-i pustia
Unde-i un singur tufiș: Hüsterlo i se zice; la nume,
Luați aminte! Mai este apoi o fîntînă, se cheamă
Krekelborn[7], bine-nțeles nu departe sînt una de alta.
Cu-anul nu calcă țipenie de om prin ținutul acela;
Bufnița și ciuhurezul își au doar sălașul; acolo
Eu înngropatu-mi-am comoara. Iar Krekelborn e de asemeni
Numele locului. Semnul acesta luați-l aminte.
Însuți să mergi cu soția și nu te încrede în altul,
Nimeni nu-i sigur de-ajuns să fie trimis în solie.
Pagubă mare se poate să iasă. Și nu v-aș da sfatul.
Singuri voi trebuie drumul să-l faceți. La Krekelborn treceți
Și-o să vedeți doi mesteceni; dar țineți voi seamă că unul
Nu e departe de șipot: și mergeți, o, preamilostive,
Către mesteceni de-a dreptul, că-n padină este comoara.
Sapă și scurmă pămîntul, întîi numai mușchiul găsi-vei

La rădăcină, pe urmă descoperi bogatele-odoare,
Mîndru de tot măiestrite, de asemeni coroana lui Emeric,
Dacă era după-a ursului poftă, avea el s-o poarte!
Multe podoabe vedea-veți năuntru, precum nestemate
Numai în aur măiestru lucrate, cum azi nu se face.
Cine dă prețul? Priviți împreună odoarele toate,
Preamilostive, eu sînt cu credința că voi cu cinstire
Veți pomeni despre mine: «Vulpane, ce-așa-nțelepțește
Ai îngropat o comoară sub mușchi, pretutindeni de-acuma
Fii fericit și de-a pururi!»“ Fățarnicul astfel grăit-a.

Regele-i dete răspunsul: „Urmează-mă-acuma, căci altfel
Cum aș putea nimeri acel loc? Auzit-am de Aachen,
Ca și de Lübeck, Colonia, Paris, și cu toate acestea
Nici pomeneală de-un Hüsterlo, Krekelborn, nici atîta.
Teamă îmi este că iarăși ne minți, născocind așa nume!“

Nu le-ascultă bucuros chibzuitele vorbe regești,
Ci îndrugă înainte vulpoiul: „De aicea eu totuși
Nu te-ndrumai prea departe de parcă ai fi mers în căutare
Pîn'la Iordan? Și apoi ce te face să ai bănuială?
Eu cel dintîi voi susține că totul se află în Flandra,
Dar să-ntrebăm și pe alții; că poate un altu-ntări-va
Zisele mele că Hüsterlo, Krekelborn sînt prin urmare
Numele aceste,“ Pe iepur strigă, însă cum Iepurilă
Tot se codea tremurînd, îl strigă încă-o dată: „Hai, vino,
Nu-ți fie teamă, că regele cere să-i spui adevărul
Prin jurămînt de credință ce voi de curînd înnoit-ați,
Dacă cumva tu o știi, ne arată și spune-ne acuma.
Hüsterlo, Krekelborn, unde se află? Cu toți asculta-vom,“

Iepuru-atuncea le zise: „Eu pot să v-o spun deîndată:
Într-o pustie se află pe-aproape de Krekelborn crîngul
Hüsterlo, astfel de oameni numit, cel pe unde s-ațîne
Simon-lunganul-scălîmbul, cu soții-ndrăzneți, ca să bată
Galbenii falși, Am răbdat pe acolo de frig și de foame,
Cînd fugărit de copoi, am tulit-o de mare nevoie“.
Iară Vulpanu-i răspunse: „Te poți înturna între ceilalți,
L-ai lămurit îndeajuns tu pe Domnul.“ Și către Vulpanul
Domnu-agrăi: „Te împacă! Se vede că noi ne pripirăm
Cînd ne-ndoirăm de vorbele tale. Hai, du-mă-ntr-acolo“.

Zise Vulpanul: „Prea fericit m-aş socoate ca mie
Astăzi să mi se-ngăduie de-a merge alături de rege
Şi-al însoţi pînă în Flandra. Dar dau de păcat dup-aceea.
Cît mi-e de mare ruşinea, eu totuşi voi spune acuma
Tot ce voisem mai bine să tac o bucată de vreme.
Cînd mai demult drept călugăr jupînul Lupan se sfinţise,
Nu îl slujise pe Domnul, ci burta sa mare slujise;
Schitul aproape întreg mistuise,-i dădeau să înhape
Cît pentru şase şi totu-i era prea puţin; iar de foame
Se văieta cu-nciudare; la urmă-mi fu milă de dînsul,
Cînd îl văzui cam slăbit şi beteag, credincios îl ajutai
Ca pe o rudă de-aproape, încît pentru asta primit-am
Şi afurisenia papei. Cu ştirea şi-a voastră-nvoire,
Neamînat îngriji-voi de sufletul meu şi porni-voi
Pe mînecate cu soare-răsare, să-mi capăt iertare,
Calea voi bate-n hagie spre Roma şi-apoi de acolo
Şi peste mare. Păcatele-mi voi izbăvi pîn' la urmă,
Astfel că dacă-napoi sănătos m-oi întoarce acasă,
Vrednic voi fi de a merge cu tine. De-oi face-o de astăzi
Fieştecare şi-ar zice: «Ce treabă mai are stăpînul
Iar cu Vulpanul, ce-a fost de curînd osîndit la moarte
Şi pe deasupra mai e asuprit de blestemu-unui papă?»
Preamilostive, doar bine vedeţi că e peste putinţă".

Regele-atunci îi răspunse: „Aceasta. eu nu o ştiusem,
Eşti sub al papei blestem? Pentru mine ar fi o mustrare
Să te mai iau, că mă poate-nsoţi Iepurilă sau altul
Pîn'la fîntînă, Vulpane, găsesc cu folos şi chiar bine
De-afurisire să scapi şi îţi dau milostiva-nvoire
Mîine la vreme să pleci, că nu voi să-ţi împiedec hagia.
Mie îmi pare c-ai vrea să te-ndrepţi ca purtare-nspre bine.
Blagoslovit fii de Domnul, să duci drumeţia la capăt!"

CÎNTUL AL ȘASELEA

Astfel intrase Vulpanul din nou într-a regelui voie.
Regele-atunci se-ndreptă spre un loc mai înalt, pe o stîncă,
Și de acolo vorbi poruncind animalelor toate
Liniște mare să facă și-apoi să se-așeze pe iarbă
Fieștecare la rînd, după cum le e neamul și starea;
Stete atunci și jupînul Vulpanul pe lîngă regină.
Regele, cu chibzuirea-i cea multă-ncepu cuvîntarea:

„Toți în tăcere-ascultați, laolaltă-animale și pasări,
Toți de la mare la mic, bogătași, precum și săraci.
De la baroni și pîn' la tovarăși de-ai curții și-ai casei,
Iată, Vulpanu-ntr-a mea silnicie, că noi ne gîndirăm
Să-l spînzurăm nu demult. Ci la curte el unele taine
Dezvăluindu-ne și noi cumpănindu-le bine-i dădurăm
Iarăși a noastră crezare, precum și iertare. Regina,
Însăși soția-mi, și ea se rugă pentru dînsul fierbinte;
Asta i-a fost spre priință, că-n urmă deplin ne-mpăcarăm,
Bunuri și viață lăsîndu-i. Sub pașnica mea cîrmuire
E ocrotit. Și acum poruncesc sub pedeapsa cu moartea,
De-l întîlniți pe vulpoi orișiunde de-aci înainte,
Ziua sau noaptea, cinstiți-l pe el, cu copii și nevastă.
Iar în privința-i să nu vă aud mai departe cu jalbe.
Răul ce el l-a făcut a trecut, și-i firesc să se-ndrepte;
Mîine la vreme-o să-și ieie toiagul cu traista să plece,
Ca un pios peregrin, și-o să meargă pe drum către Roma,
Iar de acolo apoi peste mare, Și n-o să se-ntoarcă
Pînă ce nu-și dobîndește iertarea păcatelor sale,"

Către Martin și Lupan mînios se-ndreptă Cotoșmanul:
„Trudă și muncă pierdută! așa le strigă. De-aș fi eu

Cît mai departe de-aicea! Ajuns-a la cinste Vulpanul,
Toată a sa măiestrie-şi va pune ca iar să ne piardă
Pe cîteşitrei. De un ochi despuiat, de cellalt îmi e teamă!"

„Treaba-ncîlcită-o văzui," încheiat-a Martin. Iar Lupanul
Zisu-i-a: „Lucru-i ciudat! Hai să mergem de-a dreptul la rege!"
Numaidecît supăraţi se-arătară cu ursul la rege
Şi la regină,-mpotriva Vulpanului aprig şi multe
Ei cuvîntară, dar regele spuse: „Voi n-aţi auzit-o?
El şi-a primit de la mine iertarea!" Furios le-o spuse
Regele asta; îndată a pus pe-amîndoi să mi-i prindă,
Bine să-i lege şi apoi să-i închidă-amintindu-şi de vorba
Ce-o auzise din gura Vulpanului, despre trădare.

Astfel din ceasul acela deplin se schimbase sorocul:
Slobod fiind de-acuma Vulpanu,-au rămas de ocară
Toţi pîrîtorii; ştiuse atît de viclean să se poarte
Pînă ce ursului i-au jupuit o bucată de piele
Lungă cît gaiba şi lată cît laba: din ea-i se-ntocmise
Traistă de drum socotind peregrinul să nu ducă lipsă.
El se rugă de regină să-i caute-încălţări, agrăindu-i:
„Dacă mă ţii drept al tău peregrin, milostiva mea doamnă,
Mie ajută-mi să pot întreprinde cu bine hagia.
Patru ciubote din cele mai straşnice are Lupanul,
Cade-se ca o pereche să-mi lase de drum şi să faceţi
Date să-mi fie prin regele meu, milostiva mea doamnă;
Ba se mai poate prea bine lipsi de-o pereche lupoaica,
O gospodină de cele mai multe ori stă pe acasă."

Dreaptă găsise regina această cerinţă: „Putea-vor
Să se lipsească de cîte-o pereche amîndoi". îi spuse
Ea-nduioşată, şi el mulţumind bucuros se-nclinase.
„Totuşi acum de-aş avea cele trainice patru ciubote,
N-aş şovăi. Din tot binele ce ca hagiu îl voi face,
Partea veţi lua-o-mpreună cu preamilostivul meu rege.
De datorinţă-i, o dată ce suntem pe drumul hagiei,
Să ne rugăm pentru toţi, care-odată pe noi ne-ajutară.
A milosteniei răsplată de-acum dăruiască-vă Domnul!"

Astfel sărmanul jupînul Lupan îşi pierdu-ncălţămintea
Labelor sale din faţă chiar pînă la nod; de asemeni
Nu fu cruţată lupoaica, lăsîndu-şi pe cele din spate.

Iată-amîndoi cum pierdură piele și gheare din labe,
Iar cu Martin ei nevolnici zăceau socotind c-au să moară.
Însă fățarnicul și-a dobîndit încălțări și desagă;
Merse spre dînșii și rîse în chip osebit de lupoaică:
„Dragă, privește ce bine îmi vin ale tale ciubote,
Sper că și trainice fi-vor. Din parte-vă multă-osteneală
Voi vă dădurăți spre-a mea nimicire, și eu m-ostenisem
De-am izbutit. Și-ați avut bucurie, dar pînă la urmă
Rîndul și mie-mi veni. Că așa se întîmplă în viață
Trebuie să te pricepi cum s-o iei. De m-oi duce pe drumuri,
Drept mulțumită îmi voi aminti de iubitele-mi neamuri
Fitece zi; că-mi dădurăți aceste-ncălțări cu plăcere,
Nu veți avea vreo părere de rău; din iertări căpătate,
De peste mare și Roma aduse, cu voi le-oi împarte.“

Iară lupoaica în chinul cel mare zăcea și aproape
Nici că putea glăsui; se căzni și în cele din urmă
Zise oftînd: „Dumnezeu ne-osîndi prin izbînda ce-ți dete,“
Numai Lupanul cu ursul stăteau amuțiți laolaltă
Făr' de noroc, amîndoi ferecați, betejiți, și de dușmani
Batjocoriți îndeajuns, Mai lipsea între ei Cotoșmanul;
Mult mai dorea ticălosul Vulpanul și lui să i-o coacă.

Cealaltă zi dimineața se puse fățarnicu-ndată
Să-și lustruiască ciubotele, ce le pierdură cumetrii.
Grabnic el, se-nfățișă iar la rege, zicîndu-i: „A voastră
Slugă plecată e gata s-o ieie pe calea cea sfîntă.
Veți porunci la al vostru duhovnic acum cu-ndurare
Blagoslovirea să-mi dea, să mă pot despărți cu credință,
Blagoslovite să-mi fie plecarea, precum și-nturnarea.“
Astfel vorbise. Iar regele-avea drept duhovnic berbecul,
Belin pe nume, în grijă cu cele sfințite; dar Domnul
Ca logofăt îl mai luase pe dînsul. Și pus-a să-l strige:
„Haide, citește degrabă niscareva sfinte cuvinte
Peste-al Vulpanului creștet, să-i fie drept blagoslovie
Pentru a sa pribegie spre Roma și apoi peste mare,
Spînzură-i traista-n spinare și pune-i toiagul în mînă.“
Dar i-o întoarse berbecul: „Stăpîne, eu cred c-auzit-ai
Despre Vulpan, cum că el încă nu-i dezlegat de blestemu-i;
Iar din aceasta ce rău de la al meu episcop mi s-ar trage!
Lesne-o să afle și-i stă în putere să-mi deie pedeapsa.
Însă Vulpanului nici strîmbătate și nici direptate
Nu voi să-i fac; ci de s-ar găsi vreun mijloc să nu capăt

Nici o mustrare din partea lui Fără-temei, episcopul,
Ori nu cumva să se supere Astuțiosul, arhimandritul,
Ba pe deasupra și arhidiaconul său, Rapiamus,
Blagoslovirea i-aş da-o cu după a voastră poruncă."

Regele-n grabă-i răspunse: „Ce-ndrugi numai verzi și uscate?
Dacă tu n-ai să-i citești cu dreptate sau cu strîmbătate,
Ce-mi pasă! Şi ce mă privește episcopul și catedrala-i?"
Se scărpină după-ureche-nfricat logofătul de furia
Regelui său și-ncepu peregrinului să-i prociteascǎ.
Vă-nchipuiți cît le luase în seamă și cît l-ajutase!

Gata de drum prefăcutu-s-a-acum peregrinul. Tot lacrimi
False-i curgeau peste obrazu-i la vale și barba-i udară,
Parcă simțea păcătosu-o căință de tot dureroasă.
Bine-nțeles îl durea, că nu-i nimicise cu totul
Cîți laolaltă erau, dintre ei numai trei pîngărise.
Totuși mai sta să se milcuie, toți pentru el să se roage,
Cît s-ar putea cu credință mai multă să fie la rugă,
El pregătit de plecare fiind și zorindu-se foarte,
Căci se simțea vinovat și avea pentru ce să se teamă.
Regele-i zise: „Vulpane, de ce te zorești într-atîta?"
„Cine începe un lucru, nicicînd el să nu întîrzie
De-a-l făptui· Şi apoi cu aceasta-ncheie Vulpanul:
Voie vă cer de plecare, o, preamilostive stăpîne,
Ceasul de lungă și grea drumeție sositu-mi-a mie".
„Ai învoirea", stăpînul i-a spus, poruncind totodată
Ca peregrinul fățarnic să fie urmat de curtenii
Toți, cu alai, pe o bună bucată de cale;-ntre acestea
Ursul cu lupul, ostateci, zăceau în jălanii și chinuri,

Astfel deplin cîștigase a regelui dragoste iarăși
Şi de la curte plecase Vulpanul cu mare cinstire,
Ca un hagiu cu toiagul și traista pe umăr în drumul
Pînă la Sfîntul Mormînt; nici un rost nu-și avea pe acolo,
Tocmai ca pomul de-arminden la porți, pe la case din Aachen[8],
Alta cu totu-i trecuse prin cap; pîn-acum izbutise
Dînsul pe regele său să și-l ducă de nas; la plecare
Toți pîrîtorii au fost nevoiți să-l urmeze cu cinste
Şi neputîndu-și lăsa vulpenia deoparte, mai zise
La despărțire: „Ai grijă, o, preamilostive stăpîne,
Să nu-ți mai scape de-acum amîndoi trădătorii și ține-i

Bine legați la-nchisoare; că slobozi ei n-au să se lase
De rușinoasele fapte;-n primejdie fi-va a ta viață!“

Astfel pornise cu pașnică, tare smerită ținută,
Nevinovată făptură, ce n-ar fi în stare de rele.
Regele-apoi s-a sculat să se-ntoarne-napoi în palatu-i,
Iar animalele toate-l urmară și după porunca-i,
Ele întîi însoțiră Vulpanu-o bucată de cale.
Luase mișelul o mutră atît de spășită și tristă,
Că pe mai mulți dintre oameni blajini apucatu-i-a mila.
Cu osebire mîhnit între dînșii era Iepurilă.
Zise atunci ticălosul: „Iubit iepuroi, de ce oare
Astăzi să ne despărțim? Nu v-ar place ca tu și berbecul
Belin hoinari mai departe cu mine să mergeți pe cale?
Inimă bună îmi veți arăta însoțindu-mă, sînteți
Oameni cinstiți și plăcuți ca tovarăși, și-oricine vorbește
Numai de bine de voi, mi-ați aduce cu asta cinstire,
Sînteți duhovnici cu sfinte obiceiuri. Trăiți voi întocmai
Cum am trăit eu odată, călugăr. Ci numai cu ierburi
Vă mulțumiți, potolindu-vă foamea cu frunză și iarbă,
Fără să cereți vreodată nici carne, sau pîne, sau alte
Mai osebite bucate.“ Și astfel, cu firea lor slabă,
El pe-amîndoi încîntase cu lauda; cu dînsu-mpreună
Merseră la locuința-i, văzînd Malepartus, cetatea.
Către berbece-agrăise Vulpanul: „Beline, pe-afară
Tu să rămîi; după placu-ți te pune și gustă pe-aicea
Din buruienile multe și ierburi, că muntele-acesta
Scoate vlăstari sănătoși și cu sucuri din cele mai bune.
Iau iepuroiul cu mine, dar roagă-l să-mi mîngîie soața
Care și-așa e mîhnită; iar de-o auzi că m-oi duce
Și ca hagiu, călător pîn'la Roma, va fi disperată.“
Numai cuvinte blajine rostise Vulpanul să-nșele
Pe cîteșdoi: a dus iepuroiul năuntru și-acolo
Ei au găsit-o pe vulpe culcată pe lîngă odrasle,
Tare mîhnită la gîndul că nu se va-ntoarce Vulpanul.
Cînd își văzu ea bărbatul venind cu toiag și cu traistă,
Foarte ciudat îi păru și îi zise: „Vulpane iubite,
Hai, povestește-mi, ce-a fost cu tine și cum de-ai pățit-o?“
El îi răspunse: „Am fost pedepsit la-nchisoare și-n lanțuri,
Regele însă arătă îndurare, lăsîndu-mă slobod;
Eu peregrin am pornit; chezășie-au rămas laolaltă
Ursul Martin și Lupanul. Apoi domnitorul îmi dete

Iepurul spre împăcare, să facem cu dînsul ce credem,
După cum regele-a zis-o la urmă pe bună dreptate:
«Iepurul ţi-e trădătorul!» El astfel pedeapsa cea mare
Va merita, trebuind să mă despăgubească cu totul.“
Iar Iepurilă auzindu-i cuvintele de-ameninţare,
Se zăpăcise de spaimă cătînd cum să scape prin fugă;
Iute-i se puse drept stavilă-n poartă Vulpanu-ucigaşul
Şi-l înşfăcă de grumaz pe sărmanul de iepure, care
Groaznic striga-n ajutor: „Beline,-s pierdut, hai m-ajută,
Că mă sugrumă hagiul!“ Prea mult nu strigă: de îndată
El îi zdrobi beregata. Şi aşa îşi primi mosafirul!
„Vino, îi zise nevestei, degrab' să mîncăm iepuroiul
Gras şi gustos. Doar o dată fu bun de ceva şi neghiobul!
Eu i-am jurat-o de mult, S-a sfîrşit! De-acum să se plîngă!“
Toţi s-aşternură la lucru, Vulpan, cu copii şi nevastă;
Iute-l jupiră pe iepure şi-nfulecară cu poftă.
Se desfătase Vulpana ţinînd-o cu gura întruna:
„Slavă reginei şi regelui! Lor mulţumită avurăm
Astăzi domnescul ospăţ, Dăruiască-le Domnul răsplată!“
„Mîncă, îi zise Vulpanul, c-avem îndeajuns de-astă dată,
Toţi o să fim săturaţi; chibzuiesc c-oi aduce mai multe,
Oalele sparte în cele din urmă plăti-vor cu toţii,
Cei ce gîndesc cu Vulpanu-a se pune şi lui îi vor răul!“

„Numai ceva aş voi să te-ntreb, îi grăi nevestica jupîna,
Cum de eşti slobod şi teafăr?“ Jupînul Vulpan îi răspunse:
„Nu mi-ar ajunge nici ore întregi ca să-ţi spun ce subţire
Luai eu pe rege, şi cum i-nşelai şi pe el, şi regină.
Nu ţi-oi minţi şubrezenia amiciei-ntre rege şi mine,
Mult nu va ţine. Şi dacă-n curînd o să afle-adevărul,
Groaznic el o să-şi răzbune. Iar dacă din nou mai m-apucă
Sub stăpînirea-i, nici aur şi-argint n-ar putea să mă scape,
M-ar urmări el, fireşte, şi ar încerca să mă prindă.
Nu mă aştept la iertare, c-o ştiu şi aceasta prea bine,
Nespînzurat nu mă lasă, deci noi să găsim mîntuirea,

Hai s-o tulim în Suabia! Nimenea nu ne cunoaşte,
Cînd mai ales pe acolo fiind, ne-om purta după datina ţării,
Doamne ajută! În locul acel om afla noi de toate
Cu prisosinţă, bucate şi dulciuri: puicuţe şi gîşte,
Iepuri de cîmp şi de casă, şi zahăr, curmale, smochine,
Cum şi stafide şi alte tot fel şi mărimi de-orătănii;

Pîinea-o frămîntă cu unt și cu ouă prin țara aceea,
Limpede-i apa, curată, văzduhu-i senin și cu farmec,
Pește-ndeajuns se găsește și cărora galițe li se mai
Zice, și alții se cheamă boboci, găinușe, rățuște,
Soi felurit, că pe toți oare cine-ar putea să-i numească?
Sînt numai pești după gustu-mi! Că nu e nevoie-n bulboana
Rîului să mă cufund; am mîncat din aceștia-ntruna
Cînd eram eu monah. Ca s-avem bucurie de pace,
Hai, nevestică,-nsoțește-mă, noi s-o pornim într-acolo.

Bine-nțelege-mă-acuma: că regele și de-astă dată
Iar m-a lăsat ca să fug, că-l mințisem cu lucruri ciudate,
C-am să-i predau o măreață comoară a regelui Emeric;
Eu îmi dădusem cuvîntul și chiar arătasem și locul
Unde se află, la Krekelborn. Dacă s-ar duce să caute
N-au să găsească pe-acolo, nici una, nici alta, zadarnic
Ar scormoni ei pămîntul; și-o să se-nverșune groaznic
Regele de-o să se vadă-nșelat chiar în felul acesta,
Ce de minciuni născocii înainte de fugă, gîndește!
Cît pe aci să ajung și la ștreang! Nu fusei niciodată
Într-o nevoie mai mare cum și în mai rea-nspăimîntare.
Nu-mi mai doresc ca din nou să mă văd în asemeni primejdii;
Scurt, orice-o fi să se-ntîmple, nu mă mai las pe la curte
Înduplecat, să mă dau într-a regelui grea silnicie.
Mi-a trebuit cea mai mare-iscusință-ntr-aieve, ca numai
Degetul să mi-l pot scoate, și-acela-anevoie, din botu-i."

Iară Vulpana mîhnită îi zise: „Noi ce-o să ne facem,
Ce nevoiași și străini vom mai fi pe oricare meleaguri?
Totu-i aci după poftele noastre: că tu ești stăpînul
Peste a ta țărănime; nevoie-i ca tu să te-ncumeți
Razna s-o iei și să lași tot ce ai pe aci ne-ndoielnic?
Nu e un lucru nici prea chibzuit, și nici vrednic de laudă,
Siguri doar aicea trăim! Întărită-i cetatea!

Regele de ne-mpresoară cu oastea-i și calea ne-nchide,
Spre norocoasă a noastră scăpare avem în cetate
Porți lăturalnice multe și multe poteci tăinuite,
Însuți prea bine le știi chiar pe toate, la ce ți-oi mai spune;
Iar ca să pună el mîna pe noi cu-a sa mare putere
Trebuie mult. Nici o grijă nu duc, ci fiindcă juratu-ai
Drumul să iei peste mare, aceasta într-atît mă mîhnește,
Firea de abia-mi stăpînesc, cînd gîndesc ce-ar putea să
se-ntîmple!"

„Dragă jupînă, să nu te mîhnești, îi răspunse Vulpanul,
Bagă de seamă și-ascultă: decît să te pierzi, e mai bine
Oricum să juri, Mi-o spuse și mie o dată un duhovnic
La spovedit: jurămîntul silit nu-nsemnează nimica.
Floare de pus la ureche: e vorba doar de juruință.
Bine-nțeles, o să fie precum o spuseși; rămînea-voi acasă,
C-adevărat socotind, nu prea am ce căta nici la Roma,
De juruiam și de zece ori, n-aș fi dorit niciodată
Ierusalimul să-l văd! Ci la tine voi sta mai în tihnă,
Loc dar mai bun ca al meu nicăiri n-oi găsi vreun altul.
De-mi pregătește ceva neplăcut, îl aștept eu pe rege.
Față de mine-i puternic și tare și poate-izbutește.
Totuși, din nou să-l mai pot încînta, îi voi trage tichia
Cu clopoței pe urechi, Mai apoi, de-oi trăi, i-am jurat-o,
O să se simtă atuncea mai rău decît chiar socotește.“

Nerăbdător începu să cîrtească berbecul la poartă:
„N-ai vrea să ieși, Iepurilă? Hai, vino, că-i timpul să mergem!“
Dar auzindu-l, Vulpanul în grabă ieși, agrăindu-i: „Iubite,
Iepurul tare se roagă să-l ierți, fiindcă el cu mătușa
Benchetuiesc înăuntru. Și crede că tu i-o îngădui.
Mergi mai domol înainte! Vulpana, a sa mătușică,
Drumul curînd n-o să-i deie! Deci nu-i tulbura veselia!“

Belin răspunse atunci: „Auzit-am strigînd, ce fu asta?
Pe Iepurilă-auzii cum striga: «Ajutor, sări, Beline!»
Nu i-ai făcut lui cumva vreun rău?„ Iară istețul Vulpan
Zise: „Ascultă-mă bine! Pe cînd le vorbeam de hagia
Ce-o juruisem, deodată nevasta-mi căzu-n disperare,
Spaimă de moarte-o cuprinse așa tare, încît leșinase.
Iar Iepurilă, speriindu-se, la zăpăceală strigase:
«Belin, ajută-mă! Belin, să nu zăbovești chiar atîta,
A leșinat mătușica, deloc nu-și mai vine în fire,»“
„După cît știu-nspăimîntat mă strigase“, i-a zis-o și Belin,
„Nu-i atinsei perișor de pe blană, jură prefăcutul,
Ba e mai bine să sufăr eu însumi decît Iepurilă!
Tu mă ascultă, adaose Vulpanul, la-ntorsul acasă,
Regele ieri mă rugă să-l vestesc prin scrisori cît de multe,
Tot ce gîndesc cu privire la treburi mai de-nsemnătate.
Dragă nepoate, tu ia-le acuma cu tine că-s gata.
Lucruri frumoase-i scrisei, ca și sfaturi din cele mai bune.
Iepuru-i tare voios, l-auzeam și cu ce bucurie

Din povestirile vechi și-amintea cu mătușa-mpreună.
Cum mai stăteau la taifas! Și tot beau și-ospătau cu nesațiu!
Se-nveseleau laolaltă în timp ce scriam la scrisoare."

„Dragă Vulpane, îi zise berbecul: se cade scrisoarea
Bine s-o-nchizi, ne lipsește o tașcă s-o punem năuntru.
Dacă s-ar sparge pecetea, ce rău mi s-ar trage din asta."
Zis-a Vulpanul: „Asta eu știu cum s-o fac, Mă gîndesc că desaga
Ce-o căpătai din a ursului piele e chiar potrivită,
Tocmai că-i groasă și tare, și-n ea voi închide scrisoarea,
Regele te va primi cu cinstire, căci fi-vei de trei ori
Binevenit." Și berbecu-l crezuse în toate. Iar cellalt
Grabnic intrat-a în casă și tașca o luă ca să vîre
Capul ucisului iepure, tot deodată chitindu-și
Cum să-l oprească pe bietul berbec s-o deschidă în drumu-i.

După aceea ieși iar afară și zise: „Nepoate,
Tașca anin-o de gît și să nu mai rîvnești nici o clipă
De-a privi la scrisoare, c-ar fi o curiozitate
Dăunătoare. Ci cum am închis-o, așa să rămînă,
Nu mai deschide nici tașca; dibaci am legat-o cu nodul
Ce-obișnuim între rege și mine la lucruri de seamă.
Regele dacă-o să afle curelele bine-nnodate
Ca de obicei, vei fi vrednic din parte-i de daruri și haruri,
Cum i se cade-unui astfel de sol credincios ca și tine.

Și deîndată ce-ai vrea să te pui mai cu vază la rege,
Fă-l să-nțeleagă că tu îmi dăduseși un sfat la scrisoare
Cu chibzuirea ta multă, ba chiar să o scriu m-ajutaseși,
Numai foloase și cinste-ai să ai de pe urma aceasta."
Iară berbecul sălta bucuros tot încoace și-ncolo,
Se desfăta, vorovindu-i: „Unchiașe Vulpan și stăpîne,
Văd cîtă dragoste-mi porți prețuindu-mă-atîta;
Mie-o să-mi fie spre laudă de față cu domnii la curte
Bunele gînduri s-aduc și podoaba de vorbe frumoase,
E de la sine-nțeles că eu nu știu să scriu ca și tine
Totuși mă vor socoti ca atare și ți-oi mulțumi-o.
S-a întîmplat înspre binele meu să te-urmez întracoace,
Spune-mi, ce crezi? Iepurilă nu merge o dată cu mine?"

„Nu! înțelege-mă,-i spuse mișelul, că nu-i cu putință.
Mergi cătinel înainte, că te-o însoți deîndată
Ce-i-ncredințez cîteva dintre lucruri mai de-nsemnătate.

„Domnul să fie cu tine,-i zise berbecul, m-oi duce."
Iute apoi se tot duse; spre-amiază ajunse la curte.

Leul, dînd ochii cu el, zări totodată desaga:
„Spune, de unde îmi vii și pe unde rămase Vulpanul?
Ce însemnează că tu-i porți desaga?" Iar Belin răspunse:
„El m-a rugat să-ți aduc cele două hrisoave, stăpîne,
Care-s de noi amîndoi întocmite,-o s-aflați înăuntru
Lucruri de o-nsemnătate grozavă, cu vorbă subțire
Puse la cale; și cele cuprinse cu sfatu-mi sînt scrise.
Iată-le-aici, în desaga cu nodu-nnodat chiar de dînsul."

Regele dete poruncă îndată să vie diacul,
Castorul, ce se mai cheamă și Bokert și este un meșter
La deslușirea scrisorilor grele și mai însemnate,
Să le citească, fiind priceput la tot felul de graiuri.
Regele mai trimesese și după motan, ca să fie
Și dînsul de față. Cînd Bokert, cu soțu-i motanu-mpreună
Nodul l-a dezlegat, de-a mirare a scos afară
Capul de iepure și a strigat: „Va să zică-s hrisoave?
Tare ciudat! De la cine? Și cine să dea lămurire?
Capul i-al lui Iepurilă! Nu-i nimeni să nu-l recunoască!"

Se-nspăimîntară regină și rege. Și fruntea plecîndu-și,
Regele zise: „Jupîne Vulpane, din nou de te-aș prinde!"
Peste măsură mîhniți rămaseră regină și rege,
Dînsul răcni: „De-a binelea ne-a prilostit Vulpanul!
Oh! cum dădurăm crezare minciunilor lui rușinoase!"
Cumpătul el și-l pierdu, îl pierdură și fiarele toate,

Pardosul[9], neam de aproape cu domnul, atunci început-a:
„Zău că nu văd pentru ce vă mîhnirăți cu totul,
Tu și regina! Alungați-vă astfel de gînduri avane.
Prindeți curaj! Că față cu toți de rușine ajungeți.
Nu ești tu domnul? Deci trebuie toți de pe-aci să te-asculte!"

„Tocmai de asta, i-o-ntoarse stăpînul, să nu te mai mire
Dacă-s cu inimă grea; din păcate făcui o greșeală,
Căci trădătorul, cu nerușinată de tot viclenie,
Pusu-m-a să-mi pedepsesc pe prietenii care de-ocară
Zac amîndoi, și Martin, și Lupanul, Căi-m-oi din suflet!
Nu îmi aduce cinstire c-atîta de rău m-am purtat
Față de cei mai aleși din baroni de la curte și-am dat

Nesocotit minciunosului-atîta de multă crezare.
După nevastă m-am luat prea iute că ea se-ncîntase
Şi pentru el se rugase; de ce vai n-am fost mai tare?
Însă acuma căința-i tîrzie, tot sfatul zadarnic!"

Pardosul zise: „Stăpîne şi rege, ascultă-a mea rugă,
Nu vă jeliți mai departe! Că răul făcut se îndreaptă.
Ursului, lupului, ca și lupoaicei veți da pe berbece
Spre ispășire, că dînsul semeț și deschis recunoaște
Cum la omor a luat parte cu sfatu-i. Şi deci s-o plătească!
Vom năvăli noi asupra Vulpanului cu toții de-a valma
Şi îl vom prinde, de vrea Dumnezeu, chiar pe loc spînzurîndu-l.
Vorba de-apucă, cu-a sa limbuție de ștreang iară scapă."

Regele mi-l ascultă bucuros, glăsuind către pardos:
„Sfatul îmi place. Hai, du-te și grabnic îmi adu baronii
Iarăşi cu cinste la sfat să s-așeze alături de mine.
Cheamă și toate-animalele, care au fost pe la curte;
Toate să afle ce neruşinat ne minți Vulpanul,
Cum ne scăpă, și apoi cu berbecul pe iepur ucise.
Față de urs și de lup, cinstit să se poarte de-acuma.
Spre împăcare le dau pe jupînul, precum sfătuit sînt,
Pe trădătorul berbece cu neamu-i întreg pe vecie."

Pardosul s-a repezit ca să-i caute pe urs și pe lup,
Pîn' i-a găsit și i-a fost slobozit, Şi atuncea le zise:
„Domnilor, voi ascultați de la mine o bună vestire:
Liberă trecere-aduc de la rege și trainică pace.
Dacă vreun rău v-a făcut mai nainte, acum se căiește
Şi-amînduror vă dorește s-aveți mulțumire deplină.
Spre împăcare, primiți pe berbece și-a sa seminție,
Toată a sa rubedenie dată vă e pe vecie.
Neamînat dibuiți-i că poate-i găsiți în pădure
Sau pe cîmpie, că toți sînt ai voştri. Iar după aceea
Şi mai pre sus decît toate, milosul stăpîn vă dă voie
Pe trădătorul Vulpan să-ncercați cam în felul acesta:
Voi prigoniți-l pe el cu copii și nevastă oriunde-l
Veți întîlni, că doar nimenea nu vă oprește de-acuma.
Pacea aceasta de nepreţuit vă vestesc de la rege:
El şi acei care-n urmă domni-vor, cu toţi vor păstra-o.
Voi să uitați supărările toate ce vi se-ntîmplară,

Regelui cinste, credință jurați-i, că el niciodată
N-o să vă vatăme. Vă sfătuiesc să primiți învoiala.“
Astfel făcură-mpăcarea; cu capul plăti berbecul
Și prigonită-i rudenia de neamul lupesc cel puternic.
Ură pe veci se iscase. Plecară și lupii să sfîșie
Fără rușine și fără sfială mieluți și oițe;
Căci se credeau fiecare în drept să o facă.
Toți căpiară și nu se-mpăcară-ntre ei niciodată.
Însă de dragul și-n cinstea jupînilor lupul și ursul,
Domnul ținu adunare de douăsprezece zile,
Vrînd să arate pe față ce mult a dorit să-i împace.

Curtea măreț se vedea rînduită, gătită; -ntr-acolo
Mulți cavaleri o porneau, păsărimea urma pe-animale,
Toți preacinsteau pe Martin și Lupan, ce-și uitară de chinuri.
Cea mai aleasă-ortăcie ce-a fost laolaltă vreodată
Se desfăta-n sărbătoare. Trompete sunau și țimbale,
Se dănțuia, ca la curte, cu cele mai bune deprinderi.
Totul era din belșug pregătit, ce dorea fiecare;
Soli peste soli colindau prin ținut, să poftească pe oaspeți;
Păsări porneau și-animale, perechi drumețeau într-acolo,
Ziua și noaptea grăbite cu toate-a sosi la sărbare.

Doar mincinosul, hagiul Vulpanul, pîndea pe acasă.
Nici nu-i trecuse prin minte cumva să se ducă la curte;
Nu se-aștepta la o bună răsplată și, după năravul
Cel învechit, el mai bine-și făcea numai mendrele sale.
Cea mai frumoasă cîntare-auzeai răsunînd pe la curte.
Necontenit se-mbiau băuturi și mîncări pentru oaspeți.
Lupte și jocuri tot felul vedeai. Cu al său fiecare
Se însoțea la cîntare și joc și-ospăta de minune.
Fluiere se auzeau uneori și tilinci printre ele.
Regele le arunca amicală privire din sală,
Valma cea mare-i plăcea și-o privea bucurîndu-se tare.

O săptămînă trecuse pe cînd se pusese la masă
Regele și cu întîii baroni, lîngă ei și regina,
Iată ivindu-se-n față-le tot sîngerat iepurașul,
Care cu inimă tristă plîngea și zicea tuturora:

„Rege mărite, și voi, miluiți-vă toți laolaltă,
Ce-am suferit de-astă dată din partea Vulpanului; rareori

Aţi auzit o mai mare trădare şi faptă-ucigaşă.
Ieri dimineaţă pe cînd drumeţeam, dinaintea cetăţii,
La Malepartus, găsii pe Vulpan, să fi fost pe la orele şase.
Eu îmi vedeam de drum; aşezat dinainte, la poartă,
Sta îmbrăcat ca hagiu, ca şi cum el cetea din utrenii.
Vrui pîn' la curte să merg şi în grabă trecui pe acolo;
Cum mă văzu, se sculă dintr-odată venind către mine;
Eu am crezut că voia să salute, dar el cu cruzime
M-a înşfăcat între labe,-ncît gheara-am simţit-o în ceafă,
După urechi, de-am gîndit că de-a binelea capu-mi răpune.
Ghearele-i lungi şi-ascuţite fiind, la pămînt mă strivîră;
Din fericire putui să mă smulg; de picior cum mi-s iute
Fuga o luai; mîrîind după mine-a jurat să mă prindă,
Molcom tăcui şi-o tulii mai departe; dar vai, o ureche
Mi-a spîrcuit-o, şi vin eu cu capul tot roşu de sînge.
Iată şi rănile mele, sunt patru, vă vor dumiri-o
Cît m-a lovit de năprasnic, că mort se putea să mă lase,
Să cugetaţi la primejdii şi-apoi la conducerea voastră;
Cine mai poate să facă un drum şi să vină la curte,
Cînd îl aţine tîlharul din spate să-i dea lovitura?"

Vorba de-abia isprăvise, că iată, cioroiul cel gureş
Vine de zice: „Mărite stăpîne şi preamilostive,
Jalnică veste ţi-aduc: de durerea cea mare şi spaimă
Nu sînt în stare a vorbi, că mi-e teamă să nu mi se rupă
Inima, atît de amarnică-mi e întîmplarea de astăzi,
Dis-dimineaţă mergînd împreună cu Stanca, nevasta-mi,
Iată-ne-n faţă Vulpanul, zăcea ca un mort între ierburi,
Cu-ochii daţi peste cap şi cu limba de-un cot înafară,
Înspăimîntat am strigat. Ci el nu se urni. Căinîndu-l,
Iar am strigat; şi tot, vai! şi amar! mi-am pornit tînguirea;
«Vai! Răposat e Vulpanul! Oh! Cum îl deplîng şi mă doare!»
Mi se mîhni şi soţia. Şi ne jăluiam împreună,
Şi-l pipăiam pe la burtă şi cap, de asemeni soţia
Se apropie de bărbie, s-asculte cumva de răsuflă;
Toate zadarnic, că nu se vădea nici o urmă de viaţă,
Am fi jurat amîndoi. Iar acum, auziţi-mi năpasta.

Cum fără teamă, mîhnită, ea ciocu-i şi-apropie de botul
Hoţului, seama îşi ia-mpeliţatul şi-o-nşfacă
Cu-nverşunare de cap şi pe loc îi retează gîtlejul.
Nu vă pot spune ce spaimă am tras! Sărăcuţul de mine!

Mă văicăream! Se repede deodată apoi și la mine,
Plin de cutremur și groază-mi iau zborul de acolo,
Să nu fi fost așa sprinten, la fel mă-nghițea și pe mine!
Tare-anevoie scăpai dintr-ale-ucigașului gheare
Fuga-n copac; pentru ce-mi mîntuii eu cernita mea viață,
Spre a vedea pe nevastă sub ale făptașului gheare!
Numaidecît mi-a-nhăpat puiculeana!-mi păru Vulpanul
Prea hămesit, ca și cum ar fi vrut să înhape mai multe.
Nici o lăbuță, măcar un oscior n-a lăsat, vai, dintr-însa.
Ce grozăvie văzui! Se zori el s-o șteargă de acolo,
Eu nu putui. Ci cu inimă tristă din zbor mă lăsai spre
Locul cu pricina, unde aflai numai sînge și pene
De-ale nevestei, ce-adus-am dovadă a nelegiurii.
Milă să-ți fie, stăpîne! De cruți trădătorul acesta
Și de-astă dată, de amîni răzbunarea cea dreaptă, ca astfel
Pașnica ta cîrmuire să n-aibă orîndul dreptății,
Multe atunci se vor spune, firește, ce n-au să-ți mai placă.
Zice-se că-i vinovat de o faptă, cum ar fi acela
Căruia-i stă în putere să deie pedeapsă și n-o dă.
Se grozăvește apoi orișicine, la fel ca Vulpanul;
A ta mărire-ți atinge, gîndește-te bine la asta."

Curtea întreagă ascultă, așadar, a cioroiului jalbă
Și-a iepurașului blînd. Atunci se-nfurie Leul,
Groaznic răcnește: „Mă jur pe a mea căsnicie cinstită,
Voi pedepsi pe acest ucigaș, că mi-o veți pomeni-o.
Nu voi răbda să îmi facă de rîs cîrmuirea, porunca;
Prea mă-ncrezui ticălosului cînd lăsatu-l-am să fugă.
Ba-l înzestrai ca hagiu și-l privii cum pornește la Roma.
Capul cît mi-l împuie, acest mincinos fără margini;
Cum a știut de ușor să cîștige cuvîntul reginei;
M-a-nduplecat și pe mine tot dînsa, încît ne scăpase.
Nu voi fi cel de pe urmă bărbat ce amar se căiește
De-a fi urmat unui sfat de femeie! Și este-o rușine
Nepedepsit îndelung să-l mai lași pe făptaș. Iar acuma,
Domnilor mei, să gîndim cum să-l prindem din nou, judecîndu-l,
Dacă ne punem cu toată dîrzenia, vom izbuti-o!"

Fost-a pe plac lui Martin și Lupanului vorba regească.
O să-i venim noi de hac pîn' la urmă, gîndeau ei în sine.
Nu cutezau de-a o zice-n vileag, că-l văzură pe Domnul
Peste măsură-nfuriat și cu sufletul plin de obidă.

Într-un sfîrșit glăsui și regina: „Miloase stăpîne,
Nu mai fi aprig și nu te-nfuria, nu jura așa lesne,
Scade virtutea cuvîntului tău și a ta prețuire.
Noi nu vedem nicidecum adevărul ieșit la lumină,
Trebuie să-l ascultăm pe pîrît. De ar fi el de față,
Ar amuți cei mai mulți care-acuma îi sînt împotrivă.
Să-i auzim pe-amîndoi pricinașii-ntrucît spre-a-și ascunde
Nelegiuirile, mulți cu sfruntare dau vina pe alții.
Eu l-am crezut pe Vulpan înțelept și cuminte, iar răul
Nu l-am văzut, ci doar binele tău — întîmplatu-s-a altfel.
Sfatu-i prielnic adesea-l-am urmat, măcar că pentru
Traiul lui merită aspră dojană. Apoi te gîndește
Bine și la legătura cu neamul său mare. Iar graba
Strică treaba. Dealtfel, orice hotărîre vei lua-o,
Vei-ndeplini-o ca domn și stăpîn pîn' la urmă-ntru totul."

Pardosu-adaose: „Ați ascultat pînă acuma pe-atîția,
Dați-i și lui ascultare. Să vie de față. Pe urmă
Cele ce veți hotărî, împlinească-se-tocmai. De asemeni
Cred că gîndesc și curtenii, și nobila voastră soție."

Lupul a zis: „Sfătuiască-ne care cum poate mai bine,
Domnule pardos, ascultă! Să fie Vulpanul în clipă aicea,
Să se dezvăluie față de pîrele amîndurora,
Lesne de tot îmi va fi să arăt că își merită moartea,
Dar am să tac pînă cînd l-apucăm. Ați uitat cum pe rege
Rău l-a mințit cu comoara? Că ea s-ar afla în ținutul
Hüsterlo, aproape de Krekelborn, și-alte minciuni grosolane?
Cum ne-a-nșelat și de rîs și-a făcut el cu mine și ursul?
Capul îmi pun că acest mincinos hoinar în pădure
Traiul și-l duce-n tîrcoale pe-acolo și-omoară, și pradă.
Dacă boierii și Domnul socot că e bine, purcedem
Tocmai așa. Să-și fi pus el în minte să vină la curte,
Încă de mult ar fi fost pe aci. Străbătură doar țara
Crainici pe oaspeți să cheme, el totuși rămase acasă."

Domnul răspunse. „La ce-am zăbovi așteptîndu-l pe aicea?
Gata cu toții să fiți înarmați pînă-n ziua a șasea,
Voi mă urmați ca să punem odată jălaniilor capăt.
Este în stare să ducă de rîpă o țară. Ce ziceți?
Gata să fiți ferecați cît mai bine, veniți în armură.
Cu-arcuri, săgeți și oricare din arme. Arătați vitejie,

Numele vostru purtaţi-l cu cinste; pe cîmp de bătaie
Voi înălţa cavaleri,-mpresurăm Malepartus, cetatea,
Şi-o să-i vedem avuţia." Strigară cu toţi: „La poruncă!"
Rege apoi şi curteni chibzuiră să deie năvală
La Malepartus, spre-a osîndi pe Vulpanul. Dar totuşi
Viezurul, care fusese la sfat, repejor de-a furişul
S-a-ndepărtat, pe Vulpanul să-l caute, vestea să-i ducă.
Merse jelindu-se, sieşi vorbindu-şi cu astfel de vorbe:
„Unchiule, ce-o să se-ntîmple? Jeli-va pe bună dreptate
Neamul întreg pe Vulpan, căpetenia neamului nostru!
Cînd apăreai la divan, noi eram sub a ta oploşire.
Nimeni în faţă potrivnic nu-ţi sta-n iscusinţa ta mare!"

Astfel gîndind el ajunse-n cetate, găsind pe Vulpanul,
Tocmai pe cînd apucase doi mici porumbei, ce-ndrăzniră
Zborul să-şi ieie-n afară din cuib; cu aripe-n tuleie
Ei au căzut la pămînt şi cum n-au mai putut să se-nalţe,
Îi înşfăcase Vulpanul, fiind la vînat mai adesea
Prin prejurime. Văzînd de departe pe viezur cum vine,
Îl aşteptă să se-apropie şi astfel el prinse a-i zice:
„Binevenit fii, nepoate, tu cel mai iubit dintre rude;
Ce-ai alergat că de-abia mai răsufli, aduci noutate?"
„Vestea ce-aduc nu prea sună plăcut, îi răspunse bursucul.
Vezi ce în spaimă gonii: pierdute-ţi sînt viaţă şi bunuri!
Martor fusei la a Domnului furie,-a jurat să te prindă
Şi ruşinos să te-omoare. Le-a dat tuturora poruncă
Să se-narmeze şi-n ziua a şasea aci să apară
Cu-arcuri şi săbii, cu puşti şi căruţe să deie năvală.
Ia-o la vreme! Lupanul şi ursul din nou se au bine,
Tocmai cum sînt eu cu tine şi toate se fac cu-a lor voie.
Drept cel mai groaznic tîlhar şi ucigaş, cît îl ţine fleoanca
Te probozeşte Lupanul şi-aşa-l cucereşte pe rege.
În cîteva săptămîni ai să vezi că-i spătar! Iepuraşul
Se-nfăţişă, pe deasupra cioroiu-aducînd împotrivă-ţi
Pîrele lor. De te prinde, mă tem că nu scapi cu viaţă."
„Asta e tot? Pentru mine-o nimică. Chiar dac-au să jure.
Rege cu-ntregul său sfat, şi de două ori, ba şi de trei ori,
Numai să vin eu pe acolo, îndată pe toţi îi înlătur,
Căci sfătuiesc, sfătuiesc, niciodată nu dau dezlegare.
Dragă nepoate, tu lasă-le astea şi haide cu mine,
Uite ce-ţi dau. Mai acum îi prinsei pe ăşti doi, cei mai fragezi,
Graşi porumbei, dintre toate mîncările cea mai gustoasă.

Lesne îi mistui și c-o-mbucătură-i înghiți dintr-o dată.
Oasele-s dulci, numai sînge cu lapte, topindu-se-n gură.
Astă mîncare ușoară-mi priește și-i gustul nevestei.
Vino-năuntru și te va primi ea cu prietenie.
Numai să nu înțeleagă de ce îmi veniși tu anume.
Orice nimica îi cade la inimă și-o-mbolnăvește.
Mîine voi merge la curte cu tine și-oi trage nădejdea.
Dragă nepoate, că-mi vei ajuta cum se cere-ntre rude.“

„Bunuri și viață îmi dau pentru tine“, îi zise bursucul.
Iară Vulpanu-i răspunse: „Eu n-am să te uit pentru asta,
Mult de-oi trăi, tu vei trage folosul.“ Cellalt a-ncheiat-o:
„Mergi curajos și de față cu domnii te apără bine.
Au să te-asculte. Auzii chiar cum pardosu-și dete părerea.
Să nu primești o pedeapsă nainte ca tu să te aperi.
Însăși regina la fel socotise. Deci de-mprejurare
Te folosește“. Adaose Vulpanul în cele din urmă:
„Fii dar pe pace, vom pune noi totul la cale, M-aude
Regele cînd e-n mînie, deodată se schimbă și gata.“

Astfel s-au dus amîndoi înăuntru și-acolo fuseră
Bine primiți de a casei stăpînă; ea puse pe masă
Tot ce avea. Împărțiră hulubii, gustoși îi găsiră;
Partea-și hali fiecare, dar fără de sațiu, firește.
Și-o jumătate duzină de-aveau, ei ar fi înhăpat-o,
Zise Vulpanul bursucului: „Unchiule, spune-mi tu mie,
N-am eu copii minunați? I-are drag orișicine îi vede.
Cum îl găsești pe Ronțel, și Foltică, micul său frate?
Vor înmulți familia. Treptat își vor face instrucția.
Ce bucurie îmi fac amîndoi, de cu zori pînă-n seară!
Unul îmi prinde un pui, celălalt îmi înhață-o găină;
Mi se cufundă în apă viteji, să-mi aducă și rațe,
Chiar și nagîți. Bucuros i-aș trimite mai des să vîneze;
Însă nainte-i voi învăța cumințenia și prevederea;
Cum să se știe feri de ogari, vînători și capcane.
Cînd or pricepe mai bine,-or deprinde-a vîna cumsecade.
Zilnic cu hrană-au să vină, că n-o să lipsească din casă.
Merg ei pe urmele mele și-mi fac niște pozne turbate
Cînd își dau drumul, rămîn mai prejos celelalte-animale.
Sar în gîtlej la potrivnic, c-acesta prea mult nu se zbate.
Asta-i tertip de-al Vulpanului. La repezeală ei știu să înhațe,
Saltul li-i fără de greș și e tocmai de ce e nevoie!“
Viezurul zise: „E cinste să poți să te bucuri de-odrasle,

Care-s precum îi dorești și din vreme deprind meșteșugul,
Și pe părinți îi ajută. Mă bucur din inimă foarte
Că-s din a mea seminție și nu le doresc decît bine.“
„Este deajuns pentru astăzi, încheie Vulpanul, să mergem
Toți la culcare; sîntem osteniți, mai cu seamă bursucul“.
Se așezară pe jos în pridvor, pe-așternutul cel moale,
Numai de foi și de fîn, și acolo dormiră-mpreună.

Însă Vulpanul de teamă veghea: îi părea lui că lucrul
Cere mai mult de gîndit; gînditor îl găsi dimineața.
El se sculă binișor din culcuș și nevesti-si-i zise:
„Nu te mîhni, sînt rugat de bursuc împreună să mergem
Pînă la curte; dar tu să rămîi liniștită acasă,
Dacă te-ntreabă de mine cumva, ticluiește-mi-o bine.
Stai să păzești cetățuia, că noi o vom scoate la capăt.“
Doamna Vulpană îi zise: „Găsesc cam ciudat că la curte
Iar să cutezi de-a te duce; avură doar gînduri
Rele cu tine. Eu nu pot pricepe. Amintește-ți trecutul!“
„N-a fost o glumă, firește,-i răspunse la urmă Vulpanul,
Mulți îmi voiră pierzania, intras-am la mare strîmtoare!
Dar se petrec o mulțime de lucruri ciudate sub soare!
N-aduce anul ce poate aduce o clipă și-o vorbă!
Lasă-mă-n tihnă să plec, voi avea o mulțime de furcă,
Rogu-te foarte, rămîi liniștită. Să nu mi te sperii,
Dragă nevastă,-ai să vezi tu, pe cît îmi va fi cu putință,
Mă voi reîntoarce în cîteva zile, în cinci, sau în șase.“
Astfel porni el la drum, însoțit de jupînul bursucul.

CÎNTUL AL OPTULEA

Tot mai departe o-ntindeau prin pădure Vulpan și cu viezur
Către domneasca cetate. Zise-ntre-acestea jupînul:
„Fie ce-o fi, dar presimt c-astă dată în plin îmi va merge!
Dragă cumetre, m-ascultă! De cînd spoveditu-m-am ție,
Iarăși căzui în păcate; ascultă-le-acuma pe toate,
Mari, ca și mici, și pe-acele-n spovada trecută uitate!

Trainică traistă făcui jupuind din a ursului piele;
Și-i descultai pe Lupan și Lupoaie de-a lor încălțare.
Le căpătai, prin minciună, vărsîndu-mi pe dînșii necazul.
L-am întărîtat după-aceea pe rege, cumplit înșelîndu-l.
I-am povestit de un basm cu comori născocite de mine.
Încă n-a fost de ajuns, l-am ucis mai pe urmă pe iepur,
Capu-i l-am dat să i-l care berbecul; iar Domnul, privindu-l,
S-a-nverșunat, de-a plătit-o cu vîrf și-ndesat pentru mine.
Pe iepuraș, apucîndu-l de ceafă, l-am strîns cu putere
După ureche, încît era gata să-și piardă suflarea.
M-am necăjit că-mi scăpă. Și cu drept se plînse cioroiul,
Deoarece înhăpasem a sa soțioară, Stăncuța.
Astea sînt fapte de după spovadă. Dar mai înainte
Una-am uitat să ți-o spun și-aș voi neapărat s-o destăinui:
O păcăleală făcută de mine, ce-i musai s-o afli;
Nu aș dori să-mi mai steie pe suflet, că-n vremea aceea
Eu o pusesem pe seama Lupanului. Cînd o pornisem,
Între Kackys și Elverdingen, zărirăm o iapă cu mînzul,
Unul și cellalt corbii, ca și corbul, Și tînăr mînzocul,
Luni vreo patru să tot fi avut, Și-n chinuri de foame
Lupul se roagă: «Întreabă pe iapă, nu-și vinde mînzocul?
Care-ar fi prețul?» Mersei și-ncercai într-o doară:
«Dragă cucoană,-i zisei: precum știu e al tău mînzulețul,

E de vînzare? Aș vrea să o aflu,» Și ea îmi răspunse:
«Poate că da, m-aș lipsi, dacă-l vrei, dar plătește-mi-l bine;
Suma ce-o cer vei citi-o, stă scrisă pe dosul copiței,»
Seama îmi luai unde bate cu gîndul și-am zis:
«Recunoaște-oi
Că-ntr-ale scrisului și-ale cetitului nu-s tocmai meșter,
Nici nu poftesc la odrasla-ți eu însumi; jupînul Lupanul
Ține tocmeala s-o știe, că el m-a mînat încoace.»
«Spune-i să vină,-mi zise ea, răspunsul să-i dau».
Și mă-ntorsei la Lupan, ce stătea așteptînd pe aproape.
«Vrei să te saturi? zisei către dînsul. Hai, du-te, că iapa
Mînzul ți-l lasă, iar prețul stă scris pe-al său dos de copită.
Trebuie numai, mi-a zis, ca tu însuți să vezi cît te costă,
Dar spre a mea supărare, am pierdut o mulțime prilejuri
Pentru că n-am învățat a citi și a scrie. Încearcă,
Unchiule, uită-te la scriitură, că poate-i pricepe.»

Lupul răspunse: «Să nu pot citi, mi-ar părea ciudățenie,
Știu doar germana, latina, franceza, precum italiana,
Școala-am făcut-o cu dascălii cei înțelepți de la Erfurt;
Dreptul eu l-am învățat cu magiștri. Licența mi-am luat-o.
Tot ce-i scriptură citesc ca pe numele meu cu-nlesnire,
Iată de ce eu sînt sigur că astăzi o voi nimeri-o.
Stai, că mă duc să citesc scriitura — vedea-vom la urmă.»

Lupul s-a dus și-a-ntrebat pe doamna: «Cît costă mînzocul?
Fă-mi-l mai ieftin.» «Poftim, de citește, a răspuns
iepușoara.
Prețul stă scris sub copita-mi din spate.» «Să văd», încheie
Lupul, și iapa așijderea: «Iată!» Și saltă piciorul
Care avea o potcoavă bătută cu șase caiele
Și îl izbește în plin, nimerindu-l de-a dreptul în țeastă.
Se prăvăli la pămînt și rămase ca mortul de țeapăn.
Iapa-a zbughit-o de-acolo. Stătu el cam mult în zăcere;
Ceasul trecu, cînd din nou se mișcă și urlă ca un cîne.
Numaidecît mă dădui mai aproape de dînsul, zicîndu-i:
«Unchiule, unde e iapa? Plăcutu-ți-a mînzul? Sătul ești,
N-a fost frumos să mă uiți, că doar eu încheiatu-ți-am tîrgul;
După un prînz ca acesta-ți tihni somnișorul! Hai, spune-mi,
Ce îmi scria sub copită? Doar ești firoscosul cel mare!»

«Vai, mi-a răspuns, mai și rîzi? Cînd acum așa rău
eu sufăr,

Milă de mine-ar fi prins și o piatră. Lungana de iapă!
Naiba s-o ieie! Cu fier îi era țintuită potcoava,
Cifrele astea erau! Cele șase caiele în capu-mi!»

Viața de-abia și-o ținea. Spoveditu-m-am ție cu toate,
Dragă nepoate! Păcatele mele acum mi le iartă;
Mie la curte izbînda îmi e îndoielnică. Totuși
Cugetul meu e-mpăcat, și eu sînt izbăvit de păcate.
Spune-mi dar cum să mă-ndrept ca să capăt iertarea!»

Viezuru-i zise: „Din nou te găsesc încărcat de păcate.
Geaba, că morții din groapă nu vor învia. Ci firește
Bine ar fi să mai viețuie; -așa că, ținînd-o în seamă
Groaznica clipă-apropiată a morții ce tot te-amenință,
Unchiule dragă-aș voi ca duhovnic să-ți dau dezlegare!
Năzuie toți împotrivă-ți, de-aceea mă tem de mai rele.
Să ne-amintim mai întîi de-ntîmplarea cu capul de iepur;
Mare sfruntare a fost, recunoaște, să mînii pe rege,
Strică mai tare decît socotiseși cu-a ta ușurință."

„Ba nicidecum", îi răspunse mișelul. Cu drept ți-o voi
spune
Tare-anevoie te poți descurca între oameni; știi bine,
Sfînt ca la schit să te ții, nu se poate. De umbli cu miere,
Tot te mai lingi cîteodată pe degete, Mă ispitise
Iepurul, care sărea tot încoace și-ncolo naintea
Ochilor mei, și ființa-i grăsuță cam mult îmi plăcuse;
Dragostea-am pus-o deoparte. Cu Belin la fel mă purtasem
Prea puțin bine. Cu ei era răul, cu mine păcatul!
Numai că sînt grosolani și neghiobi în orice-ar întreprinde.
Încă eram nevoit să le fac ceremonie multă,
Nu aveam nici o poftă de asta. Cînd eu de la curte
Mă mîntuisem cu frica în sîn, și una și alta
Îi învățasem, dar nimic nu prindeau. Chiar deschis ți-o voi
spune
C-ar trebui fiecare aproapele să și-l iubească.
Însă pe vremea aceea nu o mai luam în seamă.
Mortul e mort, cum ai zis-o. Deci haide să spunem acuma
Și despre altele. Sîntem în vremuri de mare primejdie.
Nu purced toate de sus în jos? Nu-i vorbă prea mare,

Noi însă, cei mici, le vedem și la noi ne gîndim.

Pradă și regele ca și oricare; o știm, ce el însuși
Nu vrea să ieie, îi pune pe lupi și pe urși să-i aducă.
Crede că-i drept și nu-i nimeni să aibă curajul de-a-i spune
Tot adevărul! Atît de departe lățitu-s-a răul!
Nici un duhovnic și nici un diacon! Ei tac. De ce oare?
S-au înfruptat, de-ar fi fost să se-aleagă măcar c-o sutană.
Iar de-ar veni careva să se plîngă! Înseamnă să bată
Apa în piuă și să-și omoare doar vremea! Mai bine
Să se mai lase de-așa meserie! Ce-i luat de-un puternic
Este bun luat, înapoi nu-ți întoarce. Și jăluitorul
Nu-i ascultat, pîn-la urmă cu plîngerea lui obosește.
Leul i-al nostru stăpîn, spre-a sa cinste socoate că-i bine
Tot pentru sine s-apuce. Și după-obicei el ne zice
Slugile lui. Și de fapt ce-i al nostru tot lui se cuvine,

Unchiule, spune-ți-oi? Nobilul rege-ndrăgește-osebită
Lume să știe a chivernisi și-a juca cum îi cîntă.
Limpede chiar se și vede! Și dacă Lupanul și ursul
Iar au ajuns în divanul domnesc, încă multora strică!
Fură de sting peste tot, dar domnul mult îi iubește.
Alții văd și tac, gîndind că și rîndul lor vine.
Patru din domnii aceștia-mi stau pe-alături de rege,
Cei mai de vază, mai mari între toți la curtea domnească.
Dacă-un sărman ca Vulpanul și-ar lua un puiuț oarecare,
Numaidecît se-aruncă asupra-i și cată să-l prindă,
Toți într-un glas osîndindu-l la moarte. În felul acesta
Scapă de micii borfași, dar tîlharii le-o iau înainte
La cîrmuire, domnind peste țară și-n toată cetatea.
Toate le văd, scumpe unchi, și de gîndit ele-mi dau,
Însă de treburi îmi văd, și chiar adesea îmi spun:
Mersul lumii-i astfel, de-l fac cel mai mulți în viață.
Ziua de-apoi și mînia cerească mă pune pe gînduri,
Căci mi-amintește sfîrșitul. Oricît de mărunt ar fi bunul
Strîmb dobîndit, se cuvine a-l da înapoi. Și atuncea
Simt remușcarea în inimă; totuși prea mult nu mă ține,
Ce folosește să fii cel mai bun, cînd vremile-aceste
Oamenii buni nu rămîn nebîrfiți de popor. Doar le știe
Gloata pe toate să le scormonească în tot amănuntul.
Lesne nu uită pe nimeni; scornesc despre una și alta.
Binele-n obște s-arată puțin; între dînșii puțini-s
Care să merite cu-adevărat pe cei buni și de treabă.

Răul îl cîntă, descîntă mereu şi mereu, măcar că
Ştiu despre marii şi micii ocîrmuitori şi de bine.
Totuşi aceste se trec sub tăcere, arar se vorbeşte.
Răul cel mare-l găsesc în orbirea trufiei deşarte
Care cuprinde pe oameni; oricine-ar putea în vîrtejul
Aprigei sale voinţe să cîrmuie lumea întreagă.

Barem de şi-ar stăpîni fiecare copii şi nevastă
Şi de ar şti cum să-şi ţie în frîu slugărimea sumeaţă,
Tot ar putea să se bucure-n paşnică viaţă tihnită,
Pe cînd nebunii înspulberă totul. Şi cum, prin urmare,
Oamenii să se îndrepte? Şi-ngăduie-orice orişicine,
Prin silnicie voiesc cu-orice preţ să subjuge pe alţii.
Ne cufundăm tot mai mult în afundul mocirlei de rele.
Nu se aude-altceva povestindu-se, numai minciună.
Strîmb jurămînt, defăimare, trădare, prădări şi omoruri,
Falşii proroci şi făţarnicii-nşeală sfruntat omenirea.

Iată cum traiul şi-l duce oricare! De vrei să mi-i mustri,
Ei mi ţi-o iau uşurel şi îţi zic: «De-ar fi chiar păcatul
Mare şi greu cum ni-l predică ici şi colea-nvăţătorii,
Preotul însuşi l-ar fi ocolit.» Prin reaua lor pildă
Ei se dezvinuie şi se aseamănă pe de-a-ntregul
Neamului de maimuţoi, ce-s născuţi să se maimuţărească,
Deoarece ei nu judecă, suferă mari neajunsuri.

Ar trebui ca şi popii să aibă mai bună purtare.
Multe-ar putea săvîrşi, de n-ar fi făptuite în taină.
Barem pe noi ceştelalţii, mireni, nu ne cruţă, şi-n faţa
Ochilor noştri, de parcă am fi nişte orbi, ei îşi cară
Tot ce poftesc. Lămurit o vedem, c-ale lor jurăminte
Prea puţintel merg la inimă bunilor noştri duhovnici,
Tocmai cît şi păcătosului frate din lumea mireană.

Căci peste Alpi, fiecare vlădică îşi are-o iubită.
Nu-s mai puţini nici acei aşezaţi în provinciile noastre,
Care păcat săvîrşesc. Mi s-a spus că mai au şi odrasle,
Tocmai ca cei însuraţi. Că zeloşi ei le poartă de grijă
Şi se trudesc cît mai sus să-i înalţe. Apoi chiar şi aştia
Nu se gîndesc mai departe, de unde le este-obîrşia
Nici mai prejos nu se lasă, ci merg de tot oblu şi mîndri,
Parcă ar fi dintr-o viţă înaltă; rămîn cu credinţa
C-astfel şi lor li se cade. Altădată, copii de popime

N-aveau cinstire; acuma cu toții sînt domni și doamne!
Atotputernic e banul, firește! Arar se găsește
Voievodat unde popii să nu ieie biruri și dijme
Și să nu tragă cumva vreun folos de pe mori, de pe sate!
Ăștia îi strică pe oameni, prin dînșii învață tot răul.
Unde domnește un popă și oamenii-s plini de păcate.
Unul pe altul, ca orbii, se tot depărtează de bine.
Fapta cea bună a pioșilor popi oare cine o ia-n seamă,
Cum ei înalță biserica numai prin pilda lor bună?
Cine se ia după dînșii? Că răul a prins rădăcină.
Asta se-ntîmplă-n popor; oare cum să se-ndrepte-omenirea?

Dar să asculți mai departe. Bastard de se naște vreunul,
Fie pe pace. Ce poate cu asta,-nțelege-mă bine.
Uite ce cred. Cînd vreunul din ăștia smerit mi se poartă,
Nu întărîtă pe alții-arătîndu-și deșarta purtare,
Nu-i bătătoare la ochi, pe nedrept se vorbește atuncea
Despre asemenea lume. Că nașterea nu poate face
Nici să ajungem mai buni sau mai nobili, nici cum de rușine.
Dară virtutea sau viciul aduc deosebirea-ntre oameni.
Totuși cei răi sunt de rea pilduire. Vreunul din ăștia
Predică numai de bine, mirenii o spun pîn-la urmă:
Zice de bine și făptuie răul, ce poți tu alege?
Și la biserică un bine nu făptuie, predică-oricărui:
«Vă sfătuiesc, credincioși, cheltuiți și zidiți la biserici
Spre ușurarea păcatelor.» Astfel și-ncheie cuvîntul.
Prea puțintel de la el cheltuiește, aproape nimica.
Cît despre dînsu-ar putea să se năruie-altarul cu totul.
Traiul și-l duce cît poate mai bine; îmbracă scumpeturi,
Lacom din toate se-nfruptă. Și dacă din cale afară
El îngrijește de cele lumești, oare cînd să se roage?
Preoții buni străduiesc orice clipă-ntr-a Domnului slujbă,
Faptele bune ei zilnic deprind și aduc folosință
Sfintei biserici; căci prin pilduirea lor bună, norodul
Știu să-l îndrume pe calea izbavei spre-a drepților poartă.

Dar mai cunosc și pe tunși-felegunși [10], ce se fac că tot țipă
Și cîrcotesc, iar pe cei bogătani îi caută-ntruna;
Știu linguși omenirea; le place să meargă ca oaspe,
Chemi doar pe unul și iată că vine și-al doilea, pe lîngă

Ăsta și alții vreo doi sau vreo trei. Și la schit cine știe
Bine a sporovăi, ridicat e la treaptă mai naltă.
Dascăl sau privighetor sau egumen, ceilalți-s deoparte.
Nu sînt servite la fel nici bucatele. Unii stau noaptea
Ca să cetească, să cînte la cor și-mprejur la morminte.
Alții-n huzur și hodină îmbucă bucate gustoase.

Multe mai pot să se spună și despre-ale papilor bunuri,
De protopopi și de stareți, episcopi, călugări și maice!
Zice-se oriunde: «Dă-mi-l pe-al tău, și pe-al meu tu mi-l lasă!»
Tare puțini-n-adevăr se găsesc să tot fie vreo șapte,
Care, dup-a lor datină-o viață cinstită să ducă.
Iată deci cît e de slabă și șubredă tagma popească".

„Unchiule, tare ciudat socotesc, i-o întoarse bursucul,
Ca să destăinui păcatele altora, ce-ți folosește?
Mie îmi pare că tu ai avea îndeajuns cu-ale tale.
Ce te-ngrijești de popime, de asta, de aia, hai, zi-o?
Fieștecare să-și poarte povara, să dea lămurire
Cum și-mplinește a sa datorie, să n-o ocolească
Nici chiar bătrînii sau tinerii din slujbe prin schit sau pe-afară.
Prea cuvîntezi de tot felul de lucruri, că pînă la urmă
Poți să mă faci să greșesc. Tu cunoști cît se poate de bine
Mersul lumii, precum și a ei întocmire firească.
Nimenea nu se brodește mai bine ca popă. De-aceea
La spovedire la tine-aș veni cu oile toate.
Spre-a-ți asculta-nvățătura,-a pătrunde a ta-nțelepciune.
Trebuie să ți-o destain negreșit că-ntre noi o mulțime
Sînt neciopliți și neghiobi și de-aceasta au mare nevoie."

Se apropiară-așadar vorbindu-și de-a regelui curte,
Zis-a Vulpanul cu inima strînsă: „Acuma-i acuma!"
S-au întîlnit cu maimuța, stînd gata de ducă la Roma.
Amîndurora le dete bineţe: „Unchiașe iubite!
Te-mbărbătează!" grăise Vulpanului, tot întrebîndu-l
Una și alta, măcar că-i era cunoscută-ntîmplarea.
„Ce fericire pe ziua de astăzi ca eu să te-ntîmpin!
Iarăși fusei-nvinuit de cîțiva hoțomani, printre care
De iepuraș și cioroi cu-osebire, rostise Vulpanul.
Unu-a pierdut soțioara, cellalt are lipsă-o ureche,
Ce mă privește! La rege s-ajung și-amîndoi au s-o simtă.

De papă însă s-afurisit, şi asta mă doare.
Un protopop cu deplină putere-i pe-alături de rege
Cu-astfel de treburi. Iar eu din a lupului vină mă aflu
Afurisit, chiar din vremea cînd el se făcuse călugăr
Și de la schitul din Elkmar, pe unde ședea, o tulise;
El se jura că nu poate trăi, că îl ține prea aspru;
Mult nu putea să postească și nici să se roage într-una.
L-am ajutat pe atunci ca să scape, căindu-m-acuma,
Căci mă defaimă la rege, mereu îmi pricinuie rele.
Sunt nevoit de-a mă duce la Roma; dar ce-ncurcătură
Poate să iasă din asta cu-ai mei de acasă. Căci lupul
N-o să se lase, să nu mi ți-i vatăme, unde-i găsește.
Sînt o mulțime de răuvoitori, ca de-ai mei să s-ațină.
Numai de aș fi dezlegat de blăstem, aș putea și mai bine,
Și mai tihnit să-mi încerc înc-o dată norocul la curte".

„Pot să-ți ajut, i-a răspuns maimuțoiul, că tocmai acuma
S-a nimerit să mă duc pîn-la Roma; ți-oi da ajutorul
Cu iscusință în astă privință; căci nu voi da voie
Să te-asuprească pe tine. Ca logofăt al vlădicăi
Pare-se că-s priceput într-o astfel de treabă. Voi face
În așa fel ca să fie chemat protopopul la Roma;
Şi voi lupta împotriva-i. Să vezi tu, unchiașe Vulpane,
Cum mă voi pune la lucru și-oi scoate-o cu bine la capăt,
La hotărîrea ce-oi lua vei fi dezlegat de păcate.
Am să-ți aduc dezlegarea, încît n-or avea nici vrăjmașii
Vreo bucurie, ci bani deolaltă cu trudă-au să piardă.
Eu mă pricep la al trebilor mers și mi-ți știu ce se cade
Sau nu se cade să fac; și la Roma-i și unchi-meu Simon
Tare cu vază, puternic s-ajute el bunilor platnici.
Ba și Coțcarul e-un domn, ca și vraciul Hrăpareț şi alţii,
Sucă-Cojoc, Astuţiosul, pe toţi eu îi am de prieteni.
Banu-l trimit dinainte; e cel mai bun chip ca pe-acolo
Să mi te faci cunoscut. Îți cuvîntă de-a lor judecată,
Dar nu poftesc decît bani. De-ar fi treaba cît de-ntortocheată,
Numaidecît aș putea s-o-ndreptez cu o plată mai bună.
Banul de-aduci, ai să afli o bunăvoință; duci lipsă.
Porțile ți-s zăvorîte. Deci stai liniștit pe acasă;
Grijă de lucrul acesta voi duce; eu nodul tăia-voi.
Du-te la curte, c-acolo se află soţia-mi, maimuța.
Domnul, al nostru stăpîn o iubește, deasemeni și Doamna

Mintea-i e ageră și iscusită; vorbește-i, că dînsa
Pentru prieteni va ști mijloci. Mai găsește și pe alții.
Nu e deajuns totdeauna să fii cu dreptatea. Cu dînsa-s
Două surori de-ale sale și trei de-ale noastre odrasle.
Încă și alții din neamuri sunt gat-a-ți sluji după poftă.
Nu ți se face dreptate, atunci ai să-mi afli puterea.
Dac-or căuta să te-mpile, tu dă-mi cît mai uite de știre!
Afurisania oi face să cadă în țară pe capul
Regelui și-al tuturor, și copil, și bărbat, și femeie.
Le voi trimite argosire, de nu vor putea să mai cînte,
Nicidecum a sluji liturghia și nici să boteze,
Nici să îngroape; de-aceea să ai mîngîiere, nepoate.
Papa-i bătrîn și bolnav, nu mai poartă o grijă de semeni,
Prea puțin e luat în samă. Puterea o are
Fără-de-Saț cardinalul; e-un tînăr voinic și e aprig,
Gata să ia hotărîrea. Acesta iubește-o femeie,
Care îmi e cunoscută și ea îi va duce scrisoarea.
Ce poftește, ea știe cu bine s-o scoată la capăt.
Parte Ion Grămăticul cunoaște la bani ca nici unul,
Și pe cei vechi, ca pe noi; iar tovarășul său, Ascultoiul,
E un curtean. Și mai e Șlefuilă, notarul cu două
Patalamale de Drept; de ar fi să mai steie în slujbă
Pînă la anul, el scrierea practică desăvîrși-va.
Juzii mai sunt încă doi pe acolo, se cheamă Moneta
Și cu Donarius; ce ei hotărăsc, hotărît rămînea-va.

Iată dar ce uneltiri, viclenii se-ntreprind pe la Roma.
Papa nu are habar! Ci numai să-ți faci la prieteni!
Doară prin ei ți se iartă păcatele și se dezleagă
De-afurisanie-orice poporime. Te bizuie-ntr-asta,
Neprețuite unchiașe! De mult chiar și regele-o știe,
Nu te-oi lăsa să te prăbuși, te-ajut, căci îmi stă în putere
Pricina ta pîn-la urmă s-o fac să se-ncheie cu bine.
Regele poate gîndi mai departe: din bunii săi sfetnici
Mulți se-nrudesc cu maimuțe și vulpi; orice-o fi să se-ntîmple,
Ție aceasta, firește, oricum numai bine-ți va prinde."

Zis-a Vulpanul: „Mă mîngîie foarte și nu ți-oi uita-o,
Dacă mai scap de-astă-dată". Apoi bun-rămas ei își luară.
Fără vreo altă-nsoțire, Vulpan cu bursuc o porniră
Către a regelui curte, pe unde stăteau dușmănoșii.

CÎNTUL AL NOUĂLEA

Cînd ajunse la curte, Vulpanul chiti de îndată
Cum să înlăture jalbele ce-amenințau peste capu-i;
Totuși pe-acolo văzînd adunată mulțime de dușmani,
Toți doritori să-și răzbune, cerînd pedepsirea-i cu moartea,
Inima i se muie, pregetînd. Dar își luă îndrăzneala,
Merse întins spre baroni, și alăturea merse bursucul.
Numaidecît cum sosiră la tron îi șopti bursucul:
„Nu fi sfios, de-astă dată, Vulpane. Ci doar socotește,
Un sfiicios niciodată nu are noroc, îndrăznețul
Cată primejdia, o-nfruntă și astfel găsește scăparea!“
Spuse Vulpanul: „Adevăr ai grăit! Mulțumescu-ți din suflet
De minunatul tău sfat. Iar dacă din nou voi fi slobod,
Mi-oi aminti-o.“ Apoi se uită către gloata din juru-i,
Multe din neamuri se-aflau, dar și foarte puțini printre dînșii,
Care să-l ia-n ocrotire, fiindcă cu mulți avusese
El o purtare urîtă· Ba chiar și pe vidre, pe castori,
Mari și mărunți, încolțise cu-a sa viclenie, Și totuși
Încă destui din prieteni zări într-a regelui sală,
El precăzu la al regelui tron, cuvîntînd cu chiteală:
„Domnul atotștiutor și puternic vă aibă în pază,
Rege al nostru și nu mai puțin pe a noastră regină
Și-amîndurora vă deie o minte-nțeleaptă și bună,
Spre-a deosebi ce e drept și nedrept, cînd i-acum fățărie
Multă-ntre oameni. Că mulți în afară arată ceea ce
Nu-s înlăuntru! Oh! Să fi fost fiecărui pe frunte
Scris ce gîndește! Și regele s-o întrevadă! Atuncea
S-ar fi văzut că nu mint și oricînd de slujire sunt gata.

Drept e că prea-nverșunat m-au pîrît răutăcioșii, De-a bine
S-ar fi putut ca de-a ta milostenie să mă despoaie
Ca pe-un nevrednic și cu-asta să-mi strice. Dar știu strășnicia
Dragostei pentru dreptate a regelui meu; nu-l abate
Nimeni pe dînsul din calea dreptății; și-așa va rămîne!“

Toți se-mbulziră uimiți de-a Vulpanului mare-ndrăzneală;
Fieștecare rîvnea să-l asculte; a lui fără-lege
Bine era cunoscută; cum el ar putea să mai scape?

Zisu-i-a regele: „Nelegiuite Vulpane, astădată
Vorbele tale deșarte n-au să-ți aducă scăparea,
N-au să-ți ajute-ndelung să-ți ascunzi-nșelăciunea, minciuna,
Ție sfîrșitu-ți sosi! Căci credința ce mi-ai dovedit-o
Prin iepuraș și prin cioară-i deajuns! Dintr-un capăt la altul
Mergi cu trădarea; năzbîtiile tale fățarnice, dese,
Mult n-o să dăinuie. Plin e paharul! E-ocara-mi din urmă!“
Însă Vulpanul chitea: «oare cum o să-mi meargă de-acuma?
Oh, de-aș ajunge eu iarăși acasă! Scorni-voi un mijloc?
Orișice-o fi, voi răzbate, firește-ncerca-voi de toate.“

„Nobile și-atotputernice rege,-ncepu să cuvinte.
Dacă socoți tu că moartea eu aș merita-o, pricina
Nu ai privit-o prin laturea-i dreaptă. Te rog, pentru asta,
Cu-ngăduință-nainte de toate, să-mi dai ascultare.
Te-am sfătuit cu folos altădată și-am fost la nevoie
Tot lîngă tine, cînd alții dădeau înapoi, iar acuma
Vor să se pună-ntre noi, să mă piardă pe mine,
Să folosească prilejul că eu sînt departe. Se poate,
Dac-am vorbit, o preanobile rege, să faci împăcare.
Tare puțin te gîndiseși la mine-n vreme ce-n țară
Stam și vegheam în tot locul și pasul cu strașnică grijă.
Crezi că veneam pîn' la curte, de m-aș fi știut cu vreo vină
Cîtuși de mică, sau mare? Cu luare aminte atuncea
M-aș fi ferit de dușmani și de fața Măriilor voastre.
Toate comorile lumii nu m-ar fi smomit din cetate,
Să mă pornesc întracoace, în vreme ce-acolo, firește,
Liber eram și stăpîn pe pămîntu-mi. Cum nu-mi știu păcate

Eu așadar am venit. Cînd de-abia m-așezasem de strajă,
Știrea mi-aduse cumătru, ca eu să mă duc pîn' la curte.
Gîndu-mi era cum să scap de blestem, despre asta vorbisem
Multe și cu maimuțoiul, și el cu sfințenie-mi jurase
De-astă-asuprire să mă ușureze: «Voi merge la Roma,
Sarcina-ntreagă voi lua-o pe umerii mei, mi-o spuse,
Du-te la curte, căci tu ai să fii dezlegat de-anatemă.»
Iată ce sfat îmi dădu maimuțoiul și doar se pricepe,
Pentru că Fără-Temei, episcopul prea bunul, întruna
Are nevoie de dînsul cu de-a judecăților treburi;
Ani au trecut vreo cinci și mai bine de cînd îl slujește!
Astfel venit-am încoace și aflu puzderia de plîngeri.
Iar mă defaimă șoldanul Ochilă. Vulpanul e-aicea!
Vie de față acuma, să deie cu ochii de dînsul.
Lesne-i firește-a te plînge-de-acela ce este departe;
Trebuie însă s-asculți pe potrivnic nainte să-l judeci.
Zău că tovarășii-aceștia fățarnici, cioroi și-iepurașul,
Se ospătară cu bună mîncare acasă la mine.
Pe mînecate alaltăieri mă întîlni iepurașul,
Dîndu-mi bineţe, pe cînd m-așezasem în fața cetății
Ca să cetesc din utrenii-mi vesti că se duce la curte.
«Domnul să fie cu tine» — am grăit. Între astea se plînse:
«Sunt ostenit și flămînd!» Întrebai: «Tu poftești de mîncare?»
El îmi răspunse: «Primesc, mulțumindu-ți.» Zisei eu atuncea:
«Te-oi îmbia bucuros!» Și o luarăm năuntru,-aducîndu-i
Unt și cireșe, că miercurea obișnuiesc fără carne.
Astfel mi s-a săturat el cu pîine și unt și cu poame.
Dară feciorul-mi, mezinul, intrase și el să se uite
Dacă la masă mai este ceva; pofticioși sînt copiii!
Dă să înhațe și iute pe bot iepurașu-l plesnește,
Că-i sîngerează și buze, și dinți. Cum vede-ntîmplarea,
Cestălalt, fiu-mi, Ronțel, se repede și-apucă pe-Ochilă
Drept de gîtlej, hîrjonindu-l, și astfel răzbună pe frate.
Nici mai puțin sau mai mult, atîta a fost. Fără preget
Fuga dădui și despart anevoie băieții-osîndindu-i.
De-a căpătat cîteva, să le-ndure, că-s date pe merit,
Încă mai multe, și dacă eu aș fi gîndit la pieirea-i,
Junii numaidecît în stare ar fi fost să-l dea gata.
Iată cum el mulțumește! I-am smuls o ureche! mi-a zis-o.
S-a bucurat de cinstire, cu asta primindu-și însemnul.

Iar mai apoi a venit să se vaite cioroiul, soția
Cică-și pierduse; muri de-mbuibare fiindcă-nghițise
Pește cam mult și cu oase cu tot. El o știe mai bine,
Unde și cum s-a-ntîmplat, dar susține că eu am ucis-o;
El a ucis-o și dacă l-am pune-n adins să vorbească,
Dacă am voie și eu să vorbesc, altceva vă va spune.
Ciorile zboară-așa sus în văzduh, nici un salt nu le ajunge.

Dacă mă-nvinuie vreunul de-asemenea fapte mîrșave,
Vie cu martori cinstiți, cumsecade; așa se cuvine,
Față de oamenii nobili, să aibi o purtare onestă.
M-aș fi putut aștepta doar la una ca asta. Fiindcă
Nu se găsește nici unul, atuncea mai este alt mijloc:
Iată-mă gata de luptă pieptișă. Să se hotărască
Ziua și locul! Apoi să s-arate potrivnicul vrednic,
De-o seminție cu mine. Să ceară să-și apere dreptul
Fieștecare, Cu cinstea rămînă acel ce cîștigă.
Este un drept cîștigat de cînd lumea. Mai bun nu se poate."

Toți i-ascultau cuvîntarea și stau uimindu-se foarte
Cît de semeț le vorbea. Amîndoi se speriară, cioară
Și iepuraș. Părăsiră divanul domnesc împreună,
Făr-a-ndrăzni mai departe o iotă măcar să crîcnească.
Luînd-o pe cale, vorbeau între dînșii: „Nu e cuminte
Noi amîndoi împotrivă-i să ne răfuim mai departe,
Geaba orice încercare, că nu dăm de capăt cu dînsul.
Cine-a văzut? Eram numai noi, singurei cu mișelul,
Cine să dea mărturie? Cu paguba noi rămînea-vom.
Cît despre nelegiuitele-i fapte, așteaptă-l călăul
Să-l răsplătească întocmai cum merită. Dînsul voiește
Luptă cu noi? S-ar putea s-o pățim și mai rău pîn' la urmă.
Să ne lăsăm păgubași e mai bine, doar noi îl cunoaștem
Cît e de-abraș, de viclean și fățarnic. Cu-adeverire
Face cît cinci dintre noi pe puțin și prea scump am plăti-o."
Ursului ca și Lupanului nu le căzu tocmai bine.
Ei se uitau chiondorîș cum se duc amîndoi de-a furișul.
Regele zise: „Mai e careva să se plîngă? Să vină!
Noi ascultăm! Că mai ieri îmi stăteau s-amenințe atîția.
Unde sînt oare? C-aci e pîrîtul!" Vulpanul îi zise:
„Iar pe aceștia doi trădători, iepurașul și cioara,
Care-ar fi vrut să mă vatăme și să-mi aducă ocară,
Să m-osîndească, îi iert, că doar ei îmi cerură iertare,

Ca la venirea-mi, firește, să se răzgîndească, să fugă.
Cum i-am făcut de rușine! Vedeți ce primejdie-nseamnă
De-a asculta hulitorii-unei slugi care e-ndepărtată.
Legile răstălmăcesc. Celor drepți le e scîrbă de dînșii.
Cît despre mine, îmi pasă puțin, pentru alții mă doare."

Regele zise atunci: „Trădătorule, tu blestemate!
Haide și spune-mi, cine te-a-mpins să ucizi mișelește
Pe credinciosul meu iepure, care-mi mergea cu ștafeta,
Nu te iertasem de toate, cîte de multe-mi făcuseși?
Traistă și bîtă-ai primit de la mine,-nzestrat de hagie,
Să te pornești peste mări și la Roma; îți dasem de toate,
Nădăjduisem a ta îndreptare, Dar de la-nceput o văzurăm
Cum omorît-ai pe iepure și mi-l puseși pe berbece
Solul să-ți fie, căci el îmi venise cu capul în traistă
Și mi-a spus-o fățiș, că-mi aduce scrisoare, pe care
Voi, cu a lui sfătuire-mpreună-ați scornit-o.
Nici mai puțin sau mai mult, în desagă-i găsirăm capul.
Tu ai făcut-o-n batjocura mea, Și zălog pe berbece
Eu l-am păstrat. Și el viața-și pierdu, Dar și tu vii la rîndu-ți!"

„Ce-am auzit? Iepurile e mort? Pe Belin nu-l mai aflu?"
Zise Vulpanul. „De n-aș mai trăi, sărăcuțul de mine!
Ah! cu-amîndoi deodată-am pierdut cea mai mare comoară!
Cine să creadă că aretele o să omoare pe iepur
Și-o să te prade de-avere? Să fie nevoie de pază
Unde nu sînt bănuieli de primejdie și viclenie?"

Regele-n furie nu auzise-a Vulpanului vorbă,
Nici pricepuse prea limpede, ci se întoarse-n odaie;
Gîndul pe dînsu-l bătea s-osîndească la moarte Vulpanul.
El o găsi în iatac pe regină, șezînd cu maimuța.
Drag le era de maimuță reginei și regelui; asta
Tocmai avea pe Vulpan să-l ajute; era învățată,
Tare cuminte și tare-nțeleaptă la vorbă. Oriunde
Se arăta, stau cu ochii pe dînsa cu toți preamărind-o.
Ea-i pricepuse necazul și-i zise cu luare aminte:
„Cînd uneori, milostive stăpîne, aplecat-ai urechea
La rugămințele mele, tu nu te-ai căit niciodată;
Cînd te-nfuriai îmi iertai cutezarea de a-ți spune o vorbă
De mîngîiere; ascultă-mă și de astă dată, măcar că
E cu privință la una din rudele mele de-aproape.

Cine-ar putea de ai săi să se lepede? Oricum să fie,
Rudă îmi este Vulpanul, și-apoi, după cum mi se pare,
Deoarece nesilit arătatu-s-a la judecată,
Pot recunoaște deschis că socot a sa pricină dreaptă.
Pînă și tat'su, că a fost sub a tatălui tău ocrotire,
Mult suferi de la gurile rele, de pîri minciunoase.
Însă mereu îi dădea de rușine, De-ndată ce lucrul
Se cerceta de-amănuntul, s-afla lămurit că pizmașii
Pînă și meritul său tîlcuiau ca o nelegiuire,
Astfel cumătru Vulpanul avea-ntotdeauna la curte
Vază mai mare decît au acuma Lupanul și ursul.
Deci ar fi fost de dorit ca aceștia să-nlăture plîngeri
Care s-aud despre ei-n repetate ori; doar că de lege
Prea n-au pricepere, cum ei s-arată în sfat și în faptă."

Regele însă răspunse maimuței: „Cum de te miră
Că-s furios pe Vulpan, pe tîlharul cel fără pereche,
Care-mi ucise pe iepur, momi pe berbecele Belin;
Ca niciodată de-obraznic, tăgăduie totul, se laudă
Că-i credincios și cinstit slujitor, cîtă vreme cu toții
Umblă cu jalba-n proțap, cu-apriate dovezi cum că dînsul
Ia cîrmuirea-n dispreț, vătămîndu-mi supușii și țara
Prin furtișaguri, prin jafuri și-omoruri; ci mult
n-oi-ndura-o!"

Zise maimuța: „Firește că nu este dat tuturora
De-a-te-ndemna-nțeleptește cu sfaturi în orice prilejuri;
Cin-izbutește cîștigă încrederea; doar că pizmașii
Cearcă pe-ascuns să te piardă și dacă ajung, o mulțime
Ies la lumină. Așa s-a-ntîmplat cu Vulpanul adesea.
Totuși ei nu pot să-ți șteargă-amintirea-nțeleptelor sfaturi
Ce ți le dete Vulpanul, în vreme ce toți amuțiră.
Mai ți-amintești, nu e mult de atuncea, un om și un șarpe
Se-nfățișară la tine și nimenea nu-i împăcase,
Numai Vulpanu-o brodi; lăudatu-l-ai față cu toții."

După ce stete o clipă pe gînduri, stăpînu-i răspunse:
„Îmi amintesc judecata prea bine, uitai amănunte,
Parcă era încîlcită, tu dac-o mai știi, povestește-o!
Mie îmi face plăcere s-aud!" Și maimuța îi zise:
„Fie întocmai, de este porunca preabunului rege!

Iată doi ani se-mpliniră de cînd se ivi un balaur

Şi dinainte-ţi furios se jeli, milostive stăpîne,
Cum un ţăran nu dădu judecăţii-ascultare, măcar că
I se rostise de două ori după olaltă osînda.
El l-a adus pe ţăran dinaintea divanului vostru
Şi-a povestit întîmplarea cu multe şi aprige vorbe.
Şarpele printr-o spărtură de gard socotise să treacă
Însă s-a prins în capcana-aşezată în faţă la bortă;
Laţul s-a strîns, de-a crezut că acolo-i se curmă suflarea.
Un călător, spre noroc, îi ieşise nainte. Cu teamă
Şarpele se jeluia: «Îndură-te şi mă sloboade,
Rogu-te foarte!» Iar omu-i spusese: «mă prind a-ţi da drumul,
Prea îmi e milă de tine! Dar jură-mi nainte de toate
Mie să nu-mi faci vreun rău.» De-nvoire arătatu-s-a gata
Şarpele şi cu sfinţenie jurase că nu îi va face
Slobozitorului său nici un rău, şi aşa-l dezlegase.

Astfel porniră o bună bucată-mpreună, şi cum hămesise,
Şarpele se repezise la om să-l sugrume, să-l mînce.
Cu-anevoie şi spaimă grozavă scăpase sărmanul.
«Asta-i răsplata ce mi-am meritat-o?», strigase,» şi-aceasta
N-ai juruit-o cu sfînt legămînt?» Iar balaurul zise:
«N-am ce să-ţi fac, din păcate silit sînt acum de foame,
Iară nevoia nu ştie de lege, şi-aşa-s cu dreptatea.»

Omul atunci îi răspunse: «Cruţă-mă pînă ce barem
Dăm de un ins să ne judece fără de vreo părtinire.»
Zise balaurul: «Am să mai rabd chiar şi pînă atuncea.»

Ei au pornit mai departe, şi-n cealaltă parte a apei
Dat-au de corbul Pleşcarul cu fiul. pe nume Flecarul.
Şarpele spre-ajutorare-l chemase pe dînsul zicîndu-i:
«Vino şi-ascultă!» Croncanu-ascultase cu luare aminte
Pricina lor, judecînd de îndată pe om să-l înhape
Doar în nădejdea el însuşi să capete o bucăţică.
Şarpele se bucurase din cale afar-auzindu-l:
«Eu am învins, încît nimeni nu are ce zice de mine.»
«Nu! îi răspunse ţăranul, eu nu am pierdut pe de-a-ntregul!
Să m-osîndească la moarte-un tîlhar? Să mă judece unul?
Cer mai departe să fiu ascultat după cum e orîndul,
Pricina noastră să fie ascultată de patru şi zece.»

«Hai dar să mergem,» îi zise șerpoiul. Și iarăși porniră
De se-ntîlniră cu ursul și lupul și se-ntrulocară.
Omul avea și de ce să se teamă, -ntre cinci cu primejdie
Ar fi putut să mai steie și încă-ntre asemeni tovarăși.
Fost-au în juru-i un șarpe, un lup și cu ursul și corbii.
Spaima-i era tot mai mare, că numaidecît se-nvoiră
Lupul cu ursu-amîndoi să-și rostească a lor judecată:
Șarpele poate s-omoare pe om; urîcioasa de foame
N-are vreo lege, nevoia dezleagă orice juruință.
Grija și spaim-au cuprins pe drumeț, că voiseră viața
Să i-o răpună. Turbat, șuierînd și-mproșcîndu-și veninul
Șarpele i s-azvîrli, și-ngrozit feri el în lături.
«Ai săvîrșit nedreptatea cea mare, strigatu-i-a, oare
Cine stăpîn te făcu peste viața-mi?» Iar el îi grăise:
«N-ai auzit-o, de două ori juzii osînda-ți rostiră
Și judecat-ai pierdut-o de două ori.» Omu-i răspunse:
«Pradă și fură ei înșiși; eu nu-i recunosc, ci să mergem
Pînă la rege. Orice el ar spune primesc, și de-oi pierde,
Fi-vă năpasta pe capu-mi mai mare, dar voi-ndura-o.»
Batjocorindu-l, i-au spus-o și lupul și ursul: «Încearcă,
Însă tot șarpele o să cîștige, mai mult nici pofteste.»
Ei socoteau că și toată mulțimea de domni de la curte
Va hotărî ca și dînșii; și după drumeț o porniră,
Șarpele, ursul cu lupul și corbii sosiră nainte-ți,
Ba întreit se ivise lupul, că-și luase copiii,
Mațe-goale cu numele unul, cellalt Flămînzilă.
Omul mai mult cu aceștia doi avusese de furcă;
Veșnic hulpavi veniră să-și iee merticul; pe-atuncea
Cu ghiorlănie de nesuferit îți urlau dinainte;
I-ai alungat pe fîrtații ghiorlani amîndoi de la curte.
Omul ceruse măriilor voastre-ajutor și-ndurare.
Vă povestise cum șarpele ar fi voit să-l răpună,
Binele el îl uitase călcînd jurămîntul. Și astfel
Și-o milcuia mîntuirea. Nici șarpele nu dezmințise:
«Foamea m-a-mpins cu nevoia-i năpraznică, N-are vreo lege!»

O, milostive stăpîne, cum te-ngrijoraseși atuncea
Și te puseseși pe gînduri că treaba e anevoioasă,
Greu de făcut o dreptate. Prea aspru să dai o pedeapsă
Omului, care așa-ndurător s-arătase. Pe de alta
Te mai gîndiseși la foamea năpraznică. Sfatul chemaseși.
Dar înspre pierderea omului fu socoteala mai multor,

Chipuri pe șarpe s-ajute, își doreau doar a lor ospătare.
După Vulpan ai trimes o solie, că ceilalți cu toții
Multe grăiau, făr-a da dezlegare; Vulpanul venit-a
Și-a ascultat patarama; i-ai dat judecata pe mînă,
Ceea ce el hotăra, trebuia să se facă întocmai.

Cu chibzuială le spuse Vulpanul: «Nainte de toate
Cred că-i nevoie să mergem la locul cu pricina; dacă
Văd pe balaur legat de un par cum l-aflase țăranul,
Pot hotărî judecata.» Și-așa pe balaur legară
Tocmai în locul acel de la gard, cum l-aflase țăranul.

Zis-a Vulpanul: «Aci laolaltă sînteți fiecare
Iarăși ca-n starea trecută, încît dintre voi nici unul
Nu e-n cîștig sau în pierdere; cred că acum de la sine
Ni se arată dreptatea, că dacă țăranul voiește,
Poate-nc-o dată pe șarpe să-l scape, de nu, o să-l lase
Prins în juvăț, și el volnic s-a duce să-și vadă de treabă.
Pentru că la binefacerea care-a primit-o, șerpoiul
I-a răspuns cu reaua credință, călcînd jurămîntul,
Omul e liber s-aleagă. Acesta i-adevăratul
Tîlc al dreptății. Iar cine o știe mai bine, s-o spună!»

Ție, precum și la sfetnici pe-atunci vă plăcu judecata,
L-ați lăudat pe Vulpan. Mulțumi și țăranul. Și fiece
Ins preamări-nțelepciunea Vulpanului, însăși regina.
Multe de tot s-au vorbit: bunăoară cu lupul și ursul
Treaba o faci mai degrabă la pradă; c-amîndoi de departe
Sînt de temut; lor le place să fie pe unde se pradă.
Că-i fiecare puternic și mare-ndrăzneț, n-o tăgădui;
Dar le lipsește la sfat cumințenia trebuitoare,
C-adesea ei au obicei în puterile lor să se-ncreadă.
Dacă-s pe cîmpul de luptă și trebuie harța să-nceapă,
Șovăie groaznic, că nu-s mai viteji cît s-arată pe-acasă.
Mai bucuros se așază la pîndă. Și-n zdravănă luptă
Tot așa bine îi poți nimici și pe ei, ca pe oricare,
Lupul și ursul duc țara de rîpă, puțin lor le pasă
Casa de arde, ci ei să se poată-ncălzi la jăratic.
N-au nici o milă de oameni, ci doar să se umple la gușă,
Carnea o-nghiorțăie, lasă săracilor oase-n credința
De-o împărțeală cinstită. Vulpoiul Vulpanul cu neamu-i
Sînt deopotrivă dibaci-n ale sfatului și cumințeniei;
Dac-a greșit cu ceva, milostive, el nu e de piatră.

Dar niciodată un altul nu are să știe mai bine
Sfaturi să-ți deie; rogu-te pentru aceasta, mi-l iartă.“

Domnul răspunse: „Eu voi chibzui. După cum povestit-ai
Dată a fost hotărîrea ca șarpele s-o ispășească.
Însă cum e din născare, Vulpoiul Vulpanul rămîne
Tot ticălos și de nelecuit. Dacă ai face cu dînsul
Vreo legătură, îmi ești pîn' la urmă-nșelat, căci Vulpanul
Ți se strecoară șiret printre degete; cine-i potriva?
Lupul și ursul, motanul, precum iepurașul cu cioara,
N-au ca și el agerime; îi face de rîs și de-ocară.
Unuia-i scoate un ochi, celuilalt o ureche, și viața
Celui de-al treilea-i răpune, că zău, nu pricep cum se poate
Partea să-i ții-mpielițatului, pricina lui să mi-o sprijini.“
„Nu pot ascunde, mărite stăpîne, încheie maimuță
Neamu-i e nobil și mare, -ai putea chibzui și la asta.“

Regele-atunci se sculă ca să plece, stăteau-n așteptare
Toți laolaltă și roată-mprejuru-i zări o mulțime,
De-ale Vulpanului rude de-aproape, venite anume
Să-l ocrotească pe-al lor verișor; peste poate să-i numeri,
Spre rubedenia-i mare privi, după-aceea la ceilalți,
Partea dușmană, -i păru că e curtea-mpărțită în două.

Domnu-ncepu: „Ascultă, Vulpane! Putea-vei cu-asemeni
Fărădelegi să mi te dezvinui: că tu cu-ajutorul
Dat de berbece uciseși pe blîndul meu iepure,-obraznic
Capul în traistă apoi l-ai ascuns ca pe niște hrisoave,
Nu ai făcut-o decît spre batjocura mea; pedepsit-am
Unul, berbecul a și ispășit-o; aștept pe al doilea.“

„Vai mie, zise Vulpanul mai bine muream înainte!
Dă-mi ascultare, și cum vei gîndi-o, întocmai să fie,
Dacă găsești că eu sînt vinovat, tu omoară-mă-ndată;
Tot nu mai scap de nevoi și de griji, ci pierdut rămînea-voi;
Căci trădătorul berbec mi-a furat cea mai mare comoară,
Cum n-a văzut muritor pe pămîntul acesta vreodată!
Vai că vătuiu-a plătit-o cu viața; c-amîndurora
Le-o-ncredințasem; odoarele-au fost jefuite de Belin.

Tare mă tem eu că nimeni, căutîndu-le, n-o să le afle,
Ci c-ale mele scumpeturi pe veci rămînea-vor pierdute."
Dar îi răspunse maimuța: „De ce să te pierzi tu cu firea,
Sînt undeva pe pămîntul acesta, nu-ți pierde nădejdea.
Vom drumeți de cu zori pînă-n seară; și cu stăruință
Vom iscodi pe mireni și pe preoți. Ci cum ți-e comoara?"

Zis-a Vulpanul: „De preț cum erau avuțiile mele,
Nu le-oi găsi; le păstrează, firește, acel ce le are.
Cum va jeli nevestica; ea nu-și va ierta niciodată,
Ea doar mă desfătui să le dau prețioasele-odoare.
Tot vor scorni la minciuni, vor căta să se plîngă de mine.
Dreptul de-acuma îmi apăr, aștept hotărîrea, și dacă
Fi-voi iertat, îmi voi lua tălpășița-n căutarea comorii,
Țările, mările le-oi colinda, de mi-aș pierde și viața."

CÎNTUL AL ZECELEA

„Rege-ntre regi cel mai nobil, grăit-a vicleanul vorbareț,
Voie să-mi dați, ca de față cu-ai noștri prieteni să-nșirui
Toate odoarele, care v-au fost hărăzite de mine;
Nu le primirăți, ci de lăudat îmi fu bunăvoința.“
„Haide, vorbește, și cît mai pe scurt“, îi răspunse stăpînul.

„Cinste, precum și noroc am pierdut! Veți afla acum totul,“
Zise Vulpanul mîhnit, „un inel îmi fusese-ntre toate
Cel mai de preț giuvaer. I l-am dat lui Belin, ca la rîndu-i
Regelui să i-l predeie. Inelul acesta era o minune
De lucrătură, din aurul cel mai curat făurită,
Vrednică de-a străluci într-a regelui mare comoară.
Partea dinuntru spre deget era scrijelită cu slove;
Trei osebit de-nsemnate cuvinte-n ebraica veche.
Nimeni în aste olaturi de tîlc n-ar fi dat așa lesne;
Unu-ar putea să citească, doar meșter Abryon din Treva.
Este-un evreu învățat; înțelege tot felul de graiuri
Ce se vorbesc la Poitou, în Lüneburg[11] și mai chiar departe,
Cu deosebire la ierburi și pietre cunoaște evreul.
Cînd i-arătasem inelul mi-a zis: «Înăuntru-s ascunse
Bunuri de neprețuit, De la rai sînt aduse pe lume
Cele trei nume de către cucernicul Set, cînd cătase
Al milosteniei oleu; iară cine îl poartă la deget
Scapă de toată primejdia. Nici tunet, nici fulger sau vrajă
Nu-l va atinge». Și-a zis mai departe maestrul, că-acela
Care păstrează inelul, nu-ngheață la groaznice geruri
Și va trăi bătrînețe tihnită. Aceste-mi slomnise.
Iar pe deasupra inelul avea nestemată-ncrustată,

Un lucitor diamant luminînd în străfunduri de noapte,
De se ivea lămurit orice lucru. Și-avea scumpătatea
Multe puteri tăinuite: putea lecui chiar bolnavii;
Cine-o atingea, se simțea slobozit de oricare meteahnă
Și asuprire; era fără leac numai față de moarte.
Maistru-mi descoperă și-alte puteri minunate-ale pietrei,
Cum că acel ce-i stăpîn pe inel, fericit drumețește-n
Orișice țară, nu-l vatămă apa sau focul; nu este
Prins sau trădat, că el scapă de-oricare putere vrăjmașă.
Dacă privește el treaz nestemata, doboară în luptă
Suta de oameni și peste. Virtutea inelului face
Să se înlăture-otrava sau vătămătoarele sucuri,
Tot la un fel nimicește și ura, iar dacă acela
Care-i stăpîn pe inel nu-i iubit de vrun om oarecare,
Peste puțin și acesta își simte-a sa inimă altfel.

Cine-ar putea să le numere toate puterile pietrei,
Care-am găsit-o-n a tatei comoară și care gîndisem
Regelui să i-o trimit; doar prea bine știam că-s nevrednic
De-astfel inel prețios; socotisem să mi-l stăpînească
Cel ce rămîne-ntre noi cel mai nobil. Și binele nostru,
Cum și averea pe dînsul se bizuie; iar pe de alta,
Nădăjduiam să-l feresc cît trăiește de orișice rele.

Ci mai apoi și Belin trebuia să-mi cinstească regina,
Pieptene și-oglindă în dar să-i aducă-amintiri de la mine.
Din părinteasca-mi comoară le luasem odată spre
placu-mi;
Nu se găsește pe lume mai mîndră lucrare măiastră.
O, cîte ori a-ncercat și-ar fi vrut să le aibă nevasta!
Nu-și mai dorea ea nimic altceva din averile lumii.
Ceartă iscarăm din pricina asta; dar ea niciodată
Nu a putut să mă-nduplece, După a mea chibzuință
Pieptenul și cu oglinda-am trimis prea slăvitei regine,
Care-mi făcuse mult bine, de orișice rău mă păzise.
Deseori ea pentru mine a pus cîte-o vorbă mai bună;
Nobilă, e dintr-o viță înaltă, podoabă-i virtutea,
Neamul cel vechi i se vede în fapte și vorbe,
Vrednică e de oglindă și pieptene. Dar din păcate
N-a dat cu ochii de ele; pierdute-au rămas pe vecie!

Am să vă spun despre pieptene: spre a-l făuri un maestru
Luase din oasele unei pantere, acea rămășiță

De zămislire prea nobilă, care își are sălașul
Tocmai-ntre India și paradis. Cu culori de tot felul
Blana îi este tărcată și-oriunde se-ndreaptă resfiră
Dulce mireazmă-mprejur. Pentru ast-animalele toate
O urmăresc bucuros după dîra ce-o lasă-n tot drumul.
Se-nzdrăvenesc cu această mîreasmă, chiar ele au spus-o,
Cum de-o simţesc. Din asemenea oase cu multă trudire
S-a făurit o podoabă de piepten lucind ca argintul,
De-o ne-ntinată alboare, aroma-i întrece garoafa
Şi scorţişoara. Cînd moare, pantera împrăștie-n oase
Toată mireasma și face ca-n veci ea să nu putrezească,
Molima toată și-otrava dintr-însa fiind alungată.

Iară la piepten pe dos se vedeau-ncîntătoarele chipuri
Din ciopliturі împletite-n chenar cu podoabă de aur
Şi nestemate albastre și roșii; apoi chiar în mijloc
Sta măiestrit încrustată povestea lui Paris troianul.
Cică-ntr-o zi așezat la fîntînă, văzu dinainte-i
Trei din zeiţe cu numele Palas, Junona și Venus;
Mult învrăjbite-ntre ele, dorea fiecare să aibă
Mărul ce pînă atunci îl avură cu toate-mpreună.
Se-nvoiră apoi întreolaltă, ca Paris să deie
Mărul la cea mai frumoasă și ea să-l păstreze.

Junele mi le privi pe toate cu luare aminte.
«Dacă mă vei recunoaște pe mine drept cea mai frumoasă
Zise Junona, și eu voi primi acest măr, între oameni
Cel mai bogat ai să fii.» Iară Palas adaose:
«Vezi de socoate mai bine, și mie dă-mi mărul, c-atuncea
Cel mai puternic bărbat ai să fii. Auzind al tău nume
Să se cutremure groaznic cu toţii, dușmani și prieteni.»
Venus i-a zis: «La ce bună puterea, comorile toate?
Nu-ţi este tată doar regele Priam, n-ai frate pe Hector
Şi pe ceilalţi, nu-s bogaţi și puternici în ţară?
Troia nu este păzită de-oștire, nu este supusă
Ţara de jur-împrejur și noroadele mai depărtate?
Dacă mă vei preţui pe mine, ca cea mai frumoasă,
Mărul de aur mi-l vei dărui, din parte-mi atuncea
Ai să te bucuri de cea mai măreaţă comoară din lume;
O-ncîntătoare femeie și cea mai frumoasă din toate
Este această comoară, și e virtuoasă, cuminte;
Cine-ar putea cu cinstire s-o laude? Mie dă-mi mărul
Şi vei avea pe-a elinului rege Menelau soţie,

Nobila şi preafrumoasa Elena, odor între-odoare.»

Mărul el ei i-l dădu, socotind-o drept cea mai frumoasă;
Ea l-ajutase în schimb să răpească frumoasa regină,
A lui Menelau soţie, şi-a sa mai pe urmă la Troia,
Toată povestea era dăltuită la mijloc şi-n juru-i
Steme cu măiestritură de scriere-ncît cu-nlesnire
Fieştecare să poată ceti şi-nţelege povestea,

Daţi mai departe ascultare să spun şi de-oglindă la care
Sticla era cu smaragd preschimbată şi de-o frumuseţe,
De-o limpezime, c-orice răsfrîngea la o leghe departe,
Ziua la fel ca şi noaptea. De-avea cineva oarecare
Semne pe faţă, o pată micuţă în ochi bunăoară,
Cît se privea în oglindă, pe loc îi trecea tot cusurul.
E de mirare că sînt necăjit de pierzania oglinzii?
Lemn preţios de măslin i se luase spre-a face tablaua,
Sethym se cheamă şi e lucitor şi vîrtos la tulpină;
Carii nu-l rod şi cu drept mai de preţ decît aurul este,
Fildeşul vine în rîndul al doilea. Din lemnul acesta
Un măiestrit făurar de pe vremuri, sub craiul Krompardes,
Astfel de cal plăsmuise, că nu-i trebuia nici o oră
Suta de leghe s-alerge; ci nu vă mai spun amănunte,
Doară că nici s-a văzut un asemeni sirep de cînd lumea.

Iar de-un picior jumătate era a oglinzii lăţime,
Cu crestături măiestrite de jur-împrejur înflorată.
Cum se cerea, sub oricare tablou se afla o-nsemnare
Scrisă cu slove de aur. Pe scurt vă voi spune cuprinsul:
Cel mai întîi îl arată pe calul pizmaş, ce-şi dorise
Să se întreacă la fugă cu cerbul şi-n urmă rămase.
Mare-i fusese necazul! În pripă vorbi cu păstorul:
«Ai să-ţi găseşti fericirea, de m-ai asculta de îndată.
Haide, încalecă. Am să te duc în spinare ca vîntul,
Mai adineaori un cerb s-a ascuns acolea, în pădure,
Trebuie acum s-o pornim, să pui mîna pe dînsul.
Scump ai să vinzi a sa carne, cu piele şi coarne!
Haide, încalecă, mergem spre dînsul.» Păstoru-i răspunse:
«Am să încerc», Se-aruncase pe cal şi zoriră-mpreună,
Nu după mult îl zăriră pe cerb şi în grabă urmîndu-l,
L-au întrecut într-o goană şi ei întîietate avură.
Calului prea de tot greu îi venise şi omului zise:
«Haide, descalecă, sînt ostenit, am nevoie de-odihnă!»

«Nu, îi răspunse păstorul, mie să-mi dai ascultare.
Pintenii mei de-acum înainte să-i simți, că tu însuți
M-ai învățat călăria!» Și-așa-l arcăni călărețul.
Iată cum e răsplătit cel ce altuia cu răutate
Cată să-i strice, se-ncarcă el însuși cu chinuri și rele.

Am să vă fac cunoscut ce mai fu-nfățișat pe oglindă:
Cică-un măgar și un cîne se-aflau amîndoi în serviciu
La un bogat și, firește, cățelul era preferatul,
Sta cu boierul la masă,-mbuca împreună cu dînsul
Pește și carne și tot huzurea-n a stăpînului poală;
El avea grijă să-i dea cea mai bună bucată de pîne,
Cînele se bucura și dădea doar din coadă lingîndu-l.
Cum de văzuse norocul ce-a dat peste cîne, măgarul
Tare mîhnit se căina: «Oare ce tot și-nchipuie domnul,
De mi se poartă-așa prietenește cu leneșul ăsta,
Ca dobitocul să-i sară-mprejur și să-l lingă în barbă.
Treabă doar eu să le fac, în spinare cărîndu-le sacii.
Numai o dată-ntr-un an să încerce cu cinci, ba cu zece
Cîni, să muncească atîta cît mine-ntr-o singură lună?
Lui i se dă ce-i mai bun, iar pe mine mă-ndoapă cu paie,
Sînt chiar lăsat să mă culc pe pămîntul cel tare. Oriunde,
Fie că merg la căruță-nhămat, ori mă poartă călare,
Sînt de batjocură. Nici nu mai pot, și nici voi să mai sufăr.
Voiu în hatîrul stăpînului meu de asemeni să intru.»

Cînd el așa își vorbea, poposea și stăpînul pe stradă,
Coada atunci ridică și sări-ncăpruindu-se-n față,
Peste stăpîn, și cu zbierete, răgete-i trase-o cîntare;
Tocmai în chipul cățelului, vrînd drăgăstos de obrazu-i
Să s-alipească,-l pocni de se-alese cu niște cucuie.
Domnu-ngrozit, anevoie scăpă și răcni: «Să mi-l prindeți,
Să-l omorîți în bătaie.» Sosiră argații și-n ploaie
De lovituri îl mînară la iesle, snopit în bătaie.
El a rămas tot acolo, -un măgar, cum a fost mai nainte.
Se mai găsesc doar destui din a sa seminție, norocul
Altora să-l pizmuiască, nici ăștia nu stau mai bine.
Dacă vreunul din ei ar ajunge la stare chiabură,
S-ar potrivi ca și porcul la masă cu lingura-n ciorbă.
Zău că-i totuna! Măgarul să-și poarte samarul în spate.
Paie să-i fie culcușul, scaieți și ciulinii nutrețul.
Vrei să te porți cu măgarul mai altfel, rămîne acelaș.

Cînd un măgar a ajuns la domnie, nu e procopseală.
Cată să tragă folos pentru el, şi de alţii nu-i pasă.

Vorba de nu vă e cu supărare, o s-aflaţi mai departe
Ce e-ncrustat şi stă scris desluşit peste rama oglinzii.
Cică părintele meu cu motanu-a-ncheiat fîrtăţie,
După isprăvi să alerge-amîndoi. Au jurat împreună
Sfînt jurămînt, să s-aţie deolaltă viteji la primejdii,
Orişice pradă să-mpartă. Şi cum se duceau înainte
Iată-au zărit vînători şi copoi peste drum nu departe.
«Bine ar prinde un sfat,» îi spusese atuncea cotoiul.
I-o întorsese părintele meu: «De minune ar prinde,
Însă nainte de toate, să nu ne uităm jurămîntul
De-a ne ajuta bărbăteşte.» Motanu-i răspunse-mpotrivă:
«Fie ce-o fi, un mijloc îl cunosc şi de-acela m-oi ţine.»
Iute apoi o ţuşti în copac, de copoi să se scape
Şi mi-l lăsă pe cumătru-ntr-a Domnului plată. De spaimă
Locului stete părintele meu: vînătorii sosiră.
Zise cotoiul: «Ei bine, cumetre, hai, spune, cum merge?
Sacul deschide-l, e plin doar cu sfaturi şi-acuma e vremea.
Hai, foloseşte-le!» Corn de-adunare sunară puşcaşii.
Tata gonea, şi copoii goneau şi lătrau fugărindu-l;
Tare-asudase şi-n spaimă adeseori el se scăpase;
Numai aşa, uşurat, de duşmani mai putuse să fugă.

Ai auzit! ruşinos ca o rudă apropiată, în care
Se încrezuse mai mult, să-l trădeze. Să-şi piardă şi viaţa!
Iuţi de picior sînt ogarii şi se isprăvea cu babacul,
Dacă prin minte lui nu-i căşuna de o groapă,
Să se strecoare-năuntru ca urma să-i piardă duşmanii.
Astfel de inşi sînt destui, să se poarte la fel ca motanul
Faţă de tata. Şi cum să-l iubesc, să-l cinstesc eu pe dînsul?
Pe jumătate-i iertat, ceva rămîne însă.
Toate pe-oglindă-erau cu chipuri şi vorbe înscrise.
Iată apoi de-a Lupanului şotie, astfel cum ştie
Să mulţumească de binele ce-i s-a făcut. Pe-o livadă
De la un cal rămăşiţe de os se aflau pripăşite.
Lupul fiind hămesit, se pusese prea lacom să roadă
Şi-un osişor ascuţit în gîtlej îi stătuse de-a latul.
Se-ngrijorase Lupanul că el aşa rău a păţit-o.
Soli peste soli a trimis după doctori să-i cheme. Dar nimeni
N-a fost în stare să-l scape, măcar că la toţi îmbiase

Mare răsplată. În cele din urmă a venit cocostîrcul
Cu o scufie roșcată pe cap. Se rugase bolnavul:
«Doctore, iute mă scapă din mare nevoie. Îți dărui
Tot ceea ce inima ta îți poftește, de-mi scoți osișorul.»

Se-ncrezuse,-așadar, cocostîrcul cuvintelor sale;
Pliscu-și băgase cu capul cu tot într-a lupului leorbă,
Osul îi scoase. «Vai cum mă doare — urlase Lupanul,
N-ai să mai faci altădată! Pe ziua de azi ți-am iertat-o,
De la un altul n-aș fi păsuit cu atîta răbdare.»
«Mergi liniștit. Sănătos te-am făcut — i-a răspuns cocostîrcul.
Dă-mi cuvenita răsplată că eu îți fusei mîntuitorul.»
Lupul a spus: «Ascultați, gogomanul, cînd eu am pățit-o,
El îmi mai cere și plată, uitînd de iertarea ce-i dasem;
Nu i-am lăsat scăfîrlie și cioc înăuntru în botu-mi
Nevătămate? Și nu buclucașu-mi făcuse durerea?
Cît despre plată, tot eu trebuia să i-o cer înainte.»
Astfel se poartă mișeii cu slugile lor prea plecate.
Toate poveștile aceste și altele încă deasemeni
Sînt pe chenarul oglinzii de jur-împrejur încrustate.
Multă podoabă și scripte de aur. Găseam că-s nevrednic
De-un giuvaier prețios, că mi-s prea prizărit și de-aceea
I-l trimisesem domniței. În felul acesta crezusem,
Față de ea și de soț, să m-arăt credincios. Dar copiii,
Dragii băieți, se mîhniseră foarte cînd dasem oglinda.
Ei de-obicei țopăiau și jucau dinaintea oglinzii.
Tare cu drag se uitau la codițele lor cîrligate
Și se hlizeau l-ale lor mutrișoare. Din nenorocire.
Moartea cinstitului iepure n-o bănuisem, fiindcă
Lui și berbecului, eu cu sfințenie le-ncredințasem
Aste comori. Ba îi și socoteam pe amîndoi ca pe niște
Oameni de treabă. Prieteni mai buni încă nu pomenisem.
Cadă năpasta pe cap-ucigașului! O voi afla-o
Cine ascunde odoarele, netăinuit nu rămîne.
Totuși de-ar ști careva de pe-acilea-mprejur să ne zică
Unde-s comorile, cum de mi-a fost omorît Iepurilă?

Uite, o, preamilostive, îți trec dinainte atîtea
Lucruri de seamă că nu ți le poți aminti chiar pe toate.
Poate că mai ți-amintești uimitorul serviciu ce-aduse
Taică-meu tatălui vostru și tocmai în locul acesta.
Tata-ți zăcea de lingoare și taica-l scăpase cu viață.

Totuşi voi ziceţi că taica şi eu n-am făcut nici un bine.
Dar ascultaţi mai departe şi voie să-mi daţi a vă spune:
Taica-mi era-ntre măriri pe la curtea părintelui vostru,
Vrednic de cinste ca vraci încercat, el ştia cum să caute
Udul bolnavului, gata era să ajute natura.
Ochiul şi cele mai nobile din mădulare betege
Le vindeca. Cunoştea de a bine tăria la leacuri
Pentru vomare şi se pricepea şi la dinţi pe deasupra,
O jucărie era ca să scoată-o măsea dureroasă.
Mie îmi place să cred c-ai uitat-o şi nu-i de mirare,
Trei anişori doar aveai. Şi părintele tău pe atuncea
Se aşezase în iarnă la pat, chinuit de durere,
De trebuiau să-l ridice mereu şi pe braţe să-l poarte.
El se pusese să cheme pe vracii de-aci pîn-la Roma.
Toţi îl crezură pierdut. Iar la urmă-au trimis după moşul.
El ascultase nevoia, văzuse primejdia boalei.

Milă grozavă-l cuprinse deodată pe taica. El zise:
«O, milostive stăpîne şi rege, mi-aş pune viaţa
Prea bucuros, de-aş putea să te mîntui cu asta; să-ngăduі
De-a mă uita la clondirul cu udul!» Iar domnu-mplinise
Vorba-i, plîngîndu-se, cum de ce trece, mai rău se simţeşte.
Grabnica lui-nzdrăvenire era pe oglind-arătată.
Taica cu luare aminte-agrăise: «Doreşti sănătate,
Neamînat să te-apuci să mănînci un ficat, dar acela
Musai să fie de lup, de la unul anume, să aibă
Şapte ani. Nimic să nu cruţi, că e vorba de viaţă.
Udul se-arată cu sînge, să ici hotărîrea degrabă.»

Lupul era-n adunare şi nu-l asculta cu plăcere.
Zise părintele tău: «Auzit-ai, cumetre Lupane,
Maiul să nu mi-l denegi, că-i spre-a mea sănătate, -nţeles-ai?»
Regelui se-mpotrivise Lupanul: «N-am vîrsta-mplinită,
Nici barem cinci anişori. De folos n-ar putea să vă fie.»
«Goale palavre!» răspunse babacul. «Nu-i piedică asta.
Numaidecît am să văd după maiu.» Şi pe loc trebuise
Lupul să intre-n cuhnie şi bun îi găsiră ficatul.
Tatăl tău l-a mistuit dintr-o dată. Din clipa aceea
Se-nzdrăvenise de tot beteşugul şi boala ce-avuse.
Tatălui meu mulţumi din prisos; trebuia fiecare
Doctor să-i zică la curte şi nimeni să nu i-o dezică.

Tata mereu de-atuncea la rege de-a dreapta-i șezuse.
Bine o știu cum părintele tău-i dărui dup-aceea
Roșie scufă cu-agrafă de aur, ca el să o poarte
Față de domni și aceștia să-l proslăvească cu toții,
Dar din păcate acuma cu fiul se schimbă povestea.
Nici pomenesc de virtutea părintelui. Ci se ridică
Cei mai hapsîni ticăloși, la folos și cîștig le e gîndul;
Stau mai prejos cuminţenie, dreptate. Slugoii ajuns-au
Marii boieri și, cum e obiceiul, săracul îndură.
Are vreunul din ăștia putere, se luptă orbește
Tot cu-omenirea sărmană și nu-și amintește obîrșia,
Ci-și amintește folosul ce poate să-și tragă pe spuză.
Printre cei mari se găsesc o mulțime din soiul acesta!
Ruga n-ascultă, de nu-i-mbelșugat însoțită de daruri,
Lumea de-amînă înseamnă: Adă de două ori, de trei ori.

Astfel de hulpavi lupani bucuros pentru ei își păstrează
Cea mai gustoasă bucată și stau la-ndoială de-i vorba
Chiar cu o pierdere mică să scape a domnului viață.
N-ar fi voit nici Lupanul să-și deie ficatul, pe rege
Să mi-l servească, și ce e ficatul? Oi spune pe față:
Nu-i nici o pagubă, lupii cu zecile viața să-și piardă,
Regele numai, cu scumpa-i soție, pe-a lor s-o păstreze.
Chipuri ce bun ar putea să producă o proastă sămînță?
Doamne, june erați, și cele-ntîmplate uitat-ați,
Dar eu bine le știu, de parc-ar fi fost chiar ieri.
Pe-oglindă povestea-i înscrisă, după a tatei voință,
Podoabe-i erau nestemate, în cadru-aurit înrămate.
Viața mi-aș dărui-o, oglinda s-o pot întreba.

Regele zise: „Vulpane, ți-am ascultat cuvîntarea,
Nu mi-a scăpat nici o vorbă din toată a ta povestire;
Dacă părintele tău va fi fost așa mare la curte,
Va fi împlinit o mulțime de fapte atîta de bune,
Poate să fie cam mult de atuncea, că nu mi-i aminte.
Nimeni deasemeni nu-mi dete vreo știre de una ca asta.
Vrajbele tale în schimb îmi veniră ades la ureche,
Tu ești întruna în joc, cel puțin după cum mi se spune.
O nedreptate de ți s-a făcut, și e vechea poveste,
Voi doar o dată s-aud și de bine, c-arar se întîmplă."
„Doamne,-i răspunse Vulpanul, se cade ca eu dinainte-ți
Pricina să lămuresc, mă privește asta pe mine.

Binele însumi ți l-am făptuit, însă nu ca mustrare.
Doamne ferește! Mă simt datorat să-ți slujesc cît se poate.
Nu ai uitat-o isprava, desigur: odată, cu lupul
Într-un noroc înșfăcarăm un porc și cum el guițase,
Noi îi venirăm de hac. Ai sosit, milcuindu-te foarte,
Cum că din urmă venind cu soția, puțină mîncare
V-ar destula, de-ar voi careva cu-amîndoi să o-mpartă.
«Dați puțintel din al vostru cîștig,» ne ziseseși atuncea.
«Da,» murmură între dinți, că de-abia-nțelegeai pe Lupanul.
«Facă-se-a voastră voință-adăogasem și eu dimpotrivă.
Spuneți: cine din porc să împartă, de-ar fi cu toptanul?»
«Lupul,» răspunseși și foarte mi se bucurase Lupanul.
Făr-obrăzare-mpărți, după cum îi era obiceiul:
Tocmai un sfert îți dădu, mai apoi și soției pe cellalt
Și năpustindu-se cu lăcomie-n jumatea rămasă,
O-nghiorțăi, îmbiindu-mi, afară de-ureche și nasul,
O jumătate bojoc; ce-a rămas a păstrat pentru dînsul.
Bine-ai văzut-o doar, cît de puțin și-arătă dărnicia.
Știi și aceasta, stăpîne, că partea-ți curînd mistuiseși;
Luasem în seamă că foamea ta nu-ți potoliseși și numai
Lupul acesta de loc n-ar fi vrut s-o mai iee în seamă.
El clefăia, dumica, nu ți-ar fi îmbiat o ciozvîrtă.
Zdravăn atuncea cu laba-l pocniseși pe după ureche;
Pielea jupindu-i; iar lupul cu ceafa de tot sîngerată,
Capul umflat de cucuie-a tulit-o, urlînd de durere.
Dar ai strigat după el: «Să te-ntorci și să-nveți ce-i rușinea.
Faci o-mpărțeală, brodește-o, c-altminteri îți voi arăta-o!
Cară-te acum și mai adu-ne încă ceva de mîncare.»
«Doamne, aceasta-i porunca?, am spus, de-ndată-l urmez
Și, spre a ta mulțumire, găsim noi cîte ceva.»
În acea vreme, stîngaci la vînat s-ațitinuse Lupanul.
El sîngera, suspina și se tot văita către mine.
Ghes îi dădui și-amîndoi fugărind, un vițel înhățarăm.
Hrană pe placu-ți. Și gras, s-a văzut după ce-l adusesem.
Tu mi-ai zîmbit și mi-ai spus niște măgulitoare cuvinte.
M-ai socotit c-aș fi fost cel mai bun de trimis la nevoie.
Zis-ai: «Împarte vițelul!» Răspuns-am: «I-al tău jumătate,
Și jumătate-al reginei, iar ce se găsește în trupu-i,
Cum e bojocul, ficatul și inima sînt cu dreptate
Ale odraslelor voastre. Picioarele iau pentru mine,

Tare sunt bune de ros și îmi place a roade la ele;
Iar căpățîna, gustoasă bucată, să-și ție Lupanul.»

Cum mi-auziși cuvîntarea-ai întors-o: «Ci spune, să aflu,
Cine mi te-a învățat să împarți cu așa curtenie?»
Și-ți răspunsesem la rîndu-mi: «Aproape îmi e-nvățătorul,
Este acel ce cu capul și ceafa-nroșită de sînge
Mintea-mi deschise, că luasem în seamă de azi-dimineață
Cum împărțise purcelul și atunci pricepusem de-a bine
Noima-mpărțelii; găsesc că nu-i greu de-i vițelu-ori purcelul,
Astfel eu n-am să mai dau niciodată vrun greș la-mpărțire.»

Din lăcomia-i cea mare, cu pagubă și rușinare
Se alesese Lupanul. Destui sînt de o seamă cu dînsul;
Mistuie ale pămîntului bunuri, belșugul de roade
Cu supușenia-mpreună. Tot binele-l năruie lesne.
N-aștepți cruțare. Și vai e de țara ce lor le dă hrană.

Iată, o rege, mărite, că eu v-am cinstit adesea.
Tot ce-i al meu și mai pot cîștiga, vi-l închin cu plăcere,
Ca și reginei; de-i mult ori puțin, veți avea de la toate
Partea mai mare; gîndind la vițel și purcel, numai astfel
Lua-veți în seamă-adevărul și unde e bunacredință.
Să se măsoare Vulpanul cu lupul cumva? Din păcate
Cel mai înalt dregător e Lupanul, pe toți asuprește.
Nu se-ngrijește decît de cîștigu-i; în tot sau în parte
Știe pe-al său să și-l ceară; firește că el și cu ursul
Au un cuvînt; a Vulpanului vorbă-i puțin prețuită.

I-adevărat că-s pîrît; nu mă dau laoparte, stăpîne,
Musai să merg pîn' la capăt, v-o spun lămurit deci și vouă;
Este vreunul s-aducă dovadă de cele ce crede,
Vie cu martori, vîrtos să-și susție pricina oricine
La judecată, punîndu-și chezașe-avuția, urechea,
Viața de-ar pierde; și eu mi le-oi pune. De cînd e pămîntul,
Astfel a fost judecia, și azi să purcedem întocmai.
Cele ce-s zise-mpotrivă sau pentru, în felul acesta
Fi-vor din nou dezbătute cu-ncredere; cer cu tot dreptul."

„Fie ce-o fi." îi răspunse stăpînul. „Din calea dreptății

Nu pot ştirbi cu nimica, nici vreau, şi nici sufăr vreodată
Una ca asta. Dar mare îmi e-ntr-adevăr bănuiala,
Nu cumva fost-ai părtaş la omorul cinstitului crainic,
Iepurul. Dragoste deosebită aveam pentru dînsul.
Pierderea-i m-a-nduioşat. Mă-nfuriasem din cale afară
Cînd îi scoseseră capul din traistă tot roşu de sînge.
A ispăşit-o pe loc şi berbecele, răul tovarăş.
Prin judecată-ai să poţi mai departe să-ţi aperi pricina,
Cît mă priveşte pe mine, ierta-voi Vulpanului toate,
Pentru că la-mprejurările grele el partea-mi ţinuse.
Dacă mai e careva să se plîngă, îi dăm ascultare.
Martori cinstiţi să-mi aducă şi plîngerea s-o-nfăţişeze
Cum e la lege-mpotriva Vulpanului, că-i de faţă."

Zis-a Vulpanul: „Din suflet ţi-aduc mulţumirile mele,
O, milostive stăpîne, ce-asculţi fiecăruia păsul
Şi fiecare se bucură de binefacerea legii;
Jurui pe tot ce-i mai sfînt că pe inimă-aveam greutate
Cînd îi lăsasem pe iepure şi pe berbece să plece.
Cred că era presimţirea de tot ce avea să se-ntîmple
Amîndurora; căci cu duioşie pe dînşii-i iubisem."

Şi-nzorzonase vulpoiul cu-astfel dichisuri şi dresuri
Vorbele şi povestirea-i, că fieştecare-l crezuse;
El descrisese atîta de gingaş comorile toate,
Aspră-i fusese ţinuta, de parc-ar fi spus adevărul.
Ba căutau să-l şi mîngîie, aşa înşelase pe rege
Care-ndrăgise comorile, tare dorind să le aibe.
Zise Vulpanului: „Mergi liniştit! De-a lung şi de-a latul
Cată să afli avutul pierdut. Tot ce-ţi stă în putinţă
Fă-o şi dac-ai nevoie de-al meu ajutor ai să-l capeţi."

„Mila cu recunoştinţă primesc, îi răspunse Vulpanul.
Vorbele tale îmi dau-mbărbătare, precum şi speranţă.
Ţinta -ţi cea naltă e spre-a pedepsi tîlhăria şi-omorul.
Trebile par încurcate, dar le-oi limpezi, că la urmă
Toată silinţa şi zelul-mi voi pune să umblu pe drumuri
Ziuă şi noapte-iscodind, descusînd omenirea întreagă;
Dacă am ştire pe unde-s şi nu voi putea să le capăt
Dată fiind slăbiciunea-mi, te rog să m-ajuţi la nevoie.
Binevoieşti ajutorul să-mi dai? Izbîndirea e gata.
Dacă cu bine-oi aduce de faţă comoara, la urmă
Truda-mi va fi răsplătită, credinţa-mi va fi-ntemeiată."

Regele l-a ascultat pe vulpoi cu plăcere, în toate
L-a-ncuviințat, că-și urzise minciunile cu măestrie.
Mi l-au crezut deasemeni ceilalți, de putea-n slobozie
Iar să se plimbe pe unde-i e placul și fără să-ntrebe.

Nu mai putu să se țină Lupanul, scrîșnind glăsuit-a:
„O, milostive stăpîne, din nou îl mai crezi pe hoțoiul
Care-ndoit și-ntreit te-a mințit. Oare nu-i de mirare?
Nu ai văzut cum mișelul te-nșală, pe toți păgubește?
Nu îți vorbește-adevărul, ci goale minciuni născocește?
N-am să-l mai las ca să fugă ușor; aflați-o că este
Un ticălos și fățarnic. Din faptele rele ale sale
Trei le cunosc, și să nu ne mai scape, ci hai să ne batem.
Martori e bine că ni s-au cerut, dar la ce folosește?
Dacă or sta și-or vorbi aducînd mărturii cît e
Ziua de mare, la ce-ar mai sluji? Că de cap tot își face.
Martori adeseori nu poți să pui, iară nelegiuitul
Va-nfăptui răutățile ca mai nainte. Că cine
S-ar mai încrede să sufle o vorbă? Pe vrun oarecare
De-l defăimează, cu toții se tem de a lui răutate,
Voi și ai voștri-ați simțit-o de-a binelea toți laolaltă.
Azi îl voi ține, că nu va clinti pînă ce nu-mi va face
Mie dreptate; și n-are decît să se apere-acuma."

CÎNTUL AL UNSPREZECELEA

Lupul vorbi căinîndu-se: „O, milostive stăpîne,
Știi că vulpoiul odată viclean, tot același rămîne,
Gata să spună cuvinte ocarnice, să-mi necinstească
Neamul, precum și pe mine. Așa s-a purtat totdeauna,
Chiar cu nevastă-mea, de-i pregăti o rușine s-o simtă.
Astfel odată-a-ndemnat-o să treacă-ale iazului vaduri,
Loc mlăștinos, cu făgada că ea peste zi o să prindă
Pește buluc; trebuia să-și afunde doar coada în apă
Și spînzurată acolo s-o lase, că peștii ciorchine
Au să se-agațe; nici patru cît ea n-or putea să-i înhape.
Soața mi s-a înglodat printre smîrcuri-notînd pîn' la capăt,
La iezătură pe unde sta apa-n afund adunată,
Și îi ceruse Vulpanul acolo să-și spînzure coada.
Frigul creștea simțitor, peste noapte începu să înghețe;
Ea de-abia mai putea să se țină și-n vreme puțină
Coada fiindu-i sloită, de nu mai putea să și-o miște,
Și-nchipui cum că peștii-ar fi grei și-ar fi mers pescuitul,
Luase în seamă vulpoiul, viclean hoțoman, ce făcuse
Nici nu pot spune, că a batjocorit-o cu sila,
N-o să clintească din loc! Cum ne vezi tu pe ziua de astăzi,
Unul din noi va plăti-o cu viața această nelege.
Nu va scăpa cu palavre; eu însumi cu fapta-l prinsesem,
Căci mă dusese-ntîmplarea pe drumul colinei-ntr-acolo.
După-ajutor auzisem cum strigă, sărmana-nșelată,
Nu mai putea să se apere, sta încleștată în gheață;
Toate acestea eu însumi cu ochii văzui la sosire.
Mare minune fusese că inima nu mi-o zdrobise!
«Ce faci, Vulpane?»-i strigai. Auzind că veneam, el o șterse.
Eu mă dusei-nfrigurat și cu inima strînsă-ntr-acolo,

C-a trebuit să înot, peste vadul cu apa cea rece;
Gheaţa din jur anevoie am spart, slobozindu-mi nevasta
N-am izbutit întru tot, căci smucindu-se din răsputere,
Coada pe-un sfert i s-a rupt rămînînd agăţată în sloiuri.
Mult aolea şi jelea, că din sat auziră ţăranii;
Unii pe alţii strigîndu-se-o luară pe urmele noastre,
Goană dădeau spre zăgaz înarmaţi cu securi şi cu ţepe;
Ba mai veniră cu furci şi femeile-n gura cea mare;
«Haide, aţineţi şi trageţi! Snopiţi-i!» răcneau îndeolaltă,
Spaimă ca asta n-am tras niciodată, de-asemeni nevasta,
Viaţa cu multă trudire de-abia ne-o scăpăram prin fugă.
Blana-ncepu să ne fumege! Fuga sosi chiar atuncea
Şi-un drăcuşor de băiat, un ortac înarmat c-o ţepoaie,
Sprinten de tot la picior ne-nţepa, ne zorea cu-ndîrjire.
Noapte de nu se lăsa, nu trăiam pînă-n ziua de astăzi!
Rele muieri vrăjitoare ţipau cum că noi le mîncarăm
Oile lor. Şi-atîta de mult ar fi vrut să ne prindă,
Tot suduiau aţinîndu-ne urma. Dar noi o cotirăm
Iarăşi spre apă şi-n stuf ne-oploşirăm. Din urmă ţăranii
N-au cutezat mai departe cu noi să s-aţie-n coclauri.
Cum s-a-nnoptat, pe la casele lor ei cu toţi se-nturnară.
Astfel cu chiu şi cu vai am scăpat. Milostive stăpîne,
Iată că-i vorba de grea silnicire, trădare şi moarte,
Fărădelegi ce Măria-ta va pedepsi cu asprime."

Plîngerea regele i-o auzise şi astfel răspunse:
„Vom judeca după pravilă, dar s-ascultăm pe Vulpanul".
Zis-a Vulpanul: „Întocmai de-ar fi, nu mi-ar face vreo cinste;
Însă ferească-mă Domnul să fie cum el povesteşte.
Totuşi nu vreau să vă mint, c-o-nvăţai pescuitul,
Şi-i arătai cum s-ajungă pe calea cea bună spre baltă,
Cum auzi că e vorba de peşte, aşa lăcomise,
Ea îşi uită cumpătarea şi drumul, şi lecţia toată.
Ţeapănă-n gheaţă rămase, pesemne fiindcă mîncase
Cam multişor, trebuia mai din vreme să iasă din apă.
Peşte-ar fi prins îndeajuns, ca să aibă de-o masă gustoasă.
O lăcomie prea mare aduce belea-ntotdeauna.
Inima se-obişnuieşte mereu cu nesaţul, dorindu-şi
Multe întruna. Şi cu-ngrijorare trăieşte acela
Care-i cu duhuri spre pofte. Şi nici nu-l mai satură nimeni.
Coana Lupană-a-ncercat-o, pe cînd se sloise în baltă.

Nu-mi mulțumi de-osteneală. Și iată ce am de pe urma
Faptului c-am ajutat-o cinstit. Căci cu toată puterea
O împinsei căutînd s-o ridic. Doar că dînsa fusese
Grea pentru mine-anevoie;-n această a mea străduință,
Mă nimerise Lupanul pe cînd cobora înspre maluri.
Sus se opri și urlă, suduindu-mă cu-nverșunare.
Mă-nfricoșai, ce e drept, auzind miluirea-i frumoasă.
El, întețit de o furie sălbatică, mă năpădise
Cu-ngrozitoare blesteme, o dată, de două ori, de trei ori,
M-am chibzuit cum prea mult să n-aștept, ci să-mi iau tălpășița.
Fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă. Altminteri
Gata-ar fi fost să mă sfîrtice. Tocmai precum se întîmplă,
Cînd de la os se încaieră două potăi și se mușcă,
Unul va pierde. Mai bine să scap de mînia-i turbată;
Lupul era mînios, și mai e, n-o tăgăduie nimeni.
N-am de a face cu acest mincinos, întrebați-i nevasta.
Dînsul de cum își zărise nevasta-ncleștată în gheață,
Tot cu sudălmi și ocări i-ajutase să scape de-acolo.
Dacă țăranii s-au luat după dînșii, a fost înspre bine;
Sîngele lor și l-au pus în mișcare și nu degerară.
Ce să mai spun mai departe? E-o proastă purtare,
Tot cu asemeni minciuni să mai umbli naintea nevestei?
Ea e de față,-ntrebați-o, de el ar fi spus adevărul,
Nu s-ar lipsi să se plîngă ea însăși. Vă rog într-aceste
O săptămînă voi dați-mi răgaz să vorbesc cu prieteni,
Despre răspunsul ce s-ar cuveni la a lupului jalbă."

Zise atuncea Lupana: „Prea bine o știu c-a ta fire,
Ca și purtarea îți e ticăloasă și afurisită,
O-nșelăciune, minciună, amăgire, precum și sfruntare.
Cine se-ncrede cuvintelor tale viclene, la urmă
E păgubit. Folosești numai vorbe-ncîlcite și goale.
Eu la fîntînă-am aflat-o, pe unde stăteau spînzurate
Două găleți. Te-așezaseși într-una — ce naiba-ți venise —
Și ajunseseși la fund; să te urci înapoi nu putuseși.
Te văietai cît de tare. În zori am trecut la fîntînă
Și te-ntrebai: «Oare cine mi te-a coborît înăuntru?»
«Dragă cumătră,-mi ziseși: La vreme ai venit pe aicea,
Din ale mele ghelirури și tu să te-nfrupți totdeauna!
Urcă-n găleata de sus și coboară-te jos în fîntînă,
C-ai să înfulici la pești să te saturi.» Venisem,

Spre nenorocu-mi, căci eu te crezusem, ba mi-ai și jurat-o
C-ai dumicat, o mulțime de pești, de te doare la pîntec.
Proastă fusei. Mă lăsai ispitită, urcai în găleată.
Ea cobora către fund și cealaltă suia în afară.
Noi ne-ntîlnirăm. Ciudat îmi păru și-ți zisei cu mirare:
«Ce e?» Răspuns-ai: «Cînd sus și cînd jos, cam așa se întîmplă;
Și cu-amîndoi deașijderea, mersul în lume așa e;
Unul se-naltă, iar altul coboară și fieștecare
După a lui vrednicie.» Din ciutură-apoi îmi săriseși;
Eu am rămas amărîtă-n fîntînă și ziua întreagă
Am adăstat. Ba și multă bătaie-am mîncat pe-nserate,
Mai înainte să scap. Că niște țărani poposiră
Și mă zăriră în puț, chinuită de foame cumplită,
Stînd pe acolo-n jălanie și spaimă, să-mi plîngeți de milă.
Zis-au țăranii-ntre dînșii: «În ciutură jos mi te uită,
Șade al nostru dușman, hrăpărețul oițelor noastre.»
Unul le spuse: «Să-l scoateți, că-s gata la gura fîntînii
Să mi ți-l iau în primire, plăti-va mieluțele noastre.»
Cum mă primiră, a fost, vai, o jale; curgea peste mine
Ploaia de bîte; de cînd viețuiesc, așa zi ticăită
Nu avusei niciodată; abia am scăpat de la moarte."

Zis-a Vulpanul: „Mai bine gîndește-te tu la urmare,
Ai să găsești că bătaia ți-a fost ție folositoare,
Mă pot lipsi bucuros din parte-mi, c-așa cum stă treaba,
Numai unul din noi se cădea să se-ncarce-n ciomege;
N-am fi putut amîndoi dintr-o dată de-acolo s-o ștergem.
Cum ai văzut, îți va fi de folos de aci înainte,
Bine-i să nu te încrezi nimănui cînd te afli-ntr-o astfel
De-mprejurare, că lumea e plină de ticăloșie!"

„Nu e nevoie de altă dovadă, a-ntors-o Lupanul,
Nimenea nu m-a jignit cît acest trădător. O poveste
Nu vă spusesem, cum el în Saxonia m-a dat de rușine
Printr-al maimuțelor, neam sfătuindu-mă cum să mă tupil
Într-un bîrlog, căci știa dinainte ce rău voi păți-o.
Dacă n-o luam binișor la picior, îmi lăsam pe acolo
Ochi și urechi; dinainte mi-a zis cu fățarnice vorbe
C-am s-o găsesc pe a sa verișoară, adică maimuțe.
L-a supărat că eu teafăr de-acolo-am scăpat. Vicleneşte
Mă trimisese în cuibul grețos, de gîndeam că e iadul!"

Zise-ntre-acestea Vulpanului în fața curtenilor astfel:

„Lupanul vorbește aiurea, nu pare cu mintea întreagă!
Vrea de maimuță să zică, ci mai lămurit să ne-o zică.
Trei anișori și jumătate-s de cînd o porni spre Saxonia,
Unde și eu îl urmasem, să ducă o viață de chefuri.
Iat-adevărul, și restu-i minciună. Că n-au fost maimuțe,
Macaci[12] au fost despre care vorbește și n-oi recunoaște
Macacii drept verișori, ci numai maimuța mi-e rudă.
Eu o cinstesc ca pe o vară, la fel îmi e văr maimuțoiul.
Mîndru-s de dînșii; căci el e notar priceput într-a legii.
Ceea ce lupul a zis de făpturile acele,-i să-și rîdă;
Nu-s înrudite cu mine și nu am de-a face cu ele,
Tălpile iadului, goale-goluțe. Și-apoi că pe-atuncea
Vară i-am zis băbătiei, a fost cu a mea chibzuială.
Drept vă destăinui că n-avui ce pierde, ci mă găzduise
Prea de tot bine; sta gata altminterea să mă sugrume.

Iată, boieri, că lăsarăm șleaul deoparte și-am luat-o
Dup-un muscel, de-am zărit văgăuna cea lungă, adîncă
Și-ntunecoasă și ca de obicei se lihnise Lupanul.
Cînd l-a văzut cineva vreodată sătul într-atîta,
Ca mulțumit să se-arate? I-am zis-o: în peștera asta
Este mîncare deajuns, și localnicii au s-o împartă
Fără-ndoială cu noi, căci sosirăm la țanc. Dar Lupanul
Mi-a și întors-o: «Te voi aștepta pe aicea, cumetre,
Subt un copac, căci doar ție îți e mai îndemînă a face
Noi cunoștințe, și cînd cu mîncarea ei au să te-mbie,
Veste să-mi dai.» Ticălosul așa se gîndea să aștepte
Ce-o să urmeze pe-a mea socoteală. Și nu fără frică
M-am strecurat înăuntru-n bîrlog, străbătînd nesfîrșitul,
Lungul, cotitul cotlon, și ce spaimă am tras pe acolo.
Nici pentru galbeni bănet, cîte zile oi avea înc-o dată
N-oi încerca-o; ce cuib înțesat de dihanii pocite,
Mari și mărunte. Ba încă și muma, crezui că e naiba!
Botul cogeamite, dinți fioroși, iar la mîni și picioare
Unghiile lungi și o coadă mai lungă adusă pe spate.
Nici cunoscusem în viață ceva mai scîrbos la vedere.
Negri de tot puișorii, erau ca moroii cei tineri.
Stranie-arătare! Ce crunt m-a privit. Aș fi șters-o de-acolo
Fuga! Era de-o statură mai mare ca lupul, chiar unii
Dintre copii. Din fîn mucezit un culcuș așternuse
Și înota-n bălegar pîn' la gît cu prăsila scîrnavă,
Ce duhorea-n tot cuprinsul mai tare ca smoala drăcească.
Spune-oi curat adevărul, ce nu mi-a plăcut de acolo:

Droaie erau, și eu singur. Făceau schimoseli urîcioase.
Tot mai chitii și căutai o scăpare, ce nici n-o crezusem:
Mă-nfățișai cu binețe ca un cunoscut sau prieten:
«Coană verico», zisesem babornițeí, și la odrasle
Veri de asemeni, și nu mi-au lipsit fel de fel de cuvinte:
«Domnul atotmilostiv dăruiască-ți noroc, sănătate,
Ani îndelungi. Oare-ai tăi sînt copiii? Dar ce întrebare!
Cu-adevărat mă încîntă! Că zău! Ce frumoși și ce veseli!
Parcă-s coconi de-mpărat! Să ne fii tu dar prea lăudată
C-ai înmulțit seminția cu-asemenea vrednice-odrasle,
Peste măsură mă bucur și sînt fericit de-nrudire
Cu-astfel de neamuri, de care-ai nevoie în vremuri de cumpeni.»

Cînd o cinstisem atîta, cu toate că altfel gîndisem,
Ea mi-arătase din parte-i aceeași cinstire.
Unchi îmi spunea, ca și cum ne cunoaștem, cu toate că toanta
Nu-mi era rudă de fel. De astă dată eu nu mă greșisem
Totuși să-i spun verișoară, deși mă trecea nădușala.
Ea, ca prietenă-mi zise: «Vulpane, cinstite cumetre,
Binevenit fii aci! Cum o duci cu a ta sănătate?
Viața mea toată-ți voi fi-ndatorată, c-ai fost pe la mine.
De-azi înainte-mi-nveți pe copii la mărire s-ajungă.»
Astfel grăise și-asta făcusem cu vorbe puține,
Pentru că vară-o numii și-ascunsei adevărul, de aceea
Am meritat-o deplin. Dar mai bine-aș fi fost în afară.
Nu mă lăsase să plec, ci îmi spuse: «Nu te vei duce,
Unchiule, neospătat, să rămîi spre-a-ți servi de mîncare.»
Și de mîncare-mi dădu îndeajuns; ce e drept că acuma
Nici n-a mai ști să le-nșirui pe toate; din cale afară
M-am uluit de merindea ce-aveau: căprioare și pește,
Și-alte vînaturi cu poftă mîncai; le găsii minunate.
După ce fui săturat din prisos, pe deasupra-mi aduse
Și o bucată de cerb, să o duc la ai mei de acasă;
La revedere-mi luai. Mai adaose baba la urmă:
«Vino, Vulpane, mai des.» Și-orișice ar fi vrut de la mine
I-aș fi promis, ca să plec cît mai iute din gropnița-aceea.
N-a fost deloc o plăcere acolea pentru ochii și nasu-mi,
Duhul era cît pe ce să mi-l dau; am întins-o la fugă
Și-am tot fugit prin cotlon pîn' la bortă, la arbori afară.
Lupul zăcea și gemea. Îi grăii: «Ce-i cu tine, jupîne?»
«Nu tocmai bine, îmi spuse, sortit sînt să mor eu de foame!»
Milă de dînsul avui îmbiindu-i gustoasa friptură,

Care-o adusesem; cu poftă mîncă, mulțumindu-mi din suflet.
Dar a uitat-o; căci cum a fost gata-ncepu să mă-ntrebe:
«Cine sălășluie-n peștera asta? Și cum e-năuntru?
Bine sau rău?» I-am adus la știință curat adevărul:
Este un cuib urîcios, dar mîncarea-i gustoasă și multă,
Dacă dorește și el un mertic, cu-ndrăzneală să intre,
Dar mai presus adevărul nu care cumva să-l grăiască,
După dorință-o să-i meargă, de-i scump cu-adevărul la vorbă.
Și-i mai zisei că acela ce foarfecă-ntruna cu gura,
Vorba îi scapă și e prigonit pe oriunde se-ntoarce;
Stă pretutindeni-ndărăt, și ceilalți au să vină în locu-i .
Astfel i-am spus să se ducă și-l-am dăscălit: de vorbește
Despre lucruri pe care le-ascultă voios orișicine,
Bine va fi primit. Astfel, milostiv domn și rege,
Foarte deschis i-am vorbit, după a mea cunoștiință.
Dar s-a-ntîmplat pe dos, iar dacă pe urmă-a pățit-o,
N-are decît s-o primească; el trebuia să m-asculte.
Sură îi e blana, înțelepciunea însă de-o cauți
Nu-i deloc de găsit. Căci oameni de felul acesta
Nu prea știu ce e mintea și nici ce sînt gînduri alese.
Am stăruit fără greș ca tot ce-i adevărat să ascundă.
«Știu și eu ce se cade», mi-a spus la tot ce-am vorbit
Și-n vizuină-a intrat; cum a ieșit, îl privește.

Tocmai la fund o văzu aciuiată pe hîda muiere,
Iazma crezu că-i stătea dinainte; apoi și copiii!
Prinse-a striga uluit: «Ajutor! Ce scîrboase dihănii,
Ăștia ți-s plozii, că parcă-s scursură din iad. Ci mai bine
Du-i și-i îneacă, să nu se întindă sămînța pe lume;
Gîtul le-aș frînge să fie ai mei; -n adevăr, cu dînșii,
Numai să-i legi de o trestie la baltă, că prinzi spiridușii.
Sluții, murdarii, ștrengarii! S-ar cădea să se cheme mai bine
Moimele bălții, că numele acesta li se potrivește!»

Muma degrabă i-a-ntors-o, zicîndu-i cu vorbă oțărîtă:
«Care satană-mi trimise pe-acest vestitor? Oare cine
Mi te-a chemat pe aicea, așa grosolan să ne-ntîmpini?
Și pe copii? De-s frumoși ori urîți, ce tot ai tu cu dînșii?
Ne-a părăsit adineaori Vulpanul, Vulpoiul cel care-i
Un bărbat încercat; o zisese chiar el cu tărie –
Cît de frumoși și cuminți și de binecrescuți mi-s copiii
Și-i recunoaște de neamuri. Acilea, în locul acesta
Ne-a-ncredințat despre toate, și nu a trecut nici o oră.

Dacă copiii nu-ţi fură pe plac, precum lui, doară nimeni
Nu te-a rugat ca să vii; ai ştiut-o prea bine, Lupane!»

Lupul pe loc îi ceru de mîncare, acestea rostindu-i:
«Adu-mi-o-ncoace, altminteri ţi-ajut eu s-o cauţi! Că vorba
Nu foloseşte!» S-a pus el cu japca s-apuce merindea.
Rău a păţit-o, că ea s-azvîrli furioasă asupra-i
Şi-l încolţi, sfîşiindu-i sălbatic cu ghearele pielea.
Ba şi copii-l muşcară şi crunt mi ţi-l jărcuiră.
Lupul cu bucile însîngerate-aoli într-un urlet.
Nu se-apără, ci el pasul iuţi şi fugi spre ieşire.
Eu l-am văzut cum venea zdrumicat, spîrcuit şi cu blana
Zdrenţe-atîrnînd, o ureche crăpată şi nasul cu sînge;
Blana era scămoşată mai toată de rănile multe.
L-am întrebat, cînd ieşise afară: «Ai grăit adevărul?»
El mi-a răspuns: „Am grăit ce-am văzut, Dar pe loc zgripţuroaica
Rău m-a făcut de ruşine. Aş voi să poftească afară;
Scump mi-ar plăti-o! Ce-ţi pare, Vulpane, văzut-ai vreodată
Plozi mai pociţi şi mai răi? Şi de-abia, cît i-am zis-o,
Gata, nici chip de iertare — am păţit-o de-a binelea-n bortă.»

«Eşti deşucheat? i-am răspuns, eu un altfel de sfat îţi dădusem;
Cu plecăciune! aşa trebuia să i-o spui. Cum îţi merge?
Şi drăgălaşii, iubiţii copii, cum o duc? Eu mă bucur
Foarte să-mi văd nepoţeii cei mari şi cei mici.» Iar Lupanul
Iute mi-a-ntors-o: «Să-i zic verişoară muierii, de-asemeni
Sluţilor ei copilaşi, nepoţei? Să se ducă la naiba!
Groază îmi e de aşa înrudire! O pleavă scîrboasă!
Pfui! De n-aş mai vedea-o în ochi!» Pentru asta-am păţit-o!
Judecă-l, rege! Dreptate-ar avea, cum că eu îl trădasem?
Poate să spună că nu s-a-ntîmplat după cum povestisem?

Lupul grăi hotărît: «Fireşte că numai prin vorbe
Nu contenim cu sfădirea; de ce între noi hîrială?
Doară dreptatea rămîne dreptate. S-arată la urmă
Cine o are. Ci haide, Vulpane, şi mi-o dovedeşte,
Poate-i avea-o. Luptăm voiniceşte şi o să se vadă,
Multe-ai ştiut să îndrugi; că naintea sălaşului moimei,
Foamea cumplit mă curma, pe atuncea cu-a ta bunătate,

Tu m-ai hrănit, Dar cu ce, nici nu știu. Căci un os fusese
Ce-mi aduseseși. Mi-nchipui că tu te-ndopaseși cu carnea,
Unde te afli, mă faci de batjocură; cu-obrăznicie
Cinstea-mi defaim, prin minciuni rușinoase-ai făcut să se bănuie
Cum că aș fi uneltit împotriva stăpînului nostru,
Viața voind cu-nadins a-i răpune; iar tu, dimpotrivă,
L-ai încîntat cu niscaiva comori, ce cu greu se descopăr;
Mi te-ai purtat mișelește cu soața și vei ispăși-o!
Vină ți-aduc pentru aceste pricini, și gîndul îmi este
Şi pentru vechi ca și noi să mă lupt. Şi îți zic înc-o-dată:
Ești un tîlhar, ucigaș fără seamăn. Pe viață și moarte
Mă voi lupta, să pun capăt odată cicalei și-ocării.
Iată mănușa[13], așa cum de drept pîrîtorul o-ntinde.
Poţi s-o păstrezi ca zălog, în curînd ne-ntîlnim împreună,
Regele a auzit și boierii ceilalţi de-asemeni.
Martorii luptei acesteia sper eu că ei au să-mi fie,
Pînă se ia hotărîrea, tu n-ai să dai bir cu fugiții.
Iar după-aceea-om vedea." În sine Vulpanul gîndit-a:
Văd că la mijloc în joc mi se pune putere și viață!
El coșcogeamite, eu mititel, s-ar putea să nu birui;
Nu mi-ar mai fi de folos loviturile mele viclene.
Dar s-așteptăm. Socotindu-mă, mai cîștigat sînt ca dînsul:
Pînă acum și-a pierdut el picioarele dinainte.
Dacă nebunului mintea nu are să-i vină, atuncea
Nici pe-a lui voie să nu i se facă deloc pîn' la urmă.

Lupului îi agrăise vulpoiul: „Lupane, ești însuți
Un trădător, orice vină gîndești să-mi aduci, e scorneală.
Vrei să te lupți? Mă-ncumet cu tine, nu stau la-ndoială.
Oh, că de mult mi-am dorit-o. Iată din parte-mi mănușa!"

Regele astfel primi chezășiile, ce cu trufie
I le-au întins amîndoi; le rosti totodată: „Se cade
Martori să puneți, că mîine voi nu veți lipsi de la luptă.
Părțile, eu le găsesc pe-amîndouă-ncîlcite; că cine
Poate-nțelege cuvintele toate." Pentru Lupanul
Martori s-au pus de îndată jupînii Martin și motanul.
Pentru Vulpanul-vulpoiul de asemeni au dat mărturie
Vărul Moneke, băiatul maimuței, precum și bursucul.
Zis-a maimuța: „Vulpane, rămîi liniștit și cuminte
Soțu-mi și unchi-tu-n, clipa de față plecat către Roma,
M-a învățat rugăciunea părintelui Hapca; acesta

Bunăvoință-arătase, scriindu-mi-o pe țidulă.
«Ruga ce-ți dau, îi zisese părintele, e mîntuirea
Omului care pornește la luptă. Pe nemîncate
Trebuie desdimineață citită, că-n ziua aceea
Ea de nevoi și primejdii te scapă. Apărătoare de moarte,
Ca și de răni și dureri. Să fii liniștit, nepoțele,
Mîne, la vreme, eu ți-o voi citi-o; și fii fără grijă."
„Dragă mătușă, din inimă îți mulțumesc, i-o întoarse
Iute vulpoiul, și nu-ți-oi uita-o. Trebuie totuși
Eu să mă bizui în pricina-mi dreaptă pe-a mea dibăcie."

Noaptea prietenii și-au petrecut cu Vulpanu-mpreună.
Ca să-i alunge din cap gărgăunii cu vesele vorbe.
Cea mai cu grijă și treabă din toți fu cocoana maimuță.
Grabnic s-a pus să mi-l tundă din coamă și pînă la coadă
Iară pe piept și pe burtă să-l ungă cu-olei și unsoare,
De-mi arăta rotunjor, grăsulean și vînjos de picioare,
Ea între altele-i zise: „Ascultă-mă și socotește
Ce-ai de făcut! La prieteni deștepți tu ascultă-le sfatul,
Care-ți va fi de-ajutor. Să te pui pe băut voinicește,
Pînă la ziuă s-oprești apăria în tine; pe urmă
Cînd vei intra în ocolul de luptă, să fii-ndemînatic,
Bine de tot să stropești a ta coadă stufoasă și cată
Să mi-l lovești pe potrivnic. În ochi de-ai putea să mi-l mirui
Mai nimerit o să fie. Aproape o să-și piardă vederea.
Ești în cîștig. Pentru el dimpotrivă e-o piedică mare.
La început fricos să te-arăți. De dînsul să fugi.
Vîntul însă în față să-l ai. De te urmărește,
Colbul stîrnește-l, și-n ochi au să-i intre nisip și gunoaie
După aceea tu dă-te în lături, pîndește-i mișcarea.
Cînd se va șterge la ochi, ia aminte și aghezmuiește-l
Încă o dată cu apa-arzătoare deplin să orbească,
Nici să mai știe pe unde se află și-a ta-i biruința!
Iubite nepoate, să dormi puțintel, te sculăm cînd e vremea,
Am să-ți citesc preasfințitele vorbe de care-ți spusesem!"
Mîna de-ndată i-o puse pe creștet, rostind cuvîntarea:
„Rău să nu faci, ajută, pe credincios întărește-l![14]
Hai cu noroc! Mi te aibă în pază!", de-asemeni urase
Unchiul bursucul, apoi mi l-au dus amîndoi la culcare.
El adormi liniștit. Iar cînd soarele da să răsară,
Vidra cu viezurul au poposit să-l deștepte pe vărul.

Ei îi dădură bineţe şi-i ziseră: „Te pregăteşte!“
Vidra i-aduse-o răţuşcă,-mbiindu-i-o spuse: „Mănîncă,
Cu-alergătură atîta de multă ţi-am prins-o pe iazul
De la jitarul găinilor. Vere, să-ţi fie de bine!“
„Ce mai saftea îmi e asta!, voios îi răspunse vulpoiul.
N-o poţi respinge uşor! Dumnezeu hărăzească-ţi răsplată,
Că te-ai gîndit şi la mine!“ Se puse să mînce cu poftă,
Mai şi bău pe deasupra. Apoi o porni cu rudenia
Către ocolul întins cu nisip, unde-avea să se lupte.

CÎNTUL AL DOISPREZECELEA

Regele, cînd îl zări pe vulpoi arătîndu-se-n preajmă,
Tuns pîn' la piele chilug, năclăit cu-alifii și oloiuri,
Uns de la creștet în tălpi, izbucni într-un hohot de rîset:
„Cine te-o fi învățat să faci una ca asta, Vulpane?
Deci ți se zice pe bună dreptate vulpoiul vicleanul.
Descurcăreț știi să fii orișicînd; tu cunoști în tot locul
Cîte-o portiță pe unde te poți strecura la nevoie."

Se ploconi înspre rege Vulpanu,-ndeosebi spre regină,
Și dintr-un salt îndrăzneț poposi în ocol, iar acolo
Lupul cu rudele lui l-adăstau, fiecare dorindu-i
Groaznic sfîrșit. Auzea o mulțime de vorbe-arțăgoase
Și-amenințări. Dar străjerii incintei, un linx și un pardos,
Scoaseră moaștele-afară; pe ele amîndoi luptătorii,
Lup și vulpoi, au jurat, întărindu-și a lor pricinare.

Lupul din ochi fulgerînd și cu aprige vorbe-atestase
Cum că vulpoiul ar fi trădător și tîlhar, ucigașul,
Cel vinovat de nelegile toate, fățarnic în totul,
Prins cu-adulterul, cu siluirea; pe viața-i jurase.
Iar Vulpanu-mpotrivă pe loc i-a întors-o, că dînsul
Nu-și recunoaște vreo vină din asta, și ca-ntotdeauna
Lupul minte, cum are-obiceiul, el strîmb juruiește;
Dar că de data aceasta încaltea deloc n-o să-i meargă
Drept adevăr să-și mai treacă minciuna. Astfel rostiră
Străjile taberei: „Faceți-vă datoria. Dreptatea
Numaidecît vi s-arată!" Și mari, și mărunți părăsiră
Ocolul, ca să se-nchidă-amîndoi luptătorii năuntru.
Iute-i șopti maimuțica: „Ia seama la cele vorbite,

Adu-ți aminte de sfatu-mi!“ Voios îi răspunse Vulpanul:
„Bunul îndemn ce mi-ai dat, mă va face să merg cu-ndrăzneală.
Fii fără grijă! Că nu mi-oi uita nici acum cutezarea
Şi viclenia prin care am scăpat de la multe primejdii,
Căci izbutisem adeseori, pe veresie aducîndu-mi
Una şi alta, şi mă-ncumetasem punîndu-mi chiar capul.
Darmite-acum ticălosului cum nu i-oi sta împotrivă?
Sper că-l voi da de ruşine, pe el şi rudenia-i toată!
Cinste voi face alor noştri. Minciuna pe nas i-o voi scoate.“
Intrară-n ocol amîndoi, priviţi din afară de ceilalţi.

Lupul cu botul căscat şi cu labele stînd răşchirate,
Se arătă înverşun sălbatic în aprige salturi.
Însă mai sprinten vulpoiul scăpă de duşmanul năvalnic,
Repede coada-i stufoasă-a udat-o cu apă-arzătoare,
De-a tăvălugul a dat-o prin colb, cu nisip să şi-o umple.
Lupul gîndea că l-a prins: blestematul atuncea cu coada
Drept peste ochi îl lovi, de-şi pierdu el vederea şi-auzul.
Nu-ntîia oară, cînd el folosea vicleşugul acesta.
Şi-alte făpturi pe-a lor piele-ncercară tăria-arzătoare;
Cum la-nceput s-a fost spus, pe lupei tot aşa îi orbise.
Iată-l chitind şi pe tatăl să-nsemne. Şi după ce astfel
L-a miruit pe duşman peste ochi, a sărit mai departe.
Vîntului el împotrivă s-a pus, şi nisipiul stîrnindu-l,
Praful zvîrli drept în ochii Lupanului, care în grabă
Tot cu frecatul şi ştersul mai rău îşi mărise durerea.
Iară vulpoiul, în schimb, a ştiut cum să-şi poarte codoiul
Cu dibăcie, din nou nimerindu-l, de mai să-l orbească.
Rău a păţit-o Lupanul! Folosul îl trase Vulpanul!
Cum de zări ai vrăjmaşului ochi lăcrimaţi de durere,
Se năpusti el cu toată puterea în aprige salturi;
Mi-l zgîrie, îl muşcă şi din nou peste ochi îl atinse.
Oarbecă lupul tehui, şi obraznic îl rîde vulpoiul:
„Mulţi din blajinii mieluţi înhăţat-ai pe vremuri, jupîne!
Multe din neprihănite-animale în viaţa ta-ntreagă
Le-ai mistuit! Am speranţa că ele de-aci înainte
Pace-or avea! Potolindu-te, le vei lăsa liniştite
Şi vei primi drept răsplată din parte-le blagoslovirea.
Sufletul tău pocăit îţi va fi mîntuit, mai cu seamă
Dacă ţi-aştepţi cu răbdare sfîrşitul. Din mîinile mele
Nu-mi vei scăpa de-astă dată. De vrei să mă-mpaci, e nevoie

De rugăminți și atuncea de-abia te-oi cruța eu cu zile".

Astea le-a zis la iuțeală. Vîrtos înșfacă dup-aceea
Dușmanul de beregată. Pe cînd socotea să-l înfrîngă,
Lupul, mai zdravăn ca el, se smunci dintr-odată din gheare:
Două smunceli și fu slobod; ci iarăși de-obraz îl prinse
Crunt vătămîndu-l pe lup, că și ochiul din cap i-l smintise.
Sînge-i țîșni peste nas; atuncea Vulpanu-a dat răcnet:
„Lupe, Lupane! Așa mi te vreau! A mea e izbînda!"
Se vlăguise Lupanul de tot sîngerînd. Ci doar numai
Pierderea ochiului l-a mîniat. Și uitînd de durere,
Se azvîrli pe dușman și-l trînti la pămînt cu putere.
Rău a pățit-o vulpoiul! Că nu-i mai pria istețimea!
Laba din față, cea care-i slujea ca o mînă, Lupanul
I-o înhăță la iuțeală, ținînd-o-ntre dinți. Și Vulpanul
Jos la pămînt necăjit lîncezea și cu grija de mînă,
Ce năpristan se putea să și-o piardă, c-o mie de gînduri
Ce-l năpădeau. Pe-nfundate-ntre astea îi mormăie lupul:

„Ceasul din urmă-ți sosi, măi tîlhare, în clipă predă-te,
Ori am să-ți vin eu de hac, să te-omor! Pentru tot vicleșugul
Am să-ți plătesc, că doar nu-ți folosi prăfăria s-o scormoni,
Coada s-o moi în udeală și blana să pui să ți-o tundă,
Și să te ungi năclăindu-te! Vai și amr e de tine!
Rele atîtea-mi făcuși, m-ai mințit, m-ai chiorît, că de-acuma
Nu-mi vei scăpa; te predai, sau te sfîșii bucăți-bucățele!"

Rău îmi mai merge, de unde s-o iau; socotit-a vulpoiul:
Nu mă predau, mă sugrumă, iar de mă predau, pe vecie
Sînt rușinat. Dar îmi merit pedeapsa, căci față de dînsul
Foarte urît mă purtasem, de tot grosolan îl jignisem.
Blînde cuvinte căuta, ca potrivnicul să și-l îmbune:
„Dragă cumetre, îi zise. Vasal îți voi fi de îndată,
Cu bucurie ți-oi da tot ce am și voi merge-n hagie
Pînă la Sfîntul Mormînt, prin biserici în țara cea sfîntă
Și voi aduce de-acolo iertări de păcate, izbavă
Pentru al tău sufletel și al tatălui tău, și al mamei ;
Le-or rămînea îndeajuns să se bucure de fericire
Pînă și-n viața cea veșnică. Cine nu are nevoie?
Te voi cinsti ca pe papa; cu sfînt legămînt, de pe-acuma
Și-ntru apoi, voi jura împreună cu-ntreagă rudenia
Ție să ne închinăm și să-ți fim prea supuși la poruncă.
Nu-i juruii nici lui vodă prinoasele ce-ți voi aduce;

Să le primești, că odată-ai s-ajungi domnitor peste țară.
Tot ce pricep să vînez, ți-oi aduce: și rațe, și gîște,
Puice și pește; nainte să gust din asemeni merinde
Nici chiar pe sponci, te-oi lăsa cu nevastă, copii, să v-alegeți.
Sfetnic în viață-am să-ți fiu, nu cumva vreun rău să te-atingă.
Mie îmi zice istețul, iar tu mi-ești novacu,-mpreună
Lucruri mărețe putem făptui. Să ne facem tovarăși,
Tu cu puterea, și eu cu glagorea — și cin' să ne-nvingă?
Rău pentru noi că-mpotriv-am luptat. N-o făceam niciodată,
Dacă pe voie mi-era-aș fi știut ocoli sfădălia.
Tu mi-ai cerut-o, și eu m-am supus, fiind vorba de cinste.
Dar m-am purtat cumsecade, și în timpul luptării
Nu mi-arătai voinicia întreagă; ziceam doar în sine-mi
C-are să-mi fie spre mare cinstire să cruț pe cumătru.
Altfel de tot ți-ar fi mers, de-o porneam împotrivă-ți cu ură.
De-ai-ndurat olecuță, și din nebăgare de seamă
Ochiul ți-a fost vătămat, mă mîhnește din inimă foarte.
Cel mai bun lucru din parte-mi e totuși ca eu să te vindec.
Leacul îl știu, și de cum ți l-oi spune, îmi vei mulțumi-o.
Chior de rămîi, după-a ta-nzdrăvenire, vei duce-o în tihnă,
Cînd te vei pune să dormi, vei avea de închis o fereastră,
Noi ceilalți ne-ostenim îndoit. Să te-mpace pe tine,
Gata e toată a mea rubedenie, să ți se-nchine.
Față de rege și-această-adunare, copii și nevasta-mi
Vor precădea dinainte-ți, rugîndu-te cu milostenie
Viață să-mi dărui, precum și iertarea. Deschis recunoaște-oi
Cum am grăit neadevărul și te-am defăimat cu minciuna,
Te-am înșelat peste poate. Ți-o jur că de-aci înainte
Rele n-oi ști despre tine și nu te-oi jigni niciodată.
Ce împăcare mai mare ai putea să dorești decît asta?
Iată-mă gata. Iar dacă mă omori, la ce bun? În urma-mi
Vor rămînea rubedeniile mele, precum și prieteni
Care întruna te vor îngrozi; de mă cruți, dimpotrivă,
Vei părăsi cu cinstire și glorie cîmpul de luptă,
Vei apărea tuturora drept cel mai cuminte și nobil.
Nimenea nu se înalță mai tare, decît dacă iartă!
N-are să-ți vină curînd un asemeni prilej, folosește-l.
Mie de-altcum îmi este totuna de mor sau de viețui!"

Numaidecît i-a întors-o Lupanul: „Vulpoi preafățarnic,
Cum ai mai vrea să fii liber! Ci lumea de-ar fi aurită,
Toată de mi-ai îmbia-o răscumpăr și nu ți-aș da drumul.
Deseori-mi-ai juruit în zadar, preafățarnic tovarăș.

De te-aş sloboade, eu nu voi primi niciun os de la tine.
Nu-ţi preţuiesc seminţia, aştept să o văd cam ce poate,
Lesne îi voi înfrunta duşmănia. O, tu, blestemate!
Ce te-ai mai rîde, de te-aş slobozi pe cuvintele tale!
Cin' nu te-ar şti, ar putea să se-nşele. Ai spus-o, tîlhare;
Cum că de tine eu azi sînt cruțat şi un ochi îmi scoseseşi,
Nelegiuitule! Pielea-mi răniseşi în douăzeci locuri!
Nu m-ai lăsat să răsuflu, pe cînd îţi veni la-ndemînă.
O neghiobie ar fi să am milă acum şi iertare
Pentru ocară şi pagubă! Tu, trădătorule-adus-ai
Mare năpastă nevestei şi mie! Plăti-vei cu viața!"

Astfel grăise Lupanul. În vremea aceasta întinse
Procletul laba cealaltă-ntre şolduri pe lup apucîndu-l
Tocmai de partea acea simțitoare şi crunt îl smuncise.
Nici nu pot spune mai mult,-ncepuse să zbiere, să urle
Bietul Lupanul, cu gura cît şura. Degrabă vulpoiul
Laba-i din colţi descleştă şi-l ţinu pe Lupan cu-amîndouă,
Tot mai vîrtos îl picni, şi-mbrînci, că atuncea
Lupu-ncepu a răcni şi-a urla cu atîta putere,
Sînge scuipă, de durere sudoarea-i trecu şi de spaimă
El se scăpă. Bucuros, dar, Vulpanul spera-n biruință.
Strîns îl ţinea şi de mîni, şi cu dinții. Necazul cel mare,
Chinul cel mare-l ajunse pe lup şi pierdut se văzuse.
Sînge din ochi pe obraz şiroi şi căzu în neştire.
De la o trîntă asemenea, nici chiar c-o ghiotură aur
Nu-l mai opreai pe Vulpanul, aşa de vîrtos l-apucase:
Mi-l tîrnuia, îi da brînci, îl muşca, îl zgîria pe sărmanul
Care cu geamăt mocnit, tăvălindu-se-n colb şi în scîrna-i,
Se zvîrcolea de durere cu faţa de tot schimosită.
Tare-l jeliră prietenii lui: se rugară de rege
Capăt să puie luptătorii, de binevoieşte şi dînsul.
Regele lor le răspunse: „Dindată ce ăsta vi-i păsul,
Toţi o doriţi să se facă, va fi şi spre a mea mulţumire."

Regele-apoi porunci celor doi păzitori ai incintei,
Linxul şi pardosul, spre luptători înăuntru să meargă.
Ei au intrat în ocol, şi Vulpanului, biruitorul,
Spus-au că-i voia stăpînului lupta dindată să curme,
Vrajba s-o vadă-ncheiată. Şi-au zis mai departe: „Doreşte
Să i-l predai pe duşman, biruitului viaţa să-i dărui.
De-o să se-ntîmple ca unul să cadă în luptă pieptişă,

Ar fi păcat de oricare. Cîştigul e-al tău! Doar cu toţii,
Mari şi mărunţi, au văzut-o, şi oamenii cei mai de seamă
Stau să se-alăture ţie, că tu i-ai cîştigat pe vecie!“

„Le-oi mulţumi tuturor pentru asta“, grăit-a Vulpanul.
„Prea bucuros m-oi supune voinţei regeşti, datoria
Mi-oi împlini. Am învins! Mai frumos, cît trăiesc n-oi dori-o,
Regele una să-ngăduie, ca să întreb pe prieteni.“
Iară prietenii-atuncea-i strigară: „Şi-a noastră părere-i
Voia stăpînului s-o-ndeplineşti.“ Cu duiumul veniră
Spre-nvingător rubedeniile toate, bursucul, maimuţa
Castorul, vidra, hermina şi dihorul, veveriţoiul
Şi nevăstuica şi mulţi ce l-au fost duşmănit mai nainte.
Nu-i pomeneau măcar numele; acuma-i veneau ca prieteni
Şi alergau să-l întîmpine. Ba se găsiră şi rude
Cei ce-l pîrîseră-odată. Aduceau şi copii, şi neveste;
Mari, mijlocii, mititei, prichindei, se-mbulzeau către dînsul
Care de care şi nu conteneau măguleala şi lauda.

Chiar şi în lume-i la fel! Fericitului i se urează:
Bată-l fericea! Şi el cu duiumu-şi găseşte prieteni.
Tocmai aşa s-a-ntîmplat şi aicea: tot insul voise
Să mi se umfle în guşă pe lîngă acel ce-nvinsese:
Unii-ncepură să zică din fluier, şi alţii să cînte,
Ba mai sunau şi din trîmbiţă, ba mai băteau cu ţimbalul.
Către Vulpan agrăiră prieteni: „Te bucură, astăzi
Te-ai înălţat şi pe tine, şi neamul tău! Mult ne-ntristase
Să te vedem biruit. Ţi se-ntoarse degrabă sorocul!
Straşnica şotie!“ Vulpanul le zise: „Cu mine-i norocul!“
El mulţumi la prieteni. Iar după aceea porniră
Toţi hărmălaie, în frunte Vulpanul şi-ai cîmpului paznici.
Astfel sosiră la tronul regesc. Genuncheat-a Vulpanul.
Domnu-i ceru să se scoale, zicîndu-i de faţă cu ceilalţi:
„Ziua îţi fuse prielnică. Ţi-ai împlinit datoria!
Iată de ce eu te iert de pedeapsă şi-ţi dau libertatea.
Toate pedepsele cad, voi discuta despre-aceasta
În consiliul ce în curînd am să-l ţin cu boierii
Cînd lupul zdravăn va fi. De azi pricina e gata.“

Sfatul e bun de urmat, milostive stăpîne şi rege“,
Cu modestie i-o-ntoarse Vulpanul. „O ştii tu mai bine!

Cînd am sosit sumedenie mă-nvinuiră de dragul
Lupului, dușmanul meu preaputernic, ce-a vrut să mă piardă!
Laba pusese pe mine, cînd ceilalți strigară: «La moarte!»
Capu-mi puneau, ca să-i fie pe plac; și-mpreună cu dînsul
Mă-nvinuiau; căci puteau doar să bage de seamă că lupul
Vază mai bine ca mine avea la măriile voastre.
Nu s-a gîndit careva, la sfîrșit, nici cum stă adevărul!
Eu îi aseamăn cu cîini pripășiți dinaintea cuhniei,
Haite flămînde-n nădejdea că vrun bucătar mai cu milă
Se va-ndura să le-arunce niscaiva ciolane. Iar cîinii
În așteptare fiind, au zărit dintre-ai lor un tovarăș,
Care i-a luat bucătarului halca de carne prăjită.
Dar spre al lui nenoroc, n-a tulit-o mai iute de-acolo
Și-l opări bucătarul cu apă fierbinte pe coadă;
Prada din bot n-a lăsat-o să-i pice, o luă spre tovarăși,
S-amestecă printre dînșii; aceștia însă-l lătrară:
«Ian mi te uită-ntre toți cum pe el părtini bucătarul,
Uite ce bună bucată îi dete.» Iar el le răspunse:
«Voi nu pricepeți nimic și-mi aduceți o laudă-n față,
Unde-i firește plăcut să privești la gustoasa friptură;
Însă uitați-vă-n spate și-mi veți prețui fericirea,
Numai să nu vă schimbați voi părerea.» Dar cînd îl priviră
Groaznic de ars și cu părul căzut și cu pielea zbîrcită,
Spaima-i cuprinse și nimeni nu vru să mai intre-n cuhnie;
Toți o zbughiră, lăsîndu-l acolo. Mărite stăpîne,
Printre aceștia socot pe hapsîni; cîtă vreme-s puternici,
Fieștecare îi vrea de prieteni; îi vezi pe clipită
Cum se perindă și-și cară o halcă de carne în gură.
Cine nu vrea să se dea după-aceștia, scump o plătește.
Trebuie-ntr-una să-i lauzi, chiar rău de se poartă, și astfel
Le-ncurajezi răutățile. Iată dar care-i purtarea
Celui ce nesocotește sfîrșitul; asemeni tovarăși
Deseori sunt pedepsiți; din puternici ajung în răstriște:
Nimenea nu îi mai suferă; părul le cade pe lături,
Ăștia-s prietenii cei din trecut și mai mari, și mărunții,
Care acuma se leapădă și despoiat mi te lasă.
Tocmai cum cîinii cu toți părăsiră tovarășu-ndată
Ce mi-l văzură beteag, cu jumate de trup pîngărită.
Preamilostive stăpîne, vei-nțelege că despre Vulpanul
Nu s-ar vorbi niciodată în felul acesta; de mine
N-au să roșească prietenii noștri. Măriilor voastre
Le mulțumesc de iertare; oricînd v-aș cunoaște voința,

M-aș socoti fericit să v-o pot împlini pe de-a-ntregul."

„Vorbele multe ne sînt de prisos! îi răspunse stăpînul,
Tot ce-ai grăit auzii, ce gîndești pricepui; voiu pe tine
Ca și-altădată un nobil boier să te văd pe la sfaturi;
Ai datoria de-acuma să intri-n divanul meu tainic,
Parte să iei orișicînd cu deplină putere și cinste.
Sper că o meriți; ajută-mi ca totul să iasă cu bine,
Nu se mai poate ca tu să lipsești de la curte și dacă
Cu-nțelepciunea tu vei îmbina și virtutea, atuncea
„Nimenea nu te va-ntrece. Ne vei îndruma cu sfaturi,
Tot mai cuminți și apriate. De aci înainte la pîre
Nu plec urechea. Vorbește în locu-mi și ocîrmuiește,
Fii logofătul cel mare al țării. Primește pecetea,
Ceea ce faci și ce scrii, bun făcut și bun scris va rămîne!"
Astfel de drept se săltase Vulpanul în culmea măririi,
Orișice sfat, hotărîri de-ale lui, fie bune sau rele,
Toate erau ascultate și-aduse pe loc la-mplinire.

Regelui îi mulțumește Vulpanul: „Mărite stăpîne,
Multă cinstire-mi făcurăți și nu voi uita niciodată,
Cît voi rămîne cu mintea întreagă, o voi dovedi-o!"

Ce-a îndurat între astea Lupanul, pe scurt vă voi spune:
Jos la pămînt îmi zăcea în ocol, chinuit de durere;
Toți alergară spre dînsul, nevastă, prieteni, motanul,
Ursul Martin și copii, slujitori și cu toată rudimea,
Și jăluindu-l l-au pus pe o targă, ce-a fost căptușită
Toată cu fîn ca să-i ție de cald, și l-au scos din incintă.
L-au căutat pe la răni; numărîndu-i-le toate, găsiră
Douăzeci șase; veniră-o mulțime de vraci, și aceștia
Numaidecît l-oblojiră, de leac picături îi dădură.
Lupul era ologit. L-au frecat în urechi deasemeni
C-o buruiană de leac. Strănută mai apoi cu putere,
Pe dinainte și pe dinapoi. Se vorbeau împreună:
„Hai să-l lăiem și să-l ungem". Și tot cam în felul acesta
Se mîngîiară-ale lupului rude mîhnite. Cu grijă
Mi ți-l culcară-ntr-un pat. Și acolo-ațipise Lupanul,
Nu îndelung; se trezi buimăcit, smăcinat de-ngrijare
Că-l pridídi suferința, rușinea; dădu să se vaite,
Parcă era la aman. Grijulie veghea și lupoaica,

Tare mîhnită în suflet, gîndea la pierzania mare;
Sta copleșită de jale, căinîndu-și copii și prieteni,
Cum și pe sine; privea la bărbatul în chinuri, că dînsul
Nu se va mai-nzdrăveni niciodată, turba de durere,
Chinu-i era cumplit și jalnică agonizarea.

Despre Vulpan să vă spun, că-i tihnea cît se poate de bine;
Sta cu prietenii săi la taclale, primea temenele.
El a pornit-o semeț; milostivul stăpîn trimesese
Pază cu dînsul, și la despărțire cu drag îi spusese:
„Vino curînd." Dinainte la tron genunchiat-a Vulpanul:
„Vă mulțumesc din tot sufletul, și milostivei domnițe,
Sfatului vostru, boierilor toți; Dumnezeu să vă deie
Parte de multă cinstire s-aveți. Și tot ce pofti-veți
Fac cu plăcere, firește de drag, ca și din datorie.
Dacă e voie acuma, aș da pîn-acasă o raită,
Țin să-mi revăd copilașii, nevasta; cu jale m-așteaptă."

„Ia-o la drum, îi răspunse stăpînul, și fii fără teamă."
Astfel, ca nimenea altul, cu-alai o pornise vulpoiul.
Mulți de un soi cu vulpoiul pricep la tertipuri din astea,
Toți nu-s cu bărbile roșii, dar știu la liman să ajungă.

Mîndru porni de la curte cu neamuri, cu patruzeci rude;
Se bucurau de înaltă cinstire cu toții. Vulpanul
Oblu nainte umbla ca un domn, ceilalți după dînsul.
Tare voios s-arătase; el coada din nou-mpăunase.
Trecere mare la domn căpătase, la sfatu-i intrase.
Tot se chitea, oare ce chilipir ar putea să mai tragă;
S-or bucura și le-o fi de folos celor dragi și prieteni.
Iar se chitea: o mai mare comoară ca auru-i mintea.

Astfel urmat de prieteni, Vulpanul o luase pe drumul
Spre Malepartus cetatea; dădea tuturor mulțumită,
Celor ce-n vremuri de cumpănă-au fost și au stat lîngă dînsul
Și le-mbia cu servicii în schimb; despărțitu-s-au-n urmă,
Fieștecare mergînd către-ai lor; în a lui locuință
Zdravănă și sănătoasă află pe Vulpana, nevasta;
Veselă-i dete binețe-ntrebînd de necazuri, cum dînsul
Iar de-a scăpat? „Izbutii, îi răspunse Vulpanul,
M-am ridicat cîștigîndu-l pe rege, din nou pe la sfatu-i

M-oi-nfiinţa ca nainte şi gintea-mi va fi proslăvită.
Regele m-a rînduit logofătul cel mare al ţării;
Mi-a-ncredinţat el de faţă cu toţii pecetea domnească.
Tot ce Vulpanul se pune să scrie, să dreagă, rămîne
Veşnic bun scris şi dires: şi nu care cumva să se uite!

Lupului numai-n puţine clipite i-am dat o lecţiune,
Nu mai mi-aduce vreo vină. E orb şi rănit. Defăimată
E seminţia-i întreagă; de-a binelea i-am arătat-o.
Dînsul nici pe viitor nu va fi de folos omenirii.
Noi ne luptarăm, şi eu l-am răpus. Anevoie-o să poată
Să se-ntremeze din nou. Şi ce-mi pasă? Fruntaş voi rămîne
Peste Lupan şi tovarăşii săi ce se ţin îndeolaltă."

S-a desfătat şi Vulpana, precum amîndoi feciorei,
Inima-n piept le crescu de a tatălui lor înălţare.
Veseli vorbeau între dînşii: „Ce zile deplin fericite
Vom vieţui de acum preţuiţi de o lume întreagă.
Să ne-ntărim în cetate, să ducem un trai fără grijă."
Preamărit e Vulpoiul acum! Spre înţelepciune
Să vă-nturnaţi, de rău vă feriţi, virtutea slăviţi!
Iată dar tîlcul cîntării, în care poetul îmbină
Fabula şi adevărul, tot insul să poată discerne
Răul de bine, să dea-nţelepciunii a sa preţuire.
Cei care cumpără-această bucoavnă, de asemeni să-nveţe
Zi de zi mersu-omenirii, c-aşa este ea zămislită
Şi va rămîne. Astfel se-ncheie a noastră poemă
Despre-a Vulpanului fire şi dresuri. Ajută-ne, Doamne,
Spre-a dobîndi fericirea cea veşnică. Amin, vă zic vouă!

1 *Isegrim*: zoonim al lupului (în germ. medie *isengrim* însemna „cel cu coif de fier"); apare în repetate rînduri în textul original

2 *rasă*, aici în sens de sutană călugărească

3 *Domino placebo* (lat. medievală): „mă las în voia domnului", formulă catolică de funeralii

4 *confiteor tibi, pater et Mater* (lat. medievală): „îţi mărturisesc, părinte" (adăugat: „şi mamă"), formulă catolică pentru ritualul spovedaniei

5 *regele Emeric:* nume derivat din Emanaric, rege al ostrogoţilor, intrat în legendă

6 *tronul din Aachen:* tronul lui Carol cel Mare, considerat sacru

7 *Hüsterlo, Krekelborn:* localizări imaginare

8 *pomul de-arminden* referire la un obicei păgîn, considerat nepotrivit într-un oraş cu tradiţii sacrale precum Aachen.

9 *pardosul:* panteră (învechit)

10 *tunşi-felegunşi*: referire la călugării ce poartă tonsură

11 *Poitou*, veche provincie a Franţei cu capitala la Poitiers; *Lüneburg*, regiune de cîmpie din Saxonia Inferioară

12 *macaci*, germ. *Meerkatzen*, literal „pisici de mare": vulpoiul profită de ignoranţa adversarului şi a auditorului pentru a renega înrudirea dintre aceste specii de maimuţe

13 *mănuşa*: aruncarea mănuşii era, în codul cavaleresc, simbol al provocării la duel.

14 În original scris invers, literă cu literă, de la dreapta la stînga (impronunţabil), pentru a fi socotit limbaj secret.

HERMANN ȘI DOROTHEA

Traducere de LAURA DRAGOMIRESCU

DESTIN ȘI COMPASIUNE

„Uliți și piață nu știu să fi fost mai pustii vreodată!
Gol și ca mort e orașul! Poate nici cincizeci de oameni
N-au mai rămas pe la casele lor din atîția localnici.
Ce e și setea să afli! Mare și mic dau năvală,
Vor ca să vadă sărmanii pribegi care trec cu convoiul.
Pînă la diguri, încolo, cale de-un ceas și mai bine,
Dau toți fuga prin praful încins de dogoarea amiezii!
Pentru nimic nu m-aș duce, eu unul, să văd tot amarul
Bieților oameni, ce numai cu bruma de lucruri scăpate
Cu-ndurerare frumosul ținut peste Rin părăsindu-l —
Dincoace trec, înspre noi, prin tihnitele, verzile plaiuri,
Și-n unduirea văilor noastre mănoase coboară.
Bine-ai gîndit tu, nevastă, cînd pe băiat l-ai pornit cu
Îmbrăcăminte și rufe, cu vin și de toate-ale gurii
Ca să le-mpartă la lume, căci dat e bogatul s-ajute.
Strașnic mai mînă flăcăul — și caii cum îi strunește!
Bine ce-arată trăsura nouă și încăpătoare!
Patru au loc înăuntru, și vizitiul pe capră.
Azi s-a dus singur. Lesne ce-ntoarce la cotitură!"
Astfel grăi stînd pe banca din poarta ce da înspre piață,
Mîndru de sine, birtașul cu firma „La leul de aur".
Spuse atunci înțeleapta și vrednica lui gospodină:
„Tată, prea bucuroasă n-am dat-o eu rufăria,
Că nici cu bani, uneori, nu ai găsi-o,
Și la nevoie e bună; însă cu drag am dat astăzi
Lucruri mult mai de preț decît haine și decît pînzeturi,
Cînd am aflat că bătrîni și copii umblă-n zdrențe pe drumuri.
Dar, mă ierți tu? L-am cam golit și la tine dulapul
Și-am dăruit și halatu-nflorat cu desemnuri indiene,

Cu bunătate de ştofă şi căptuşit cu flanelă;
Nu se mai poartă şi prea se-nvechise şi se subţiase.“

Cu-ngăduire surîse atunci bătrînul şi zise:
„Greu oricum, mă despart de haina mea veche de casă,
Moale şi caldă; nu mai apuc eu asemenea haină.
Drept e că n-o mai purtam. Astăzi se cere să umbli
Tot spilcuit, cu haină pe trup, de croială străină,
Tot în pantofi. La naiba s-au dus şi papuci, şi tichie!“

„Uite-i luă vorba femeia, iar văd venind cîte unii
De la convoi; pesemne or fi sfîrşit toţi să treacă.
Ce-ncălţăminte prăfoasă, ia vezi-i; şi feţele, bieţii,
Cît sînt de-aprinse şi-ntruna cum şi le şterg de sudoare!
Nu mi-ar veni să alerg prin arşiţă aşa de departe
Şi-apoi să văd o asemenea jale! Mi-ajunge din spuse“.

Şi îi răspunse mişcat şi cu bunătate bătrînul:
„Rar s-a văzut la aşa seceriş o asemenea vreme!
Grîul ne intră uscat în hambare, tot ca şi fînul.
Ceru-i ca lacrima, un norişor nu e, cît vezi cu ochii;
Din răsărit adie o boare de vînt răcoroasă
A vreme bună; grînele toate sînt bine coapte,
Mîne începem din zori secerişul plini de nădejde.“
Dar în răstimp tot mai dese s-adună pe piaţă şi-n stradă
Pîlcuri, pîlcuri bărbaţi şi femei grăbind înspre casă.
De după colţul din fund, în trăsură,-nsoţit de copile,
Trece în goană acum şi bogatul vecin, negustorul,
Cel mai cu vază-ntre toţi din oraş, înspre casa lui nouă;
Trece-n caleaşcă deschisă (era la Landau[3] făcută),
Străzile-nvie deodată, căci plin e-orăşelul de lume;
Fabrici şi multe industrii îşi luaseră-avîntul în urmă.

Astfel stăteau înde ei, în tihnă, bătrînii la poartă,
Dîndu-şi părerea-mpreună, de unul, de altul, în voie.
Vrednica lui gospodină luă cuvîntul şi zise:
„Uite, s-a întors şi părintele — e cu vecinul
Nostru, spiţerul; au să ne spună cu de-amănuntul
Cîte-au văzut pe acolo, de chinuri şi de restrişte“.

Iată-i că vin amîndoi să le dea la bătrîni bună-ziua,
Apoi în timp ce s-aşază pe banca de lemn de la poartă,
Praful şi-l şterg de pe ghete şi îşi fac vînt cu batista.

După ce-și dără bînețe, rupse tăcerea spițerul.
El cel dintîi începu să le spună aproape cu ciudă:
„Cum sînt și oamenii, zău! Și parcă toți deopotrivă
Simt o plăcere să vadă că pe-altu-l ajunge năpasta,
Fug gură-cască la foc cînd se-ncinge și arde năprasnic,
Iar cînd aud de un biet osîndit dus la moarte, vin droaie.
Iacă așa și acuma: aleargă să vadă amarul
Bieților oameni — și nu se gîndesc că într-una din zile,
Poate pe ei să-i ajungă o soartă la fel de cumplită!
De neiertat este ușurătatea, dar scrisă-e-n oameni."

Spuse atunci preacinstitul și vrednicul nostru părinte,
Fala orașului, om încă tînăr și plin de putere;
Știe ce-i viața și știe să le vorbească la oameni
Este pătruns de puterea și taina Sfintei Scripturi,
Ce ne dezvăluie nouă și soarta, și înțelesu-i,
Dar totodată cunoaște și judecă și scrisul laic.
Spuse-așadară: „Greu mi-ar veni s-o învinui în oameni
Nevinovata pornire pe care firea le-o dete;
Căci uneori ceea ce nu pot pătrunde cu mintea,
Prind alteori cu instinctul, care mai sigur îi mînă.
Setea să vadă orice dacă n-ar fi să-mbie pe oameni,
Ar mai simți ei cît de măreț se îmbină-ntre ele
Lume și lucruri? La început noutatea-i atrage,
Apoi aleargă să vadă unde e folosința,
Și pîn' la urmă la bine se-opresc, căci el ne înalță!
În tinerețe, vesel tovarăș li-i ușurătatea
Care le-ascunde multe primejdii și vindecă iute
Pînă și urma de rău, de îndată ce răul dispare.
Vrednic e însă, de cinste omul care cu timpul
Schimbă ușurătatea pe-o judecată cuminte,
Ce-n fericire ca și-n durere muncește și speră.
Binele singur atunci se-alege, răul se duce."

Prietenește le zise gazda nerăbdătoare:
„Spuneți, ce ați văzut? Căci nouă de asta ne arde".

„Greu, îi răspunse spițerul atunci apăsînd pe cuvinte,
Foarte cu greu te mai simți mulțumit după cele văzute!
Nici că-ți mai vine să spui atîta noian de durere!
Norii de praf de departe-i vedeam, de dincoace de lanuri,
Iar convoiul abia-l mai zăream, din dealuri în dealuri;

Șir nesfîrșit de-omenire, pierzîndu-se parcă în zare.
Dar cînd am dat să trecem de-a curmezișul prin vale,
Ce forfoteală, ce larmă de oameni și de căruțe!
Tot am mai prins să vedem pe destui cum trecură, sărmanii,
Ca să-ți dai seama cît e de-amară și grea pribegia,
Și cît se bucură omul că scapă măcar cu viața!
Vai, ce-ntristare să vezi atîta mulțime de lucruri
Cîte încap într-o casă bine chivernisită
Unde un bun gospodar a știut ce fel să le-așeze,
Gata să-i fie-ndemînă, căci de folos îi sînt toate!
Numai cînd vezi aruncate de-a valma-n căruțe și-n care,
Claie peste grămadă, în pripă și gata de fugă:
Sus pe dulap un ciur și plapoma groasă de lînă.
Apoi în albie patul, cearceaful și el peste-oglindă,
Ah, te ia groaza, ca și atuncea demult, cînd cu focul,
Cînd vezi primejdia cum le-ia mintea la oameni cu totul:
Numai cu fleacuri se-ncarcă, cele de preț și le lasă.
Aidoma ca și acum: grijulivi, dar cu nesocotință,
Cară doar troace, îngreunîndu-și caii și boii:
Scînduri, butoaie, cotețul de gîște și colivia...
Gîfîie-atîtea femei și copii subt povara de coșuri
Pline cu lucruri fără de nici o însemnătate.
Că bucuros nu își lasă un om nimic din ce are.
Astfel silește convoiul pe drumul prăfos tot-nainte,
Învălmășit fără rost, căci unul cu vitele slabe
Ar fi mînat mai cu milă, iar altul mai cu sîrguință.
Țipă striviți de-mbulzeală copii și femei de-a valma,
Vite flămînde mugesc laolaltă cu cîini care latră,
Gem sus pe paturi suite în carele împovărate
Peste măsură, bolnavi și bătrîni zdruncinați una-ntruna.
Însă la un povîrniș deodată, ieșită din șleauri,
Pîrîie roata și sare, în șanț se răstoarnă căruța —
Cît despre oameni, pe toți îi azvîrle cît colo-n cîmpie,
Unde se vaită-amarnic măcar că toți sînt teferi.
Lăzile se prăvălesc mai tîrziu, cad alături de care,
Să-i fi văzut cum cădeau, ai fi zis că de bună seamă
Vor fi zdrobiți sub povara atîtor cutii și dulapuri.
Iat-o căruță sfărmată; oamenii-s fără de sprijin,
Căci ceilalți se grăbesc să-și vadă de drum înainte,
Nemaigîndindu-se decît la ei și împinși cu șuvoiul.
Am alergat și-am găsit pe bolnavii și pe bătrînii

Care și-acasă zăceau cu bietele oase trudite,
Însîngerați și cu-amar văitîndu-se jos prin țărînă
Înăbușiți printre norii de praf și bătuți de arșiță."
Și îi răspunse mișcat gospodarul, cu omenie:
„De le-ar ieși-n cale Hermann, să-i ospăteze și-mbrace!
Mie mi-e greu să mă duc, îmi face prea rău întristarea.
Cu-nduioșare, de cum s-a zvonit că e jale cumplită,
Am și trimis din prisosul nostru o parte, ca barem
Să-ndestulăm pe cîțiva, iar cugetul să nu ne mustre.
Dar de atîta durere să nu mai ne-aducem aminte;
Parcă-ți strecoară fiorul în suflet și-ncepe deodată
Și-ngrijorarea, ce mi-e mai urîtă chiar și decît boala.
Ia să trecem mai bine în fund, la răcoare-n săliță:
N-ajunge soarele și nu răzbate căldura prin ziduri,
Ia să ne-aducă măicuța un vinișor de-ala tare
De pe la treizeci și opt, doar așa, să gonim cele gînduri!
N-ai nici o poftă afar' unde bîzîie muște-n pahare!"
Și trecură cu toții în fund, în răcoarea tihnită.

Gospodărește-aduce măicuța vinul cel strașnic,
Pus într-o sticlă frumos șlefuită, pe-o tavă lucioasă,
Cu păhărele verzui, pentru vinul de Rin chiar anume.
Stau cîte trei la o masă rotundă și cafenie
Dată cu ceară și bine proptită-n picioarele groase.
Veseli ciocnesc ei paharul pastoru-ntîi cu birtașul,
Iar cel de-al treilea așteaptă și el nemișcat să ciocnească,
Dar îl îmbie-atunci gazda prietenoasă-ndemnîndu-l:

„Haide, vecine să bem! Dumnezeu ne-a ferit pîn-acuma
Și milostiv ne-o feri și de-aci înainte de rele!
Nici n-am putea să ne plîngem; de cînd cu focul năprasnic
Ce ni l-a dat spre pedeapsă, ne-a bucurat una-ntruna;
Ne-a apărat de atuncea mereu, cum își apără omul
Ochii din cap ce-i sînt mai presus de-orice bun de pe lume.
N-o să ne apere el tot așa și de azi înainte?
Căci l-am văzut noi acuma cît poate el în primejdii!
Cum! Orășelul nostru cel drag, ce cu oameni destoinici
Nou-nouț l-a-nălțat din cenușă, blagoslovindu-l,
Să-l nimicească el iar și munca s-o zădărnicească?"

Blînd și voios luă apoi cuvîntul bunul părinte:
„Tari să fiți în credință, și tari în gînduri s-o țineți:
În fericire ne dă înțelegere, statornicie;
În nenoroc ne alină și-nvie cereasca nădejde!“

Zise birtașul cu bărbăție și înțelepciune:
„Cît de adesea eram în uimire cînd vedeam Rinul,
Cînd tot pe drum cu negoțul stăteam să-l privesc de aproape!
Mare-mi părea totdeauna, și pieptu-mi umplea de mîndrie;
N-aș fi crezut însă țărmul lui drag în curînd să devină
Zid nepătruns ce pe gali ar putea în loc să-i oprească,
Și nici ca albia-i largă stavilă-n drum să le fie!
Ne ocrotește Natura, ne ocrotește și oastea,
Ne ocrotește și Domnul — cine-i nebun să nu spere?
S-au ostenit luptătorii și totu-acum merge spre pace.
Fie-n biserică-aici sărbătoarea cea mult așteptată
S-o prăznuim, apoi clocot și orgă deolaltă să sune,
Glasul de trîmbiți, și el, laolaltă cu slujba divină!
Fie, părinte, ca Hermann, în ziua aceea să vie
Și la altar să-ți stea-n față, mînă în mînă cu-aleasa,
Iar sărbătoarea cea scumpă, în tot ținutul slăvită,
În viitor să îmi pară ca ziuă de praznic a casei!
Însă mă doare cînd văd că flăcăul atît de destoinic
În ale casei, e-atît de sfios și de moale-n afară;
Nu-i spune inima să se arate prin lume, ca alții,
Ba încă fuge și-aproape că nu vrea s-audă de fete,
Și nici de joc, după care rîvnește atît tineretul!“

Astfel vorbind, își pleacă urechea: s-aud de departe
Tropot de cai, apoi zgomotul unei trăsuri ce s-apropie,
Duruie în goana mare și-oprește în fața porții.

II

TERPSICHORE

HERMANN

Dar iată mîndrul flăcău se-arătă trecînd pragu-n odaie;
Pastorul îl măsură îndelung cu privirea, să vadă
Ce fel se înfățișează, și care îi este purtarea,
Ca și cunoscătorul ce de pe față te vede.
După aceea surîse și cu încredere-i spuse:
„Strașnic mai văd că te-ntorci de schimbat de la drum! Niciodat'
Nu te-am văzut așa vesel și cu privirea-așa vie!
Vii mulțumit și voios că pesemne-ai dat daruri acolo
Pe la săraci, iar acum ei toți te ridică în slavă!"

Dar cumpănit și firesc îi răspunse atuncea flăcăul:
„Vrednic de laudă-am fost? Asta nu știu, eu știu doar atîta:
Inima, ea m-a-ndemnat, și-am să vă spun pe-ndelete:
Mamă, cît timp ai tot căutat tu prin rufele-acelea
Ca să le-alegi! Se făcuse tîrziu pînă ce să le strîngem,
Apoi și vinul, și berea pîn' să le-nfășuri cu grijă!
Cînd am ieșit eu pe poartă și am cotit după piață,
Roi se-ntorcea, cu femei și copii, mulțimea de oameni;
Drumul pieptiș mi-l croiam, iar convoiu-ajunsese departe.
Iute atuncea m-am luat după el și-am zorit înspre satul
Unde pribegii aveau să răsufle și să înnopteze.
Dar cînd s-apuc să intru încolo spre ulița nouă,
Ochii-mi căzură pe-un car cu bîrnele bine-ncheiate,
Tras de boi mari și zdraveni, cum nu sînt la noi pe aicea.
Pe lîngă ei-nainta cu pași hotărîți o copilă,
Care cu bățul în mînă-și strunea plăvanii puternici,
Cu socoteală, aci îndemnîndu-i, aci domolindu-i.
Cum mă văzu, copila veni înspre cai mai aproape,
Apoi îmi spuse: «Să nu crezi c-am fost vreodată căzute»
În deznădejdea care ne poartă pribege pe drumuri,

Nici n-am întins eu mîna ca să cerșesc de la alții
Daruri ce unii le-mpart la săraci doar să scape de dînșii;
Ci de nevoie o fac, căci în car, și întinsă pe paie,
Zace soția unui avut gospodar ce, lehuză,
Numai cu greu am suit-o în carul cu boi și-am scăpat-o.
Tot cu încetu-am venit, dar abia mai răsuflă, sărmana,
Iar copilașul, micuțul, gol și-l ține în brațe.
Ne-am rătăcit de ai noștri care puteau să ne-ajute;
Chiar de-am ajunge în satul vecin unde-am vrea să rămînem,
Tot îmi e teamă ca ei să nu fi plecat mai departe.
Dac-ați avea de prisos ceva rufe ori pînză și dacă
Sînteți cumva de pe-aicea, vă rog dăruiți-o femeii».

Pe cînd vorbea, istovită, iat-o, se saltă din paie
Biata femeie, privindu-mă, dar eu îi iau înainte:
«Celor mai buni dintre noi, le spune pesemne un înger
Greul în care se zbate vreodată un semen de-al nostru.
Tot așa mama: v-a presimțit-o parcă durerea
Cînd îmi dădu legătura cu lucruri ce sînt mai de lipsă.»
Îi desfăcui căpătîiele, dîndu-i în grabă halatul
Tatălui meu, iar la urmă cămăși și ceva rufărie.
Îmi mulțumi bucuroasă și zise: «Ah, fericiții
Nu se încred în minuni, ci doar în năpastă văd mîna
Domnului care-i trimite pe-aleșii-i unul spre altul!
Ceea ce faceți acum pentru noi, Dumnezeu să vă-ntoarcă!»
Și am văzut pe femeie cum pipăia rufăria,
Dar mai cu seamă lînica cea moale a hainei de casă.
Să ne grăbim, spuse fata, ca să ajungem în satul
Unde ai noștri s-or odihni și-or rămîne la noapte;
Și-apoi îi cos eu copilului rufele cum e mai bine.
Îmi mulțumi din tot sufletul, îmi strînse mîna, și-n urmă
Își smuci boii — și carul se puse-n mișcare. Eu însă
Tot am mai stat și-am ținut caii în frîu, cu-ndoiala
Dacă-i mai bine să mîn înspre sat și merindele toate
Eu să le-mpart pe la lume, sau să le dau toate fetii,
Ea să le-mpartă, mult mai cu rost și mai cu chibzuială.
Repede m-am hotărît și m-am dus după car pe-ndelete,
Și luîndu-i urma — am ajuns-o degrabă pe fată.
«Dragă copilă, i-am spus, mama mi-a dat și-alte lucruri,
Nu numai haine cu ce să se-mbrace cei în nevoie,
Ci mi-a mai dat și ceva de mîncare și de băutură.

Vino și vezi cît e de plină cutia trăsurii!
Și mă gîndeam că poate-ar fi bine ca și pe acestea
Să ți le dau, căci mi-ar fi-ndatorirea îndeplinită;
Tu ai să știi cui să dai, pe cînd eu am să dau la-ntîmplare.»
«Bine, răspunse copila, poți să te duci fără grijă;
Din cele date au să se bucure toți nevoiașii.»
Astfel rosti, iar eu deschizînd cutia trăsurii,
Iute am scos dinăuntru pîinile, șuncile grele,
Sticlele cele de vin și de bere, pe toate de-a rîndul.
Oricît de mult i-aș fi dat, dar se golise cutia.
Toate le-a pus la un capăt de car și apoi au pornit-o;
Cît despre mine-am mînat spre oraș ca s-ajung mai degrabă.

Însă cînd Hermann sfîrși, vorbărețul vecin luă cuvîntul
Dîndu-și părerea: „În astfel de zile de grea restriște,
De pribegie și lipsă, ferice de cine e singur
Și n-are-n grijă nevastă ori copii să se-agațe de poale!
Multul cu multul să dai, numai tată să nu fii! Uite,
Bine de mine că nu-mi plînge-n prag nici copil, nici femeie.
Mi-o-nchipuisem cîndva pribegia și știu că-mi strînsesem
Ce-aveam de preț, ca monedele vechi și lanțul de aur
Al bietei mame; le țin cu sfințenie pînă și astăzi.
Multe-ar rămîne acasă ce greu le mai cumperi vreodată.
Și de o rădăcinuță de flori adunată cu trudă
Poate că m-aș întrista, măcar că n-ar fi lucru mare!
Dac-aș lăsa om în loc, mai ușoară mi-ar fi despărțirea.
Banii și pielea, de-s ele scăpate, sînt toate scăpate,
Unuia singur mai lesne îi vine-ndemînă să fugă!"

„Nu cred, vecine, îi spuse cu patimă tînărul Hermann.
Altfel îl judec eu lucrul și-mi pare că nu ai dreptate:
Om este-acela ce în fericire și-n nefericire,
Se-nchide el în el, iar bucurii și-ntristare
Nu și le-mparte cu nimeni, și-n suflet nimica nu-l mișcă?
Eu cred mai mult ca oricînd că azi are rost căsnicia:
Fata cea vrednică are nevoie de-un braț de-apărare,
Iar un bărbat — de-un surîs al femeii, cînd este-n restriște!"

Tatăl voios îi răspunse: „Bravo, așa-mi placi, băiete;
De cînd te știu n-ai vorbit cu atîta înțelepciune."

Iat-o că intră în vorbă acuma și draga măicuță:
„Bine ai zis tu, copile: așa am pornit noi, părinții!
Că nici noi doi nu ne-am luat în zile prea fericite:
Însă durerea mai mult ne-a legat pe unul de altul.
Știu că era într-o luni; cu o zi înainte fusese
Focul de pomină ce mistuise întreg orășelul.
Douăzeci de ani sînt, duminecă, tot ca și astăzi,
Cald și seeetă mare, apă puțină pe-aproape,
Lumea ieșise-n oraș, îmbrăcată ca de sărbătoare,
Se risipise prin cîrciumi, la moară și-n sate vecine.
De la un capăt de-oraș s-a încins și-ntr-o singură clipă
Focul se-ntinse pe uliți, vîntul stîrnindu-și-l singur:
Ard fără milă de-a rîndul hambarele pline cu grîne,
Ard acum străzile pînă în piață, și casa tatii
Învecinată cu-a noastră, iar asta cu ea dimpreună,
Mai nimic n-am scăpat, și noaptea întreag-am trecut-o
Într-o livadă lîngă oraș, păzind mese și paturi.
Știu numai că-ntr-un tîrziu m-a prins somnul, și că spre ziuă
Cînd m-am trezit de răceala din zori și-am privit împrejuru-mi,
Fum era totul și flăcări, ziduri crăpate și hornuri.
Inima parcă mi-a stat, însă soarele iată-l, se-nalță,
Mai mîndru ca-n alte dăți, și îmi toarnă în suflet nădejdea.
Iute-am sărit; mă chema parcă locul rămas gol al casei
Și aș fi vrut ca să văd și găinile, dacă scăpase;
Prea mi-erau dragi, căci mintea pe-atunci îmi era de copilă.
Și cum umblam prin grămada aceea de zgură încinsă
Ce fumega încă, și o priveam toată jalea din preajmă,
Iată, prin cealaltă parte și tu ai venit să vezi locul.
Ție ți-arsese calul în grajd și doar grinzile-aprinse
Se mai vedeau și scrumul, iar cal parcă nici nu fusese.
Stam amîndoi față-n față, îndurerați și pe gînduri,
Zidul care fusese-ntre curțile noastre căzuse.
Mîna mi-ai luat-o atunci într-a ta și mi-ai spus cu mirare:
«Lieschen, ce cauți tu pe aici? Îți arzi tălpile, du-te;
Zgura e încă fierbinte. Eu unul o simt și prin cisme.»
M-ai luat degrabă pe sus și m-ai dus în ogradă la tine;
Poarta casei, boltită, ea tot mai era în picioare
Ca și acuma; numai ea singură mai rămăsese.

M-ai lăsat jos, apoi m-ai sărutat, dar te-am dat la o parte,
Însă-n cuvinte pline de tîlc mi-ai spus tu atuncea:
«Casa, vezi-o, s-a dus; rămîi să clădim alta nouă;
Apoi i-ajut eu și tatălui tău ca să și-o reclădească!»
Dară eu n-am înțeles pîn-ce maica cerîndu-mă tatii
N-am prăznuit-o cu-alai logodna aproape de nuntă.
Parcă cu drag le revăd și acuma grinzile-aprinse,
Ele și soarele ce răsărea atîta de falnic,
Căci ziua-aceea, ea-mi dete soțul — iar primele timpuri
De pustiire și de grozăvii îmi dădură copilul.
Hermann, de-aceea te laud, că plin de avînt și nădejde,
Tu te gîndești să te-nsori în zile atît de amare
Și te-ncumeți în timp de război, cînd e-totul ruină."

Înviorat îi răspunse degrabă-atunci tatăl și zise:
„Bun ți-este gîndul, adevărată e și întîmplarea
Spusă de tine, măicuțo! Întocmai așa au fost toate;
Dar cînd sporești e mai bine! Nu-i este dat fiecărui
Iar să muncească să ia de la cap greutățile vieții,
Ori să se chinuie tot ca noi doi și ca alții, pe vremuri.
Bine de-acela cărui' pă[illegible]nții i-au și pregătit-o
Gospodăria, iar el, an de an tot mereu și-o mărește!
Orice-nceput este greu, dar mai greu de-nceput căsnicia.
Cîte nu trebuie-n casă — și tot se scumpesc de ce trece!
Omul de-aceea să se gîndească la ban să-l adune.
Asta aștept de la tine, Hermann; cînd va fi timpul,
Țin ca atuncea să-mi vii cu o noră cu zestre frumoasă:
Pentr-un flăcău de nădejde se cade o fată-nstărită!
Ce mulțumire să vezi că odată cu miresica,
Intră în casă-o mulțime de lăzi încărcate cu daruri!
Nu în zadar s-a trudit biata mamă, o viață, s-adune
Fetii atîtea pînzeturi trainice și arătoase;
Nu în zadar i-au ales-o nașii argintăria
Și i-a pus tata-n sertar deoparte galbeni din vremuri,
Tot ca odată și-odată, cu zestrea și multele daruri
Să-l mulțumească flăcăul pe care-ntre toți a pus ochii.
Lasă că știu cît de bine se simte în casă femeia
Oricînd se vede-ntre lucruri aduse de ea-n căsnicie
Și cînd cu fețele ei își acoperă masa și patul,
Numai o noră cu zestre aș vrea să ne intre în casă,
Căci pe aceea săracă n-o ia nici bărbatul în seamă:
Dac-o intra cu-o boccea ca o slugă, slugă rămîne;
Asta-i bărbatul, la urmă, cînd trece înflăcărarea.

Ce fericit m-ai face tu, Hermann, la bătrînețe,
De mi-ai aduce cît mai degrabă o noră în casă,
De prin vecinii de colo, din casa vopsită în verde!
Ce bogătaș! Iar cu fabrici și altele, tot mai bogat e
Pe zi ce trece, căci negustorul din ce nu-cîștigă?
Numai trei fete are: averea-ntre ele se-mparte.
Cea mare e logodită, dar cea de-a doua și-a treia
Sînt încă libere; poate-n curînd e a noastră vreuna.
Eu dac-aș fi-n locul tău nici n-aș fi lăsat pîn-acuma
Și-aș fi adus-o pe una, cum am adus eu pe maica."

Dar cumpănit îi răspunse fiul grăbitului tată:
„Drept e, și eu ca și voi mă gîndisem la una din fete,
Ale vecinului; doar am crescut împreună-ntr-o vreme,
Și ne jucam la fîntîna din mijlocul pieții pe-atuncea;
Știu că tot eu le-apăram de băieți arțăgoși și obraznici.
Copilăria s-a dus însă — sînt fete mari, potolite,
Și sînt rămase acasă; le supără jocuri prea aspre.
Nu pot să spun — au o creștere-aleasă. Și fiindcă-doriseți,
Am căutat să mă duc pe acolo, ca vechi cunoștințe —
Însă cu ele nu m-am simțit niciodată în voie,
Căci îmi găseau totdeauna numai cusururi în toate:
Ba că mi-e haina prea lungă, ba că e stofa bățoasă,
Ba nu le place culoarea și nu mi-este părul cu freză;
Am încercat dar odată ca să mă-mbrac tot la modă,
Ca domnișorii ce vin în dumineci mereu pe la ele'n
Haine de vară subțiri și cravata legată în voie,
Dar mi-am dat seama și-atunci că și așa tot rîd de mine;
Asta, spun drept, mă costa, mă rănea oarecum în mîndrie
Și mă durea — fiindcă, sigur știau ce simțeam pentru ele,
Dar mai ales pentru Mina, ea, cea mai mică din toate.
Ultima oară, de Paște, cînd m-am mai dus pe acolo,
Nou și-ngrijit îmbrăcat, cu costumul de sus din odaie
Și pieptănat cuviincios, ca băieții de-o seamă cu mine,
Cum am intrat, au pufnit, dar nu mi-am luat-o asupră-mi.
Mina cînta la pian; era și tatăl de față
Ca să-și asculte odrasla, și nu mai știa de-ncîntare.
Nu-nțelegeam tocmai bine de ce era vorba în cîntec,
Tot auzeam însă, cînd de Pamina și cînd de Tamino[4].
Și-apoi la ce să fi stat ca un mut! Cînd sfîrși ca să cînte,
Am întrebat-o să știu cine-i unul și cine e celălalt?
Toți au tăcut și-au surîs, iar tatăl se-ntoarse spre mine:

«Hai, spune drept, nu-i așa că tu-i știi doar pe-Adam și pe Eva?»
Toţi izbucniră atuncea: fetele rîseră-n hohot,
Rîseră-n hohot băieții, pîntecul și-l ţinea tat-său;
Simt că o scap, pălăria, din mînă, dar ei tot timpul
Cît ţinu cîntecul, nu încetară să tot chicotească.
Eu, rușinat și-ndîrjit, am luat-o în goană spre casă,
Haina mi-am pus-o-n dulap, freza mi-am luat-o-n răspăr, dar
M-am și jurat să nu mai calc pragul acela vreodată.
Se şi cădea să le-o fac: sînt prea de tot reci și-ncrezute;
Unde mai pui, am auzit că și-acuma îmi zic tot Tamino."

Spuse măicuţa atuncea: „Hermann, prea multă vreme
Ţii supărare pe niște copile; căci sînt tot copile;
Mina e bună și ține la tine, ea și mai deunăzi
Mă întrebă ce mai faci. Să mă crezi, eu pe ea aș alege-o!"

Dar îi răspunse pe gînduri flăcăul: „Nu știu, dar prea mult
Și prea adînc mi s-a întipărit jignirea în suflet;
N-aș mai putea s-o mai văd stînd la pian și cîntînd cîntecele.

Tatăl îi spuse atunci înciudat și pornit pe răsteală:
„Vreo bucurie nici n-am s-aștept de la tine! Spuneam eu,
De cînd de mic tot cu caii umblai și la arătură!
Treaba ce-o face-un rîndaș la un om cu dare-de-mînă,
Asta faci tu; și-ntre timp eu duc dorul de-orice bucurie,
Să mă arăt cu flăcăul și să mă mîndresc pe la lume.
Geaba căta biată maică-ta să m-amăgească pe mine
Cînd te dădusem la școală, iar tu cu cititul și scrisul
Nu te ţineai de ceilalți și mereu rămîneai tot la coadă!
Vezi, uite-așa e cînd nu ai în tine imboldul, ca alţii,
Și nu te roade mîndria s-ajungi cît mai sus și departe.
Tată-meu dacă m-ar fi trimis și pe mine la școală
Și mi-ar fi pus, ca eu ţie, dascăli la învăţătură,
Azi aș fi altceva decît birtașul La leul de aur!"

Fiul atunci se sculă și se duse tăcut către ușă,
Încetișor, fără zgomot, dar tatăl din nou se aprinse
Și îi strigă: „Du-te! Te știu eu ce-ți poate capul!
Du-te și gospodărește întruna, să n-auzi ocară;

Dar nici cumva să-ţi închipui c-ai să-mi aduci vreo ţărancă-n
Casă la mine ca noră, ori poate cumva vreo toantă!
O viaţă-ntreagă, cu-atîta lume-am avut de a face!
Ştiu şi clienţii de seamă să-i ospătez cum se cade,
Ca şi-altădată să vină, şi ştiu să-i împac şi străinii;
Dar pîn' la urmă vreau ca şi eu s-am o noră drăguţă,
Să mă mîngîie şi grijile toate să mi le-ndulcească!
Da, şi la pian vreau să-mi cînte, şi vreau ca oameni de seamă,
Cîţi îi avem în oraş, bucuroşi să ne vină în casă,
Cum vin dumineca şi se adună cu toţi la vecinul!"
Hermann deschise-ncet uşa şi se furişă din odaie.

III

THALIA

BÜRGERII

Astfel gîndise supusul flăcău să înlăture cearta,
Însă bătrînul, pornit, nu se lasă cu una, cu două:
„Focul cînd nu-l ai în tine, nu iese nici în afară!
Greu e să-mi văd împlinindu-se visul ce mi-l făurisem:
Fiul să nu fie-asemeni tatălui, ci să-l întreacă!
Ce-ar mai fi casa, ce-ar fi orașul, dacă-n oricare
N-ar fi pornirea să întreţină și să-ndrepteze
Ori să-nnoiască chiar, așa ca-n alte ţări, cum cere timpul?
Omul să nu fie ca o ciupercă, să crească-n ţărînă,
Şi tot pe locul care-o hrănise să mucegăiască
Fără să lase o urmă de ce a lucrat într-o viaţă.
Judeci stăpînul tot după cum îi arată și casa,
Iar un oraș după așezămintele sale îl judeci.
Unde se năruie turlă și ziduri, și unde prin șanţuri
Stă murdăria, iar pe străzi stau grămezi de gunoaie,
Unde din ziduri cad pietre și nimenea nu le mai pune,
Unde vezi grinzi putrezind și casa-n zadar mai așteaptă
Sprijinul și înnoirea — acolo nu-i bun gospodarul.
Unde, vai, sus nu e nici curăţenie, nici rînduială,
Şi cetăţenii se-nvaţă-n tînjeală și-n murdărie,
Cum se învaţă un cerșetor să umble în zdrenţe.
De-asta gîndeam c-ar fi bine și Hermann să călătorească,
Şi să apuce ca barem să vadă Strassburg și Frankfurt,
Precum și veselul Mannheim[5] cu străzile lui regulate.
Cine-a văzut mari orașe-ngrijite, nu are odihnă
Pînă nu-și vede orașul natal, cît de mic, că-nflorește.
Nu ni le laud' străinii porţile nou reclădite,
Turnul curat zugrăvit și biserica noastră-nnoită?
Nu ni-e vestit caldarîmul? Canalele pline cu apă,

Acoperite și bine-mpărțite spre folosință,
Care să poată să stingă incendiul de cînd izbucnește?
Nu s-au făcut toate astea de cînd cu focul cel groaznic?
În consiliul obștii edil de șase ori fost-am,
Iar mulțumirea concetățenilor mi-am meritat-o.
Tot ce am luat în primire, cu rîvnă am dus pîn' la capăt,
Chiar și lucrările pe care alții nu le sfîrșise.
Astfel pornirăm cu-avînt și nădejde tot sfatul la lucru,
Toți pe-ntrecute, și-am hotărît ca pe dată să-nceapă
Drumul cel nou ce-o să lege orașu-n curînd cu șoseaua.
Numai nu știu dacă s-or arăta de-nțeles și cei tineri:
Parte din ei doar la lux se gîndesc și plăceri trecătoare,
Parte, ori moțăie-n casă, ori rumegă după vreo sobă;
Tare mi-e teamă să nu-mi facă una ca asta și Hermann."

Dar îi luă vorba atunci înțeleapta și buna măicuță:
„Tată, tu-ntotdeauna ai fost cam nedrept cu băiatul;
Însă în felul acesta, să știi că n-ajungi la nimica.
Nu îi putem noi schimba pe copii după cum ne stă gîndul:
Cum ni i-a dat Dumnezeu, să-i iubim, să ni-i ținem, și pace!
Crește-ți-l cum știi mai bine, dar las' să se miște în voie:
Unul se naște c-un dar, altul se naște cu altul.
Se folosește fiecare de-al lui și îi ies toate bine;
Dar tu pe Hermann al meu să nu-l ocărăști tot întruna,
Căci este vrednic de moștenirea ce tu-i vei lăsa-o:
Bun este și ca birtaș, și vrednic de cinste-ntre toți,
N-ai tu grijă că el nici în sfat nu va fi cel din urmă.
Numai că tu cu mustrări și ocară îi tai tot avîntul,
Bietul copil, așa i-ai făcut-o și azi, și-altădată."
Și cu obidă ieși din odaie și-n fugă se duse
După băiat ca să-l caute, ca să și-l ia cu încetul
Și să-l împace, căci bun copil este și i se cuvine.

Dar surîzînd spuse tatăl îndată ce ea-nchise ușa:
„Cît de ciudate mai sînt și femeile, ca și copiii!
Fiecare își face de cap și de nimeni nu-i pasă.
Și-apoi ar vrea ca întruna să-i lauzi și-ntruna să-i mîngîi.
Dar uneori, vezi, mai vine și zicătoarea din vremuri:
Cine nu merge-nainte dă îndărăt. Și asta e!"

Îl întrerupse însă spițerul rămas tot pe gînduri:
„Cred, ai dreptate, vecine, nu zic; căci și eu totdeauna
Tind spre mai bine, cînd pot mai ieftin, să fac o-nnoire.
Dar cînd n-ai bani cu grămada, ce folosești să-ți spargi capul,
Cum să îndrepți ici ori colo, afară ori pe dinăuntru?
Prea strîmtorați sînt toți cetățenii. O au năzuința,
Dar n-au putința s-o îndeplinească: slabă li-e punga,
Mari trebuințele, și-i vezi atunci că amînă întruna.
Cîte n-aș fi făcut eu! Dar parcă te sperii cît costă
Orice schimbări, mai cu seamă pe timpuri grozave ca astea!
De cîtă vreme tot umblu să-mi înnoiesc și eu casa,
De cînd tot vreau s-o văd cu ferestrele largi și-arătoase!
Da... însă cine-ar putea să se-ntreacă cu negustorul,
Care pe lîngă avere mai are-nlesnirile toate?
Vezi-i-o casa cea nouă de peste drum! Pe fond verde,
Ce minunat sînt turnate din ghips ornamentele albe
Și cît de largi sînt ferestrele, sticla cît e de lucioasă!
Parcă le-ntunecă pe toate, casele ce dau în piață!
Totuși atunci, după foc, ale noastre erau mai frumoase,
Și farmacia „La înger", și birtul „La leul de aur"!
Și-apoi grădina? A mea-n tot ținutul era renumită;
Cine-arunca ochii-n treacăt, printre stacheții cei roșii,
La cerșetorii de piatră și la piticii din iarbă —
Ori cînd serveam eu cafeaua în grota cea minunată
Care-o vezi astăzi împrăfoșată și părăginită —
Îl minuna strălucirea de scoici frumos presărate
Ce scînteiau în tot felul de fețe! Oricît de meșter,
Sta-n loc privind la mărgean și la luciul din pietrele grotei.
Și tot așa se mirau de pictura de-afară, din sală —
Domni eleganți ce se plimbă cu doamne, frumoase-n grădină
Și țin mănunchiuri de flori, cu degete lungi, subțirele!
Astăzi doi bani nu mai fac: să mă crezi, nici să ies nu-mi mai vine
De supărare! Azi toate sînt altfel, și altul e gustul,
Vor și stachetul, și băncile-n alb să fie vopsite,
Toate tot drepte și simple, fără-aureli și zorzoane,
Ca la sfîrșit lemnăria străină mai scump să te coste.

Ei, ce n-aş da să pot face-nnoiri şi altele multe.
Şi să mă ţin după modă, să schimb poate mobila-n casă!
Da... însă parcă ţi-e groază s-atingi cel mai mic lucru.
Cine mai poate plăti lucrătorii în ziua de astăzi?
Mă tot gîndeam într-un timp, ca măcar pe arhangelul care
E agăţat sus ca firmă să pui să mi-l aurească,
Şi-nfricoşatul balaur ce-i stă-ncolăcit la picioare;
Dar i-am lăsat tot aşa înnegriţi, mă gîndeam că prea costă.“

IV

EUTERPE

MAMĂ ȘI FIU

Astfel vorbeau bărbații-ntre ei, iar mama se duse
Ca să și-l caute fiul, întîi pe banca de piatră
Din fața casei, unde avea obiceiul să șadă.
Apoi văzînd că nu e acolo, se duce la grajduri
Unde-și ținea telegarii lui mîndri ce și-i cumpărase
Tineri de tot și nu și-i dădea nimănuia din mînă.
Însă argatul îi spuse: „Nu e, s-a dus în grădină."
Repede-atuncea trecu prin ogrăzile lungi, amîndouă,
Grajduri și bine-oblonite hambare lăsîndu-le-n urmă.
Iat-o-n grădina întinsă pînă sub zidul cetății,
Trece prin ea, bucuroasă de-atîta pomet ce-ntîlnește
Sprijină-araci, pe care, pline de rod, se apleacă
Crengile mărului, precum și grelele ramuri cu pere,
Smulge în grabă omizi de pe verzele mari și-ndesate,
Căci o femeie ce-i vrednică își chibzuiește tot pasul.
Astfel ajunse tocmai la celălalt cap al grădinei,
Pîn' la umbrarul cu viță, dar tot nu-l găsește pe Hermann,
Cum nu-l putuse găsi nicăierea, nici în grădină.
Dar, mai din jos de umbrar, deschisă-i portița pe care
Cu învoiri de la Sfat o făcuse în zidul cetății
Vrednicul lor străbunic, ce fusese primar pe atuncea.
Sprinten trecu peste șanțul din preajmă, care secase,
Dînd în șosea, ce face hotarul cu via-ngrădită
Care se-ntinde pe coasta rîpoasă, cu fața spre soare.
Și pe aceasta o suie, cu bucuria în suflet
Pentru mulțimea de struguri ce-abia se ascund printre frunze.
Plină-i de umbră cărarea ce trece prin mijlocul bolții
Și care urcă pe trepte făcute din lespezi de piatră.
Grei atîrnă ciorchinii de coarnă și de tămîioasă

Neagră-albăstrie, pe-alături, cu boabele mari și brumate,
Struguri cu trudă-ngrijiți pentru mesele cele de oaspeți.
Dar în cealaltă parte a coastei sînt joarde răzlețe:
Struguri cu boabe mai mici, din cei ce dau vinuri vestite.
Suie gîndindu-se la mulțumirea nespusă a toamnei
Și-a sărbătorii în care întreg tineretul culege
Struguri — și chiuie-n timp ce din teasc curge mustu-n butoaie,
Iar dintr-un capăt într-altul al viei sar artificii
În cinstea celei mai îmbelșugate dintre recolte.
Se-ngrijoră însă cînd după ce și-l strigase băiatu-n
Cîteva rînduri, numai ecou-i răspunse-ngînînd-o
Gălăgios și-ncurcat din răzlețe turnuri din vale.
Nu-l căutase nicicînd pe băiat; îi spunea oricînd pleacă,
Tot cu gîndul să n-o-ngrijoreze cumva pe buna
Și drăgăstoasa măicuță, s-o cruțe de orișice teamă.
Însă tot crede că o să-l găsească îndată pe-aproape,
Căci și portița de jos, și portița de sus ale viei,
Sînt amîndouă deschise, și astfel ieși în cîmpia
Ce se întinde departe încolo, pe culmea-nsorită.
Tot pe ogoarele lor mai umbla, și ochi-i rîdeau pe
Semănături și pe holdele lor cu spicele grele,
Care și-o leagănă cît vezi cu ochii povara-aurie.
Printre ogoare trecu în cărarea din rînd cu răzorul,
Ochii-ațintindu-i spre părul cel mare de sus de pe coamă
Ce sta de strajă-n hotarul cîmpiei ținînd tot de casă.
Cine-l sădise, nimeni nu știe, dar din depărtare
Toți îl vedeau, iar perele lui n-aveau seamăn de bune.
Se bucurau să prînzească sub el la amiază cosașii,
Turmele acolo și le păzeau, stînd la umbră-i ciobanii,
Toți găseau loc de ședere, pe bănci și pe brazde de iarbă.
Nu se-nșelase: Hermann acolo-și găsise odihnă,
Sta sprijinindu-se-n coate, părînd că se uită în zare,
Dincolo parcă de munte, iar mama-l vedea doar din spate.
Se strecură-ncetinel și, ușor, îl atinse pe umăr.
El tresări și se-ntoarse, dar ea îi văzu ochii-n lăcrămi.

„Mamă, îi spuse mișcat, m-ai speriat“, și iute își șterse
Lăcrimile pornite din simțul lui mîndru și tînăr:
„Fiule, cum, tu plîngeai? întreabă măicuța uimită;
Asta, zău, n-aș fi crezut-o; nu te-am văzut niciodată!
Spune-mi, ce ai tu pe suflet? Ce e de stai deoparte,

Tocmai aicea sub păr? Și ochii de ce-ți sînt în lăcrimi?“

Dar, stăpînindu-se, bunul copil îi răspunse atuncea:
„Ah, împietrită trebui’ să fie o inimă astăzi
Ca să nu simtă durerea sărmanilor oameni pe drumuri!
N-are simțire, nici cuget acelă ce-n astfel de zile
Nu se gîndește la binele obștei, ca și la el însuși!
Ce mi-a fost dat să văd astăzi, să crezi, m-a mișcat pînă-n suflet.
Stau și de-aicea nu mai mă satur privind pîn’ departe
Văile rodnice și minunate ce ne-mpresoară,
Aurul holdelor care se leagănă-n vînt pînă-n zare,
Ca și belșugul de poame ce ne vor umple cămara!
Ah, dar dușmanul cît e de aproape! Ne apără Rinul,
În adevăr, dar ce mai înseamnă fluviul și munții
Față de neamul cel cotropitor care vine năvalnic,
Care și-i cheamă de pretutindeni toți luptătorii:
Tineri, bătrîni, vin în gloate și-mping cu putere încoace,
Moartea-nfruntînd-o, vin iureș întruna mereu alte gloate.
Cum să mai rabd și să stau eu acasă în astfel de zile?
Ori să gîndesc cum să fug din fața năpastei ce vine?
Mamă, tu nu știi ce-adîncă mîhnire simt astăzi în mine,
Că m-au scutit de oștire deunăzi cînd le venise
Rîndul la ceilalți. Drept e, sînt singurul fiu la părinți, iar
Gospodăria ni-e mare și cere brațe negoțul:
Însă nu crezi tu că mie la graniți, acolo mi-e locul,
Decît să stau și s-aștept deoparte ca un netrebnic?
Cugetul meu mă îndeamnă și simt din adînc cum se-naltă
O îndîrjire și-o sete, ca ori să trăiesc pentru țară,
Ori să mor pentru ea — și să fiu pentru alții o pildă!
Căci dac-ar fi tineretul german să-și adune la graniți
Toată puterea deolaltă și pe dușman să-l înfrunte,
N-ar mai veni să ne-ncalce streinul glia cea dragă,
Nici să ne ia de subt ochi bogățiile toate-ale țării,
Nici să ne bată la toți din picior și să-și rîdă de fete!
Mamă, din suflet ți-o spun că eu mi-am și luat hotărîrea
Să-nfăptuiesc de îndată tot ce mi-am pus azi în minte!
Cine stă prea mult la gînduri, n-alege bine. Se știe.
În orice caz eu acasă nu mai mă-ntorc: de aicea,
Drept în oraș mă voi duce, vreau ca și eu să dau oastei

Brațul și inima-aceasta și să le-nchin pentru țară.
Tata să vadă că și pe mine mă însuflețește
Simțul mîndriei și pot și eu să mă-nalț spre mai bine!“

Dar cu pătrundere-i spuse buna și dreapta măicuță;
Înflăcărată-n tăcere, plîngea de orișice lucru:
„Dragul meu, ce te frămîntă și ce te-a schimbat într-atîta,
De nu-i mai spui mamei tale, cum îi spuneai pîn' acuma,
Tot ce-ai pe suflet, fără înconjur, cum ți-e și gîndul?
Dacă te-ar auzi un al treilea, de bună seamă
Ți-ar lăuda pînă-n slăvi nobila ta hotărîre,
De-ar fi să judece după cuvinte așa-nflăcărate!
Însă eu una te mustru, căci te cunosc mult mai bine;
Tu îmi ascunzi adevărul și altceva e ce te roade.
Asta e sigur, că nu-ți arde-a trîmbițe și nici a tobe,
Nici nu-ți abate cumva să te vadă vreo fată călare:
Tu ești făcut ca, oricît ai fi de viteaz și ager,
Să-ți vezi în tihnă de-avut, de ogor și de gospodărie.
Hai, spune drept, ce-i cu tine, de te-ai schimbat deodată?“

Fiu-i răspunse: „Nu-i așa, mamă: zilele nu sînt
Una cu alta la fel: se-ntregește-un flăcău și bărbat e.
Poate că-n tihnă mai lesne ajunge să treacă la faptă,
Ca în vîltoarea și-n freamătul vieții ce-i strică pe-alți tineri,
Pașnic m-ați socotit totdeauna, însă în pieptu-mi
Bate o inimă care urăște orice nedreptate
Și care știe să vadă în viață ce-i rău și ce-i bine.
Munca, și ea, mi-a oțelit și brațul, și trupul;
Sigur mă simt pe ce spun și de-asta o spun sus și tare!
Și totuși, mamă, ai tu dreptate cînd vrei să mă mustri:
Da, căci m-ai prins cu-ascunzișuri și jumătăți de-adevăruri.
Mărturisesc că din casa mea părintească eu nu plec,
Fiindcă mi-e țara-n primejdie sau că mi-e-n gînd ca s-o apăr,
Ori ca să-i fiu de folos și să fiu nendurat cu dușmanul.
Vorbe erau, îmi dau seama, prin care să-ți pot doar ascunde
Adevăratul temei ce inima simt că-mi sfîșie.
Lasă-mă, mamă, să plec dar! Dacă temeiul acesta

Este zadarnic, zadarnică poate să-mi fie și viața!
Căci este sigur: cel care stăruie de unul singur,
Sie însuși își face un rău, dacă ceilalți nu-l sprijin."

„Hai, spune-mi totul acuma, zise cu înțelegere mama.
Spune-mi degrabă ce ai pe inimă, cu de-amănuntul!
Știu că porniți sînt din fire bărbații și lesne le-abate;
Nu sufăr împotrivirea, ba încă îi scoate din fire
Dar o femeie face ce face, îi ia pe departe
Și nicidecum nu se lasă pîn' ce n-ajunge la țintă.
Spune-așadar: ce a putut să te-nfurie atîta
De-ți clocotește tot sîngele-n vine și nu-ți vii în fire,
Ochii de ce ți se umplu de lăcrămi, gata să curgă?"

Toată durerea copilului bun izbucni — atunci plînse,
Plînse cu-amar la sînul măicuții și-i spuse din suflet:
„Tu nici nu știi ce jignit sînt de vorbele tatei de astăzi!
N-am meritat-o eu asta nici azi și nici vreodată!
Sfînt îmi era, de copil, să-i cinstesc pe părinți: știu că nimeni
Nu îmi păruse mai bun și mai înțelept ca aceia
Care cu chin m-au trecut prin tot greul copilăriei.
Multe-am avut de-ndurat de la tovarăși de joacă.
Ce-mi răsplăteau deseori bunătatea prin fățărnicie.
Nu le-am întors niciodată, nici îmbrînceli și nici ghionturi;
Însă, dacă-ndrăzneau să-și rîdă de tata-n dumineci
Cînd îmbunat și pe gînduri se întorcea de la slujbă,
Ori de șiretul scufiei și de halatul cu care
Atît de mîndru era și l-a dăruit abia astăzi,
Pumnul atunci se-ncleșta, mă aprindeam de mînie,
Și îi snopeam în bătaie, fără să știu, în orbire,
Unde loveam. În urlete toți și cu nasul în sînge,
Nu nimereau cum să fugă sub ploaia de pumni și de palme;
Toate le-am îndurat de copil, ca tata acuma
În loc pe alții, numai pe mine mereu să-i cășune,
Ca și-nainte cînd se certase în adunare,
Și-am ispășit numai eu hărțuielile lui cu colegii.
Știu că și tu îmi luai partea cînd mă vedeai cîte sufăr
Numai cu gîndul că-n felul acesta-i respect pe părinții
Care se-ntrec cum s-adune și să sporească întruna,

Și se lipsesc de orice, ca să-și îndestuleze copiii.
Ah, dar și numai îndestularea aceea nu-ți poate
Da fericirea, nici grămădirea de-averi peste-avere,
Și nici ogoarele peste ogoare, oricîte s-ar strînge.
Căci deodată cu tatăl, îmbătrînește și fiul:
Pierzi bucuria de astăzi, iar grija de mîine rămîne!
Spune-mi, le vezi cît de mîndre se-nșiruie pînă departe,
Cît vezi cu ochii: via, grădina cu pomi, iar devale,
Șure și grajduri, întregul nostru cuprins de-avuție?
Dar cînd mă uit înspre casă, acolo unde coboară
Acoperișul — și unde-i fereastra camerii mele,
Îmi vin în minte nopțile mele de veghe, cînd luna
Sta să răsară, ori zorii, cînd soarele-avea să s-arate
Și cînd un somn fericit mă-ntrema doar în cîteva ceasuri.
Cît de streine îmi par, deodată, casă, grădină,
Curte, cîmpia mănoasă ce se întinde pe coamă!
Toate-mi par astăzi pustii — simt că-mi lipsește soția."

Dar îi răspunse blîndă și cu înțelegere mama:
„Fiule, nu ți-o dorești tu mai mult ca s-o ai lîngă tine
Soața care ți-ar face din noapte o jumătate
Dulce a vieții, precum și din munca de zi o plăcere,
Cît o dorim noi, părinții! Știi că noi doi totdeauna
Te-am sfătuit și te-am îndemnat chiar: alege-ți o fată!
Asta din vremuri o știu, și inima-ntruna mi-o spune:
Ceasul cel mai bun cînd nu vine — și fata ce-ți este sortită
Cînd nu s-arată în ceasul acela — alegerea-amîn-o,
Altfel te bîntuie-ntruna teama că nu alegi bine.
Eu însă, fiule, nu știu ce-mi spune, dar cred c-ai ales-o:
Prea răscolită ți-e inima, prea tulburată ți-e firea;
Nu-mi mai ascunde acum a, căci presimțirea mi-o spune:
Fata aceea pribeagă, simt că pe ea ai ales-o!"

„Ea este, mamă! răspunse fiul cu înviorare.
Ea este! Și dacă nu mi-o aduc ca logodnică-n casă
Astăzi chiar, pleacă,-i pierd urma și n-o mai găsesc niciodată,
În toată zarva războiului și într-atît du-te-vino!
Mamă, atuncea zadarnic mi-ați da voi averile toate,
Și tot zadarnică e rodnicia din ani ce-au să vină.
Casa și înconjurimea atunci nimic nu-mi mai spune,

Pînă și dragostea mamei n-ar mai putea să m-aline!
Oricare-ar fi legătura, dragostea-ndată-o dezleagă
Cînd e s-o-nnoade pe-a ei, iar atuncea, nu numai fata
Pleacă și-și lasă părinții ca pe bărbat să-l urmeze,
Dar și flăcăul nu vrea să mai știe de tată și mamă.
Cînd își dă seama că-i pleacă ființa mai dragă-ntre toate!
Lasă-mă, mamă, să plec dar unde mă mînă durerea!
Tata cu vorbele-i aspre de astăzi și-a dat hotărîrea!
Nu mai mă vede în casă la el dacă n-o vrea pe fată,
Singura-n lume sortită ca să mi-o iau de soție."

Dar se grăbi să-i răspundă-nțeleapta și buna măicuță:
„Dîrzi amîndoi ca o stîncă stați doi bărbați față-n față.
Mîndru și nenduplecat, nu-ntinde mîna nici unul,
Nu vrea nici unul să spună întîiul o vorbă mai blîndă.
Tu însă-ascultă, copile; sînt cu nădejdea în suflet:
Dac-o fi fată cuminte și bună, vă logodește,
Chiar de-i săracă și dacă așa hotărît n-a voit-o!
Cîte nu spune el la mînie și apoi deodată
Se liniștește și-i trece; las-o să vezi că se-ntoarce!
Însă o vorbă mai bună ți-o cere; e-n drept să ți-o ceară,
Căci ți-este tată! Și știi tu bine cum se aprinde
El după prînz, cînd nu mai e chip să-nțeleagă pe nimeni.
Lasă, tu nu lua în seamă, căci vinul vorbește atuncea
În fierbințeala cînd nu mai ascultă ce spune și altul,
Ci numai el totdeauna vrea ca să aibă dreptate!
Dar mai pe seară, încolo, după ce-a stat mult de vorbă,
Între prieteni, a obosit și și-a scos tot năduful,
Se domolește îndată ce-i trece amețeala, și-și vede
El nedreptatea ce-a spus-o-n aprindere, știu eu prea bine.
Haidem la el chiar acum! Pînă e cald batem fierul!
Ne-or ajuta și prietenii, cred că or fi tot acolo;
Dar mai ales pe părinte l-aș vrea-n ajutor să ne vină."

Astfel îi spuse și repede se ridică de pe piatră;
Cît despre fiu-i supus și el se sculă de pe bancă,
Și scoborîră-n tăcere, gîndindu-se ce au să spună.

V

POLYHYMNIA

CETĂŢEAN AL LUMII

Tot nu plecaseră încă cei trei şi vorbeau între dînşii,
Pastorul cel cuvios, spiţerul şi cu birtaşul,
Iar convorbirea mereu tot aceeaşi era, într-atîta
O întorseseră cînd pe o faţă, cînd pe cealaltă.
Însă le spuse-ntre timp cu smerenie bunul părinte:
„Eu n-am nimic împotrivă: trebuie omul să tindă
Înspre mai bine, aşa cum dealtfel vedem că şi tinde.
Tot spre mai sus, or atunci cel puţin spre ce-i nou năzuieşte:
Dar să nu treacă măsura. Căci firea ne dete odată
Cu simţămîntul acesta şi mulţumirea, s-o ţinem
Datina care ne leagă de ce-am apucat şi ni-e dragă.
Orişice stare e bună, firesc şi temeinic clădită!
Multe-şi doreşte un om şi puţine îi sînt de nevoie!
Omului scurtă-i e viaţa şi îngrădită-i e soarta!
Nu-i fac o vină celui ce, ager, nu are astîmpăr
Pîn' nu cutreieră mări şi toate căile lumii.
Cu stăruinţă s-adune-avuţii, să le îngrămădească
Jur-împrejurul lui şi al celor de pe lîngă dînsul.
Dar preţuiesc deopotrivă pe cetăţeanul cel paşnic
Care îşi vede tihnit de moşia lui strămoşească,
Muncindu-şi glia din greu, aşa cum timpul i-o cere.
Nu îi alunecă-ntruna pămîntul de sub picioare,
Nici nu aşteaptă ca pomul abia împlîntat, dintr-o dată
Să şi le-ntindă la cer crengile pline de muguri.
Omul să ştie s-aştepte, să ştie să aibă un cuget
Drept şi statornic, senin, şi o judecată cuminte,
Căci nu puţine seminţe-i rodeşte pămîntul atuncea,
Vite puţine-nţelege să crească şi să le sporească,
Nu se încarcă, ci are doar folositoru-n vedere —

Bine de cel înzestrat de natură cu astfel de fire;
El ne dă hrana..Dar bine și de cetățeanul din tîrguri
Cînd are-n mînă și meserie de-oraș, și de țară!
Nici nu se simte atîta de strîmtorat ca țăranul,
Nici nu se ia la întrecere cu orășanul cel lacom,
Cu bogătași și fruntași, pînă-și pierde și bruma ce-o are,
Cum mai ales fac femeile cînd se întrec între ele.
Domnul să-ți țină flăcăul, munca lui cumpănită
Și pe soția ce și-o va alege la fel de-nțeleaptă.“

Astfel le spuse. Mama-ntre timp intră în odaie,
Și luînd de mînă băiatul, îl puse cu tatăl de față:
„Tată, îi zise, știi tu cum stam noi de vorbă-mpreună
Și cu ce drag ne gîndeam la ziua cînd Hermann al nostru
Își va alege-o logodnică și s-o-mplini bucuria!
Știi cu ce grijă-alegeam dintre fete pe una, pe alta,
Tot sfătuindu-ne care să fie mai bună-ntre toate!
Ziua multașteptată-a sosit, căci fata sortită
Cerul i-a scos-o în cale. În suflet și-a luat hotărîrea.
Nu spuneam noi totdeauna să și-o aleagă el singur?
N-aveai dorința și mai deunăzi, ca vesel și liber
Să îndrăgească o fată! Iacă, ți-e voia-mplinită!
El și-a ales-o și nestrămutată îi e hotărîrea.
Fata aceea pribeagă pe care-a văzut-o, ea este!
Dă-i-o, căci, cu jurămînt, el cu alta nu se însoară!“

Spuse și fiul: „Da, tată, dă-mi-o! În curăție
Și în credință-am ales-o, vrednică fiică să-ți fie!“
Tatăl tăcu însă; pastoru-atunci ridicîndu-se-n grabă,
Luă el cuvîntul și zise: „Clipa, doar ea hotărăște
Și de viața întreagă a omului, ca și de soarta-i.
Oricît am sta noi la gînduri, clipa, tot ea hotărăște!
Dar înțeleptul, el știe să și-l desprindă-adevărul!
Ce dăunează într-o alegere e șovăirea
Care pe-alături te-abate și bunul simț ți-l înșală.
Suflet cinstit este Hermann, îl știu de copil. Știu că mîna
N-ar fi întins-o-ntr-aiurea după dorințe deșarte:
Orice dorință-i era cumpănită, dar și neclintită!
Nu pierdeți cumpătul cînd vă răsare deodată în față
Visul ce vi-l făuriseți. Poate că voi îl văzuseți
Altfel în minte, și nu mai e-așa ca în închipuire:
Însăși dorința parcă-ți învăluie ce îți doriseși.

Darul ne vine de sus, și cum credem așa se-ntrupează.
N-o-ndepărtați pe copila care trezește întîiul
Tainic fior în sufletul fiului drag și destoinic!
Bine-i cînd draga d-întîia mîna degrabă ți-o-ntinde,
Și cea mai caldă dorință nu-ți lîncezește în suflet.
Eu de pe față-i citesc că pecetluită-i e soarta!
Adevărata iubire îl face bărbat pe un tînăr.
Nu-l poate clinti, și mi-e teamă că dacă-i sînteți împotrivă,
Anii cei mai frumoși i se trec într-o viață pustie."

Dar se grăbi să răspundă cu prevedere spițerul:
(Ah, că de cînd tot așteaptă să spună ce are pe limbă!):
„Poate-ar fi bine s-o luăm și acuma tot calea de mijloc,
Și zic „grăbește-te-ncet", cum zicea și-August împăratul!
Eu bucuros aș fi gata să-i îndatorez pe vecini
Și să le fiu de folos, atît cît m-ajută puterea.
Tinerii, ei cu atît mai mult au nevoie de sprijin.
M-aș repezi pîn-acolo, ca s-o văd cum e fata
Și să-ntreb pe la cunoștințele ce-i stau în preajmă,
N-au să mă tragă pe sfoară, știu ce s-aleg din ce-or spune.
Aprig răspunse flăcăul, iar vorbele par că au aripi:
„Da, da, vecine, du-te și-ntreabă; dar poate-ar fi bine
Ca și părintele să fie bun și să meargă s-o vadă!
Altfel atîrnă părerea-a doi martori ca dumneavoastră.
Tată, să știi că nu este-o fată să umble pe drumuri,
Să bată ulița-ncoace și-ncolo, după dezmățuri,
Ori să le-ntoarcă la tineri capul ca apoi să-i joace.
Soarta cea crudă și neînduratul război e de vină
Că năruită e lumea și casele sînt dărîmate
Din temelie; soarta-i de vină că fata-i pe drumuri.
Nu pribegesc azi prin lume oameni de viță aleasă?
Nu fug ei prinți subt alt nume? Nu-s izgoniți pîn' și regii?
Ah, tot așa e și dînsa, cea mai presus dintre toate,
Căci izgonită din țară, uitîndu-și de propria durere,
Altora dă ajutor și, lipsită de sprijin, dă sprijin.
Mare e jalea și lipsa care-au cuprins omenirea!
Ce-ar fi să iasă și o fericire din nefericire:
Mînă în mînă să merg cu soția cea de nădejde,
Pe noi războiul să ne-mpreune, ca pe voi focul?"

Însă cu tîlc în cuvinte îi spuse tatăl atuncea:
„Fiule, cum de ți s-a dezlegat ție limba deodată

Cînd înainte părea că se împleticește în gură?
Astăzi abia îmi dau seama ce îl așteaptă pe-un tată:
Fiului dacă-i abate de-un lucru, mama nu știe
Cum să mai umble pe lîngă el, și vecinii-i iau partea,
Fără să țină în seamă că tatăl e capul familiei.
Ar fi-n zadar să mă împotrivesc cînd voi sînteți atîția.
Văd dinainte ce mă așteaptă: dîrzenie și lacrămi.
Hai, ce mai stați? Vedeți-o și aduceți-mi-o, fata,
Dacă-i să vină; iar dacă nu, atuncea s-o uite."

De bucurie flăcăul nu-și mai găsește astîmpăr:
„Tată, pînă deseară ți-aduc cea mai bună din fete,
Vrednică de-orice bărbat cu judecata întreagă.
Are să fie și ea fericită, așa trag nădejde;
În veci îmi va mulțumi că în voi îi dau tată și mamă
Cum și i-ar vrea un copil ce-și dă seama de toate și simte.
Nu mai e vreme de stat. Alerg să-nham caii degrabă,
Apoi să-i iau pe prieteni, să mergem pe urma iubitei.
Mă las cu totul în seama și la-nțelegerea voastră;
Pot să vă jur că voi face așa cum v-o fi hotărîrea
Şi că pe fată am s-o revăd doar cînd mi-o veți da-o."
Apoi se duse să-și vadă de treburi, lăsîndu-i pe ceilalți
Ca să le pună pe toate înțelepțește la cale.

Hermann alergă la grajd unde caii lui mîndri și ageri
Ronțăie-n tihnă ovăzul strașnic, deolaltă cu fînul
Bine uscat și cosit din livezi cu pășunea mai grasă.
Iute le-așază în gură zăbala cea lustruită,
Trece degrabă curelele prin catarămi argintate,
Și le-ntărește prinzîndu-le-n cele mai lungi de la hățuri.
Scoate-apoi caii în curte, unde argatul, cu grijă,
O și-mpinsese, cu-ncetul, trăsura de oiște-afară.
Cu chibzuială prinde de trăsură curatele șleauri
Ce-i înlesnește în fugă pe caii cei iuți de picioare.
Hermann apucă biciușca, se suie și mînă spre poartă,
Cînd s-așezară vecinii-n trăsura încăpătoare,
Iute porniră-nspre sat, lăsînd caldarîmul în urmă,
Lasă în urmă și zidul cetății, și turnuri-nălbite.
Astfel gonește Hermann pe calea cea răsștiută,
Fără de preget și făr' de popas, cînd la deal, cînd la vale.

Însă acuma, cînd turnul din sat începu să se vadă
Şi s-apropiau de căsuţele cele cu grădiniţă,
Nu mai avu nici un gînd, decît să oprească trăsura.

Jos, la umbra cea plină de taină a teilor falnici,
Care de veacuri stăteau de strajă pe-acele meleaguri,
Se întindea-n faţa satului pajiştea largă şi verde,
Unde-o mulţime de lume venea din oraş în plimbare.
Dar în răcoarea de pe sub copaci era o fîntînă.
Cînd scoborai de pe trepte, puse erau bănci de piatră
Jur-mprejurul izvorului limpede şi plin de viaţă,
Cu-mprejmuire joasă de zid, ca să poţi scoate apa.
Hermann se hotărî ca în umbra aceea să-i ţină
Caii în loc şi s-oprească. Aşa şi făcu, apoi spuse:
„Dragi prieteni, duceţi-vă şi întrebaţi şi pe alţii
Dacă e vrednică fata de mîna ce i-o voi întinde.
Sigur sînt mai dinainte că nou nimic n-o să-mi spuneţi.
Eu, dac-ar fi după mine, m-aş duce în sat chiar acuma,
Şi ea din două cuvinte mi-ar hotărî-o ursita.
Dintr-o privire-ţi vedea că numaidecît o cunoaşteţi:
Greu ar putea să îi semene-n port vreuna din fete.
O s-o cunoaşteţi şi după îmbrăcămintea-ngrijită:
Cît de frumos i-l ridică ei pieptul şi i-l arcuieşte,
Şnurul ce-i strînge pieptarul negru lipindu-l pe sînu-i!
Cît de cu grijă cusuţi îi sînt creţii la gîtul cămăşii
Ce-i înconjoară bărbia rotundă şi plină de farmec!
Ce rîzătoare-i e faţa deschisă şi-ovalul ei gingaş!
Bine-i sînt prinse în ace-argintate cosiţele grele!
De sub pieptar iese fusta albastră, în falduri bogate,
Care în mers îi atinge gleznele ei subţirele.
Însă ceva tot mai am să vă rog ca s-aveţi în vedere:
Nu-i vorbiţi fetii, să nu-şi dea ea seama ce-am pus noi la cale,
Ci întrebaţi-i pe alţii şi să vedeţi ce-au să spună.
Iar de-ţi afla ceea ce-i linişteşte pe tata şi mama,
Înapoiaţi-vă-ndată, şi-atunci om vedea ce să facem.
Drept să vă spun, eu aşa mă gîndisem pe drumul încoace."

Cum le vorbi, prietenii-ndată plecară în satul
Unde-n grădini, în hambare şi-n case, o mulţime de oameni
Parcă roiau, şi car lîngă car umpluseră strada.
Unii-ngrijeau de vite ce rag şi de cai la căruţe,

Biete femei întindeau pe-apucate rufe pe garduri,
Iară copiii făceau mare haz bălăcindu-se-n gîrlă.
Astfel vîrîndu-se printre căruțe, oameni și vite,
Se tot uitară în dreapta și-n stînga iscoditorii,
Doar le-o ieși de pe la vreo răspîntie copila în cale.
Însă nici una nu semăna cu minunea de fată.
Din ce în ce mai deasă mulțimea: Se iscă o ceartă
În jurul carelor, între bărbați, iar femeile țipă.
Iute, cu pas hotărît, un bătrîn venerabil se-arată
Între acei ce se ceartă; pe loc înceteaz-orice zgomot,
Dar după ce-i liniști și-i mustră părintește, le spuse:
„Credeți că nu ne-a-ncercat încă îndeajuns nenorocul,
Ca să-nțelegem să fim cu răbdare unii cu alții
Și să iertăm cînd nu știe vreunul din noi să se poarte?
Las' ferіciții să facă nazuri! Nici pribegia
N-o să vă-nvețe să nu vă certați ca-nainte cu frații?
Îngăduiți-vă printre streini, și orișice lucru
Să-l împărțiți între toți, altfel nu veți afla îndurare.“

Astfel le spuse bătrînul, ei ascultară-n tăcere,
Deteră care și vite-ntr-o parte și se domoliră.
Pastorul cînd auzi ce fel le rostise bătrînul,
Cînd se pătrunse de cugetu-i larg și senin, se și duse
Drept către dînsul și în cuvinte-nțelepte îi zise:
„Bine-ai spus, tată. Cît timp este omul acasă și-n tihnă,
Cînd din ogoru-i trăiește, ce rodnicul sîn și-l deschide
Ca să-l îmbie tot anul cu daruri mereu înnoite,
Toate-și au rostul! Poate atunci să se creadă oricine
Cel mai de seamă și bun, și se pot învoi laolaltă;
Și cel cu cap, ca și ceilalți, sînt toți priviți deopotrivă.
Orice se-ntîmplă atunci e firesc și venit de la sine.
Dar cînd năpasta te scoate din calea tihnită a vieții,
Smulge clădiri, pustiește grădini și ogoarele toate,
Și cînd alungă bărbați și femei din căminul lor pașnic
Ca să-i tîrască pe toți în vîrtejul de griji zi și noapte,
Numai atunci știi s-alegi pe acela mai cu judecată.
Orice cuvînt îi dă roadă, nimic nu va spune zadarnic.
Tată, nu ești tu cumva căpetenia acestor oameni
În pribegie, de i-ai putut liniști dintr-o dată?
Azi tu-mi apari ca bătrînii conducători de pe vremuri
Care-au mînat prin pustie popoarele vechi izgonite,

Pare că am înainte-mi pe Iosua chiar, ori pe Moise."

„Într-adevăr", îi răspunse bătrînul, cu-adîncă privire:
„Vremile-n care trăim se aseamăn' cu vremile-acelea
Ce-s pomenite-n Istoria Sfîntă ca și-n cea profană.
Cui i-a fost dat ca să treacă prin ziua de ieri și de astăzi,
Parc-a trăit înc-o viață, atîtea sînt cele-ntîmplate.
Cînd mă gîndesc înapoi, îmi pare că ani și ani sînt
Care-au trecut peste mine, măcar că puterea-i aceeași.
Astăzi și noi ne putem socoti de o seamă cu-aceia
Cărora Domnul li s-a arătat în tufișul de flăcări.
Tocmai așa ni s-arată și nouă, prin fum și văpaie."

Dar pe cînd pastorul se pregătea să întrebe de soarta,
Și a bătrînului, ca și a celora ce sînt cu dînsul,
Iată că-i spuse degrabă spițerul, șoptit la ureche:
„Adu și vorba de fată, dacă mai stai cu bătrînul,
Eu mai mă uit încoace și-ncolo, pîn-oi vedea-o,
Iar de-oi găsi-o, mă-ntorc eu." Pastorul dete din cap, iar
Iscoditorul căta prin grădini, printre garduri și-n șure.

VI

CLIO

EPOCA

După ce pastorul îl întrebă pe bătrînul cel vajnic
Ce pătimise pribegii de cînd își lăsaseră casa,
El îi răspunse: „Multe au fost suferințele noastre,
Am îndurat tot amarul ce-l poți îndura într-o viață,
Mult mai cumplit, cînd toate nădejdile-au fost spulberate
Cine-ar putea să dezmintă că inima nu-i tresărise
De bucurie în piept și nu și-o simțea ușurată,
Cînd s-arătase cea dintîi rază a noului soare,
Cînd auzisem de drepturi ce-aduc înfrățirea-ntre oameni,
De libertatea în cuget, de-o egalitate cu toții!
O viață nouă-așteaptă fiecare, păreau nimicite
Mrejele din mîna celor apucători, hrăpăreți,
Ce sugrumase-o mulțime de țări, să le stoarcă la urmă.
Care popor n-ațintise în zilele-acelea privirea
Spre capitala lumii ce-atîta timp dăinuise
Și care azi mai măreț ca oricînd își poartă numirea?
Nu erau numele-ntîilor soli de bună-vestire
În toată lumea cinstite și ridicate în slavă?
Nu încolțea-n fiecare nădejdea, în suflet și-n graiuri?

Noi, ca vecini, cei d-întîi ne-am înflăcărat de idee.
Apoi războiu-ncepu, iar convoaie de gali înarmate
Se-apropiau, părînd cu prietenie să vină.
Nu ne-nșelam, căci pe toți îi însuflețise mișcarea:
Plini de ardoare-mplîntau ei steagul eliberării,
Dînd fiecăruia drepturi și cîrmuirea de sine.
Ce-nsuflețire pe tineri! Ce-nsuflețiți sînt bătrînii!
Aprig se-ncinge o horă pentru-așezarea cea nouă.
Astfel ne cîștigară galii în număr mai mare,
La început pe bărbați, prin înflăcărarea mișcării,

Iar mai apoi pe femei, prin acea gingăşie şi farmec.
Nici nu-l simţeam ca povară războiul cu-atîtea cerinţe:
În faţa ochilor noştri, nădejdi fluturau de departe,
Toţi îndreptasem privirea spre zările noi de lumină.

Oricît ar fi de frumoase vremile cînd doi logodnici
Par că zboară şi dornici aşteaptă doar ziua de nuntă,
Tot mai frumoasă-a fost clipa cînd idealul dorit cu
Înfrigurare vedeai că îl poţi deodată atinge!
Toţi şi-l dezleagă-acum graiul: bătrîni şi bărbaţi, tineretul,
Toţi într-un gînd sînt însufleţiţi de aceeaşi pornire!
Cerul se-ntunecă însă. Uzînd profitor de putere
Urmaşi decăzuţi se-nvrăjbesc, nedemni ei bine să facă.
Ei între ei se omoară, pe fraţii vecini împilează,
Chiar şi-ntre ei, iar spre noi mulţimi ahtiate trimit.
Se lăfăiră în ţară cei mari şi prădară în mare,
Se lăfăiră şi cei mici, prădînd sărăcimea:
Toţi se gîndeau doar atîta cît să le-ajungă pe mîine.
Mare şi grea era jalea, întruna creştea apăsarea,
Strigătul nimenea nu-l auzea căci al lor era totul.
Dar tresări şi s-aprinse mînia în toată suflarea.
Mare şi mic se jură să-şi răzbune de tot ce-ndurase,
Şi de nădejdile care le-au fost îndoit spulberate.
Şi se întoarse norocul de partea germanilor iară,
Cît despre gali, se retrag în grabă goniţi de pe urmă.
Ah, dar atunci am văzut numai cît e de groaznic războiul!
Învingătorul e bun şi milos — cel puţin aşa pare —
Ştie să-l cruţe pe-nvins ca pe unul de-ai lui, cîtă vreme
Zilnic îi e de folos şi-i aduce orice la picioare.
Însă fugarul nu ştie de lege: de moarte doar fuge.
Iute atunci vrea să-apuce orişice-i iese în cale;
I se întunecă mintea-ntr-o clipă, iar deznădejdea
Scoate atunci şi i-o dă în vileag josnicia din suflet.
Sfînt nu-i mai este nimic, îşi vrea prada! Ca un sălbatic
Se năpusteşte după femeie, plăcerea e groază,
Căci peste tot vede moartea şi-ar vrea să mai prindă o clipă;
Înverşunat, îi trebuie sînge, scrîşnet şi vaiet.

Aprig se-ncinse atuncea mînia în oamenii noştri
Ca să-şi răzbune de pierderi, să apere ce mai rămîne.
Toţi se-narmară văzînd că duşmanii dau zor ca să fugă
Şi că aleargă cu ochi rătăciţi şi cu feţele supte.

Fără-ncetare răsună clopote-n glas de furtună;
Spaima de ce-avea să vină n-o ține-n loc îndîrjirea.
Iute unelte de muncă pașnică-n cîmpi se schimbară-n
Arme de luptă; picură sînge din furci și din coase.
Fără de milă-omorîră dușmanul și făr' de cruțare;
Ura, doar ea stăpînește și neputința vicleană.
Ah, n-aș mai vrea să apuc să-i mai văd niciodată pe oameni
În așa hal de cădere, mai cruzi decît fiara din codru!
Cum de mai cer libertate, cînd n-au stăpînire de sine?
Dezlănțuită iese-n vileag, de cum sparge zăgazuri,
Sălbăticia ținută de lege, în frîu în adîncuri".

„Om minunat, îi răspunse cu-ardoare părintele-atuncea;
Nu-ți fac o vină din faptul că-i judeci cu-asprime pe oameni;
Prea multe ați pătimit de la începutul prigoanei!
Dac-ai privi însă bine-n trecut spre cumplitele zile,
Te-ai minuna ce ades ai văzut și cîte un bine,
Gesturi frumoase care-ar rămîne ascunse în suflet
De nu le-ar scoate-n iveală năpasta ce-ndeamnă pe oameni
Ca să s-arate ca îngeri și să se-ajute-ntre dînșii".

Dar surîzînd îi răspunse bătrînul cel venerabil:
„Blînd tu mă mîngîi, întocmai ca după ce arde o casă,
Iar păgubitului îi mai vorbești de aur și-argintul
Care-au rămas topite și-mprăștiate prin zgură!
Cît de puțin mai înseamnă, tot prețuiește și-aceea!
Sapă, sărmanul, să-l scoată; se bucură de-orice găsește.
Astfel și eu; înseninat întorc gîndul în urmă
Înspre puținele fapte frumoase ce-mi vin încă-n minte.
Drept este, nu pot să spun: dușmani am văzut cum se-mpacă
Numai să scape-un oraș. Am văzut apoi dragostea-aceea
Pînă la jertfă, dintre părinți și copii — ori prieteni.
Am mai văzut cum flăcăi sînt bărbați deodată, moșnegi, cum
Întineresc, iar copiii adolescenți se arată,
Pînă și sexul cel slab, cum de obicei i se spune,
Vrednic de laudă-a fost, viteaz și plin de-agerime.
Numai ascultă fapta frumoasă pe care-a făcut-o,
Plină de mărinimie, o minunată copilă,
Singură ea rămase-ntr-o fermă cu cîteva fete,
Căci toți bărbații-alergaseră-n grabă s-alunge dușmanul.
Niște nemernici de dezertori intraseră-n curte
Cu gînd să pradă și deteră buzna la fete-n odaie.

Cînd se treziră în fața mîndreței de fată înaltă
Și-a drăgălașelor fete, aproape ca niște copile,
Îi apucă o turbare și se năpustiră cu toții-n
Ceata de fete speriate și tînăra cea inimoasă.
Ea însă-i smulse unuia sabia ce-i sta de o parte,
Apoi lovindu-l deodată, îl rostogoli jos în sînge.
Plină de foc apără vitejește fetele toate;
Patru tîlhari mai răni, dar aceia scăpară cu viață.
Apoi se-nchise-n conac, așteptînd ajutor înarmată.

Dar pe cînd pastorul îl asculta lăudînd pe copilă,
Îi încolțise în minte nădejdea ce-avea pentru Hermann
Și se gîndi să-l întrebe ce se făcuse copila?
Mai apucase să fie printre pribegii aceștia?

Tocmai atunci însă, iată-l că vine în grabă spițerul
Și, apucîndu-l de braț pe părinte, îi spuse în șoaptă:
„Știi c-am găsit-o pe fată; aș fi găsit-o-ntre-o sută,
Cum ne spusese, așa e! Vino cu mine și vezi-o.
Și pe bătrînul să-l luăm cu noi, să ne spună ce știe“.
Dar cînd dădură să plece, pe conducător îl chemară
Unii și alții de-ai lor, căci la toți numai el le da sfaturi.
Însă părintele și cu spițerul plecară îndată.
Printr-o spărtură de gard se uitau amîndoi cu fereală:
„Spune, nu-i asta fata? Vezi cum înfașă copilul?
Uite-l halatul de casă și fața de pernă albastră
Ce i-o dăduse în legătură Hermann al nostru.
Repede le-a prefăcut! A știut ce să facă din daruri.
Cîteva semne le-avem noi; se potrivesc însă toate,
Vezi ce frumos i-l ridică pieptul și i-l arcuiește
Șnurul ce-i strînge pieptarul cel negru lipindu-l pe sînu-i!
Cît de cu grijă cusuți îi sînt creții la gîtul cămășii
Ce-i înconjoară bărbia rotundă și plină de farmec!
Ce rîzătoare-i e fața deschisă și-ovalul ei gingaș!
Bine-i sînt prinse în ace-argintate cosițele grele.
Chiar cînd s-așază, se vede toată făptura-mplinită,
Și de sub sîn cum se lasă fusta albastră în falduri
Pline și grele în jos, peste gleznele ei subțirele!
Fără-ndoială că ea e! Să cercetăm mai de-aproape
Dacă e și înțeleaptă, și bună femeie de casă“.

Pastorul însă-i răspunse privind-o-ndelung pe cînd șade:
„Că l-a putut fermeca pe Hermann, spun drept, nu mă miră,

Vezi că încîntă privirea şi-a omului în toată firea!
Bine-i de cel înzestrat de natură cu frumuseţea,
Căci te îmbie şi n-are să stea-nstreinat deoparte.
Îl cucereşte pe fiecare, de uită să plece,
Cînd deodată cu frumuseţea are şi farmec.
Te-ncredinţez că flăcăul a şi găsit-o pe-aceea
Care să-i înveselească zilele de-aci-nainte
Şi credincioasă femeie-n putere tot timpul să-i fie!
Într-o aşa frumuseţe de trup şi sufletul pare
Tot nentinat. E voinică, ajunge adînci bătrîneţe".

Însă rămas cam pe gînduri, îi spuse atuncea spiţerul:
„De, ce luceşte înşeală! Pe din afar' nu te-ncrede!
Întemeiată găsesc că e zicătoarea cînd spune:
Multă sare mănînci cu un om şi abia-l poţi cunoaşte!
Nu te încrede, dar, cu uşurinţă, căci numai cu timpul
Vezi dacă-i rost să se-mpace şi să trăiască-mpreună.
Bine-ar fi fost mai întîi ca să fi-ntrebat şi pe alţii
Care-o cunosc şi care-ar putea să ne spună mai multe".

„Da, ai dreptate", îi spuse părintele; „te-ai gîndit bine;
Doar nu peţim pentru noi, şi de, pentru altul mai pregeţi."
Şi o porniră-amîndoi spre conducătorul cel vajnic
Care văzîndu-şi de treburi, tocmai urca iarăşi strada.
Spuse-nţeleptul părinte, luîndu-l mai pe departe:
„Fii bun, o fată pe care-am văzut-o colo în grădină
Stînd subt un măr şi cosîndu-i unui copil rufărie
Dintr-un halat vechi de casă, un dar de la alţii pesemne.
Mult ne-a plăcut fata asta — şi pare să fie de treabă.
Spune-ne, ce ştii de ea — îi gîndim amîndoi numai bine".

Dar cînd se-ntoarse bătrînul ca să privească-n grădină,
„Vi-e cunoscută, le spuse, doar despre ea vă vorbisem
Eu cînd cu fapta frumoasă a unei tinere fete
Care-a smuls sabia şi-a apărat pe copilele-acelea.
Asta era! O vedeţi? Şi să ştiţi că pe cît de vitează-i,
Tot pe atît e de bună. Avea ea o rudă bătrînă:
Pînă la moarte-a-ngrijit-o, pînă atunci cînd prăpădul
Ce se-abătuse-n oraş i-au smuls-o cu-averea deodată.
Tot cu acelaşi cuget senin a primit şi durerea
Morţii aceluia care-i fusese logodnic şi care,
Plin de avînt pentru nobila cauză a dezrobirei
Singur porni spre Paris, găsindu-şi o moarte cumplită,

Căci și acolo avu de luptat tot cu ura tirană.“
Astfel le spuse; cei doi mulțumiră, iar cînd fu să plece,
Preotul scoase o piesă de aur, căci tot argintul
Îl împărțise cu dărnicie în cîteva ceasuri,
Cînd îl văzuse convoiul cel jalnic de oameni pe drumuri —
Și întinzînd-o bătrînului, spuse: „Banul împarte-l
Între cei mai nevoiași, iar Domnul mai mult să le deie!“
Însă bătrînul nu vru să-l primească și zise: „Avem noi
Puși deoparte și bani, și ceva lucrușoare scăpate:
Poate ne-ntoarcem-nainte s-avem vreo nevoie de ele!“

Spuse părintele-atuncea, vîrîndu-i-l banul în mînă:
„Nu, să nu pregete nimeni să dea în astfel de vremuri;
Nimeni să nu zică «nu», cînd mila-i întinde o mînă!
Nimeni nu știe cît timp îl mai are prisosul ce-l are,
Nici cît i-e scris să mai umble-n streini, încoace și-ncolo,
Fără adăpost și făr' de ogorul care-i da hrana.“

„Eu ce pot face“? Răspunse atuncea degrabă spițerul:
„Să am banii colea deoparte pe toți vi i-aș da, la
Mare și mic; și la mulți dintre voi poate-ar fi de nevoie,
Însă ceva tot vă dau, căci bunăvoința o am eu
Cîtă mi-o-ngăduie ce mai rămîne-ndărătul putinței.“
Astfel le spuse și scoase-o punguță de piele brodată
Unde ținea el tutun, o deschise de băieri cu grijă
Și i-l dădu să-l împartă, era pentru cîteva pipe.
„Mic este darul, îi spuse“, însă-i răspunse bătrînul:
„S-or bucura de-o țigară niște bieți oameni pe drumuri.“
Apoi spițerul îl lăudă cît de bun e tutunul.

Pastorul însă îl trase de mînă, și dînd ca să plece,
„Să ne grăbim“, spuse dînsul, „căci ne așteaptă flăcăul,
Stînd ca pe ghimpi să audă mai iute ce veste-i aducem“.
Și se grăbiră s-ajungă. Sub tei îl găsiră flăcăul
Stînd rezemat de trăsură, iar caii băteau din copite,
Fremătători. Cu gîndul aiurea-i ținea el de hățuri
Și cu privirea pierdută, nici nu-i văzu pe prieteni
Pînă ce dînșii-i făcură semne voioase cu mîna.
Nerăbdător, de departe, spițerul dădu să vorbească,
Dar cînd ajunse aproape de tot, părintele-i strînse
Mîna flăcăului, luîndu-i spițerului vorba din gură.
„Să trăiești, tinere! Bine-ai ales! Sănătos ți-este ochiul,
Cum ți-e și sufletul! Fii fericit dar, și tu, și soția!

Vrednică este de tine! Haide, întoarce trăsura
Și să pornim înspre capătul satului cît mai degrabă
Ca să ne ducem s-o cerem și s-o putem lua acasă."

Însă flăcăul stătea nemișcat, nesimțind bucuria;
Trist ascultase solia cerească și mîngîietoare
Și suspină din adînc: „Pe sus am venit și în goană,
Ca să ne-ntoarcem poate încet și mîhniți către casă.
Grijile m-au năpădit în timp ce stăteam deoparte:
Mii de-ndoieli ce-și fac loc într-o inimă prea iubitoare.
Credeți că fata, cînd ne-o vedea, o să vrea ea să vină
Doar fiindcă sîntem bogați, iar ea e o biată pribeagă?
Cînd pe nedrept ești lovit și sărac, ai mîndrie. Iar fata
Vrednică e și modestă, poate răzbi dar prin viață.
Credeți c-o fată atît de frumoasă și-n chip, și-n purtare,
Nu a putut ea să-l farmece pe orice tînăr de treabă?
Inima ei oare nu s-a deschis pîn' acum la iubire?
Nu alergați, dar! Căci s-ar putea rușinați să ne-ntoarcem.
Ci tot la pas să ni-i ținem caii în drumul spre casă.
Altul mi-e teamă ca inima ei să n-o stăpînească
Și, învoiți, ea să nu fi jurat altui tînăr credință.
Ah, cît de greu mi-ar veni după-aceea să-i stau înainte!"

Pastorul tocmai gîndea în ce fel să mîngîie flăcăul,
Cînd vorbărețul tovarăș îi luă cuvîntul și zise:
„N-am fi văzut noi, pe vremuri, o stînjenire într-asta,
Cînd orice lucru cu șart îl făceai, după datini anume;
Dacă părinții ochise pe fata ce-avea s-o ia fiul,
Repede îl și chemau pe prietenul casei, în taină,
Și-l trimiteau în pețit acas' la părinții miresei,
Iar el atunci se-mbrăca în hainele cele mai bune
Și-n vreo duminecă după-amiazi se ducea pe la socri,
Unde spunea mai întîi gentilețuri și alte de toate,
Apoi, cu dibăcie ducea și schimba convorbirea,
Ca în sfîrșit, după multe ocoluri, să laude fata,
Și să își laude și pe prietenul ce-l trimisese.
Cei mai deștepți pricepeau unde bate, și-atunci pețitorul
Iute vedea el cum merge lucrul, și-i da înainte.
Cînd se-ntîmpla să nu prindă, își lua coșulețul[6] de toartă;
Dar de cădeau la-nvoială, se știe că cel mai de seamă
Oaspe din casă era pețitorul, la orice ospețe.
Tinerii n-ar fi uitat niciodată mîna dibace

Care-a-nnodat între dînșii acea dintîi legătură!
Însă în zilele-noastre, multe din datini de-atuncea
Nu se mai țin și se duce-n pețit fiecare el singur,
Chiar dac-ar fi să și-l ducă la urmă tot singur și coșul,
Ce-ar fi primit de-ar fi stat rușinat înaintea miresei."

„Fie ce-o fi", zise Hermann, care abia ascultase
La flecăreala aceea și-și luase acum hotărîrea.
„Singur mă duc — și tot singur vreau ca să-mi aflu și soarta;
Vreau să mi-o spună chiar fata în care-mi pun toată nădejdea,
Cum n-a mai pus un bărbat în nici o femeie din lume.
Sfînt va fi orice mi-o spune și plin de înțelepciune.
Chiar de-aș vedea-o de ultimă oară, vreau înc-o dată
Să-i mai revăd privirea deschisă a ochilor negri!
Chiar de n-aș strînge-o la pieptu-mi, umerii-aceia și sînul
Să le revăd, ce atîta de aprig le vreau ale mele:
Gura s-o văd, ce c-un «da» și-un sărut fericirea mi-ar da-o,
Iar cu un «nu» deznădejdea pe toată viața mi-ar da.
Singur lăsați-mă, nu m-așteptați; ba poate-ar fi bine
Voi să vă întoarceți la tata și mama — și să le spuneți
Că am știut ce aleg și că vrednică-i fata de mine!
Singur aș vrea să mă duc. Dac-o iau pe cărarea ce suie-n
Coama de deal, de sus de la păr, și scobor pe la vie,
Drumul spre casă-l scurtez. O, dac-ar fi cu aleasa
Drumul să-l fac împreună! Se poate însă ca singur
Să mă întorc și să nu-l mai străbat fericit niciodată."

Astfel le spuse, trecîndu-i părintelui hățuri din mînă.
Care le luă-ndemînatic, caii-nspumați stăpînindu-i,
Iute sui în trăsură și se-așeză ca să mîne.
„Ce-mi stai la gînduri, vecine, de parcă ți-e frică? îi zise.
N-aș sta la gînduri să-ți dau în seamă și cuget, și suflet,
Dar cînd e vorba de trup și oscioare, drept e că preget,
Duhovniceasca-ți mînă cînd ține lumeștile frîne."
Însă surîse-nțeleptul părinte și îi răspunse:
„Hai și te suie și-ncredințează-te — și trup, și suflet!
Mîna de mult mi-e-nvățată să țină lumeștile frîne,
Ochiul și el mi-e deprins cu cotiturile grele.
Încă de mult, de la Strassburg, sînt învățat să mîn caii,
De cînd în fiece zi îl plimbam pe baronul cel tînăr,

Cînd răsuna duruitul trăsurii prin gangul intrării,
Apoi prin drumuri prăfoase, pînă-n parcul cu teii
Unde mulţimea cît ziulica de mare petrece".

Parcă un pic liniştit se suie-n trăsură vecinul,
Cam într-o dungă, şi gata să sară, de-o fi nevoie —
Fug telegarii în goană spre casă, trăgînd la grăunţe;
Drumul se umple de norii de praf răscoliţi de copite...
Mult timp rămase flăcăul privind după praf, cum se suie
Şi după praf, cum se lasă, cu mintea goală de gînduri.

VII

ERATO

DOROTHEA

Ca și drumețul ce-n fața soarelui stînd s-afințească,
Plin de nesaț îl mai soarbe din ochi în timp ce apune,
Apoi privind, pe negura unui tufiș ori pe-o stîncă
Tot îi mai stăruie chipul în ochi, orișicum s-ar întoarce,
Joacă, îi tremură și i s-aprinde-n culori minunate —
Astfel îi trece lui Hermann scumpa imagine-a fetei
Pe dinainte și-l urmărește-n drumul spre sat.
Dar se trezi din dulcea-i visare și-agale coti spre
Sat, însă iarăși crezu că visează, căci iarăși o vede
Cum îi răsare în față înalta statură a fetei,
Nu-și crede ochilor însă: nu-i o vedenie; ea e.
Vine cu două urcioare: unul mai mare-ntr-o mînă,
Altul mai mic în cealaltă, vine grăbind spre fîntînă.
Vesel se duce spre dînsa, se înviorase văzînd-o,
Și pe cînd ea îl privea cu mirare, el îi răspunse:
„Harnică fată, din nou te găsesc muncind fără preget,
Numai la alții gîndind să le fii de folos și să-i mîngîi?
Cum de tu singură vii la izvorul acesta departe,
Cînd altă lume e și cu apa din sat mulțumită?
Drept e că asta-i o apă ușoară, cu gust și tărie.
Spune, așa e c-o duci la bolnava pe care-ai scăpat-o?"

Cu bucurie întîmpinînd pe flăcău, spuse fata:
Mi-e răsplătit cu prisos tot drumul făcut spre fîntînă
Cînd îmi e dat să-l mai văd pe tînăru-atîta de darnic!
Dacă te bucură darul, te bucură și cine-a dat darul.
Vino să vezi cît de veseli sînt toți de cele-mpărțite,
Vreau însuți tu să primești mulțumirea și recunoștința.
Dar fiindcă-ntrebi de ce viu să iau apă de-aci de departe
Unde izvorul cel limpede, neobosit curge-ntruna,

Am să-ți răspund și la asta; oamenii, nesocotiții,
Au tulburat toată apa din sat, cu caii și boii
Care tot trec prin pîrîul ce îndestulă și pe oameni.
Ba încă-ntruna spălînd albituri și altele multe,
Au întinat toate vasele-n sat și fîntînile toate,
Căci fiecare la el se gîndește, iar ce vrea să aibă
Iute își ia — și de cel care vine la rînd nici nu-i pasă".

Astfel îi spuse în timp ce coboară pe largile trepte
Înspre fîntînă în jos și amîndoi se așază
Pe ziduleţul cişmelii. Ea se pleca să ia apă,
Prinse și el un urcior; aplecîndu-se peste fîntînă:
Ca-ntr-o oglindă le tremură chipul pe cerul albastru,
Se apropiară și își surîseră în luciul apei.
„Dă-mi să beau", spuse tînărul, înviorat deodată.
Ea îi întinse urciorul, apoi stătură pe gînduri
Jos, lîngă vasele pline. Dar ea-l întrebă pe prieten:
„Ce te aduce pe-aici, așa făr' de cai și trăsură?
Cum de-ai venit atît de departe de unde-ai fost astăzi?"

Hermann rămase tăcut și cu ochii în jos, însă iute
Se stăpîni și-i privi drept în față, cu prietenie,
Calm și-mpăcat — dar de dragoste, pentru nimica în lume
N-ar fi vorbit, căci nu era dragoste în ochii fetei,
Ci doar o seninătate ce și de la altul o cere.
Se reculese de-ndată și încrezător spuse fetei:
„Bine, îți voi răspunde la întrebare, copilă:
Ca să-ți vorbesc — de aceea-am venit; pentru ce aș ascunde-o?
Căci mulțumit îmi duc viața, cu dragii părinți laolaltă,
Cărora eu le-ngrijesc de casă și gospodărie,
Fiindcă sînt singurul fiu, iar treburi la casă sînt multe.
Eu văd de-ogor și de vie, tata, el vede de casă,
Neobosită e mama, și greul mai mult ea îl duce.
Însă îți dai și tu seama ce-nseamnă astăzi o slugă:
Fie că-i leneșă ori necinstită, biata stăpînă,
Dînd ca să scape de una, alta mai rea nimerește.
Mama de cînd tot visează să aibă la casă o fată,
S-o tragă inima-n totul, nu numai treaba s-o facă,
Să-i fie-aproape de suflet, ca fiica pe care-a pierdut-o!
Cînd te-am văzut azi la lucru, voioasă și fără de preget,
Plină de sănătate și brațul plin de putere,
Cînd m-am pătruns de înțelepciunea cuvintelor tale,

Iute m-am dus și te-am lăudat la părinți și prieteni,
După cum meriți. Și vin ca să-ți spun ce ar vrea ei cu toții,
Bine-nțeles că și eu. Ah, mă-ncurc, nu e chiar așa lesne".

„Nu te sfii, îi răspunse, spune te rog mai departe!
Nu mă jignește, să crezi; sînt plină de recunoștință.
Spune-mi acum pe de-a dreptul, căci nu mă sperie cuvîntul.
Vrei ca să viu servitoare pe lîngă tata și mama,
Ca să-ngrijesc cum se cade de una și alta-ale casei,
Și te-ai gîndit că sînt tocmai ce trebuie, bună de muncă
Și pricepută la toate, ba chiar și supusă ca fire.
Cererea ta a fost scurtă, scurt îmi va fi și răspunsul:
Viu de îndată acolo unde mă cheamă ursita.
Mi-am împlinit datoria și pe bolnavă am dus-o
Iar lîngă-ai săi, și cu toții s-au bucurat c-am scăpat-o.
S-au regăsit cei mai mulți, și s-or regăsi ei și ceilalți.
Toți trag nădejde că poate-n curînd s-or întoarce acasă.
Cu toții așa se mîngîie, sărmanii de ei, în restriște.
Eu însă nu mă-amăgesc cu asemenea vise deșarte,
Și tocmai cînd vezi că ne-așteaptă doar zile amare:
Totul e rupt din zăgazuri pe lume; cine s-adune
Toate la loc, decît jalea cumplită în care ne zbatem!
Dacă îmi pot cîștiga într-o casă cinstită o pîine,
Lîngă-o femeie atîta de bună, o fac cu plăcere;
Căci nu e bine văzută o fată cînd umblă pe drumuri.
Da, vin la voi chiar acum; să le duc la prieteni doar apa,
Numai atîta întîrzii — și cît să-mi ureze de bine.
Vino să-i vezi, căci aș vrea înșiși ei să mă dea în primire."

Cu bucurie aude flăcăul vestea cea mare,
Stînd la-ndoială dacă să-i spună sau nu adevărul.
Dar se gîndi că-i mai bine s-o lase-n credința aceea,
Iar de iubire, numai acasă, acolo să-i spună.
Ah, dar îl vede inelul de aur din degetul fetei!
Nerăbdător parcă-i soarbe fiece vorbă i-o spune.

„Să ne întoarcem, îi zise ea-ngrijorată, căci lumea
Judecă rău pe o fată care stă mult la fîntînă;
Totuși atît de plăcut stai de vorbă cînd curge izvorul!"
Se ridicară atunci și din nou amîndoi s-aplecară
Să-și vadă chipu-n fîntînă, și-un dulce fior îi cuprinse.

Fata-n tăcere își luă urcioarele pline-amîndouă,
Merse pe scară în sus, iar Hermann îi merse în urmă.
El îi ceru un urcior, ca s-o împartă povara,
Dar ea îi spuse: „Se cumpănesc mult mai bine-amîndouă,
Și nu se cade stăpînul să mă servească pe mine.
Nu te uita așa jalnic, de parcă de plîns mi-ar fi soarta.
De timpuriu este bine femeia să-și știe menirea.
Numai prin muncă ajunge adevărată stăpînă,
Vrednică-n totul de cîrma ce-n casă de drept ar avea-o.
Încă de mică, o fată-ngrijește pe frați și părinții;
Viața întreagă îi este o veșnică alergătură
Și frămîntare, numai să-i îndestuleze pe alții.
Bine de-aceea căreia nu îi mai pare-o povară,
Căreia ceasuri de noapte ori ceasuri de zi-i sînt totuna.
Fără s-aleagă-ntre munca mai grea și cea mai ușoară,
Numai de alții-ngrijind și uitîndu-și cu totul de sine.
Dacă e mamă, cîte virtuți e nevoie să aibă,
Cînd copilașu-o deșteaptă bolnavă și-i cere să sugă
Chiar de-i slăbită! N-ajunge durerea, mai vine și grija!
Nici douăzeci de bărbați la un loc n-ar duce povara.
Nu cere nimeni s-o ducă, dar mulțumitori pot să-i fie!"

Astfel vorbindu-i, iar el ascultînd-o-n tăcere, ajunse,
Dînd prin grădină, în dreptul ariei din fața șurei
Unde-o lăsase stînd pe lehuză-ntre fiicele sale,
Nevinovate copile pe care ea le scăpase.
Pe cînd intrau, de cealaltă parte iată că intră
Conducătoru-ntre doi copilași care-l țin strîns de mînă:
Se rătăcise-amîndoi de biata lor mamă-n mulțime
Și pînă la urmă cu greu îi găsise bătrînu-ntre lume.
Cum mai săriră s-o-mbrățișeze pe draga lor mamă
Și să-l vadă pe noul frățior și tovarăș de joacă!
Apoi săriră s-o îmbrățișeze și pe Dorothea,
Și să îi ceară pîine și poame, dar mai ales apă!
Ea le întinse urciorul la rînd, și băură copiii,
Apoi lehuza cu fetele, și mai la urmă bătrînul,
Se desfătară și o lăudară apa cea bună,
Rece și întăritoare, care-i dă omului viață.
Fata le spuse atunci, privindu-i cu înduioșare:
„Dragi prieteni, de ultima oară v-astîmpăr eu setea,
Ultima oară vă-ntind azi la gură urciorul acesta.
Cînd veți mai bea de acum înainte în zilele calde
Și veți sorbi din izvorul cel limpede-n tihnă, la umbră,

Să vă gîndiți și la mine, că de v-am fost de vreun sprijin,
E că pe toți v-am iubit, ca pe niște rude de-aproape.
Tot ce-ați făcut pentru mine, nu voi uita niciodată,
Greu plec, dar unul-altuia astăzi ne-am fi o povară,
Nu mîngîiere, s-o credeți; și pînă la urmă ajungem
Tot risipiți prin streini de nu ne-om putea reîntoarce.
Iată-l pe tînărul căruia să-i mulțumim și de daruri
Pentru copil, și pentru merindele binevenite.
M-a întrebat dacă vreau să-l urmez la dînșii acasă
Și să-i ajut pe părinții lui buni în gospodărie.
Eu bucuroasă-am primit, căci nu-mi este teamă de muncă
Nici n-aș putea eu să stau, și alții să vadă de mine.
Merg dar voioasă, căci pare să fie un tînăr de treabă.
Astfel or fi și părinții; bogaților li se și cade.
Scumpă prietenă-ți zic bun rămas și să ai bucurie
De copilașul ce-așa de vioi și de cald te privește.
Cînd îl vei strînge la piept, în fașa asta-nflorată,
Adu-ți aminte de tînărul darnic ce cu bunătate
Îmi va purta de aci înainte și mie de grijă —
Iar dumitale", spuse-ntorcîndu-se către bătrînul,
„Îți mulțumesc, căci un tată mi-ai fost în orice-mprejurare".
Se apecă spre lehuză care plîngea de mîhnire
Și-o sărută, pe cînd ea îi șoptea o urare de bine.
Însă cinstitul bătrîn îi spuse atuncea lui Hermann:
„Scumpe prieten, vrednic și bun gospodar mi te-nchipui,
Plin de îndemn pentru oamenii harnici de pe lîngă casă!
Mă uit adesea la lume cînd este să cumpere vite:
Cai ori oi — ce cu grijă le-alege și le cîntărește.
Da! Dar pe om care-ascunde în el ce e bun și destoinic
Și îți ia ochii te miri cu ce strălucire-n afară —
Omul îl iei la-ntîmplare, în casă ți-l bagi într-o doară,
Chiar dacă-n urmă te vei căi de alegerea proastă.
Dar dumneata te pricepi, văd, căci fata pe care-ai ales-o
Să-ți îngrijească de casă și de părinți, e-nțeleaptă!
Fii fără grijă! Cît timp vei avea-o să-ți vadă de toate,
Ție-ți va fi ca o soră, iar la părinți ca o fiică."

Mulți veniră-ntre timp la lehuză, din rubedenii,
Unii să-i spună că i-au găsit o-ncăpere mai bună,
Vestea o auziră și-l lăudară pe Hermann
Cu înțeles în privire și cu nădejde în gînduri,
Căci își șopteau unul altuia, mulți dintre ei, la ureche:
„De-o fi să iasă-un logodnic de-aci, e scăpată de grijă."

Hermann la urmă o luă pe copilă de mînă și zise:
„Hai să plecăm, se întunecă, văd, și orașu-i departe!“
Vin guralive femeile s-o-mbrățișeze pe fată,
Hermann o trase spre el, dar ele-i fac semne cu mîna.
Apoi veniră copiii plîngînd și-agățîndu-se-n fuste:
Cu nici un preț n-o lăsau pe mămica de-a doua să plece.
Dar se răstiră la ei cîteva din femei și le zise:
„Hei, copii! N-auziți? Se duce-n oraș să v-aducă
Zaharicalele care le-a fost poruncit mititelul
La cofetar pentru voi, cînd l-a adus astăzi barza.
Cînd s-o întoarce, v-aduce pungușe frumos poleite!“
Numai așa o lăsară copiii să plece, iar Hermann
Numai cu greu o desprinse, în fluturări de batiste.

VIII

MELPOMENE

HERMANN ȘI DOROTHEA

Astfel porniră-amîndoi spre soarele care apune
Şi se ascunde în norii prevestitori de furtună,
Iese din neguri ici-colo, ca suliţi de raze-arzătoare,
Zarea-mpînzind-o într-o lumină plină de taină.
„Numai de nu ne-ar veni vreo furtună", îi zise Hermann,
„Sau vreo grindină, Doamne ferește! Păcat de recoltă!"
Se bucurară de grînele-nalte și învălurate
Care acum le ajung pînă aproape de umăr.
Spuse-atunci fata către prietenul de lîngă dînsa:
„Tu, ce-mi vei da de aci înainte cămin și-ngrijire,
Cînd sînt atîţia pribegi pe care-i va prinde furtuna,
Fii bun şi spune-mi-nainte de toate, cum sînt părinţii
Cărora trup și suflet aş vrea să le fiu preasupusă?
Dacă-l cunoşti pe stăpîn, îl mulţumești mult mai lesne.
Ştii atunci la ce ţine şi ce-i pare lui mai de seamă,
Ştii pe ce-i stăruie gîndul și care-i va fi hotărîrea,
Spune-mi, te rog, cum aș face ca să-i plac tatii şi mamii?"
Blînd şi cu înţelegere-i spuse la rîndu-i flăcăul:
„Cîtă dreptate îți dau, fată-nţeleaptă şi bună,
Cînd, înainte de toate, vrei ca să știi cum li-e firea!
Cît m-am muncit în zadar să-l pot mulţumi eu pe tata,
Luînd-o asupră-mi gospodăria întreagă eu singur
Şi-apoi muncind din zori pînă-n noapte în cîmp şi la vie!
O mulţumeam eu pe mama, şi-mi preţuia toată truda;
Cred că și tu ai să-i pari ca o minunată copilă
Cînd te-o vedea că lucrezi pentru noi, cum lucrezi pentru tine.
Tata e altfel: îi place și strălucirea în viață.
Dragă copilă, nu sînt nici nesimţitor şi nici rece
Cînd ţi-l dezvălui de-ndată, ţie-o streină, pe tata.

E-ntîia oară, ţi-o jur, că-mi scapă asemenea vorbă.
Mie, ce n-am obicei să vorbesc de prisos niciodată.
Tu însă, nu ştiu de ce, îmi scoţi orice taină din suflet.
Tata se-ncîntă, vezi tu, de anume maniere în viaţă;
Vrea şi-n respect, şi în drag, gesturi ce vin din afară.
Poate că l-ar mulţumi slujitori mai nendemînatici
Dacă le ştie pe astea, şi l-ar supăra poate cei buni."

Veselă însă-i răspunse copila, paşii iuţindu-i
Şi uşurică săltînd pe cărarea cea întunecată:
„Sper să-i împac pe-amîndoi, dacă e să rămînă pe-atîta:
Mama îmi pare să fie cam de o fire cu mine;
Cît despre bune-maniere,de mică-s deprinsă cu ele.
Trebui' să ştii că-nainte, vecinii noştri, francezii,
Mult preţuiau politeţa: nobili, burghezii, ţăranii,
Toţi o cinsteau deopotrivă, şi între ei, şi în casă.
Obişnuirăm cu timpul şi noi pe copii, dimineaţa,
C-un compliment şi urări să sărute părinţilor mîna,
Un obicei care zilnic şi-n casă la noi îl păstrarăm,
Tot ce-am putut să învăţ, de copil, şi cu care-s deprinsă,
Tot ce-am în suflet, vreau ca părintele tău să vadă.
Da, însă cine mă-nvaţă cum să mă port să-ţi plac ţie,
Care eşti singurul fiu la părinţi, şi de mîine stăpînul?"

Astfel ajunseră ei la părul de sus de pe coamă.
Ce strălucire revarsă din ceruri luna cea plină!
Noapte-i acuma: orişice rază de-amurg este stinsă,
De toate părţile îi înconjoară, mereu schimbătoare,
Cînd luminişuri de zi, cînd neguri adînci şi-nnoptate!
Vesel aude Hermann din umbră-ntrebarea cea dragă,
Tot de pe locul acela cu părul, atîta de scump lui,
Unde chiar astăzi plînsese, cu gîndul la draga-i pribeagă.
Cînd între timp s-aşezară-amîndoi s-odihnească o clipă,
Îndrăgostitul flăcău îi luă mîna-ntr-a lui şi îi zise:
„Inima ta să ţi-o spună: pe ea doar ascult-o în toate!"
Dar mai departe nu merse, oricît i-ar fi fost de prielnic!
Tot se temea să n-audă cumva un „nu" prea degrabă.
Ah, şi în deget i-l simte inelul ce-l îndurerează.
Astfel stătură tăcut şi tihnit amîndoi laolaltă.
Spuse atuncea copila: „Ce dulce-ncîntare-mi strecoară
Raza de lună în suflet" O vezi, luminează ca ziua.
Uite-l oraşul: stai să pui mîna pe curţi şi pe case;

Sub acoperişul acela, fereastra ce bine se vede!"

„Colo ce vezi, îi răspunse cu stăpînire flăcăul,
E casa noastră, unde vom merge acuma devale;
Iar fereastra aceea de sus, e a camerii mele
Care-n curînd va fi poate a ta, căci schimbăm rostul casei.
Cîmpu-i al nostru, gata de secerişul de mîine:
Chiar în umbra aceasta ne-om odihni şi-om lua prînzul.
Dar să pornim înainte, prin vie, şi-n jos prin grădină.
Fulgeră, uite; se pregăteşte să-nceapă furtuna
Şi în curînd ne-o întunecă blînda lumină de lună."
Se ridicară şi scoborîră de-a lungul cîmpiei,
Printre grînele-nalte, cu raza de lună în suflet.

Astfel ajunseră-n vie, sub întunericul bolţii
Unde flăcău-o-ndrumează prin nenumăratele lespezi
Puse ca trepte, care se lasă în jos pe sub boltă,
Ea tot cu-ncetul coboară, pe umerii lui ţine mîna,
Blîndă le tremură-n ochi printre frunze lumina de lună,
Norii însă o-nghit şi rămaseră în întuneric.
Plin de grijă-o susţine puternic pe fată în reazim,
Ea însă necunoscînd-o cărarea cea bolovănoasă,
Alunecă şi, sucindu-şi piciorul, fu gata să cadă.
Îndemînatic întinse degrabă tînărul braţul
Şi-o sprijini pe iubită; uşor îi căzu ea pe umăr,
Pieptul la pieptul lui şi obrazul lîngă obrazu-i.
Tare ca stana de piatră şi nestrămutat în voinţă,
N-o strînse-n braţe mai tare, ci-i susţinu greutatea.
Simţe întreaga dulce povară, căldura din sînu-i
Şi răsuflarea suavă a buzelor întredeschise:
Cu bărbătească simţire îşi duce odorul de fată.

Ea ascunzîndu-şi durerea, cercă să îi spună în glumă:
„Rău semn şi a supărare, aşa zice lumea la ţară,
Cînd eşti aproape de casă şi-n prag se suceşte piciorul!
Nu ştiu, dar parc-aş fi vrut ca să mi se facă mai bun semn!
Stai să răsuflu o clipă; n-aş vrea să te certe părinţii
Că le-ai adus pe o şchioapă să vadă de gospodărie."

IX

URANIA

PERSPECTIVE

Muze, care cu drag ocrotiţi duioasa iubire
Şi călăuze i-aţi fost pîn-acum minunatului tînăr,
Fata punîndu-i la piept înainte chiar de logodnă,
Faceţi ca legătura-ntre ei să le fie deplină
Şi-ndepărtaţi-i şi norii ce vin peste-a lor fericire:
Dar mai întîi să ne spuneţi şi ce se întîmplă acasă!

Nerăbdătoare, măicuţa nu-şi mai găseşte astîmpăr,
Iese şi intră-n odaia bărbaţilor, îngrijorată
Că se-nnorează şi nu mai e lună, că vine furtuna,
Că întîrzie băiatul şi noaptea sînt multe primejdii;
Aspru-i mustră pe prieteni că făr' să vorbească cu fata,
Nici s-o peţească se despărţiseră-n grabă de tînăr.

„Ah, dar mai lasă şi tu, îi răspunse-atunci tatăl în silă;
Parcă nu vezi că şi noi aşteptăm şi ne zbatem de grijă!"

Dar tacticos, stînd pe scaun, intră şi vecinul în vorbă:
„Oricînd văd oameni ce-aşteaptă-n nelinişte, îmi vine-n minte
Bietul meu tată care de mic încă, din rădăcină
Orişice urmă de nerăbdare-a stîrpit-o din mine
Şi m-a-nvăţat să aştept mai mult decît toţi înţelepţii."
„Spune, răspunse părintele-atuncea, cum? Prin ce mijloc?"
„Am să vă spun bucuros, căci este de învăţătură:
Într-o duminecă, eram copil, aşteptam la fereastră
Nerăbdător ca să vină trăsura, şi n-aveam astîmpăr,
Căci trebuia să ne ducem la cîmp, la fîntîna cu teii,
Dar nu venea: alergam ca un viezure de colo-colo,
Ba-n sus şi-n jos fug' pe scară, ba de la geam pîn' la uşă,

Ba îmi frîng mîinile-ntruna și zgîrii pe fața de masă,
Treapăd și mă învîrtesc și numai în gît îmi stă plînsul...
Nu-și pierdu cumpătul tata, dar cînd văzu mai la urmă
Că-n nici un fel nu e chip să m-astîmpăr, m-a luat de mînă,
Drept la fereastră m-a dus, și parcă îl văd cum îmi spuse:
Vezi prăvălia tîmplarului colo? Astăzi e-nchisă:
Mîine-o deschide el iar, și-ai s-auzi ferăstrău și rîndeaua:
Una întruna, din zori pînă-n noapte silește la lucru.
Dar tu ascultă la mine: vine și ziua aceea
Cînd își adună meșterul toți ucenicii-mprejuru-i
Și se apucă să ți-l încheie și ție sicriul,
Și cum e gata, ți-o și trimite cutia de scînduri
Care și pe grăbit și pe cel negrăbit îl înghite.
Nu stă la gînduri, și cît ai clipi țintuiește capacul.
Nu știu de ce-n clipa-aceea, parc-am văzut chiar aievea
Scînduri gata-ncheiate și toate în negru, deoparte,
M-am liniștit și-așteptai cu răbdare să vină trăsura.
Azi, cînd se-ntîmplă să văd iarăși lume care așteaptă
Fără de-astîmpăr, îmi vine în minte-ntîmplarea aceea."

Spuse părintele: „Tulburătoarea imagine-a morții,
Pentru-nțelept nu-i o spaimă, pentru creștin nu-i sfîrșitul,
El îl împinge pe unul spre viață și înfăptuire,
Celuilalt îi dă credința, nădejdea că e înc-o viață,
Și amîndoi văd în moarte tot viață! Nedrept a fost tatăl
Ca să-nspăimînte copilul spunîndu-i că moartea e moarte.
Cată s-arăți celui tînăr că vrednic de cinste-i bătrînul,
Celui în vîrstă arată-i pe tînăr, deolaltă să intre-n
Cercul cel veșnic și viața cu viață să se întregească.

Dar se deschise-atunci ușa și mîndra pereche s-arată;
Se minunară prietenii, se minunară părinții
De frumusețea miresii pe o potrivă cu fiul.
Ușa aproape nu-i poate cuprinde pe falnicii tineri
Care trec pragul acum împreună intrînd în odaie.
Hermann le-o arătă la părinți și cuvintele-au aripi:
„Iat-o, le spuse, pe fată așa după cum v-ați dorit-o.
Tată, primește-o cu drag, căci i se cuvine. Mamă,
Poți s-o întrebi de pe-acum tot ce vrei despre gospodărie
Ca să te încredințeze cît de aproape de noi e."

Repede luîndu-l apoi pe pastor deoparte, îi spuse:
„Scoate-mă, rogu-te, tată părinte, din încurcătură:
Vezi şi-l dezleagă tu greul care-mi apasă pe suflet:
Nu am adus-o pe fată ca pe logodnică-n casă;
Ea e-n credinţa că vine ca doar să slujească. Mi-e teamă,
Mi-e să nu fugă dacă i-oi spune de căsătorie.
Fie însă ce-o fi, dar nu pot s-o mint mai departe,
Tot cum, dealtfel, nici eu nu mai pot ca s-o rabd îndoiala.
Înţelepciunea de totdeauna arat-o şi astăzi!“
Iute atunci se întoarse pastorul către prieteni,
Dar, din păcate, sufletul fetii îl tulburase
Felul glumeţ de-a vorbi al tatălui, care-i spusese
Cam într-o doară, e drept, dar fără vreun gînd rău dealtfel:
„Ei, aşa da! Asta-mi place! Mă bucură cînd văd că fiul
Are aceleaşi gusturi cu tata, în tinereţe:
Pe-a mai frumoasă-am jucat-o la horă, şi pe-a mai frumoasă
Mi-am şi adus-o să-mi fie mireasă, vedeţi, de măicuţa.
După logodnică-l judeci pe om. După cum şi-o alege
Vezi cîtă stofă e-n el şi singur cam ce-i poate capul.
Nu-i vorbă, n-ai stat la gînduri, şi repede-ai luat hotărîrea;
Cînd ai în faţă astfel de flăcău, e şi greu să mai pregeţi“.

Hermann în fugă-auzi şi simţi că-l cuprinde un tremur,
Însă şi ceilalţi din jurul lor amuţiră deodată.

Dar minunata copilă, uimită de-asemenea vorbe,
Nu mai ştiu ce să creadă, şi pînă-în suflet jignită,
Simte cum i se suie roşeaţa-n obraji pînă-n frunte,
Totuşi se stăpîni cît putu şi se reculese,
Dar cu adîncă mîhnire rămasă în glas, îi răspunse:
„Fiul, ce-i drept, nu-mi vorbise de o primire ca asta
Cînd îmi spusese că tata este un om plin e suflet.
Ştiu că mă aflu-în faţa cuiva care-n viaţă destule
A învăţat şi ştie ce fel să se poarte cu-oricine;
Totuşi n-aveţi nici un pic de cruţare pentru sărmana
Care vă trece azi pragul cu gînd de folos să vă fie.
Altfel nu văd ce rost are gluma care s-arate
Deosebirea de soartă-ntre voi, fiul vostru şi mine.
Drept e, sărac-am intrat, cu-o legăturică în mînă,
Într-o casă de oameni avuţi şi voioşi, fără grijuri.

Nu e nimic! Eu mă simt şi ştiu ceea ce ne desparte.
Însă se cade să mă primiţi cu astfel de glume
Şi să mă-ntoarceţi din pragul casei în care intrasem?

Hermann speriat tresări şi îl trase de mînă pe pastor,
Poate intrînd el la mijloc, să știe să-ndrepte greşeala.
Iute se duce-nţeleptul spre fată, îi vede mîhnirea,
Lacrămile din ochi şi durerea abia stăpînită,
Dar chibzui că e bine să nu lămurească pe dată,
Ci să-l dezvăluie întregul zbucium din sufletul fetii.
Spuse atunci înadins şi cu vorbele care s-o-ncerce:
„Poate că n-ai cugetat îndestul, copilă pribeagă,
Ce înseamnează ca să slujeşti într-o casă străină,
La un stăpîn care are tot dreptul să-ţi poruncească.
De învoiala făcută, soarta pe-un an îţi atîrnă.
Cîte nu ai de-ndurat pentr-un «da», şi de cîte te leagă!
Poate că alergătura n-ar fi greutatea cea mare,
N-ar fi nici munca istovitoare de fiece clipă:
Căci nu munceşti doar tu singură; și gospodarul munceşte.
Dar ca să rabzi să te mustre nedrept şi cu toane stăpînul,
Şi să te sîcîie-ntruna — ce vrea, cînd el singur nu ştie,
Ori s-auzi certuri şi-ocări de femei, cînd li se năzare,
Şi rîzgîieli de copii rău-crescuţi, arţăgoşi şi obraznici,
Astea mai greu le înduri, dar n-ai încotro, ţi le cere,
Iute şi fără de preget, şi fără să stai ursuză!
Dar tu se vede că nu poţi să-nduri, dac-o glumă a tatii
Te-a supărat într-atîta! Lumea, se ştie, adesea
O necăjeşte pe fată spunînd că îi place vreun tînăr!"

Astfel vorbi, însă fata, pătrunsă de tot ce-i spusese,
Nu mai avu stăpînire. Toată simţirea-ncălcată
Se răsculă; din pieptul ce-i bate, un suspin se ridică
Şi printre lacrămi fierbinţi şi amare, îi spuse atuncea:
„Ah, înţeleptul ce crede că ne mîngîie-n durere
Nu ştie cît de puţin izbuteşte cuvîntul lui rece
Să uşureze din suflete greul ce soarta ni-l dete.
Voi sînteţi veseli, fireşte: o glumă pe voi nu vă doare.
Pe cine suferă însă, îl doare orice îl atinge.
Bunăvoinţa îmi este-n zadar; nu pot fi prefăcută.
Rup mai degrabă acum, decît alte dureri să se-adune,
Iar mai tîrziu să ajung ca să sufăr întruna-n tăcere.

Da, vreau să plec; eu nu pot rămîne aicea în casă:
Plec chiar acum la ai mei, ca să mi-i găsesc pe sărmanii
Ce i-am lăsat în amar, negîndindu-mă decît la mine.
Asta îmi e hotărîrea; pot să vă spun de aceea
Tot ce-mi stătuse pe suflet și ce-aș fi tăcut multă vreme:
Dacă de gluma aceea, atît m-am simțit de jignită,
Nu e că-s mîndră și supărăcioasă, căci sluga-i să rabde,
Ci fiindcă în adevăr îmi simțisem un fel de-nclinare
Față de tînărul ce ca un mîntuitor mi-apăruse.
De la-nceput, de cînd ne-am despărțit, nici o singură clipă
Gîndul nu l-am mai luat de la el. Fericisem pe fata
Ce-o fi avînd-o în suflet, cu gîndul s-o ia de soție,
Cînd l-am văzut la fîntînă-am simțit o așa fericire
Că îl mai văd înc-o dată, de parcă din cer îmi venise,
Și cu ce drag l-am urmat ca să-i văd de gospodărie!
Drept este, nu mint; în sufletul meu năzuisem o clipă
Pe drumu-ncoace, să pot ajunge vreodată să-l merit,
Cînd v-aș fi fost mai tîrziu ca un sprijin temeinic al casei.
Ah, dar la timp văd primejdia care era să m-aștepte
Dac-aș fi stat pe un loc cu acel ce iubeam în tăcere.
Astăzi abia pot să văd ce departe e-o fată săracă,
Oricîte merite are, de un băiat cu avere.
Toate le-am spus ca să nu-l înțelegeți greșit bietu-mi suflet
Greu încercat de împrejurări ce-mi deschid acum ochii,
Căci mă puteam aștepta ca în timp ce-l iubeam eu în taină,
El să-și aducă într-una din zile logodnica-n casă.
Ar mai fi fost cu putință s-o țin ascunsă durerea?
Bine că știu ce m-așteaptă și bine că taina se duce,
Iese din suflet la vreme, pîn' se mai vindecă răul.
Tot ce m-apasă v-am spus. Nimica nu mă mai ține-n
Casa în care mă simt rușinată și îngrijorată
Că mi-o cunoașteți și taina, și năzuința-mi nebună.
Nu mă oprește nici noaptea cu umbrele ei destrămate,
Nu mă oprește nici tunetul care s-apropie-ntruna,
Nu, și nici ploaia ce răpăie-acuma și bate în geamuri,
Nici vîjîitul furtunii — căci sînt deprinsă cu ele
Din pribegia amară cînd ne gonise dușmanul.
Iar plec pe drumuri, unde de mult sînt obișnuită,
Să mă despart iar de toate, prinsă-n vîrtejul de vremuri.
Plec și vă zic să rămîneți cu bine. Așa-a fost să fie!"

Astfel le spuse și iute se-ntoarse să iasă pe ușă,

Cu legătura în mînă, cum o ținuse tot timpul,
Însă măicuța degrabă o strînse în brațe pe fată,
Și cuprinzînd-o de mijloc, îi spuse nedumerită:
„Ce-nseamnă asta? Ce lacrimi sînt astea, așa pe degeaba?
Cum îți închipui să pleci? Ești logodnica fiului meu doar!“
Tatăl atuncea se ridică de pe scaun cam în silă
Și plictisit că le vede plîngînd pe-amîndouă, le spuse:
„Asta-i răsplata, poftim, pentru toată bunăvoința:
Să mai și plîngeți acuma, ca încheiere a zilei,
Ah, și urîte-mi mai sînt lacrămi și-ocări de femeie,
Vorbe aprinse și văicăreală, și tevatură,
Cînd cu-o fărîmă de minte, toate-ar fi fost împăcate!
Mie mi-ajunge pe astăzi, și zăpăceală, și larmă!
Voi, descurcați-vă singuri, eu unul mă duc la culcare.“
Și se întoarse în loc, grăbind ca să plece-n odaie,
Înspre patul lor bun de pe vremuri, ca să se culce.
Însă flăcău-l opri și rugîndu-l fierbinte, îi spuse:
„Tată, fii bun, nu pleca! Și să-ți treacă mînia pe fată:
Vina e-a mea, căci eu am făcut-o încurcătura,
Și-apoi părintele, nu știu de ce, și mai mult a mărit-o.
Spune-le totul, părinte, căci ție mă încredințasem,
Și nu mai pune și gaz peste foc; ajunge acuma!
Crede-mă, n-aș mai putea să te respect ca-nainte
Dacă ne strici bucuria, în loc tu s-aduci o lumină!“

Însă surîse atuncea vrednicul pastor și zise:
„Care înțelepciune-ar fi scos la iveală frumoasa
Destăinuire și firea aleasă a bunei copile?
Nu ți s-a-ntors în plăcere acum toată îngrijorarea?
Spune-le tu ce-ai de spus: la ce să vorbească streinii?“
Hermann atunci se duse cu fața deschisă și spuse:
„Nu-ți pară rău și nu plînge de aste dureri trecătoare;
Ele-ntregesc fericirea-mi, și pe a ta, trag nădejde.
Nu; n-am venit la fîntînă ca s-o tocmesc servitoare
Fata cea dragă, ci am venit ca să-i caut iubirea.
Însă privirea-mi sfioasă n-a izbutit să desprindă
Dragostea ta din privire, ci numai prietenie,
Cînd surîzînd amîndoi ne-am oglindit în fîntînă.
Să te aduc dar acasă eram fericit jumătate,
Dar sînt acum pe deplin. Dumnezeu să te aibă în pază.“
Fata atunci îl privi pe flăcău pînă-n suflet mișcată

Și îi primi sărutarea, această culme-nsorită
Ce-ndrăgostiții o văd ca pecetia multașteptată
A fericirii ce vine, și lor li se pare eternă.

Cît despre ceilalți, pastorul îi lămuri de îndată,
Însă copila veni către tată cu drăgălășenie
Și sărutîndu-i, plecată, mîna ce el nu și-o lasă:
„Iartă-mă, tată, îi spune, din tot ce nu înțelesesem,
Lacrămi amare dintîi, și lacrămi voioase din urmă,
Iartă-mi pornirea de-atunci, și iart-o și cea de acuma,
Ca să mă pot pe deplin regăsi-n fericirea cea nouă!
Ah, cea dintîi supărare de care am fost vinovată,
Fie și cea de pe urmă! Tot ce crezusem, supusă,
Să-ndeplinesc ca streină în casă, voi face-o ca fiică!"
Tatăl o strînge la piept și lacrămi în ochi i se suie,
Vine acum și măicuța, cu dragoste ca s-o sărute,
Mîna i-o ia într-a ei și plîng amîndouă-n tăcere.

Repede prea-nțeleptul părinte întîi se duse,
Luă mîna tatii și-i scoase inelul de cununie
(Lucru nu tocmai ușor; se cam îngrășase tăticul);
Apoi îl scoase pe-al mamii, și logodindu-i copiii:
„Fie, le zise, inelul din nou s-o aibă menirea
Ca să-ntărească o legătură la fel cu cea veche:
Tînăru-acesta, adînc este îndrăgostit de copilă,
Fata, mărturisește și ea că-ndrăgește băiatul.
Vă logodesc chiar acuma; blagoslovirea vi-e dată
Cu învoirea părinților și c-un prieten ca martor."

Se înclină după-aceea să facă urări și vecinul,
Însă cînd pastorul dete să-i pună fetii inelul,
Mult se miră că mai are înc-un inel pus în deget,
Cel care-l îngrijorase pe Hermann întîi, la fîntînă,
Și încercă să glumească atuncea prietenește:
„Cum asta? Te logodești înc-o dată? Vezi să nu vină
Primul logodnic și chiar la altar să ne strice logodna."

Ea însă spuse: „Îngăduiți-mi să-nchin amintirii
Celui ce mi-l dărui doar o clipă! Se cade, sărmanul!
La despărțire mi-l dete și nu mai se-ntoarse în țară.
Toate le-a prevestit cînd, în setea de libertate,
Precum și-n dorul să lupte în noua prefacere-a lumii,
Se avîntă spre Paris, spre închisoare și moarte.

«Rămîi cu bine, îmi zise, căci fața lumii se schimbă
Din temelie acuma; tot ce-a fost vechi se destramă:
Legile vechi se dărîmă și-n cele mai trainice state,
Iară pămînturi se duc de la cei care le stăpînise.
Toți se despart: prieteni, se rupe iubit de iubită,
Astfel și eu plec departe — iar unde te văd, cine știe?
Poate că-n clipa aceasta vorbim pentru ultima oară!
Drept au grăit cînd au spus: călător este omul pe lume,
Dar niciodată n-a fost așa călător ca acuma.
Fuge pămîntul de sub picioare, comorile fug, iar
Aur și-argint le topesc din vechile sfinte odoare.
Totul e-n freamăt, ca și cînd lumea aceasta clădită
Iar intră-n haos și-n noapte, din nou iar clădită să fie.
Ține-mi-o inima ta! De ne-om mai vedea vreodată
Peste ruinele lumii — alți oameni sîntem atuncea,
Alta simțirea cea liberă, descătușată de soartă.
Ce îl mai leagă pe-un om cînd trece prin astfel de zile?
Dar de-o fi scris să nu scap cu bine din aste primejdii
Și bucuroși să putem să ne mai întîlnim vreodată,
Ah, amintirea-mi ca o icoană să-ți tremure-n suflet,
În fericire și-n nefericire să te întărească!
Iar dac-o altă nădejde și-un alt cămin ți-o surîde,
Bucură-te din plin de aceea ce soarta-ți întinde!
În curăție și-n cinste să ții la cin-te iubește.
Dar nici atunci să nu pui mult temei pe ce-ți calcă piciorul,
Ca să nu suferi prea mult dac-ar fi să-ncerci iar o durere.
Sfîntă să-ți fie-orice clipă; n-o socoti însă viața
Ca mai presus de-orice bun, căci toate sînt înșelătoare».
Astfel îmi spuse, și dragul meu suflet s-a dus pe vecie.
Totu-am pierdut între timp, dar sfatul îmi stăruie-n minte,
Azi mai ales cînd iubirea-mi surîde și îmi pregătește
Noi fericiri, și din plin îmi deschide nădejdile vieții.
Iartă-mi, prietene scump, dacă însuși la brațul tău tremur,
Ca și luntrașul ce după un lung timp, la țărm, cînd ajunge,
Șovăie încă și-l simte pămîntul că nu este tare."

Astfel vorbi și inelul îl puse alături în deget,
Însă logodnicul spuse mișcat și cu însuflețire:
„Da, Dorothea, cu-atîta mai trainic va fi legămîntu-n
Freamătul lumii. Tare s-o întemeiem căsnicia;
Strînși laolaltă să-l stăpînim și să-l ținem avutul!

Omul ce-n vremi șovăielnice este și el șovăielnic,
Răul mai mult îl sporește și mai departe-l întinde!
Cel care stăruie-n gîndu-i, își făurește o lume.
Nu se cuvine germanilor ca să-nteţească grozava mişcare,
Nici ca să șovăie-ncoace și-ncolo, lăsîndu-i făgașul.
Noi cu al nostru! Asta s-o spunem, mereu, cu tărie!
Cinste şi astăzi popoarelor cari hotărîte să lupte
Pentru credinţă şi lege, părinți, copii și femei,
L-au înfruntat pe dușman cu jertfa însăși a vieții!
Tu ești a mea; cu atît e ce am mai al meu de acuma.
Nu vreau cu grijă, ci-n tihnă să-mi stăpînesc tot avutul,
Iar la nevoie, să-l apăr! Dușmanul de-o fi să ne-ncalce,
Tu pregătește-mă; singură pune-mi arma în mînă!
Dacă ești tu ca să vezi de dragii părinți și de casă,
Fără de teamă-naintea vrăjmașului voi pune pieptul.
Toţi de-ar gîndi ca și mine, toţi am porni cu putere
Contra puterii dușmane, și-ar fi-n omenire iar pace!“

1 În original cele nouă cînturi nu sînt numerotate. Cifrele romane au fost introduse de editori pentru a facilita consultarea textului.

2 Fiecare cînt este pus sub auspiciile uneia din cele nouă muze, deşi legătura dintre muza invocată şi acţiunea din cîntul respectiv este de cele mai multe ori numai vag conturată. Caracterul epic al poemului şi tema majoră („destin" şi „compasiune") din Cîntul I stă sub semnul *Calliopei*, muza poeziei epice. *Clio*, muza istoriei, este invocată (Cîntul VI) pentru evocarea evenimentelor determinante ale epocii (Revoluţia franceză, războaiele de intervenţie contra Franţei), la fel *Polyhymnia*, muza cîntării serioase, pentru a descrie soarta omului sub impactul acestor evenimente (Cîntul V). *Erato*, muza poeziei erotice, patronează declaraţia mută de dragoste a celor doi tineri la fîntînă (Cîntul VII), după ce *Terpsichore*, muza dansului, semnalează prima lor întîlnire (Cîntul II). Intima comuniune de sentimente dintre mamă şi fiu este relevată de *Euterpe*, muza poeziei lirice (Cîntul IV), iar *Urania*, muza astrelor, acordă auspiciile sale viitoarei însoţiri dintre Hermann şi Dorothea (Cîntul IX). În Cîntul III, apelul la *Thalia*, muza comediei, face aluzie, probabil, la distanţarea ironică cu care poetul descrie unele particularităţi de caracter ale înstăriţilor şi filistinilor burghezi, mai ales zgîrcenia spiţerului. În sfîrşit, *Melpomene*, muza tragediei, este chemată să rezolve aparentul conflict din Cîntul VIII, în ce priveşte raportul dintre Dorothea şi familia birtaşului.

3 *Landau:* oraş în Palatinat, cunoscut pe atunci pentru meşterii ce construiau caleşti şi alte trăsuri de lux.

4 *Pamina*, *Tamino:* pereche de îndrăgostiţi din opera *Flautul fermecat* de Mozart, compusă în 1791 şi prezentată pentru prima oară pe scenă la Weimar în 1793. Era foarte apreciată de Goethe care proiecta să scrie o continuare.

5 *Strassburg*, *Frankfurt*, *Mannheim:* dacă primele două din oraşele citate erau încă de pe atunci milenare, Mannheim devenise centru urban abia în secolul al XVII-lea şi fusese amenajat pe baza unui plan de sistematizare, în eşichier, cu cartiere şi străzi regulate.

6 *coşuleţul:* referire la o veche datină germană prin care cavalerului refuzat i se oferea un coşuleţ cu flori pentru a îndulci puţin ofensa. De aici, în germana modernă s-a statornicit expresia „*jemandem einen Korb geben*" (a da cuiva un coş) cu sensul de „a refuza pe cineva".

AHILEEA

Traducere de GRETE TARTLER

Arse-n flăcări spre-nalturi rugul măreț înc-o pală,
Ținta-i cerul era și-nroșite din Ilios[1] ziduri
Noaptea cea sumbră-o răzbiră; stive de-ntreagă pădure
Din uriașul schelet prăbușindu-se-ncins-au
Jarul măreț. Atunci se topiră-a lui Hector
Oase și scrum cel mai nobil troian sta-n țărînă.

Numai atunci lîngă cort ridicatu-se-Ahile,
Ore noptatice treaz își trecuse cu ochii-n
Flăcări, la jocul lor crunt, depărtat-schimbătorul,
Fără-a-i întoarce din roșul cetății Pergamos[2].
Ură adîncă simțea încă față de mortul
Care-i ucise prietenul, însuși azi pulberi.

Dar cînd scăzu a hulpàvelor flăcări mînie
Rînd după rînd și cu deget de roze zeița
Mare și țărm zugrăvi, că păli focul groaznic,
Blînd și mișcat se întoarse Pelidul[3], măritul,
Spre Antiloh[4] și grăi aste vorbe de seamă:
„Ziua veni-va cînd numai ruine din Ilios
Greu fum urca-vor, gonit de vîntoasele tracice[5],
Lungile creste-ale Idei[6] umbrind, culmea Gàrgaros[7];
Însă eu n-am să-l mai văd! Zeea Eos, trezinda,
A lui Patrocle-oseminte-adunînd m-a găsit, azi
Frații lui Hector aflat-a-ntr-aceeași smerire,
Și în curînd, credincios Antiloh, și pe tine
Te va afla jelind restul din bunul prieten.

Dacă-i să fie așa, cum îmi dau zeii veste[8],
Fie! Să nu ne gîndim decît ce-i de făcut.
Mie, alături de bunul prieten Patrocle
Mîndră colină spre cinste-nălțați-mi pe țărmuri,
Sus, monument pentru neamuri din vremi viitoare.
Harnici, voinici, mirmidonii[9] îmi și-ncercuiră
Spațiul menit și pămîntu-aruncînd spre-năuntru
Zid de-apărare-mplinesc totodată-mpotriva
Valmei dușmane. Cu sîrg spațiul larg cercuiră,
Însă vreau totul să crească! Grăbit de pe-acum sînt
Grupuri să vină, ce-s gata să toarne țărînă
Peste țărînă și poate ridic jumătate;
Voi să-mpliniți ce-o mai fi, cînd voi sta eu în urnă."

Astfel grăi și porni printre rînduri de corturi,
Semne făcînd către unii, pe alții chemîndu-i.
Toți deîndată stîrniți apucară unelte tari,
Sape, lopeți, cu elan, să răsune metalul,
Chiar uriașa prăjină, pîrghii ce pietrele mișcă.
Astfel porniră din tabără strînși ca șuvoiul
Blînda cărare urcînd și tăcuți se grăbiră.
Cum pentru-atac înarmați trec oștenii, aleșii,
Noaptea-n tăcere, cu pașii grăbiți se strecoară,
Rînduri, și pașii-și măsoară ținînd răsuflarea
Spre a pătrunde-n dușmanul oraș, rău-păzitul;
Astfel porniră și ei, iar tăcerea din fapte
Treaba-nsemnată cinstea și a regelui jale.

Cînd însă-ajunseră-n spatele 'naltei coline
Linse de valuri, și-n față sta marea deschisă,
Eos[10] cu drag îi privi dintre aburii
Sacrilor zori, depărtați, bucurîndu-le inimi.
Toți către șanț năvăliră-atunci, dornici de muncă,
Bulgări rupînd din țărîna călcată-n picioare,
Unii-aruncînd cu lopeți, alții-n coșuri ducînd-o-n
Sus. Îi vedeai chiar pe unii cum cară în coifuri,
Scuturi, și alții nu-n vase, ci-n poala vestmintelor.

Porțile cerului Horele[11] aprig căscară,

Helios caii sălbatici îi și înălță, cu mult vuiet.
Iute spre neamu-Etiopiei[12] raza-și împarte,
Celui din toate popoarele-aflat mai la margini.
Bucle-n văpăi clătinînd prin codrii Idei coboară
Jalea troienilor, vajnicii-ahei să-nlumine.

Hore, tinzînd spre eter, estimp și aflară
Casa Cronidului[13], sacra, ce-n veci o salută.
Cum au intrat, le ieși înainte Hephaistos,
Grabnic și șchiop[14], cu àstfel de vorbe stîrnindu-le:
„Înșelătoarelor! Iuți fericitului, lente-așteptîndului!
Știți c-am clădit astă sală pe-a tatălui voie,
După măsura divină-a sublimului cîntec de muze;
Aur, argint, minereu, pal metal nu cruțasem;
Cum am plinit-o, perfectă rămase și astăzi,
Timpul n-o frînse. Aici n-o ajunge rugina,
Praful, nici el, ce-nsoțește drumețul prin lume.
Tot am făcut, ce vreo artă e-n stare a face.
Stă neclintit preaînaltul tavan al zidirii,
Pasu-l invită podeaua-ndelung netezită.
Orice stăpîn e urmat de-al său jilț, cum îi cere,
Ca de-un ogar vînătorul, băieți merg, de aur,
Ce i-am creat să-l susțină, cînd vine, pe Crònion,
Cum mi-am făcut și copile de bronz. Dar n-au viață!
Fostu-v-a dat numai vouă și-apoi la Carìtii[15]
Farmecul vieții s-aduceți în moartele chipuri.
Sus deci! Zgîrcite nu fiți, din cornul sfînt cu balsamuri
Vraja iubirii turnați, încît să mă bucur de operă,
Zeii-ncîntați să mă laude ca la-nceputuri“.
Ele surîseră blînd, mișcătoarele, dînd din
Cap, amical, spre bătrîn, dînd lumină și viață
Cît muritori n-ar răbda, dar pe zei îi încîntă.

Àstfel porni către prag cu grăbire Hephaistos,
Gîndu-i la muncă, doar munca în inimă poartă.
Hera-l întîmpină-alături de Pallas Athena
Vorbe schimbînd; îndată ce fiu-și zărește,-n

Loc îl oprește pe dată și-i zise divina:
„Fiule, fala cea vană-n curînd o vei pierde
Arme c-ai face pe oameni să-i scape de moarte,
Arta că nu-ţi cruți defel cînd te roagă-n zeiță[16];
Fiindcă-i aproape-acea zi cînd Pelidul cel mare-n
Praf va cădea, arătînd muritorilor granița.
N-au cum să-l apere coifu-ţi, armura, nici scutul
Cînd și-l dispută chiar sumbrele Kere-ale morții".

Dar zeul-meşter, Hephaistos, în schimb îi răspunse:
„Mamă, de ce-ţi rîzi de mine că față de Thetis
Vrednic am vrut să m-arăt făurind cele arme?
Om muritor n-ar fi dat de pe-a sa nicovală
Arme la fel, și nici zeii cu-a mea n-ar fi-n stare
Alte să facă: turnate pe corp, precum aripi
Urcă eroul, nefrînte, bogate, privirii-s miracol.
Fiindcă un dar dacă zeul le face la oameni
Bună-ocrotire-i, nu moarte ca darul dușmanului.
Învingător şi Patrocle desigur, ferice
S-ar fi întors, dacă Phoebus chiar coiful din creștet
Nu i-ar fi smuls, despicîndu-i armura: căzu deci.
Fost-a să fie, căci soarta pe om îl desfide,
Arma divină nu-l scapă și nici chiar Ageis[17],
Scutul ce zeilor tristele zile le-alungă.
Dar ce să-mi pese! Al armelor faur aduce
Totuși războiul și sunet de citeri n-așteaptă".
Astfel plecă mormăind și zeițele rîseră.

Zeii ceilălţi între timp se-adunară în sală.
Prima, Artemis, zorita, voioasă de-acum de săgeata
Ce la izvoarele Idei răpuse cerb falnic.
Hermes cu Isis sosi și preanobila Leto
Veșnic de Hera urîtă, semena ei, dar mai blîndă.
Phoebus urmează, de fiu-i se-ncîntă divina.
Ares[18] sosește măreț, el, războinicul ager,
Crunt către toți, numai Kypris[19] cea dalbă-l supune.
Vine tîrziu și-Afrodita ce-aruncă ocheade,
Cea care-n zori mult prea greu de iubiți se desparte.

Dulce-ostenită, de parcă ei noaptea spre-odihnă
Nu i-a ajuns, aşa cade-n braţele tronului.

Halele blînd străluciră, şoptirile-eterului
Din depărtări veste-au dat despre pasul Cronidului.
El din înaltu-i lăcaş veni spre-adunare
De-a lui Hephaistos făpturi sprijinit. Mîndru lunecă.
Stă-n tron de aur frumos făurit: din picioare
Ceilalţi se-nclină şi-apoi se aşează pe jilţuri.
Cupe să umple sosiră grăbiţi iscusiţii
Zei ai juniei, Carìtii şi Hebe, în juru-le
Darnic turnînd, împărţind mult bogata ambrozie,
Plinul să-l guste Uranicii şi nu preaplinul.
De Ganymed cu priviri de copil, însă grave,
Zeus slujit fu, de el bucurîndu-se foarte.
Toţi fericirea gustară din plin, în tăcere.

Iată că Thetis, divina, cu jale-n privire,
Mare la trup, a Nereului fiică[20] înaltă
Vine spre Hera, ce spatele-ntoarse, şi-i spuse:
„Zee, cînd vin nu te-ntoarce, învaţă-a fi dreaptă!
Fiindcă, îţi jur pe aceia ce-n Tartar lăcaş au
Stînd lîngă Cronos, deasupra izvorului stygic,
Juzii tîrzii ai minciunilor din jurăminte:
Nu am venit pîn'aici nicidecum să-nfrîn soarta
Sigură-a fiului, nici să amîn ziua tristă;
Nu, ci urcat-am din casa de purpuri a mării
Dusă de jale ne-nvinsă,-ntrebîndu-mă, oare-n
Vîrful olimpic mai mic fi-va-al temerii vaier?
Nu mă mai cheamă feciorul, pe ţărm stă uitîndu-mă
Şi amintindu-şi cu dor doar prietenul[21] care
Primul porni spre lăcaşul cel sumbru-al lui Ais[22],
Unde şi el printre umbre tînjeşte s-ajungă.
Da, nici să-l văd, să-i vorbesc nu mai pot. Oare-ajută
Răul de neocolit de l-am plînge-mpreună?"

Aprigă Hera se-ntoarse, cumplită-n privire,
Plină de ciudă jignind-o pe cea întristată:
„Tu, ipocrito, ascunsă ca mări ce-ţi dau viaţă!
Vrei să te plîng? Vrei prietenă chiar să te-ntîmpin?

Tu, ce de-o mie de ori m-ai jignit, nu de mult chiar
Cei mai aleși din războinicii-mi dus-ai la moarte
Spre-a-ți măguli fiul nesuferit, fără minte!
Crezi că nu știu cine ești, că te-a vrut la-nceputuri
Crònion însuși, cel mîndru, ca mire, în stare
Sora-soție să-și lase, în schimb Nereida
Arsă de vane mîndrii se voia-n cer regină?
Dacă se-ntoarse divinul, de spaima Titanilor
Iarăși s-a-ntors, că-i vestiră-nțelepții primejdii
Fiul din pat blestemat că-l va-ntrece[23]. Promèteu
Bine-a știut! Căci născut-ai cu-acel muritor un
Monstru în loc de Himeră, de-amarnic balaur.
Tată un zeu să-i fi fost, ar mai sta-n eter zeii?
Cum pustiește pămînt, pustiit-ar fi cerul.
Totuși nu văd să te-apropii fără ca vesel
Semne Cronidul să-ți facă, pe-obraz te mîngîie;
Voia oricare-ți plinește, doar cheful să-mi taie.
Pofta nestinsă nu trece din pieptul oricărui bărbat!"

Spuse-a Nereului fiică, a prezicătorului:
„Crunto! Ce vorbe trimiți! Ce săgeți ale urii!
Jalea de mamă n-o cruți, mai cumplită-ntre toate,
Cea care plînge curîndul sfîrșit al feciorului.
Sigur, tu nu ai aflat cum durerea aceasta
Sfîșie pieptul atît muritoarei, cît zeei.
Căci te-nconjoară superbii feciori ai Cronidului,
Veșnic voinici, juni, te bucură deci preaînalții.
Însă și tu lăcrimat-ai, topindu-te-n temeri
Cînd, mînios din pricìna-ți, zvîrlit-a chiar Zeus
Pe credinciosul Hephaistos în jos, pînă-n Lemnos,
Ca muritorii superbul rănit la picior stînd.
Ce-ai mai strigat către nimfe din umbrele insulei,
Ce l-ai chemat pe Paeòn[24], îngrijind însăți răul!
Ba, chiar și-acum te-amărăști că feciorul tău șchioapătă
Vrednic de-aleargă, mereu săritor, să le ducă
Zeilor dulcea licoare, și cupa de aur
Poartă clătind-o-ngrijit, nu cumva să n-o verse,
Iar preaferìcii de zei ne-ncetat rîd privindu-l.
Singură tu îi arăți gravitate și milă.

Eu să nu caut deci vaier să-mi sting lîngă alţii,
Astăzi că moartea pe unicu-mi, mîndrul, l-aşteaptă?
Căci mi-a vestit-o prea sigur Nereul, căruntul,
Gură rostind chiar de zei, ce-i aşteaptă,-adevărul,
Spuse în ziua cînd voi, cei eterni, coborît-aţi
În pelionicii codri-a petrece anume
La-mbrăţişarea ce-n silă mi-a smuls muritorul.
Încă de-atunci falnic fiu c-o să am îmi prezise,
Ce-şi va întrece părintele, cum vrea destinul,
Însă că zilele-i scurte şi triste-or să fie.
Astfel trecură lovindu-mă anii, fugarii,
Fiu-mi gonind către poarta cea neagră-a lui Ais.
Ce mi-au slujit viclenìi, artă? Foc, spre călire[25]?
Strai femeiesc[26], la ce bun? Pe preanobil în lupte
Pofte de glorii, nestinse, l-au dus, firul sorţii.
Zile mult triste-a trăit, ce-n curînd dau de capăt.
Ştiu ce condiţie puse înaltul, destinul.
Gloria-n veci îi e dată dar armele Kerelor
Vin de aproape; nici Zeus nu poate să-l scape".
Àstfel grăi aşezîndu-se-alături de Leto
Cea care-un suflet de mamă mai are în pieptu-i
Printre Uranici; şi-acolo se plînse în voie.
Crònion grav îşi întoarse-atunci chipul, divinul,
Către jelindă şi-i spuse astfél, părinteşte:
„Vorbe-aşa grele, copilă, s-aud de la tine
N-aş fi crezut; ca Titanii, ce-n necuviinţă
Zeii blestémă, stăpînii de sus, din Olympos.
Viaţa feciorului singură-i negi, nebuneşte?
Dar linguşinda speranţă-nsoţită-i cu viaţa
Şi-i mai plăcută ca mulţi dintre demonii vrednici
Care străbat lîngă om schimbătoarele zile.
Ei nu-i e-nchis niciodată Olimpul, chiar Ais
Sumbrul lăcaş i-l deschide, surîde destinul de
Bronz, de-l alintă ea, dalba, intens linguşindu-l.
Pe-a lui Admetos[27] soţie n-a-ntors-o iar bezna
Fiului meu cel ne-nfrînt? Printre vii n-a urcat iar
Protesileu[28], să-şi cuprindă jelinda soţie?

Nu se-ndură Persephone-auzind din adîncuri
Orficul cînt, de-acel dor care-nvins nu se lasă?
Nu l-a ținut oare-n frîu pe Asklepios[29] raza-mi
Cînd, prea-ndrăzneț, aducea pe cei morți iar la viață?
Chiar pentru morți speră viii. Iar tu să disperi vrei
Cît cel ce-n viață-i mai stă sub lumina de soare?
Granița vieții nu-i bine-ngrădită; alungă
Kerele morții un zeu, ba, se-ntîmplă, și omul.
Deci îndrăzneala nu-ți scadă! Oprește-ți din blèstem
Gura și-nchide-ți urechea dușmanei batjocuri.
Duce adesea la groapă bolnavul pe-un doctor
Ce i-a cobit; sănătos și voios iar sub soare.
Oare Posèidon nu-mpinge adesea corăbii
Către abisul din sirtă[30], spărgînd scînduri, coaste?
Mîna vîslașilor cade, din vasul ce crapă
Oameni prind resturi ce zeul le-mprăștie-n valuri.
Toți sînt dați morții, dar daimonu-i scapă pe unii.
Deci eu socot că nici zei, nici întîia-ntre zee
Nu știu din lupta din Ilios cine s-o-ntoarce".

Astfel grăi și tăcu; însă Hera, divina,
Iute din jilțu-i țîșni, stînd ca muntele-n mare,
Cel luminat de eter peste nobile piscuri.
Spuse de sus, cu mînie, ea, Unica, demna:
„Crunte ce-n cuget te clatini! De ce-nșeli cu vorbe!
Zise-s mînia să-mi scurmi iară ție-ncîntarea
Că-s supărată, și àstfel de rîsul cereștilor?
Altfel nu cred că ți-e vorba-ndelung judecată.
Ilios cade! Și tu mi-ai jurat, și-ale sorții
Semne arată la fel, deci să cadă și-Ahile!
El, cel mai bun dintre greci, îndrăgit de toți zeii.
Cine se-așează în calea destinului, care
Groaznic spre țelu-i aleargă, în praf va cădea, caii-l calcă,
Roata preasfîntului car, cel de bronz, îl zdrobește,
Deci nici că-mi pasă de vrei îndoială să semeni,
Poate s-o-mpaci pe nevolnica pradă durerii.
Una și bună îți spun însă, pune-o la suflet:
Zei ca și oameni urăsc deopotrivă-arbitrariul

Dacă se-arată în fapte sau numai în vorbe.
Cît stăm de sus, mai presus decît zeii cei veșnici
Themis[31] e, cea mai eternă, și-i dat să dureze
Chiar cînd imperiu-ți, oricît de tîrziu, o să cadă-n
Mîna Titánilor care demult forțe-nfrînă".

Dar neclintit și voios îi răspunde Cronidul:
„Spui înțelept, nu la fel făptuiești, căci mustrat e
Ca și în cer pe pămînt orice soț al stăpînului
Care trecu la dușmani, chiar de-o face în fapte
Sau în cuvinte: căci solul lucrării e vorba.
Iată ce-ți spun: dacă vrei, ne-mpăcato, chiar astăzi
Parte să ai de imperiul de jos al lui Cronos,
Pleacă-ntr-acolo și-așteaptă jos ziua Titanilor
Care, îmi pare,-i departe de raza eterului.
Vouă, la ceilalți, vă zic însă: nu e pieirea
De neoprit, prăbușirea zidirilor Troiei,
Sus deci! Cei Troia ce-o apără, și pe Ahile
Apere-l; celorlalți, tristă, îmi pare, li-e treaba
Cel mai ales din aleșii Danai a-l ucide".
Astfel grăi și plecă de pe tron spre-ncăperile-i.

Leto și Thetis la rîndul lor locul lăsîndu-și
Merseră-n halele-adînci, numai ele să-mpartă
Jale-n extazul vorbirii; de nimeni urmate.
Dar către Ares se-ntoarse preanobila Hera:
„Ce crezi, feciorule, voia ce nu-ți ții în frîne,
Dînd ajutor cînd la unii, cînd tocmai la ceilalți
Cu schimbătorul noroc al cumplitelor arme?
Ție nu țelul ție-n minte, oriunde se află,
Ci numai forța clipìtei, mînia și vaierul.
Astfel gîndesc că-n curînd, fiindcă ții cu troienii,
Însuți lupta-vei cu-Ahile, pînditul de soartă,
Ce nu-i nedenm să se stingă de-a zeilor mînă".

Ares atunci, în respect și noblețe, răspunse:
„Mamă, nu-mi cere-un sfîrșit ce nicicînd n-a fost grija
Zeului. Las' să se taie-ntre ei muritorii,
După-a victoriei poftă ce-i mînă în luptă.

Mie mi-e dat să-i stîrnesc de departe, din pacea
Casei în care-și trăiau fără griji mîndre zile
Harnici strîngînd de la Ceres, atothrănitoarea.
Dar eu, de Ossa[32]-nsoțit, îi îndemn; la ureche
Zgomot de lupte din zări le aduc, de vuiește-n
Jur încleștarea ca vîntul și tulbură spirite
Fără măsură; nimic nu-i reține și vajnic
Merg înainte-nsetați de primejdia morții.
Astfel deci plec să-l îndemn pe feciorul frumoasei
Eos, pe Memnon[33], ca și etiopice neamuri,
Și pe-amazoane, ce ură bărbaților poartă",
Zise și-i gata de ducă; dar Kypris cea dalbă
Rîse sublim apucîndu-l și-n ochi drept privindu-l:

„Cum pleci chemînd, sălbatice, capătul lumii
La un război ce-i purtat numai pentru-o femeie[34]?
Du-te, eu nu te opresc! Pentru cea mai frumoasă
Lupta e mai cu temei decît pentru-avere.
Dar etiopice neamuri nu-mi place să-mi tulburi,
Ele ce zeii-ncunună-n pioase petreceri
Viață curată ducînd; căci le-am dat multe daruri,
Gustul iubirii mereu și copii fără număr.
Însă te laud de mîini spre-ncleștările morții
Nefemininele, crude-Amazoane sălbatice;
Căci le urăsc, necioplite fugind de-a bărbaților
Dulce-nsoțire, lipsind de curatul lor farmec
Pe-mblînzitoare de cai care neagă podoaba femeii".

Astfel grăbitului spuse; dar iute-și întoarse
Ochii, să-l vadă pe Phoebus ce drumuri apucă,
Unde, spre care pămînt înflorit dinspre-Olympos
Trece prin mări, ocolind cîte insule toate:
Către thymbràica vale[35], unde are un templu
Mîndru, semeț, mult bătut de popoarele Troiei
Pace pe cînd mai era și iubeau sărbătoarea.
Fără petreceri acum, fără-ntreceri, pustiu stă.
Còlo-l zări priceputa, isteața de Kypris,
Gînd de-ntîlnire avînd: multe inima-i cere.
Herei, atunci, spuse Pallas Athena cea sobră:

„Pică să nu-mi porți, zeiță. Cobor chiar acum la
Cel ce de soartă răpus fi-va,-n preajmă să-i stărui.

Merită viața-i frumoasă nu trist să se-ncheie.
Ție — cu drag recunosc: dintre bravii vechimii
Ori din vitejii de azi, cel mai drag mi-e Ahile;
Poate iubirea de el m-ar lega,-mbrățișarea,
Tritogeneia[36] în fapte de-ar fi precum Kypris;
Dar cum la un prieten ținu el cu mare tandrete,
Astfel la rîndu-mi îl țin; cum îl plînse pe-acela,
Plînge-voi eu muritorul ce piere, ca zee.
Ah! Să lipsească-așa iute frumoasa-i făptură
De pe pămîntul cel plin de chipuri comune!
Trupul superb, minunata zidire a vieții,
Pulberi să treacă-n văpăi care mistuie totul!
Ah! Să nu crească-un bărbat din feciorul cel nobil!
Cîtă nevoie de-un astfel de prinț e în lume,
Ca a juniei mînie și pofta de a distruge
Să se transforme în spirit măreț, creator, în
Ordinea lumii pe care mulțimi o urmează.
Cel împlinit nu-i precum furtunatecul Ares,
Dornic de lupte doar, ucigător! Ci e seamăn
Însuși Cronidului ce bunăstării izvor e.
Ziduri înalță, nu sfarmă; prea mulți cetățeni de-s,
Drum către-un nou țărm le-arată; prin larguri și coaste
Mișună noi poporeni, spațiu și hrană cătînd.
El, doar, mormîntu-și înalță. Nu pot și nedat e
Dragul să-mi chem înapoi de la poarta lui Ais
Ce-o cercetează, prietenul vrînd să-și ajungă,
Ce-i stă aproape deschisă, dar încă în beznă".
Astfel rosti și cumplit și-aținti ochii-n zare.
Zeii se uită cumplit, unde plîng muritorii.

Hera răspunse,-atingîndu-i prietenei umărul:
„Jalea, copilă, ce-acum te-a cuprins, mi-e-nțeleasă;
Fiindcă în multe asemeni noi sîntem, și-n faptul
Că ocolesc, iar tu detești a bărbatului brațe.
Însă la cinste, cu-atît mai mult, ținem pe vrednic.
Multe femei plac pe firavi, ca blondul Anchise,
Sau ca Endýmion[37], care în somnu-i doar place.
Vino-ți în fire deci, demnă copilă-a Cronidului,
Către Pelid să cobori și cu viață zeiască

Pieptul să-i umpli, încît dintre toţi muritori
Cel mai ferice să fie, cu gîndul la glorie,
Ora să-i toarne belşugul ei de veşnicie".

Pallas grăbită atunci puse de aur sandale,
Cele ce-n vastele ceruri o duc şi pe mare,
Astfel porni a străbate eterice spaţii
Ca şi văzduhul de jos, şi pe culmea Skamandrului[38]
Iute descinse, chiar lîngă mormîntul ce-l ţine
Pe Aesyetes. Şi nu spre cetate priveşte,
Nu către cîmpul de luptă-acum calm, ce se-ntinde
Între-a lui Xanthos[39] cel sfînt curgătoare podoabă şi larga
Matcă uscată-a lui Simois[40], plinul de pietre pe maluri.
Văzu-i nu rînd de corăbii şi corturi străbate,
Nu pre mulţimea ce mişună-n taberi pîndeşte;
Doar către mare se-ntoarce şi culmea sigeică
Ochiul i-l umple şi vede cum vajnic Pelidul
Harnicii săi mirmidoni cu porunci îi îndrumă.

Cum mişcătoare furnici tulburate-s din trudă
De-al vînătorului pas ce grăbeşte-n pădure
Şi muşuroiul se surpă,-ndelung înălţatul,
Iară mulţimea cea harnică-n grupuri cu miile
Mişună-ncolo şi-ncoace, se-agită-nde-ele,
Ia fiecare ce-n preajmă-i şi-aleargă spre mijloc
Spre labirintul cel conic în vechea-i zidire:
Astfel pămînt pe pămînturi aştern mirmidonii
Zidu-nălţînd dinafară, ca valul să crească
Clipă de clipă mai sus, după cercul înscrisul.

Însă Ahile stă-n centrul pocalului, urcă-n
Jurul său valul surpat ce-i va fi monumentul.
Vine din spate Athena şi-al lui Antiloh chip
Zeea-l îmbracă, dar nu întru tot, căci mai mîndră-i.
Cum se întoarse-şi zări deci Pelidul prietenul,
Vesel ieşi înainte-i, de mînă luîndu-l:
„Vii să m-ajuţi, credinciosule, şi tu în lucrul
Cel însemnat, împlinit hărnicind de cei tineri?
Uite cum digul tot creşte şi cum către mijloc
Bulgări căzînd şi pietriş îngustează tot cercul.

Asta e treaba mulțimii, dar ție ți-aș cere-al
Urnei tavan, ce-o umbri la mijlòc, să-l zidești tu.
Iată! aici două lespezi gigantice-ales-am
La săpături; prin cutremur Posèidon îmi pare
Că dintr-un munte le-a rupt, aruncîndu-le-aicea-n
Țărmul de mare, cu pulberi și pietre-ascunzîndu-le.
Gata sînt, doar să le-așezi sprijinite-ntre ele,
Trainicul pod să-l zidești! Dedesubt să stea urna-n
Locul de taină păstrată, cîte zile mai fi-vor.
Umple-apoi golul adîncului spațiu cu bulgări
Tot mai departe, încît să se sprijine-n sine
Conu-mplinit, către lumi viitoare aminte".

Zise, și fiica lui Zeus cu ochi clari, Atena,
Mîinile strîns îi ținea, preacumplitele, care
Nici cei mai vajnici n-ar vrea să le-apropie-n luptă.
I le strîngea repetat, cu zeească tărie,
Vorbe grăind ca prieten, plăcute,-alinînde:
„Dragule, ce-ai poruncit împlinit fi-va-n preajmă-ți
De către ultimul viu, eu, un alt, nu se știe.
Hai însă-acum să lăsăm acest cerc ce ne-apasă,
Hai să urcăm sus, pe-a digului nobilă coamă.
Marea vedea-vom, și țărmul, și insule-n zare".
Astfel grăi, dîndu-i iară curaj, și de mînă-l
Duse ușor spre mai sus și umblară pe margini
Mîndre-ale valului cel de pămînt, crescătorul.

Spuse zeița cu ochi de sclipire albastră
Marea privind, vorbe bune, ce pun la-ncercare:
„Oare ce pînze-s acelea ce-n rînd, numeroase,
Tind către țărmuri, în șir tot mai larg răsfirate?
Grabnic eu nu cred c-atinge-vor țărmul cel sacru
Căci dinspre plajă bat vînturi de zori ce le-alungă".

„Ochiul de nu mă înșală, răspunse Pelidul,
Multele vase-n culori dacă nu mă înșală,
Bravii bărbați din Fenicia-s, vin după-avere.
Hrană din insule cară, mult binevenită,

Către oștenii ahei ce demult n-au provizii,
Fructe uscate și vin și mugindele turme.
Cred că, ajunse, li-e rostul să sature lumea,
Pînă nu-i mînă iar lupta pe cei plini de vlagă".

„Drept e! răspunse zeița albastră-n privire,
N-ar greși, cred, un bărbat să-și înalțe aicea
Loc bun de pază, pe-ai săi să-i stîrnească, să-i cheme,
Zarea s-o caute de viitoare corăbii,
Focuri s-aprindă, noptatec semn celor la pîndă.
Spațiul, de-aici, cel mai larg se deschide privirii,
Gol niciodată: corăbii urmează corăbii
Sau le-ntîlnesc. De pe fluvii ce curg din Okeanos[41]
Dac-un bărbat cu grăunțe de aur în cală
Vine din Phasis[42], de schimburi maritime dornic,
Fi-va văzut, unde-ar merge. De trece prin
Fluxul sărat Hellespontul cel amplu,
Către-al Cronidului leagăn, spre fluviul Egiptului,
Către tritonice-adîncuri de mare sau poate
Către-al pămîntului capăt să vadă-armăsarii
Descinzători ai lui Helios, și-àpoi spre casă,
Mărfuri-povară ducînd, de pe fiece țărmuri,
Fi-va și-acesta văzut, și la dus și la-ntoarceri.
Chiar și acèl cu lăcaș depărtat, unde noaptea
Nu-i de pămînt despărțită, prin cețuri eterne,
Brav hotărît, doritor de-aventură, pornit spre
Marea deschisă, să caute ziua senină,
Cum va ajunge la cîrmă încoace, zărind de departe
Culmea,-ntreba-va ortacii ce-i semnul acela."

Vesel, cu ochi luminoși, îi răspunse Pelidul:
„Spui înțelept, o, tu, fiu de-nțeleptu-nțelepților[43].
Nu doar gîndind la aceea ce-acum ochii-ți vede,
Ci pătrunzînd viitorul, asemeni profeților sacri.
Vorba cu drag îți ascult, căci extaz nou în pieptu-mi
Pune, și vreme-ndelungă simțitu-i-am lipsa.
Mulți vor mai trece încoace prin valul albastru,
Spune-vor despre măreața zidire vîslașilor:
«Zace aici dintre-ahei nu vreun orice nevrednic
Dintre de Moire[44] opriții la-ntoarcere-acasă;

Fiindcă au fost nu puţini ce clădiră-acest tumul».“

„Nu! Nu va spune astfèl“, zise aprigă zeea;
«Iată!» striga-va uimit, vîrf văzînd de departe,
«E monumentul măreţ al Pelidului unic,
Cel ce răpit fu de Mòire degrabă din lume.»
Fiindcă ţi-o spun, ca profetul ce-adoră-adevărul,
Căruia zeii-i dezvăluie-acum ce-o să fie:
Pînă departe de-Okeanos, pe unde-ai lui Helios
Cai sînt mînaţi peste culme, coboară spre seară,
Da, pînă unde doar ziua și noaptea ajunse-s,
Gloria-ţi fi-va știută și toate popoarele
Slavă-nălța-vor c-ales-ai ani scurţi, dar de falǎ,
Tot ce-i mai bun ai ales. Cine pleacă de tînăr,
Lumea lăsînd, şi-n imperiul Persèphonei june-i,
Veșnic astfèl pentru cei viitori va rămîne.
Tatăl de-mi moare, vînosul de Nestor, căruntul,
Cine-l va plînge? Și chiar de pe geana feciorului
Lacrimi ce-alină-abia cad. Întru totu-mplinit e
Moșul ce trece-n odihnă, model muritorilor.
Însă un tînăr căzînd, nesfîrșit dor stîrnește
Celor ce vin și de fiece dată iar moare
Pentru acéi ce-i vor slava-ntr-a slavei cunună.“

Spuse atunci, dîndu-i iute dreptate, Ahile:
„Da, doar atît e la preţ giuvaerul sfînt, viaţa,
Că lăudat e acel ce-nciudat îl aruncă.
Multe virtuţi sapienţei înalte i-s date,
Ori datoriei, credinţei, iubirii ce totul cuprinde;
Însă nici una de oamenii toţi nu-i cinstită
Ca sufleteasca tărie ne-nfrîntă de moarte,
Gata chiar Kerele-n luptă, vitează, să cheme.
Demn de cinstire mai pare apoi viitorilor
Cel ce, de rău și rușine silit, hotărăște
Singur să-ntoarcă-ascuţitul tăiș către pieptu-i.
Chiar fără voie urmat e de faimă; îi pune o mînă,
A disperării, cununa eternei victorii.“

Astfel grăi, dar răspunse iar Pallas Athena:
„Zis-ai preabine, așa se întîmplă la oameni.

Chiar cel mărunt, dacă-și rîde de moarte, slăvit e.
Falnic se-arată în luptă și-un serv lîngă rege.
Chiar al femeilor casei renume se-aude.
Soaţa tăcută, Alcesta,-i mereu pomenită
Printre eroi, fiindcă viaţa și-a dat pentru-Admètos[45].
Soarta nici unuia însă nu-i scrisă mai mîndră
Ca pentru cel care-n lupta atîtora-i primul
Fără-ndoială,-ntre cei de obîrșie-ahee
Sau frigiană, ce-ntruna-ntre ei se înfruntă.
Mnemosyné[46] și sublimele-i fiice mai iute
Poate-or să uite întîiele lupte divine
Ce-i întăriră imperiul Cronidului, unde
Mare și cer și pămînt se urniră în flăcări,
Poate mai iute bravura cea argonaútă,
Forţa lui Hercule, fi-vor uitate în lume,
Decît să nu mai vestească-acest cîmp, aste țărmuri
Anii cei zece de lupte și-a faptelor piscuri.
Ție ţi-e dat în războiul cel fără de seamăn
Care stîrnește întreaga Eladă și bravii
Săi peste mare-i împinge și ultimii bàrbari
Cheamă aicea în luptă,-aliaţi cu troienii,
Ție ți-e dat să fii primul, să-ndrumi deci popoare.
Tihna de-o strînge cîndva iar bărbații-n cunună,
Gata s-asculte rapsodul, de-acum în port sigur,
După a vîslelor trudă-odihnind pe o piatră,
După cumplite-nfruntări a ne-nfrîntelor valuri;
Sau de s-or strînge, serbînd lîngă templul lui Zeus
Ori al lui Phoebus, acel de-departe-țintașul,
Cînd se dă premiul la cei care-nving, preafericii:
Veșnic de gura rapsozilor numele-ți primul
Fi-va cîntat, izvorînd după-a zeului laudă.
Parcă de față, la toți le dai vlagă, și slava
Celor viteji strînsă-i toată în tine, cel únic."

Spuse aprins, dar cu gravă privire, Ahile:
„Bine grăiești, judecat, ca un tînăr cu minte.
Fiindcă așa cum bărbatul dorește în viață
Lume în jur, adunată să-l vadă, anume,
Gîndul, la fel, își îndreaptă voios spre rapsodul

Ce-i împletește-n cununa cîntării-al său nume;
Dar și mai bine-i de firi înrudite de-ai parte,
Nobili bărbați să-ți stea-n preajmă, și-n viață și după.
Nu mi-a fost dată pe lume plăcere mai mare
Ca a lui Aiax, fecior Telamonului, strîngerea mîinii,
Seara, cînd lupta și truda cumplită sfîrșite-s,
Vesel cînd e de dușmanii zdrobiți, de victorii.
Bine-ar fi, drept e, ca omul în scurta lui viață
Plin de-ncîntare să șadă din zori pînă-n seară,
Hrană-n belșug degustînd, ospețind sub cupolă
Vinul ce grijile-alungă și toarnă putere,
Iar cîntărețul să spună ce-a fost, ce mai fi-va.
Însă nu àstfel de soartă-i fu dată în ziua
Cînd Iapetidul[47] isteț mînie Cronianul
Ce-i porunci lui Hephaistos s-o dea pe Pandora
Regelui; jale de neocolit fu decisă-n
Ziua aceea la toți muritor-pămîntenii
Cei înșelați că nădejdi de-a lui Helios rază
Care tot pare c-ar da strălucirea celestă.
Fiindcă în piept are omul izvor de discordii,
Fără-ncetare curgînd, tihna casei s-o sfarme.
Pizmă și pofta domniei, dorința să aibă
Neapărat largi moșii, turme, ba și femeia
Care zeiță părînd, doar necazuri aduce.
Unde, apoi, odihnește de trudă și vrute
Omul ce marea-n corăbii străbate? Pămîntul
Trece, cu tauri puternici arînd adînci brazde?
Vin după el pretutindeni primejdii, iar Tyche[48],
Vîrstnica Mòirelor, mări răscolește, pămîntul.
Spun deci: la sfadă s-aștepte și cel mai ferice,
Gata mereu, ca războinicul care oricînd e
Gata de ochii lui Helios să se despartă."

Spuse atunci, surîzînd, zeea Pallas Atena:
„Hai să lăsăm toate astea! Oricum vreo rostire
Cît de-nțeleaptă, de om pămîntean, nu desface
Taina, ghicind viitorul, la toți neștiutul.
Alta-i pricìna ce-ncoace m-aduse, mai bună,
Vreau să te-ntreb dacă nu poruncești ca provizii
Grabnic spre tine și-ai tăi să trimit să-ți aducă."

Grav dar senin îi răspunse măreț-Peleanul:
„Mai înțelept ești ca mine,-amintind ce-i nevoie.
Drept e, pe mine nici foame, nici sete, nici alte

Pofte lumești a petrece plăcut nu mă-ndeamnă:
Dar credincioșilor mei lucrători nu li-e dată
Nici ogoirea de-atîta strădalnică trudă.
Forță de vrei la ai tăi, întărește-i cu daruri
Chiar de la Ceres, zeița ce hrană împarte.
Du-te deci grabnic, prietene, jos și trimite
Pîine și vin din belșug, ca îndemn pentru muncă.
Seara mireasma de carne cea binevenită,
Proaspăt jertfită, vă iasă-aburind înainte."
Astfel rosti cu glas 'nalt; și ai săi auzindu-l
Zîmbet iviră pe chip, sub a muncii sudoare.

Pallas atunci, cu-al ei pas care zboară, divina,
Iute descinse-ajungînd lîngă cort mirmidonii
Care păzesc cu credință la poala colinei
Tabăra,-n dreapta; așa avea-n grijă Ahile.
Zeea îndată-i urni pe bărbații ce-s gata,
Roada de aur a lumii păstrînd din belșug, s-o împartă
Celor ce luptă, mereu pregătind ce-i nevoie.
Deci către-aceștia strigă, poruncind în cuvîntu-i:
„Sus! Ce-așteptați să trimiteți cea binevenită
Hrană de pîine și vin către greu-truditorii
Care la cort nu sînt azi, la voioase palavre,
Focu-nteţind, să gătească bucatele zilei!
Sus! Leneviților, iute purtați celor harnici
Ceea ce pîntecul cere; prea des ca răsplată
Hrana n-o duceți la vreme acelor ce luptă.
Însă, socot, cu mînie v-ajunge Stăpînul
Care oșteanul la voi nu de drag îl trimise."
Astfel grăi, iar aceia cu inima strînsă
Grabnic catîrii-ncărcară din plin cu bucate.[49]

1 *Ilios:* una din denumirile Troiei, după numele întemeietorului

2 *Pergamos:* fortăreaţa din interiorul Troiei

3 *Pelidul:* Ahile era fiul zeiţei Thetis şi al regelui Peleus

4 *Antiloh:* cel mai bun prieten al lui Ahile după moartea lui Patrocle

5 *vîntoasele tracice:* vîntul reci din nord

6 *Ida:* munte în împrejurimile Troiei

7 *Gargaros:* vîrf de munte pe Ida

8 *cum îmi dau zeii vestea:* Ahile avea de ales între o viaţă lungă, fără glorie şi una scurtă, eroică (cf. şi versul 215 şi urm., 516 şi urm.)

9 *mirmidonii:* ostaşii lui Ahile

10 *Eos:* zeiţa vestitoare a zorilor

11 *Horele* zeităţi ale curgerii regulate a timpului

12 *neamu-Etiopiei:* după credinţa grecilor, cel mai îndepărtat popor din lume (cf. şi v. 331)

13 *Cronidului:* Zeus, născut din Cronos

14 *şchiop:* Hephaistos a rămas şchiop, fiind aruncat de Zeus din Olimp într-un moment de furie (cf. şi v. 197 şi urm.).

15 *Caritii:* zeiţele graţiei

16 *te roagă-o zeiţă:* la rugămintea lui Thetis, Hephaistos a făurit pentru Ahile o armură nouă în locul celei pierdute în luptă de Patrocle.

17 *Aegis:* scutul lui Zeus

18 *Ares:* unul din fiii Herei, zeul războiului

19 *Kypris:* Afrodita, originară din Cipru.

20 *a Nereului fiică:* Thetis era una dintre cele cincizeci de fiice ale lui Nereus, zeitate favorabilă navigatorilor.

21 *amintindu-şi... prietenul:* pe Patrocle

22 *lăcaşul... lui Ais:* Infernul

23 *fiul... că-l va întrece:* Prometeu prezisese că fiul zeiţei Thetis va fi mai puternic ca tatăl său.

24 *Paeon:* medicul zeilor

25 *spre călire:* în una din încercările ei de a-l face invincibil, deci nemuritor, pe Ahile, mama sa îl unge cu ambrozie şi-l trece prin foc, din care îl scoate, înainte de vreme, tatăl său Peleus

26 *strai femeiesc:* pentru a-l ocroti de primejdiile războiului, Thetis l-a îmbrăcat pe Ahile în haine femeieşti, ascunzîndu-l printre fiicele regelui Lycomedes; Ahile s-a dat însă de gol, alegînd de la Odiseu, deghizat în negustor, arme şi nu podoabe

27 *Admetos:* prinţ din Tesalia, soţul Alcestei (cf. v. 545)

28 *Protesileu:* unul din primii eroi greci căzuţi în faţa Troiei

29 *Asklepios:* fiul lui Apolon şi al unei muritoare, a învăţat medicina de la centaurul Chiron, ajungînd să învie pe cei morţi

30 *sirta:* golf stîncos, periculos pentru navigaţie

31 *Themis:* zeiţa dreptăţii

32 *Ossa:* zvonul care răspîndeşte renumele eroilor

33 *Memnon:* regele etiopienilor

34 *pentru o femeie:* războiul Troiei avea la origine răpirea Elenei

35 *thimbraica vale:* din împrejurimile Troiei; acolo se afla un templu al lui Apolon, unde — în poem — va fi doborît Ahile în timpul ceremoniei nupţiale cu Polixena

36 *Tritogeneia:* Pallas, Atena, născută din valurile mării

37 *Endymion:* tînăr păstor adormit în eternă frumuseţe, vizitat în fiecare noapte de zeiţa Selena

38 *Skamandrului:* rîu în împrejurimile Troiei

39 *Xanthos:* rîu în apropiere de Troia şi/sau zeitatea care-l personifică

40 *Simois:* rîu în apropierea Troiei

41 *Okeanos:* fluviu uriaş care, în credinţa grecilor, înconjoară pămîntul

42 *Phasis:* rîu în regiunea Caucazului, bogat în aur

43 *fiu de-nţeleptu-înţelepţilor:* Antiloh era fiul înţeleptului Nestor

44 *Moire:* parcele, ursitoarele, personificînd destinul

45 *Alceste:* soţia lui Admetos, s-a dus în locul soţului în Infern, de unde a salvat-o Heracle

46 *Mnemosyne:* zeiţa amintirii, mama muzelor

47 *Iapetidul:* din neamul Titanilor

48 *Tyche:* una dintre parce

49 *Ahileea* a rămas neterminată, dar planul lucrării este cunoscut din cele cîteva scheme întocmite de Goethe însuşi. Reproducem în continuare **schema principală,** din 31 martie 1798, conform Ediţiei de la Wei-

mar, I, 50 pag. 435—449. De observat că, în cadrul schemei, Goethe folosește mai ales forma latină a numelor zeităților și ale unor personaje:

— — —

1. Dimineața de după incinerarea lui Hector. 2. Ahile la tumulul funerar. 3. Construcția a avansat mult. 4. Dispoziții privind rotonda din centru. 5. Zeii în Olimp. 6. Zeus stîrnește îndoială în ce privește căderea Troiei. 7. Argumentul privind ultimul suflu. 8. Despre șarpele împărțit. Despre naufragiu, din care unul este salvat, în timp ce celălalt se scufundă. 9. Junona ripostează. 10. Sosește Thetis. 11. Soarta fiului ei, care nu o mai invocă, 12. Propria-i stare, pentru că nu-l poate vedea. 13. Zeus despre moartea lui Ahile. 14. De îndată ce aceasta se întîmplă, Troia nu mai poate fi menținută. 15. Pe larg despre viitorul și soarta celor două partide și țări. 16. Indicații ca zeii din ambele tabere să facă tot ce le e cu putință. 17. Interzice altercația. 18. Marte pleacă să cheme pe Telephus, Memnon și pe Amazoane.

— — —

19. Minerva, sub chipul lui Alkimedon, se îndreaptă spre cortul lui Ahile. 20. Automedon. 21. Briseis, Diomede, Iphis. 22. La urna lui Patrocle. 23. Minerva încurajează. 24. Automedon se duce la Ahile. 25. Venus și Apolon se sfătuiesc. 26. Nu se învoiesc. 27. Venus pleacă la Trois. 28. Antenor. 29. Aeneas. 30. Poporul. 31. Discuții ca acum, după moartea lui Hector, Elena să fie trimisă înapoi. 32. Învălmășeală.

— — —

33. Cetatea lui Priam. 34. Familia. 35. Deiphobus. 36. Paris. 37. Elena, propunerea ei. 38. Sosește Apolon, și sfătuiește pe bărbați să cedeze, pentru a cîștiga timp. 39. Polixena. 40. Casandra. 41. Se hotărăște trimiterea unui herold. 42. Iris, trimisă de Junona, trezește interesul lui Agamemnon. 43. Cei doi Aiax. 44. Menelau. 45. Diomede. 46. Ulise. 47. Heroldul troienilor. 48. Consfătuire și dublă hotărîre.

— — —

49. Ahile și Automedon se întorc. 50. Se întîlnesc cu un herold. 51. Ahile vine la consfătuire și este de acord. 52. Heroldul troienilor. 53. Troienii. 54. Antenor. 55. Aeneas. 56. Polixena. 57. Casandra. 58. Cuvîntare. 59. Răspuns negativ. 60. Replică. 61. Cuvîntul Casandrei. 62. Ele pleacă.

— — —

63. Antenor trimite, prin Automedon, o propunere lui Ahile. 63. Ahile, de pe acum afectat, o urmează. 65. Îl oprește Venus, în chipul unei fete pribege. 66. Apoi Antenor. 67. Fameile vin din Troia. 68. Propunerile lui Antenor. 69. Asentimentul lui Ahile. 70. Influența zeilor.

— — —

71. Ahile se destăinuiește lui Aiax. 72. Adunarea conducătorilor de oști. 73. Cuvîntare. 74. Asentimentul uneia din părți. 75. Împotrivirea lui Ulise 76. Susținut de Diomede. 77. Majoritatea hotărăște împotriva lui Ulise.

78. Un herold pleacă la Troia. 79. Diomede și Ulise se sfătuiesc.

— — —

80. Zi festivă. 81. Pregătiri din partea troienilor. 82. Conspirația lui Ulise și Diomede. 83. Măsuri de precauție luate de ~~Ahile,~~ Aiax și de mirmidoni. 84. Solemnitatea nupțială. 85. Aiax se împotrivește lui Ulise. 86 Moartea lui Ahile în templu. 87. Troienii fug. 88. Înfrîngerea. 89. Partida poporului din oraș își pierde influența.

— — —

90. Dezbinare în oastea grecească. 91. Aiax pe de o parte. 92. Ulise pe de alta. 93. Aplanată numai în aparență. 94. Nevoia de a-i aduce pe Filoctet și Neoptolem. 95. Ulise trebuie să plece. 96. Se face cunoscut testamentul lui Ahile. 97. Cearta privind armele. 98. Le cîștigă Ulise. 99. El pleacă. 100. Thetis primește corpul neînsuflețit al lui Ahile. 101. Vești despre apropierea unor noi confederați. 102. Furia lui Aiax și moartea sa.

CUPRINS

Coperta și supracoperta de
VAL MUNTEANU

Lector : ONDINE-CRISTINA DASCĂLIȚA
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

Coli de tipar : 13
Bun de tipar : 30.08.89

Comanda nr. 90 170
Combinatul poligrafic București
România

ISBN 973-34-0062-9
ISBN 973-34-0063-7

În Ahileea **Goethe merge pe urmele lui Homer, el nu mai relatează însă faptă după faptă, nici nu povestește despre vărsări de sînge sau încrucișări de spade, ci despre atmosfera calmă, desprinsă de tot ce-i pămîntesc, care urmează faptelor săvîrșite.**

Ernst Maas

Lei 24

ISBN 973-34-0062-9
ISBN 973-34-0063-7

GOETHE

POEME EPICE

Prin contemplarea calmă atribuită
de clasicul Goethe rapsodului,
el năzuieşte să depăşească faptul particular,
să descopere şi să pună în lumină
elementele tipice, general-umane
ale existenţei,
pentru a le prezenta în conexiunea lor
multidimensională şi a dezvălui,
obiectiv şi realist,
relaţiile profunde dintre oameni şi evenimente.

JEAN LIVESCU